

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MUSTAFA ÇİFTÇİ’NİN ÖYKÜLERİNDE HALK BİLİMİ UNSURLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra Nur TEMİR

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sinan YAMAN

TOKAT-2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Sinan YAMAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “Mustafa Çiftci’nin Öykülerinde Halk Bilimi Unsurları” adlı Yüksek Lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../2023

Esra Nur TEMİR

ONAY SAYFASI

Esra Nur TEMİR tarafından hazırlanan “**Mustafa Çiftci’nin Öykülerinde Halk Bilimi Unsurları**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı **18.05.2023** tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından **Oy Birliği** ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)**İmzası**

Üye (Başkan) :Doç. Dr. Behice VARIŞOĞLU

Üye :Dr. Öğr. Üyesi Azem SEVİNDİK

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Sinan YAMAN (Danışman)

ONAY

...../...../.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ

İTHAF

Bugünlere geleceğime her zaman inanan babama ve beni hep destekleyen anneme ithaf ediyorum.

ÖN SÖZ

İnsanlar, “kendi hikâyelerini” anlatan yazarları severler. Türkler, yapısı itibarıyla kendisine yakın bulduğu her şeyi benimseyen bir toplumdur. Yazın dünyamızda kendisine yer edinen birçok sanatçının doğrudan halk kültüründen beslendiğini görürüz. Bu sanatçılar, yaşadıkları kültürden ve çevreden bağımsız olmadıkları için yapıtları da topluma ve toplumun değerlerine uygun bir şekilde meydana gelmektedir.

Yazdığı öykülerle dikkat çeken Çiftci, TRT’de yayımlanan *Gönül Dağı* dizisinin de ilham kaynağıdır. Necip Fazıl Ödülleri’nde *İlk Eser* ödülüne sahip olan Mustafa Çiftci’nin bu çalışmada dört kitabında yer alan öykülerini halk bilimi doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada Mustafa Çiftci’nin öyküleri hakkında bilgi verilip öykülerde yer alan halk edebiyatı ve halk bilimi unsurlarının tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Çalışma, *Giriş* ile *Mustafa Çiftci’nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri, Mustafa Çiftci’nin Öykülerinde Halk Edebiyatı Unsurları, Mustafa Çiftci’nin Öykülerinde Halk Bilimi Unsurları* isimli üç müstakil bölüm, *Sonuç* ve *Kaynaklar* kısımlarından oluşmaktadır.

Çalışmanın *Giriş* bölümünde *araştırmanın konusu, araştırmanın amacı, araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları, araştırmanın yöntemi* etraflıca ele alınmıştır.

Çalışmanın birinci bölümü olan *Mustafa Çiftci’nin Hayatı, Sanatı ve Eserleri* bölümünde Mustafa Çiftci’nin hayatı, sanat anlayışı, eserleri üzerinde durulduktan sonra çalışmada kullanılan öykülerinin özetleri verilmiştir.

Mustafa Çiftci’nin Öykülerinde Halk Edebiyatı Unsurları isimli ikinci bölümde, Mustafa Çiftci’nin öykülerinde yer alan *türkü, ağıt, tekerleme, masal, halk hikâyesi, deyimler, atasözü, dualar (alkışlar), beddualar (kargışlar), ölçülü sözler, yemin ifadeleri, karşılama, selamlaşma, uğurlama, küfürler, argo sözleri, hitaplar (çağrılar), lakaplar, yer adları, yöresel sözcükler ve formel sayılar* tespit edilmiştir.

Üçüncü bölüm olan *Çiftci’nin Öykülerinde Halk Bilimi Unsurları* bölümünde, *geçiş dönemi* içerisinde *doğum, doğum öncesi, doğum sonrası, ad verme, askerlik, evlilik, ölüm; halk bilgisi* içerisinde *halk hekimliği, halk baytarlığı, halk botaniği, halk zoolojisi, halk meteorolojisi, halk takvimi ve zaman, halk taşıtları, giyim-kuşam-süslenme* başlığı içerisinde

kadın giyimi, erkek giyimi, çocuk giyimi, parfüm ve süs eşyaları, halk sanatları ve zanaatları başlığı altında el işlemeciliği, resim yapma, meslekler, gündelik eşyalar, halk müziği ve çalgıları, halk mimarisi başlığı altında konutlar ve yardımcı yapılarda bölümler, konutlardaki yardımcı yapılarda aydınlanma ve ısınma, konutların döşenmesi, kullanımı ve eşyaları, halk mutfağı başlığı altında yiyecek türleri ve içecek türleri, oyun, eğlence, spor ve bayram başlığının altında çocuk oyunları, büyüklerin oyunları, eğlence ve spor, bayramlar, dinî bayramlar, millî bayramlar. Halk inanışları başlığı altında dinî inanışlar, nazar ve büyü, rüya, iletişim ve haberleşme başlığı altında ağızlar, haberleşme ile diğer kültürel unsurlar başlığında ise hediyeleşme, saygı ve halk-dinî gruplara yer verilmektedir.

Çalışma *Sonuç* ve *Kaynaklar* ile sonlanmaktadır. *Sonuç* bölümünde çalışmanın genel bir değerlendirilmesiyle birlikte halk bilimine sağladığı katkılar verilmeye çalışılmıştır. *Kaynaklar* bölümünde yararlanılan kaynaklar alfabetik bir sıraya uygun bir şekilde gösterilmektedir.

Her bölümün başında o bölümle ilgili verilen bilgilerin ardından Mustafa Çiftci'nin öykülerinde tespit edilen unsurlar verilmektedir. Öykülerde incelenen başlıklara göre aynı öykü içerisinde tekrarlı bir şekilde geçen ifadelerden sadece bir tanesi gösterilmiştir. Diğer sayfalarda geçen aynı kelimeler ise birinci örneğin yanında parantez içinde sayfa numarasıyla birlikte belirtilmektedir. Ayrıca, öykülerde tespit edilen örneklerin bazılarına, halk biliminin birden çok alanıyla ilgili olması sebebiyle farklı başlıklar altında yer verilmektedir.

Hayatımın her alanında yanımda olan, maddî ve manevî destekleriyle bir an olsun yalnız bırakmayan kıymetli annem ve babam, her zaman yanımda olan kardeşlerime teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte desteğini esirgemeyen ve bana güç veren sevgili nişanlıma teşekkür ederim.

Yüksek lisans tez danışmanlığımı üstlenen, tezimin her aşamasında yardım eden ve bu zorlu süreçte her zaman destek veren, yol gösteren, kıymetli bilgileriyle birlikte kütüphanesini paylaşan değerli hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sinan YAMAN'a, tezime sağlamış oldukları katkılar ve değerli görüşler içi kıymetli hocalarım Doç. Dr. Behice VARİŞOĞLU'na ve Dr. Öğr. Üyesi Azem SEVİNDİK'e, benimle kişisel arşivini paylaşan kıymetli yazar Sayın Mustafa ÇİFTÇİ'ye teşekkür ederim.

ÖZET

MUSTAFA ÇİFTÇİ’NİN ÖYKÜLERİNDE HALK BİLİMİ UNSURLARI

Temir, Esra Nur

Yüksek Lisans Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Sinan Yaman

Haziran 2023, xii + 187 sayfa

Tarihsel ve toplumsal süreç içerisinde halk tarafından meydana getirilen ve nesilden nesle aktarımı sağlanan en büyük miras kültürdür. Kültürel öğelerin aktarılmasında, belgelenmesinde ve saklanmasında yazarların rolü büyüktür. Geleneğin modern edebiyata etkisi göz önüne alındığında, taşradan beslenen bir yazar olarak Mustafa Çiftçi’nin antropolojik, folklorik ve sosyolojik unsurlar açısından oldukça zengin öyküler kalem aldığı görülmektedir. Bu çalışmada, Türk edebiyatının değerli ve önemli yazarları arasında yer alan Mustafa Çiftçi’nin öykülerindeki halk edebiyatı ve halk bilimi unsurları incelenmiştir. İnceleme yapılırken Sedat Veyis Örnek’in halk bilimi kadroları üzerine yaptığı tasnif temel alınmıştır. Mustafa Çiftçi’nin “Adem’in Kekliği ve Chopin”, “Bozkırda Altmışaltı”, “Ah Mercimeğim” ve “Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım” isimli dört kitabında yer alan kırk beş öyküsünde, halk edebiyatı ve halk bilimi unsurlarından nasıl yararlandığı, ne sıklıkla kullanıldığı tespit etmek hedeflenmektedir. Çalışmada yer alan bilgiler dokümantasyon ve fişleme tekniğiyle elde edilmiştir.

Birinci bölümde Mustafa Çiftçi’nin hayatı, sanatı ve eserleri üzerinde durularak çalışmada incelenen öykülerin özetlerine yer verilmiştir. Daha detaylı bir analiz yapabilmek için öykülerde yer alan halk edebiyatı unsurları ve halk bilimi unsurları müstakil bölümler olarak verilmiştir. Sonuç bölümünde ise halk kültürü unsurlarının incelenmesi neticesinde elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Tespit edilen verilerin betimsel analiz yöntemiyle incelendiği bu çalışma ile taşra insanını anlatmaya çalışan Mustafa Çiftçi’nin eserleri ile halk bilimi arasında ilişki kurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Çiftçi, Halk, Halk bilimi, Halk edebiyatı, Öykü.

ABSTRACT**THE FOLKLORIC ELEMENTS IN THE STORIES OF MUSTAFA ÇİFTCİ**

Temir, Esra Nur

Master's Thesis Department of Turkish Language and Literature

Advisor: Sinan Yaman

June 2023, xii + 187 pages

Culture is the greatest heritage created by the people in the historical and social process and transmitted from generation to generation. Writers have a great role in the transmission, documentation and preservation of cultural elements. Considering the influence of tradition on modern literature, it is seen that Mustafa Çiftci, as a writer fed from the provinces, has written stories rich in anthropological, folkloric and sociological elements. In this study, the elements of folk literature and folklore in the stories of Mustafa Çiftci, one of the valuable and important writers of Turkish literature, are analysed. Sedat Veyis Örnek's classification on folklore cadres was taken as a basis for the analysis. It is aimed to determine how folk literature and folklore elements are used and how often they are used in Mustafa Çiftci's forty-five stories in his four books titled “Adem'in Kekliği ve Chopin”, “Bozkırda Altmışaltı”, “Ah Mercimeğim” and “Ağlaya Ağlaya Öldüğük Anam Bacım”. The information in the study was obtained through documentation and fiche technique.

In the first part, Mustafa Çiftci's life, art and works are discussed and summaries of the stories examined in the study are given. In order to make a more detailed analysis, folk literature elements and folklore elements in the stories are given as separate sections. In the conclusion section, the findings obtained as a result of the examination of folk culture elements were evaluated. With this study, in which the detected data were analysed by descriptive analysis method, a relationship was established between the works of Mustafa Çiftci, who tries to describe the provincial people, and folklore.

Keywords: Mustafa Çiftci, Folk, Folklore, Folk literature, Story.

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu	1
2. Araştırmanın Amacı.....	1
3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	1
4. Araştırmanın Yöntemi	2
BİRİNCİ BÖLÜM.....	8
1. MUSTAFA ÇİFTÇİ’NİN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ	8
1.1. Hayatı ve Sanatı.....	8
1.2. Eserleri.....	11
1.3. Öykülerinin Özetleri	12
1.3.1. Adem’in Kekliği ve Chopin Kitabındaki Öyküleri	12
1.3.1.1. Anamın Adı Bahriye.....	14
1.3.1.2. Gülizar	15
1.3.1.3. Bildiğin Karı Koca Hikâyesi	15
1.3.1.4. Kasap Kokusu.....	16
1.3.1.5. Eniştemin İlaçları.....	16
1.3.1.6. Kıpkırmızı.....	17
1.3.1.7. Kaplumbağa Kabuğundan Doksan Dokuzluk Tesbih	18
1.3.1.8. Müjgân.....	18
1.3.1.9. Komik Oluyorsun İlyas	18
1.3.1.10. Neşeli Gelin	19
1.3.1.12. Portakal.....	20
1.3.1.13. Şırl Şırl	20
1.3.1.14. Turkuaz Ajans.....	21

1.3.1.15.	Diyeşet	21
1.3.2.	Bozkırda Altmışaltı Kitabındaki Öyküleri	22
1.3.2.1.	Handan Yeşili	23
1.3.2.2.	Kara Kedi.....	23
1.3.2.3.	Ensesi Sararmış Adamlar.....	25
1.3.2.4.	Ankara'daki Evlatlar.....	25
1.3.2.5.	Bir İğne Bin Kuyu	26
1.3.2.6.	Elif, Tina, Tolga.....	27
1.3.2.7.	Piç Sevi.....	28
1.3.3.	Ah Mercimeğim Kitabındaki Öyküleri.....	30
1.3.3.1.	Ah Mercimeğim	30
1.3.3.2.	Baba Neredesin?	31
1.3.3.3.	Bacanaklar.....	32
1.3.3.4.	Bahar Eyyamında Bülbül Sesinde	33
1.3.3.5.	Köfte Ekmek	34
1.3.3.6.	Uykucu Duman ve Ben	35
1.3.4.	Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım Kitabındaki Öyküler	35
1.3.4.1.	Bir Avluda Üç Aile.....	36
1.3.4.2.	Dilara	36
1.3.4.3.	Maykıl'ı Pek Severdik	37
1.3.4.4.	Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım	37
1.3.4.5.	Fikret ile Fattirik.....	38
1.3.4.6.	Bağın Bahçenin Mühendisi	39
1.3.4.7.	Derdimin Adı Rafet	40
1.3.4.8.	Nuruş	40
1.3.4.9.	Kara Tabak	41
1.3.4.10.	Bir Yevmiyeye İki Muallim	41
1.3.4.11.	Sanki Amerikan Başkanını Seçiyoruz	42
1.3.4.12.	Baktirim	42
1.3.4.13.	Kitapçı Baytar.....	43
1.3.4.14.	Mamay	43
1.3.4.15.	Ev İş Varken Roman Okunur Mu?	44
1.3.4.16.	Cengiz Biyoloci Okuyacak Yavrum.....	44
İKİNCİ BÖLÜM		46

2. MUSTAFA ÇİFTÇİ’NİN ÖYKÜLERİNDE HALK EDEBİYATI UNSURLARI	46
2.3. Türkü	46
2.4. Ağıt	47
2.5. Tekerleme	48
2.6. Masal	49
2.7. Halk Hikâyesi	50
2.8. Deyimler	51
2.9. Atasözü	71
2.10. Dualar (Alkışlar)	71
2.11. Beddualar (Kargışlar).....	74
2.12. Ölçülü Sözler	76
2.13. Yemin İfadeleri	76
2.14. Karşılama	78
2.15. Selamlaşma	79
2.16. Uğurlama.....	79
2.17. Küfürler, Argo Sözler	80
2.18. Hitaplar (Çağrılar).....	95
2.19. Lakaplar	100
2.20. Yer Adları	101
2.21. Yöresel Sözcükler	105
2.22. Formel Sayılar.....	108
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	110
3. MUSTAFA ÇİFTÇİ’NİN ÖYKÜLERİNDE HALK BİLİMİ UNSURLARI	110
3.1. Geçiş Dönemleri	110
3.1.1. Doğum	110
3.1.2. Doğum Öncesi	111
3.1.3. Doğum Sonrası	112
3.1.4. Ad Verme	113
3.1.5. Askerlik	114
3.1.6. Evlilik	114
3.1.7. Ölüm	120
3.2. Halk Bilgisi.....	124
3.2.1. Halk Hekimliği	125
3.2.2. Halk Baytarlığı	126

3.2.3.	Halk Botaniği.....	126
3.2.4.	Halk Zoolojisi	127
3.2.5.	Halk Meteorolojisi	129
3.2.6.	Halk Takvimi ve Zaman	130
3.2.7.	Halk Taşıtları	132
3.2.8.	Giyim-Kuşam-Süslenme	134
3.2.9.	Halk Sanatları ve Zanaatları	137
3.2.10.	Gündelik Eşyalar	144
3.2.11.	Halk Müziği ve Çalgıları	146
3.2.12.	Halk Mimarisi.....	146
3.2.13.	Halk Mutfağı.....	153
3.2.14.	Oyun, Eğlence, Spor ve Bayram	158
3.2.15.	Halk İnanışları	161
3.2.15.5.	<i>Rüya</i>	165
3.3.	İletişim ve Haberleşme	165
3.3.1.	Ağızlar	166
3.3.2.	Haberleşme	171
3.4.	Diğer Kültürel Unsurlar	172
3.6.1.	Hediyeleşme	172
3.6.2.	Saygı	173
3.4.1.	Halk-Dinî Gruplar.....	174
SONUÇ		176
KAYNAKLAR.....		183
ÖZGEÇMİŞ		187

KISALTMALAR

AKC	Adem'in Kekliği ve Chopin
BA	Bozkırda Altmışaltı
AM	Ah Mercimeğim
AAÖAB	Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım
bk.	Bakınız
Ed.	Editör
s.	Sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
Ty.	Tarih yok
vb.	ve benzeri
vd.	ve dięerleri

GİRİŞ

Halk bilimi, toplumda yer alan gelenek ve göreneklerin, inanışların, edebî ürünlerin ve kültürel unsurların derlenip bir araya getirilerek bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesidir. Halk bilimi; halk inanışları, giyim kuşam, törenler, kutlamalar, bayramlar; ağıtlar, türküler, masallar gibi ürünleri kapsar. Bu sebeple de bu kadar geniş olan içerik edebiyatı direkt etkilemektedir. Edebiyatın konusu olan insan, yaşadığı toplumun kültüründen etkilenerek bunu da eserlerinde yansıtmaktadır.

Mustafa Çiftci'nin eserleri hakkında yapılan akademik çalışmalar sınırlıdır. Gültuğ Erdöl, 2020 yılında Gazi Üniversitesinde “*Mustafa Çiftci'nin Öykücülüğü*” adlı bir lisansüstü çalışması yapmıştır. Bu çalışma Mustafa Çiftci'nin *Adem'in Kekliği ve Chopin* (2012), *Bozkırda Altmışaltı* (2014) ve *Ah Mercimeğim* (2017) kitapların yer alan öykülerin ve Çiftci'nin öykücülüğü üzerine yapılmış edebî bir incelemedir.

Tezin bu bölümü araştırmanın konusu, araştırmanın amacı, kapsam ve sınırlılıkları, araştırmanın yöntemini içermektedir.

1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu Mustafa Çiftci'nin öykülerinde yer alan halk bilimi unsurlarıdır. Mustafa Çiftci'nin öykülerindeki maddî ve manevî halk bilimi unsurları tespit edilerek öykülerde yer alan halk bilimi unsurları incelenmektedir.

2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Mustafa Çiftci'nin öykülerinde beslendiği kaynakları ve halk bilimi unsurlarını tespit etmek, bu unsurların nasıl, ne şekilde ve ne kadar kullanıldığını belirtmektir. Tespit edilen halk bilimi unsurlarından hangisi/hangilerinin baskın olduğu incelenmiştir. Bu unsurların baskın olma sebepleri incelenirken öykülerdeki kullanım amaçları da ele alınmaktadır. Ele alınan unsurların hangi işlevle karşımıza çıktığı ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırmada Mustafa Çiftci'nin dört öykü kitabı olan *Ah Mercimeğim* (2017), *Bozkırda Altmışaltı* (2014), *Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım* (2021) ve *Adem'in Kekliği ve Chopin* (2015) esas alınmıştır. Bu dört kitap toplamda kırk beş öykü ihtiva etmektedir. Çiftci,

dergilerinde yayımlanan öykülerinin büyük bir kısmını kitaplarına almıştır. Bu yüzden özellikle dergilerde yayımlanan bazı öyküleri ile diğer yazıları çalışmanın dışında tutulmuştur.

4. Araştırmanın Yöntemi

Literatür taramasıyla elde edilen betimsel ölçütler belirlenmektedir. Literatür taramalarından sonra öykülerinin incelendiği Mustafa Çiftci ile ilgili bilgiler verilip son olarak ise Mustafa Çiftci'nin ilgili eserleri literatür taramalarına uygun bir şekilde ele alınmaktadır.

Çalışmada yer alan bilgiler dokümantasyon ve fişleme tekniğiyle elde edilmektedir. Bu veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Betimsel analiz yönteminin amacı daha önce karar verilen başlıklara göre elde edilen verileri yorumlamaktır. Çalışmada nitel araştırma yönteminin temel ilkelerine uyulmuştur.

İletişim Yayınları'ndan çıkan *Ah Mercimeğim* (2017), *Bozkırda Altmışaltı* (2014), *Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım* (2021) ve *Adem'in Kekliği ve Chopin* (2015) isimli öykü kitaplarındaki halk bilimi unsurları Sedat Veyis Örnek'in *Türk Halkbilimi* (1977), Pertev Naili Boratav'ın *Halk Edebiyatı Dersleri* (2016), Erman Artun'un *Türk Halkbilimi* (2011) ve Şükrü Elçin'in *Halk Edebiyatına Giriş* (1986) gibi alanın önemli isimlerine ait olan halk bilimi sınıflandırmaları göz önünde bulundurulmuş; çalışma için Sedat Veyis Örnek'in halk bilimi sınıflandırması uygun görülerek alt başlıklarda meydana getirilen birtakım değişikliklerle gruplandırılmıştır.

Sedat Veyis Örnek'in (2014: 24-27) halk bilimi sınıflandırması şöyledir:

"I. Köy, Kasaba ve Kent Yaşamı (monografiler)

II. Yerleşim ve Yerleşim Türleri

1. Sürekli Yerleşim (köy, kasaba, kent)

2. Geçici Yerleşim (yaylak, kışlak)

III. Halk mimarisi

1. Tipleri

2. Yapım Teknikleri ve Kullanılan Araç-Gereç

3. Ev Eşyası; Türleri, Yapımı, Kullanışı

IV. Aydınlanma, Isınma

1. Işık Elde Etme; Işık Araç ve Gereçleri

2. Isı Elde Etme; Isı Araç ve Gereçleri

V. Taşıtlar, Taşıma Teknikleri

1. Kara Taşımacılığı

2. Hava Taşımacılığı

VI. Ekonomi Türleri

A. Hayvancılık

1. Bakımı, Beslenmesi, Korunması

2. Çobanlık

3. Hayvansal Ürünlerin Elde Edilişleri

4. Hayvancılıkla İlgili Araç-Gereçler

B. Tarım-Rençberlik

1. Ekme, Biçme, Ürün Alma

2. Tarım Araç-Gereçleri

C. Avcılık

1. Av Türleri (kara, deniz avları)

2. Av Araçları ve Teknikleri

D. Arıcılık

VII. Halk Ekonomisi

1. Üretim

2. Tüketim

3. Pazarlama

VIII. Beslenme-Mutfak-Kiler

A. Besin Türleri

1. Hayvansal Besinler

2. Bitkisel Besinler

B. Besin Elde Etme, Hazırlama, Koruma

C. Mutfak Düzeni, Araçları

D. Kiler, Depo, Mahzen

E. Yemek Çeşitleri

F. Sofra Düzeni

IX. Ölçme, Tartma, Hesaplama Birimleri; Zaman ve Mesafe Kavramları

X. Halk Sanatları ve Zanaatları

1. İşleme, Örme, Dokuma, Basma İşleri

2. Ağaç, Taş, Maden, Toprak, Cam, Deri İşleri

3. Halk Resmi

XI. Giyim-Kuşam-Süs

A. Giyim-Kuşam

1. Erkek Giyimi

2. Kadın Giyimi

3. Çocuk Giyimi

4. Günlük Giyim

5. Törensel Giyim

6. Meslekleri ve Yaş Gruplarını Belirleyen Giyim-Kuşam

B. Süslenme

XII. Halk bilgisi

A. Halk Hekimliği-Halk Baytarlığı

B. Halk Botaniği-Zoolojisi XII

C. Halk Meteorolojisi-Halk Takvimi

D. Halk Hukuku

XIII. Halk İnançları; Töreler, Adetler, Gelenekler, Görenekler

XIV. Geçiş Dönemleri

1. Doğum

2. Çocuk

3. Evlenme

4. Ölüm

XV. Bayramlar-Karşılamlar-Uğurlamalar

1. Dinsel Nitelikli Bayramlar

2. Yerel Nitelikli Bayramlar

3. Karşılama ve Uğurlamalar

XVI. Kalıp Hareketler (tavırlar, jestler, mimikler)-Kalıp Sözler ve Sesler

1. Günlük Yaşamla İlgili Olanlar

2. Törensel Yaşamla İlgili Olanlar

3. Isık Çalma, Çağırma, Ses Çıkarma

XVII. Dernekler, Kuruluşlar; Dayanışma ve Yardımlaşma

1. Esnaf Dernekleri

2. Dinsel Kuruluşlar (tarikatlara)

3. Cins ve Yaşaya Dayalı Örgütler

4. Komşuluk

XVIII. Dinsel-Büyüsel İçerikli İnançlar, İşlemler

1. Ziyaretler, Yatırlar, Türbeler, Mezarlar

2. Fal, Rüya Yorumu, Gelecekte Haber Verme

3. Büyücülük; Türleri ve Teknikleri

XIX. Halk edebiyatı

- 1. Destanlar*
- 2. Efsaneler*
- 3. Masallar*
- 4. Halk Hikâyeleri*
- 5. Halk Şiiri*
- 6. Halk Türküleri*
- 7. Fıkralar*
- 8. Atasözleri-Deyimler*
- 9. Tekerlemeler*
- 10. Bilmeceler*
- 11. Alkışlar, Kargışlar*
- 12. Ağutlar*
- 13. İlâhiler*
- 14. Maniler*

XX. Halk Tiyatrosu (geleneksel tiyatro)

- 1. Ortaoyunu*
- 2. Karagöz*
- 3. Kukla*
- 4. Meddahlık*
- 5. Seyirlik Köy Oyunları*

XXI. Halk Oyunları (dansları)

XXII. Halk Müziği ve Müzik araçları

XXIII. Çocuk Oyunları ve Oyuncaklar

- 1. Temsili Nitelikteki Oyunlar*
- 2. Beceriye ve Yeteneği Amaçlayan Oyunlar*
- 3. Oyuncak Türleri ve Nitelikleri*

XXIV. Halk Eğlenceleri; Sporlar

XXV. Adlar

A. İnsan Adları

- 1. Asıl Adlar*
- 2. Soyadları*
- 3. Lakaplar-Takma adlar*

B. Yer, Su, Dağ, Köy, Meydan, Cadde, Sokak, Ev Adları”

Çalışmada yer alan halk bilimi unsurları tasnifinde faydalanılan ana başlıklar şunlardır: *anlatı türleri, eşyalar, halk inanışları, sosyal normlar, geçiş dönemi, formel sayılar, kalıp sözler, dil ve anlatım, halk bilgisi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, meslekler ve zanaatlar, diğer kültürel unsurlar.*

Çalışmanın ilk bölümünde Mustafa Çiftci’nin hayatı, eserleri ve edebî kişiliğinden sonra halk bilimiyle ilgili temel kavramlara yer verilmektedir. İkinci bölümde Çiftci’nin öykülerinde yer alan anlatı türleriyle ilgili teorik bilgiler verilip bu bilgilerle ilgili dokümantasyon ve fişleme tekniğiyle tespit edilen ürünler ele alınarak değerlendirilmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise halk bilimi unsurları incelenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MUSTAFA ÇİFTCİ’NİN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

1.1. Hayatı ve Sanatı

Mustafa Çiftci, taşra ve şehir hayatını edebiyata taşıyan, önemli eserlere imza atan yazarlardan biridir. 1977 yılında Yozgat’ta Ebe Leylâ Hanım ve Celal Bey’in ilk çocuğu olarak dünyaya gelir. Annesi ve babasının çalışması sebebiyle köy hayatından uzak apartman dairesinde yaşamını sürdürür. İlk ve orta öğrenimini Yozgat’ta okuyan Çiftci, babasının hukuk okumasını istemesine rağmen kendisi bu bölümü tercih etmez. 1999 yılında Ankara’ya gelir ve Gazi Üniversitesi’nde Gazetecilik Bölümü’nü bitirir (Çiftci, 2020a). 2000-2001 yıllarında dil öğrenmek ve yüksek lisans yapmak için Güney Afrika’ya gider ve orada yedi ay kalır (Çiftci, 2020a). Afrika’yı “Hayatımın en güzel üç buçuk dört ayı.” (Çiftci, 2021a) diyecek ve benimseyecek kadar çok sevmektedir. Bu dönüşten sonra okutmanlık, metin yazarlığı, radyo ve televizyon programcılığı gibi birçok işte çalışır. İkisi yurt dışında olan üç yüksek lisansını annesinin hasretine dayanamayarak yarım bırakır ve Yozgat’a dönüş yapar (BBC News Türkçe, 2019). Bu durumu ise “Benim kariyerim annemi sevmektir.” olarak açıklar. (Çiftci, 2020b).

Anlatma geleneğiyle iç içe büyüyen yazar, annesi ve dedesini çok iyi anlatıcılar ve anlatmaya teşvik edici insanlar olarak tanımlar. Dedesinin ve annesinin hikâyeleriyle büyüyen Çiftci, anneannesi ve annesinin teşvikleriyle yazarlığa adım atar (Erdöl, 2020, s. 5). Çiftci, ilk defa dokuz yaşındayken iki çocuğunu da veremden kaybeden anneannesinin hayatını yazmak için kaleme sarılır. Ancak ümmî bir kadın olan anneannesi kâğıda ve kaleme olan tedirginliğinden hikâyelerinin kayıt altına alınmasına razı olmadığı için ilk kalem tecrübesi kısa sürede sonlanır. Çiftci, içinde dumanlı hava hissettiği zamanlarda önce türkü, şarkı dinleyip biraz ağlayıp rahatladığını söyler. Sonrasında ise yazmak Çiftci için deşarj olmak amacıyla yaptığı bir aktivite hâline gelir. Aykut Ertuğrul ile yaptığı bir söyleşide yazar olma amacı gütmeyen bu yolda bir gün bir markette baba ve kızın diyaloguna şahit olduğunu anlatır. Bu diyalogda ise Çiftci, babanın kasaya yaklaşırken kızından kola almasını istemesini ancak kolanın uzakta kaldığını düşünen kızın “Kasaya gelmeden söyleseydin, sen ne biçim insansın!” lafına çok içerlendiği anlatır. Yazar, babanın hayatının nasıl olabileceğini düşünür ve bir deneme-öykü yazar. Arkadaşının aracılığıyla Sivas’ta çıkan *Aşkar* dergisine bu öyküsü gönderilir ve dergiden aldığı olumlu dönüşle edebiyat dünyasına giriş yapar (Çiftci, 2017).

Mustafa Çiftci, edebî açıdan zengin olan bir evde yetişmektedir (Çiftci, 2017). Bu sebeple de edebiyatı, bir insanın en temel ihtiyacı olarak gören yazar aynı zaman da edebiyatın “İyi insan olma ihtimalini arttırdığını” (Çiftci, 2016) da söyler. Çünkü Çiftci’ye göre bir insanın hayatında herhangi bir başarıya yer olmasa bile o kişi edebiyat ile ilgilenip söz ile vakit geçiriyorsa en büyük başarıya sahiptir (Çiftci, 2016). Edebiyat, Çiftci’nin hayatında ekmek gibi, su gibi, hava gibi vazgeçilmez bir konumdadır (BBC News Türkçe, 2019). Annesi de babası da muhabbet ehlî insanlardır. Babasının herhangi bir konuda iki üç demlik çay eşliğiyle sabaha kadar sohbet edeceğini anlatan Çiftci, annesinin anlattıklarını daha edebî bulmaktadır. Leylâ Hanım’ın gençliğinde *Arkası Yarınlar*’ı radyodan dinlediğini ve ertesi gün arkadaşlarının ısrarıyla bir kez de kendisinin anlattığını söyler. Bu sebeple de Leylâ Hanım’da çok hikâye bulunur. Bununla birlikte Çiftci, ebe-hemşire olmasından dolayı annesinin *doğum, ölüm, hastalık* gibi hüznle anlattığı hikâyelerini; dedesinin ise seferberlik, istiklâl mahkemeleri, *açlık, yokluk, göç, savaş*, kahramanca anlattığı hikâyelerini dinleyerek büyümüştür. Yazar, yoğun bir anlatmanın bulunduğu hane içerisinde büyümesinden dolayı anlatma isteğini buradan gelir. Arkadaş oturumlarında da hikâye anlatan kişi Çiftci’dir. Ayrıca yazar annesini örnek olarak hikâyelerinde okuyuculara kederi değil hüznü yaşatmaktadır. İçindeki dumanın etkisiyle yazdığı hikâyelerin özellikle istek üzerine yazılan hikâyelere göre okuyucuya daha iyi geçtiğini söylemektedir. 2012’de İletişim Yayınları’ndan çıkan ilk kitabı *Adem’in Kekliği ve Chopin*’den sonra yaşadığı şehirde popülerliği oluşur. Okullarda imza günlerine, söyleşilere katılır. 1979 yılından beri Yozgat’a girmeyen edebiyat ödülü 2016 yılında Çiftci sayesinde Necip Fazıl Ödülleri’nde *İlk Eser* dalıyla gelmektedir (Çiftci, 2017). Necip Fazıl’ı çok seven babası ise bu ödül karşısında gözyaşlarını tutamamaktadır (Açar, 2015). Sonrasında ise 2014’te *Bozkırda Altmışaltı* ve 2017’de *Ah Mercimeğim* 2021’de *Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım* kitapları da İletişim Yayınları’ndan çıkmaktadır. Türkiye Yazarlar Birliği, *Bozkırda Altmışaltı* kitabını “2014 yılının En İyi Hikâye Kitabı” seçer. Aynı yayınevinden çıkan *Kalfa Uykusu* (2021), Tanıl Bora ile birlikte yazdığı *Yengeler Cumhuriyeti* (2017) ve *Enişte Risalesi* (2019) adlı derleme kitapları da yer mevcuttur.

Yazarın öykülerinde dikkat çeken iki konu sevdâ ve yoksulluktur. Sevdâ ve yoksulluğu hayatın kendisi olarak gören yaza, okuyucuya da bunları anlatmaya değer gördüğünü söyler (Çiftci, 2017). Çünkü yazarın amacı öykülerinde halkın derdini, hüznünü, mutluluğunu, heyecanını samimi bir dille anlatmaktır. Bu sebeple de dilini sade tutup, uzun uzun yazmadan ve okuru sıkmadan öyküyü bitirmeye özen gösterir. Dilini özellikle sade tutmasının sebebi ise çocuk, genç, yaşlı tüm neslin rahat bir şekilde okuyup anlayabilmesinden kaynaklanmaktadır.

Mustafa Çiftci edebî bir iddiası olmadığını yalnızca yazdığını belirtir (Çiftci, 2021c). Yazar, fikir danışabileceği bir akıl hocasına sahip olmadığı için dil ve üslup konusunda kendi göbeğini kendisinin kestiğini söyler (Çiftci, ty.). Çiftci, mekân olarak ise bozkırı, taşrayı, merkezin dışında kalan yerleri ele alır. Öykülerine baktığımız zaman Çiftci'nin taşrayla iç içe büyüdüğü de düşünülebilmektedir. Ancak yazar apartman dairesinde büyümesine ve otuz yaşına kadar kendi köyünü görmemesine rağmen taşranın verdiği ilhamla öykülerini kaleme almaktadır. Çünkü yazara göre taşra gerçeğin ta kendisidir. Taşranın sadece dramatik, trajik yönünü almak yerine çok yönlü ele almaktadır. Çünkü taşrada yaşamak trajik bir olay değildir ve Çiftci “Biz de yaşıyoruz.” (Çiftci, 2020a) demektedir. Öykülerinde gerçeğin peşinde olan yazar taşrayı anlatabilirse tüm Türkiye'yi anlatabileceğini düşünmektedir. Bu sebeple taşradaki gerçekleri özellikle de Yozgat'ı edebiyatla korkusuz bozkır çocuklarının gözünden okuyucuya sunmaktadır (Çiftci, 2021b). Çiftci, öykülerinin birçoğunu duygulanarak yazar. Hatta onu etkilemeyen hiçbir öyküsünü yayınlamadığını belirtmektedir (Çiftci, 2016).

Mustafa Çiftci'nin doğup büyüdüğü ana ocağı, baba yurdu, beşiği ve mezarı (Çiftci, 2020b) olan Yozgat'a derin sevdası ve Yozgat'ta kalma sebebi annesinden kaynaklanmaktadır. Ailesi için birçok iş tekliflerini reddeden ve eğitimlerini yarım bırakan Çiftci, bu kararından asla pişman olmadığını söyler. Annesi Leylâ Hanım Yozgat'ı çok sevdiği için yazar da Yozgat'ın her köşesinde annesinden bir ize rastlamaktadır. Öykülerinde de burada yaşayan insanların da bir hayatının olduğunu anlatmaktadır (BBC News Türkçe, 2019). Yozgat, yazarın gönül dünyasına çağrışım yapmaktadır (Çiftci, 2021c). Bu nedenle taşranın hastalıklı, umutsuzluğun olduğu bir coğrafya olmadığını gösterme gayesindedir. Bu sebeple de ötekileştirilmekten korkmayan yazar şöyle söylemektedir: “Ötekileştirmeyi bırak beni ipe götürseler, assalar, okuyucum kalmasa, anlattığımı dinleyen olmasa, ben ayna karşısında kendime anlatırım. Aynamı kırsalar, gözümü kapatır yine anlatırım. Yani trendeyim ve demirden korkum yok. Yani ben koşacağım, çatlarsam suç benim değil.” (Yıldırım, 2014).

Yazar merkez tarafından taşranın tanımlanmasını değil anlaşılmasını ister. Burada yaşayan ve hayatına devam eden insanların zorluk içinde her şeyden uzak değil de onların hayatının ve tercihlerinin fark edilmesi gerektiğini belirtir. Taşraya başka bir şehirden gelen fikir ve ilim adamlarının bir süre canının sıkılabileceğini ve bunun da çok normal olduğunu belirten Çiftci, bu durumu taşranın geneline vurmayı ve buradaki insanların sürekli bir can sıkıntısı yaşadığı düşüncesini doğru bulmaz. Sürekli taşranın dezavantajlarından bahsedenlerin yanı sıra yazar, insanların küçük bir şehirde yaşayarak okuma-yazma gibi aktivitelerde

kendisine vakit ayırabileceğini ve kaliteli zaman yaşayabileceğini ifade etmektedir. Kendisi de farklı mezheplerden meydana gelen arkadaş grubuyla haftada bir gün bir araya gelerek roman tahlili yaptığını, insanların düşüncelerini dinlemekten zevk aldığını söylemektedir. Çünkü yazar “İnsan insanın zehrini alır.” (BBC News Türkçe, 2019) düşüncesiyle bu hayatı daha da yaşanılabilir kılmaya çalışmaktadır.

Mustafa Çiftci, TRT’de yayınlanan ve adını Neşet Ertaş’ın türküsünden alan *Gönül Dağı* dizisinin ilham kaynağıdır. Hafta sonları Star Gazetesi’ne yazdığı öykülerden kırk tanesi yapımcı firma ve senaristler tarafından seçilir. Sonrasında ise bu öykülerden ve karakterlerden yola çıkılarak bir senaryo oluşturulur. TRT tarafından kabul edilen dizi yayınlanmaya başlar. Türk televizyonunda her bölgenin anlatılmasıyla birlikte elde malzeme kalmaması yapımcıları yeniliğe yönlendirir. Her insanın kendinden bir şey bulduğu ve her yaştan insanın severek izlediği bir üründür. Kırşehirli Neşet Ertaş’a, Niğdeliler *patates*’e, Yozgatlılar ise araç plakalarındaki 66 gibi İç Anadolu, Orta Anadolu sakinleri memleketlerinden bir şeye denk gelmektedir (Çiftci, 2021a). Yeni nesil gençlerin kendi memleketlerine gitmeden köy hayatına dair bilgiler edinebilmesi ve örf, adet, törelerimizi öğrenmeleri açısından da oldukça değerlidir (Çiftci, 2021c).

2017 yılının sonuna doğru annesi Leylâ Hanım’ı kaybeden Çiftci, büyük bir sarsıntı yaşar. Hayatı boyunca ayrı kalmamak için birçok imkânı geri çeviren yazar, annesinin acı kaybına alışmakta zorlanır. Yaşamını Yozgat’ta emekli olarak sürdüren Mustafa Çiftci, aynı zamanda öykü yazmaya devam eden biridir (Çiftci, 2021c).

1.2. Eserleri

Mustafa Çiftci, yazın hayatına Sivas’ta yayımlanan *Aşkar* dergisindeki ilk öyküsüyle başlamıştır. *Adem’in Kekliği ve Chopin* (2012) isimli öykü kitabıyla başlamıştır. Bu kitabıyla hem yerelde hem ülke çapında tanınırlık kazanan yazarın *Bozkırda Altmışaltı* (2014), *Ah Mercimeğim* (2017) ve *Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım* (2021) toplamda dört öykü kitabı vardır. Özellikle öykücülüğü ile tanınan Mustafa Çiftci, Türkiye Yazarlar Birliği’nin 2014 yılında *Bozkırda Altmışaltı* ile yılın “En İyi Hikâye Kitabı” ödülünü almıştır. *Adem’in Kekliği ve Chopin* ile *Bozkırda Altmışaltı* öyküleriyle de 2016 yılında Necip Fazıl Ödülleri’nde “İlk Eser” dalında ödül kazanmıştır.

Mustafa Çiftci dergi ve süreli yayınlarda da çeşitli yazılar kaleme almıştır. *Aşkar, İtibar, Mahalle Mektebi, Edebiyat Ortamı, Mostar, Birikim, Nihayet, Cins, Dergâh, Türk Edebiyatı*

Dergisi, Kitap-lık, Ot gibi dergiler ile Star ve Yeni Şafak gazetelerinde öykü, deneme, anı, köşe yazısı türünde yazıları vardır. Çeşitli dergi ve süreli yayınlarda bulunan öykülerinin büyük bir bölümünü kitaplarına dâhil ettiği görülen yazar, öyküden sonra en çok deneme türünde yazmıştır.

Çiftci'nin öykü dışında, *Kalfa Uykusu* (2021) ile Tanıl Bora ile birlikte kaleme aldığı *Yengeler Cumhuriyeti* (2017) ve *Enişte Risalesi* (2019) isimli üç deneme kitabı da vardır. Ayrıca yazar, Tanıl Bora ve Adem Erkoçak tarafından yayımlanan *Bir Berber Bir Berbere* (2015) isimli kitapta “Berber Dediğin” ile Köksal Alver ve Duran Boz’un yayımladığı *Mekân Hikâyeleri* (2017) isimli kitapta “Mekânımız Cennet Olsun” isimli denemeleri de kaleme almıştır.

1.3. Öykülerinin Özetleri

Mustafa Çiftci'nin *Adem'in Kekliği ve Chopin* (2012), *Bozkırda Altmışaltı* (2014), *Ah Mercimeğim* (2017) ve *Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım* (2021) kitapları içerisinde toplamda kırk beş öyküsü bulunmaktadır.

1.3.1. Adem'in Kekliği ve Chopin Kitabındaki Öyküleri

Adem'in Kekliği ve Chopin, yazarın ilk eseridir. Çiftci'nin daha önce yayınladığı öykülerinin kitaplaştırılmış hâlidir. 2015 yılında İletişim Yayınları tarafından basılır. 139 sayfadan oluşan kitabın içinde *Adem'in Kekliği ve Chopin*, *Çati'ye Kıyamam*, *Anamın Adı Bahriye*, *Gülizar*, *Bildiğin Karı Koca Hikâyesi*, *Kasap Kokusu*, *Eniştemin İlaçları*, *Kıpkırmızı*, *Kaplumbağa Kabuğundan Doksan Dokuzluk Tesbih*, *Müjgân*, *Komik Oluyorsun İlyas*, *Neşeli Gelin*, *Portakal*, *Şırl Şırl*, *Turkuaz Ajans*, *Diyeşet* adlı on altı öykü mevcuttur. Öykülerin içeriği aşk, yoksulluk, dışlanma, çocuk özlemi, yanlış anlaşılma, evlilik, çağa ayak uydurma gibi temalardan oluşmaktadır.

Kitap adını birinci öyküsü olan *Adem'in Kekliği ve Chopin*'den almaktadır. Adem Yozgat'tan Ankara'ya ekmek parası için giden bir gençtir. Çalıştığı galeride bir kere gördüğü ve âşık olduğu kızın adını bilmediği için *Adem'in kekliği* olarak isim takmaktadır. *Chopin* de çalıştığı galeride sürekli müziği çalan klasik müzik sanatçısıdır.

1.3.1.1. Adem'in Kekliği ve Chopin

Adem, çocukluk yaşlarından itibaren tamir ve marangozluk işlerine meraklı biridir. İlkokul beşinci sınıfa kadar okuyan Adem askerlik çağına kadar bir marangozun yanında kalfa olarak çalışır. Askerliği bittikten sonra toptancı Nazif Bey'in yardımıyla bir sanat galerisinde

çalışmak için Ankara'ya gider. Adem, Kızılay'da bulunan sanat galerisine alışmakta çok zorlanır. Galeri sahibi Bora Bey'in küçümseyici hâinden de hoşlanmayan Adem, işi kolay olduğu için yerinde mutlu ve huzurludur.

Bir gün sanat galerisinde çalışırken resimlere bakmak için gelen beyaz elbiseli, kırmızı fularlı bir kıza âşık olur. Kızla konuşmak istese de bir türlü cesaret edemez. Bu olaydan sonra aklı beş karış havada gezmeye başlar. Yemek, içmek ve uyumak aklına gelmez olur. Aklında sadece sevdiği kıızı bir kez olsun görmek vardır. İsmi bilmediği için sevdiği kıza “Adem'in kekliği” diye hitap etmeye başlar. Kızla aralarında bir bağ kurabilmek, özlemini biraz da olsun dindirebilmek için kızın baktığı resmin fotoğrafını çeker. Bora Bey'in sekreterine de rica ederek galeride çalan Chopin'in müziğini de telefonuna indirir. Bu sayede sevdiğini her özlediğinde fotoğrafa bakar ve Chopin'in müziğini dinler.

Uzun bir aradan sonra Adem, âşık olduğu kıızı artık göremeyeceğini anlar ve Bora Bey'in de davranışlarına katlanamayarak memleketi Yozgat'a dönmeye karar verir. Yozgat'ta annesinin kendisi için uygun gördüğü amcasının kıızı Atiye'yle evlenir. Evlendikten sonra Adem, Atiye'yi gezdirmek için Ankara'ya getirir ve ayakları onu sanat galerisine götürür. Kendini sevdiği kızın baktığı resmin önünde bulan Adem'in karısı bu durumdan sıkılarak buraya neden geldiklerini sormasıyla birlikte farkına varır.

1.3.1.2. Çati'ye Kıyamam

Çati, beş yaşındayken annesini kaybetmiştir. İki ablası da gelin gidince sorumsuz babasıyla ortada kalan Çati'ye dayısı bakmaya başlar. İlkokula büyük bir istek ve hevesle başlayan Çati'nin ciddi bir görme problemi vardır. Bu sebeple tahtayı ve harfleri okumakta zorlanır. Utandığı için az gördüğünü öğretmeni ve arkadaşlarına diyemez. Belli bir süre sonra okumayı sökemeince arkadaşları tarafından dışlanır. Bu olaydan sonra Çati derslerden tamamen soğur ve ihmal etmeye başlar. Yaptığı tek şey insanlarla alay etmek, argo konuşmak ve lakap takmaktır. Böyle yaparsa eğer arkadaşları onu da aralarına alır diye umut eder. Zorla ortaokula kadar okuyan Çati, iş aramaya başlar. Köy kahvesinde ayakkabı boyacılığı yapmaya başlar. Ayakkabıları boyarken insanları dinleyerek, televizyon izleyerek birçok konuda az da olsa bilgi sahibi olur. İnsanlara akıl vermeye başlar.

Çati, askerlik için çok heveslidir ve askerlik çağı geldiğinde yine gözleri yüzünden hevesi yarım kalır. Askere gitmek onun için gurur meselesidir. Doktorlara gidip yalvarıp yakarsa da doktorlar ona gözleri yüzünden çürük raporu verir. Bu onu daha da hırçın bir insan yapar.

O dönemlerde hükümette olan Süleyman Demirel'in miting için Yozgat'a geldiği bir gün Çati'nin heyecanlı hâlleri hoşuna giderek, Çati'ye övgüler eder. Demirel'in övgüleriyle partinin ilçe merkezine sürekli gidip gelen Çati, resmen partiye musallat olur. Partideki insanlar Çati'nin sıkboğaz ve yılışık tavırlarından çok rahatsız olur. Başlarından atmak için Çati'ye Demirel'den bir telgraf geldiğini ve milli eğitimde ona ihtiyaç duyduklarını söyler. Çati bu habere çok sevinir ancak beklediği gibi bir iş bulmaz. Okulun müstahdem kadrosuna yerleşir. Çati kısa bir süre sonra okulun her şeyini bilen bir görevli olur. Sivri diliyle herkese bulaşır. Burada tek arkadaşı kütüphaneci Nesli'dir. Nesli bir gün Çati'ye Döndü adında bir kızdan bahseder ve Çati Döndü'ye âşık olur. Çati, kızı kendisine istemesi için Nesli'ye rica eder. Nesli bu durumu kabul eder ancak Döndü'nün babası Çati'nin sağlık problemleri sebebiyle bunu sert bir dille reddeder. Nesli Çati'yi üzmemek için kızın nişanlı olduğu söyler. Bunun yalan olduğunu öğrenen Çati uzun bir süre Nesli'yle konuşmaz. Nesli kendisini affettirmek için Çati'ye mutlu bir yuva kurmakta yardım eder. Çati'yi Halime adında bir kızla tanıştırır. Bir süre bu iki genç evlenir. Bir sabah işe giderken gözlüğünü kirli bir bezle silen Çati'ye Halime temiz bir mendil verir. Gözlüklerini artık temiz mendille silmesini istediğini ve ona kıyamadığını söyler. Çati hayatında ilk kez önemsendiğini ve sevildiğini gözlerinden süzülen yaşlarla hisseder.

1.3.1.1. Anamın Adı Bahriye

Ankara'nın ilçesinde yaşayan Nurettin, üniversite için şehir merkezine gider ve okul bitince eve dönüp babasının hırdavatçı dükkânının başına geçer. Üniversite hayatında siyasî görüşleri değiştiği için insanlar arasında *komonist* olarak adlandırılmaya başlar. Bu durumdan rahatsız olan Nurettin, aynı görüşe sahip olan emekli öğretmen Faik Bey'e danışır. Faik Bey kırtasiye dükkânında çalışmaktadır ve halkla içli dışlıdır. Bu sebeple halkın ayağını kesmeden esnaflığın püf noktalarını gösterir. Bir süre sonra Nurettin askerliğe gider ve dönüşünde de Nurten isimli bir kızla dünya evine girer. Nurten ve Nurettin'in ilerleyen zamanlarda bir oğlu olur. Solcu olmasından dolayı Nurettin oğluna Deniz ismini verir. Ancak hem insanlar hem de ailesi tarafından tepkiyle karşılaşır. Sonrasında bir kızı olur ve ona da annesinin adı olan Bahriye ismini verir. Böylece hem dikkat çekmez hem de çocuğunun adı yine denizle ilgilidir ve partinin de bu durumdan memnun olacağını düşünür.

Nurettin ile Fail Hoca senelerce seçimlere girer ancak herhangi bir gelişme göstermezler. Faik Hoca'nın yaşı ilerleyince ilçe başkanı olarak Nurettin seçilir ve Faik Hoca'nın kırtasiyesinin yanına bir parti binası yapılır Bir gün Tonguç isimli bir genç her

Nurettin'in yanına gelir ve fakülteyi yarıda bıraktığını söyler. Nurettin bu gence iş verir ancak kısa bir süre sonra kızı Bahriye de sürekli Tonguç hakkında konuşmaya başlar. Bu durumdan şüphelenen Nurettin'e eşi kuruntu yaptığını söyler. Bir gece ise uyandıklarında kızlarının Tonguç ile kaçtığını bir mektuptan öğrenir. Hem üzüntüsünden hem de partiye rezil olduğu hissinden dolayı kalp krizi geçiren Nurettin eşini de alarak Balıkesir'e yerleşir. Bir süre sonra kızı Bahriye'den bir mektup gelir. Tonguç'la yollarını ayırdıklarını ve Ankara'da yaşamaya başladığını söyleyen Bahriye babasından onu affetmesini ister. Bu duruma memnun olan Nurettin ise eşine kızlarının gelip ellerini öpmesini söyler.

1.3.1.2.Gülizar

Yozgat'ın bir köyünde kocası, kızı ve kocasının ailesiyle birlikte yaşayan bir kadın eşinin şehir merkezinde bira fabrikasında çalışma isteği yüzünden hiç istemediği hâlde her şeyini bırakıp taşınmak zorunda kalır. Ancak bazı sebepler yüzünden eşi işe alınmaz. Gülizar bu duruma çok üzülür. Çünkü hem yerini yurdunu bırakıp gelmiştir hem de eşinin işsiz kalmasıyla sıkıntıya düşeceklerdir. Bir süre sonra kadının eşi at arabası sürerek yük taşıyacağı bir iş bulur. Arabayı çekecek at olan Gülizar'ı da kendisiyle birlikte eve getirir. Atın bakımıyla ilgilenen kadın zamanla atla sırdaş olur ve tüm derdini, sıkıntısını, kendi içinde biriktirdiklerini Gülizar'a anlatıp dertleşmeye başlar.

Bir gün kadın komşularıyla birlikte otururken küçük bir çocuk telaşlı bir şekilde gelerek Gülizar'ın çektiği arabanın devrildiğini, eşinin ise arabanın altında kaldığı haberini verir. Kadın büyük bir korku içinde hastaneye koşar ve eşinin yaşadığını ancak bir ayağının aksak kaldığını görür. Kadın, eşine ne kadar kızsda da yaşamasına şükreder. Bu haberi duyan kadının kayınbabası, onları tekrar yanına çağırır. Başka bir çözümleri olmayan karı koca tekrardan baba evine dönerler. Genç kadının akli uzun bir süre bu kadar uysal bir hayvanın nasıl kaza yaptığında kalır. Bir gün kocasına kazanın sebebini sorar. Kocasını yolda bira fabrikasının arabasını görmesinden, onu işe almadıkları için hırs yaparak kamyoneti geçmeye çalışmasından ve Gülizar'ı çatlayıncaya kadar kırbaçlamasından bahseder. Kadın bu duruma üzülse de Gülizar'ın onu duyup anladığını ve kaza yaparak evlerine tekrar dönmelerini sağladığını düşünür.

1.3.1.3.Bildiğin Karı Koca Hikâyesi

Öyküdeki karakter, arkadaşı tarafından acil servise götürülür. Eşi Zeliha ile kavga ettiği esnada kapıların çarpılmasıyla cam kolunu keser. Karakterle hastaneye yeni tayin olan Çetin

ilgilenir ve tedavi eder. Tedavi sırasında doktor adamın başına gelen olayı merakla dinlemeye başlar. Bu durum adamın hoşuna giderek arkadaşı Salih'e iyi olduğunu söyler ve evine gönderir. Konuşma ilerlediğinde doktorun ilgisinin hikâye yazmasından kaynaklandığını anlaşılır. Doktor da adama hikâye yazma serüvenini anlatır. Adam, Doktor Çetin'i hem okumuş yazmış hem de sanata ilgisinden dolayı sever. Sohbet koyulaştıktan sonra adam doktora kendi hikâyesinin sonunun nasıl olacağını sorar. Bu soruyu Çetin geçiştirerek eve gidip dinlenmesini söyler. Adam, hikâye malzemelerini elde ettikten sonra sorusuna cevap vermeyip eve gönderen doktora bozulur. Doktor Çetin'in karı koca arasındaki olaya karışmak istemediğini düşünür ve onun için yalnız hikâyeden ibaret olduğu fikriyle evin yolunu tutar.

1.3.1.4.Kasap Kokusu

Öyküdeki karakter küçüklüğünden beri kasaplık yapan babasını iş esnasında izlemekten keyif alır. Annesi Münevver Hanım ise eşinin üstünün et kokmasından rahatsız olarak her akşam eşine banyoya girmesini söyler. Eğer eşi banyoya girmeyi kabul etmezse onu evde oturtmayacağını söyler. Bu durum ise eşinin zoruna giderek bu et kokusu sayesinde ekmek parası kazandıklarını söyler ama Münevver Hanım hiçbir zaman bunu kabul etmez. Bu tartışmalar içerisinde çocuk anne ve babasının severek evlenip evlenmediklerini düşünmeye başlar. Bu soruyu annesine sorduğu zaman annesi kimsenin ona fikrini sormadığını ama eşiyle iyi bir insan olduğu için evlendiğini söyler. Babası ise eşinin bir şeyi sevse bile belli etmeyeceğini söyler. Bunun üzerine çocuk anne ve babasının düğün fotoğraflarına bakar ve ikisinin de isteyerek evlendiğini düşünür.

Bir gün esnaflardan Kelleci Dayı kasaba Tunus'ta çalıştığı dönemde orada at eti yenildiğini gördüğünü söyler. Kasap buna inanmaz ve iddiaya girerler. Tunus'un Maliki mezhebinden olan müftünün yanına gidip bu soruyu sorduklarında müftüden orada at eti yemenin caiz olduğunu söyler. Böylece iddiayı kaybeden kasap aradan uzun yıllar geçmesine rağmen televizyonda her gördüğünde eşine bu iddiayı anlatır. Sürekli bu muhabbeti duymaktan sıkılan kadının elinden bir şey gelmez ve bu sohbetin ardından kasap Kelleci Dayı için bir fatiha okur.

1.3.1.5.Eniştemin İlaçları

Öykü, anlatıcının teyze ve eniştesinin mezarlarının ziyaretıyla başlar. Anlatıcı teyze ve eniştesinin mezarlarının üzerinde biten otları görerek eniştesinin şifalı otlara olan merakını anımsar ve eski günleri anlatmaya başlar.

Teyze ve enişte senelerce çocuk sahibi olmaya çalışsa da ne doktor ne de hoca bir yardımcı olamaz. Bunun üzerine enişte şifalı otlara merak sarar ve her yerden ot toplamaya başlar. Eşinin ısrarıyla birçok ot içen teyze ise hiçbir fayda göremeyince bir süre sonra çocuk düşüncesinden vazgeçer. Karısının vazgeçtiğini gören enişte ise kendisini tamamen şifalı otlara adar. Bir süre sonra sadece kendi derdine değil halkın derdine de çare bulmaya çalışır. Sürekli evine gelip derdini anlatan insanlara şifalı otlardan verir. Bu durumdan rahatsız olan teyze eve gelen insanlara eşinin ne doktor ne de hoca olduğunu, bir daha buraya gelmemelerini söyler. Ancak bu durumun önüne geçemeyince kendini tamamen geri çeker. Eşinin şifalı otlar sevdası yirmi yıl süren teyzeyi ise yalnız bırakmamak için yeğeni sık sık ziyaret eder. Bu ziyaretlerinde teyzesinin hayattan hiçbir beklentisi kalmadığı kanısına varır. Eniştesi ise çocuklarının olmayışını unutmak, bu düşünceden kaçmak için şifalı otlara adanmıştır kendini. Bu olaylardan sonra teyze ve sekiz ay sonra da eşi vefat eder. Mezarlarının üzerinde biten otlar ise çifti burada da yalnız bırakmaz.

1.3.1.6.Kıpkırmızı

Öyküdeki küçük çocuk peynirli dürümle birlikte domates yer. Annesi, domatesi dedesine göstermeden yemesini söyler. Çünkü dedesi domatesi sevmez ve görmek bile istemez. Küçük çocuk olayın ciddiyetini yaşından dolayı kavrayamaz. Yemeği bittikten sonra annesinden tekrar bir domates daha ister ve elinde domates ile dedesine yakalanır. Dede, büyük bir öfkeyle çocuğa başka bir yere gitmesini söyler. Gitmek için hazırlanan çocuk, bir anda dedesine domatesi neden sevmediğini sorar. Eğer dedesi anlatmazsa karşısında domates yiyeceğini söyler. Dede bu duruma çok sinirlenir ancak başından geçen olayı torununa anlatmaya karar verir. Dedesi askerdeyken çavuşlarının her gün farklı farklı sebeplerden onları dövdüğünü söyler. Ayrıca çavuş domatese çok düşkündür ve askeriyede kendine ait bir domates bahçesi vardır. Bu bahçenin bakımını ise askerlere yaptırır. Sürekli dayak yiyen ve domates için sürekli çalışan dede, artık bu durumdan çok sıkılır. Bir gün domates bahçesinde çavuş için domates tabağı hazırladığı sırada oyalandığını söyleyen çavuşu tarafından dayak yer. Bu duruma dayanamayan dede çavuşa saldırmaması sebebiyle ceza alarak askerliğini uzatır. Orada geçirdiği günlerde sürekli eziyet görür. Ancak artık domatesle ilgilenmediği için çok rahattır. Torununa bu olayı kimseye anlatmamasını söyler. Bu anı dedesi ve kendisi arasında büyük bir sır olarak kalır.

1.3.1.7.Kaplumbağa Kabuğundan Doksan Dokuzluk Tesbih

Karlı bir gün annesinin mezarını ziyarete giden Aysel, annesinin her kar yağdığından kötü hissetmesini anımsar. Sağ iken kar yağdığında mutsuz olan annesinin şu an nasıl hissettiğini düşünerek üzüldür. Aysel'in bu hâline üzülen eşi Engin, Aysel'i mezarlıktan çıkarır. Aysel bu olayın üzerine annesinin konuşabilse Engin'in kendisiyle görüştürmediğini düşünerek suçlayacağını düşünüp kendi kendine güler. Çünkü annesi Engin'i hiçbir zaman sevmemiş, hiçbir zaman yanlış yapmayan bu adama bir türlü ısınamamıştır. Aysel eskileri düşünmeye başladığında aklına trajikomik bir olay gelir. Engin'le nişanlı oldukları bir dönemde Engin Endonezya'da katıldığı bir seminerden kayınvalidesine teşbih hediye getirir. Damadından hoşlanmayan kayınvalide ağzının ucuyla teşekkür eder. Bu teşbihin kaplumbağa kabuklarından yapıldığını duyunca ise yerinden fırlayıp ağlayarak odasına gider. Ayşe bu olayı kahkahalarla karşılarken Engin donakalır. Sonrasında Aysel annesinin çocukluğundan gelen kaplumbağa fobisini anlatır. Bu duruma Engin çok üzüldür ve defalarca kayınvalidesinden özür diler. O günden sonra ise bu olay aile içinde bir komedi malzemesi hâline gelir.

1.3.1.8.Müjgân

Annesi ve kardeşiyle bir köyde yaşayan çocuk, babasının terk etmesiyle birlikte okulu bırakarak evi çekip çevirmeye başlar. Aradan uzun yıllar geçer ve çocuk askerliğini yapıp gelir. Artık yaşının geldiğini düşünerek kendine uygun bir eş bulmaya çalışır. Ancak göç sebebiyle köylerinde yaşına uygun birini bulamaz. Diğer köylerdeki kızlar ise kendi köylerini bırakıp gelmek istemez. Genç adam bir gün köye nohut toplamaya gelen ırgatlardan birinin kızı olan Müjgân'ı görüp âşık olur. Oğlunun hâline anlayan anne ne olduğunu sorar ve genç de annesine olanı biteni anlatır. Kızı istemeye giderler ancak Müjgân'ın tek bir şartı vardır o da bu köyde kalmamaktır. Genç adam bu duruma çok üzüldür çünkü annesi ve kardeşini yalnız bırakmak istemez ve Müjgân ile evlenemeyeceğini düşünmeye başlar. Bir gün nohut haşatının sonuna gelindiğini ve artık Müjgân ve ailesinin gideceğini fark eder. Müjgân'ı görmek için çadırlarının önüne gider. Başka bir gün ise rüyasında Müjgân'ın kuş olup uçtuğunu ve yakalayamadığını görür. Uykusundan uyanıp korkuyla Müjgânların çadırlarına doğru koşar ve vardığında her şeyin yerli yerinde olduğunu görür. Müjgân ise genç adamın hâlini görünce ona olan sevgisinin farkına varır ve istemeye gelmelerini söyler.

1.3.1.9.Komik Oluyorsun İlyas

Yüksek Ziraat Mühendisi İlyas Bey, sebze yetiştiriciliği konusunda seminer vermek için bir şoförle birlikte köye gider. Köye gelen mühendislerin anlattıklarından sıkılan köy halkı

muhtarın “beleş çay” vaadiyle köy kahvehanesine gelir ve dinlemeyi kabul eder. Mühendis kahveye gelir ve sağlık il müdürlüğünden iki doktor ve bir şoför de sağlık taraması sebebiyle köye kahvesine gelir. Bu sırada İlyas Bey, doktorlardan birinin fakülte zamanlarında âşık olduğu Merve olduğunu anlar. Çok heyecanlansa da artık fakültede olmadıklarını, yüksek mühendis sıfatıyla bu köye geldiğini düşünür ve kendini tanıtır. Merve Hanım İlyas’ı görünce fakülte yıllarında kendisinin ne kadar peşinde koştuğunu ve bu yüzden onu salak bulduğunu hatırlar. İlyas Bey’in yemek esnasında sürekli Merve Hanım’a dalarak bakması şoförlerin gözünden kaçmaz ve birbirlerini dürterek eğlenmeye başlarlar. Ancak İlyas o sıra sadece Merve’ye kavuşmayı düşünmektedir. Yemekten sonra doktorlar sağlık taraması yapmak için kahveden ayrılırlar. Köylülerin gitmesiyle birlikte İlyas ve şoför de dönmek için yola çıkarlar. Akıllı Merve’de kalmıştır ancak Merve ise İlyas’ı hâlâ salak bulmaktadır.

1.3.1.10. Neşeli Gelin

Emekli maliyeci Münir Bey ve eşi Suzan Hanım, tek çocukları olan Memduh’u özenle büyütürler. Suzan Hanım, Memduh’un üniversiteyi ve askerliği tamamladıktan sonra kiminle evleneceğini düşünmeye başlar. Suzan Hanım’ın en önemli isteği ise gelininin neşeli bir yapıya sahip olmasıdır. Memduh bir gün internet aracılığıyla Pervin Şermin ile tanışır. Anne ve babasını da internet üzerinden Pervin’le tanıştırır. Suzan Hanım, Pervin’in neşeli, şen şakrak hallerinden çok etkilenir. Münir Bey ise biraz rahatsız olur ve temkinli olmak gerektiğini düşünür. Eşinin bu düşüncesine üzülen Suzan Hanım hastalanıp yataklara düşmüş gibi yapar ve duygu sömürsü yapmaya başlar. Münir Bey eşinin rol yaptığını bilse de oğlunun üzülmesine dayanamaz ve kısa bir süre sonra aile Pervin’in ailesiyle tanışmak için evlerine giderler. Pervin’in annesi Müberra Hanım da kendisi gibi neşelidir. Babası Samim Bey ise tam tersi ağırbaşlı ve sakin bir insandır. Bu yüzden Münir Bey Samim Bey’e ısınır ve sohbet etmeye başlarlar. İkisi yalnız kaldığında Samim Bey kendilerine çok ısındığını bu sebeple kızı ve annesinin lüks içinde yaşamayı sevdiklerini, kendi sözünü dinlemediklerini, bir şeyi reddettiği zaman başının etini yediklerini anlatır. Memduh’un düzgün bir çocuk olduğunu bu sebeple oğluna yazık etmemesini söyler. Münir Bey şaşırır ancak evden nasıl ayrılacağını bilemez. Aklına bir fikir gelir ve kalp krizi geçiriyormuş gibi yapar. Hemen hastaneye götürülür. Geceyi burada Samim Bey ve oğluyla geçirmek istediğini söyler. Kadınlar gidince Samim Bey Memduh’la konuşur ve durumu anlatır. Memduh’un da içine sinmeyen durumlar olduğu için ikisine de hak verir ve bu işten vazgeçer. Eve döndüklerinde ise Memduh annesiyle bu işin olmayacağını konuşur ve babasına büyük bir minnet duyar.

1.3.1.12.Portakal

Küçük çocuk; amcaları, yengeleri, kuzenleri ve dedesinin bir arada olduğu bir evde yaşar. Dede, tüm çocuklarını yanında istediği için herkes bir aradadır. Bu sebeple evin içi şenliklidir. Her gün üç öğün yemek yense de o kalabalıkta birçok kere sofradan aç kalkar küçük çocuk. İlkokulu bitirmeye yakın dedesi, onu ve diğer torunu Nurettin'i yanına çağırır. İkisinin de başarılı olduğunu ve okumaya devam etmelerini istediğini söyler. Bunun üzerine iki çocuk yatılı okulun sınavlarına girerler. Kuzeni ilçedeki, kendisi ise ildeki yatılı okulu kazanır. Küçük çocuk okula gittiğinde kendi evlerinden daha kalabalık görünce şaşırır, yemekhaneyi görünce ise daha çok şaşırır. Çünkü buradaki çocuklar bu kalabalığa rağmen çorbasından tatlısına kadar her şeyi bol bol yiyebilmektedir. Okuldaki ilk gününün sonunda böyle yemek yiyebildiği sürece okumanın da çok güzel olacağını düşünür ve derslerine çalışmaya başlar.

Küçük çocuk bir gün yemekhanede daha önce hiç görmediği bir şeyi görür. Yuvarlak ve kırmızımsı bu şeyin nasıl yenildiğini öğrenmek için arkadaşlarını izler ve sonra yemeye başlar. Bu tadı çok seven çocuk aşçının yanına gider ve biraz daha portakal alıp alamayacağını sorar. Aşçıdan olumlu cevabını alınca kucaklarını portakalla doldurur ve tüm gün yer. Okulun ilk döneminin sonunda devletin verdiği bursla annesi ve kız kardeşi için portakal alır. Eve gidince sıkıca sardırıldığı portakalları herkes odasına çekilince annesine verir. Anne birazını kendi yer, birazını çocuklarına yedirir bir kısmını ise kocasına saklar. Kardeşinin yanına yatan çocuk, onun da ellerinin portakal koktuğunu ama kendisi okula dönünce annesi ile kardeşinin yine portakal yiyemeyeceğini fark eder ve üzülüp ağlar. Annesi ise bunları düşünmemesini, okuyarak kendisini kurtarmasını ve bu sayede de hem kendisine hem onlara canlarının istediği her şeyi alabileceğini söyler. Bu moralle küçük çocuk ve kardeşi Elif okur. Ne zaman portakal yese ellerini koklayarak geçmiş günleri anımsar.

1.3.1.13.Şırl Şırl

Genç kadın bir gün su yüzünden başına iş açıldığını söylemesi üzerine on altı yaşını hatırlar. O zamanlar genç kız kendinden birkaç yaş büyük olan Bilal'e âşıktır. Çeşmeye gitmekten hoşlanmayan genç kız Bilal'le buluşmak için sürekli çeşmeye gitmeye başlar. Genç kızın çeşme başında Bilal'i düşünmesi sebebiyle taşırdığı sular insanların alay konusu hâline gelir. Genç kız babasının bu durumu duyacağından korkar ve Bilal'le konuşur. Kendisini istemeye gelmesini ya da artık görüşmemeleri gerektiğini söyler. Bunun üzerine kız kardeşi Zeliş, Bilal'in annesini köydekilere oğlunun şehre gittiğini ve orada okuyup mühendis olacağını anlattığını söyler. Genç kız bu duydukları üzerine yıkılır ve hastalanıp yataklara düşer. Bir süre

sonra işin aslını öğrenir. Bilal ailesiyle genç kızı istemeye gitmelerini söylese de ailesi tepki gösterir ve köylü kızını oğlunu yakıştırmayan anne oğlunu öğretmen ağabeyinin yanına gönderir. Ancak genç kız yine de Bilal'e gittiği için çok kızar.

Bu olay üzerine dört yıl geçer ve genç kızın bir talibi çıkar. Genç kız kabul eder ve gösterişli bir düğünle dünya evine girerler. Genç kız bu evliliğinde mutluluğu bulur. Eşi oldukça iyidir ve eşine çok değer verir. Genç kadın ise artık Bilal'i geride bırakmıştır sadece bazı zamanlar musluktan su akarken hatırlayıp kızmaktadır.

1.3.1.14.Turkuaz Ajans

Asım, üniversitede resim öğretmenliği okuyan bir öğrencidir. Öğrenciliğinde sağ-sol çatışmaları olması sebebiyle babası Asım için endişelenir ve okuldan alır. Asım bu duruma çok üzülür. Bu sırada Asım'a babasının esnaf bir arkadaşı tabela boyamasını tavsiye eder. Bu fikir Asım'ın aklına yatar çünkü bu sayede resimle iç içe olmaya devam edecektir. Bunun üzerine Asım siparişle tabela boyayıp satmaya başlar ve kısa bir süre sonra işlerini arttırır. Kırtasiye gibi küçük bir dükkân açar.

Asım, yaşı geldiğinde Sevim isimli bir kızla evlenir ve iki kız bir oğlu olur. Uzun yıllar sonra çocuklar büyür ve kızlar evlenir. Oğlu Nurettin ise eğitim hayatına devam etmeyip babasının yanında çalışmaya başlar. Nurettin bir süre sonra babasına işlerini çağa göre modernleştirmeleri gerektiğini ve burayı bir "ajans" yapabileceklerini söyler. Bayağı masraf yapıldıktan sonra *Turkuaz Ajans* adında bir ajans açarlar. Ajansın açılmasıyla birlikte eş dost Asım Bey'den iş istemeye başlar. Nurettin karşı çıksa da Asım Bey insanları kıramaz önce Meliha ile Hayri'yi, daha sonra ise Oğuz'u işe alır. Bir gün Nurettin araba kazası geçirdiği haberi gelir. Vücudunda çokça kırık ve ezik vardır. Bu sebeple de en az birkaç ay evde yatmak zorundadır. Asım Bey bu olay karşısında Meliha'yı sekreterlik yapıp müşteri siparişleri alacağını, Hayri'nin çay demleyip, müşterileri karşılayacağını, Oğuz'un ise bilgisayarla ilgileneceğini söyler. Bu sayede ajansı batmaktan kurtarır.

1.3.1.15.Diyşet

İnşaatçı çalışan Hamit'in ani vefatıyla geride eşi Cemile kalır. Genç kadın ne yapacağını bilemez ve günlerce evde yalnız kalarak korkar. Bir gün korkuya alışabileceğini ancak yoksulluk için bir çözüm bulması gerektiğini düşünür. Çünkü eşi zamanında sigortalı bir işte çalışmamıştır sadece günü kurtaracak işlerde yer almıştır. Önce örgü örüp satmayı düşünür ancak gözlerini çok yormaması gerektiğini düşünerek vazgeçer. Sonra temizliğe gitmeyi

düşünür ancak pasaklı kadınların evini temizlemeyi kendine yediremez. Çaresizce eşinin mezarına gider ve burada defin işlemleri dikkatini çeker. Burada aklına hastanede cenaze yıkayan Hâlet hala gelir. Hastaneye gider ve morgun önünde Hâlet halayı bekler. İşe ihtiyacı olduğunu ve Hâlet halanın kendisine yardım etmesini ister. Yaşlı kadın ise buranın devlet hastanesi olduğunu, kendisinin de amirlerinin olduğunu ve kafasına göre eleman alamayacağını söyler. Cemiyet artık çaresizliğin son noktasındadır ve Hâlet halaya cenaze sahiplerinin ondan memnun olmadıklarını söyler. Hâlet hala bunların duyulmasını istemediğinden Cemiyet'i işe alır. Cemiyet uzun bir aradan sonra zor da olsa işine alışır ve karnı doymaya başlar.

Cemiyet bir gün yıkadıkları cenazenin tanıdık olduğunu görür ve cenaze evine taziyeye gider. Burada diyeşet (ağıt) okuyan kadınlar dikkatini çeker ve yaptıkları işi dikkatli bir şekilde inceler. Eve geldiği zaman kendi kendine prova yapar ve diyeşet okumaya karar verir. Bir gün bir cenazede diyeşetçi kadınların yanına geçer ve o da okur. Cemiyet artık hem gassallık yapmaya hem de diyeşet okumaya başlar. Kısa bir süre sonra Cemiyet kadınların işlerine ortak olduğunu düşünebileceklerinden korkar ve kendini sevdirmeye çalışır. Onları sürekli evlerine davet eder ve ikramlıklar yapar. Kadınlar eve geldiğinde Cemiyet'in ne kadar yoksul olduğunu anlarlar. Bir süre sonra bu buluşmalar alışkanlık hâline gelir ve buraya gelip gittikleri cenazenin dedikodusunu yapmaya başlarlar. Cemiyet acısı olan evin dedikodusunu yapmayı yanlış bulduğu için dedikodu yapmaz. Onun ahlaklı ve işini iyi yapması sebebiyle herkes işini Cemiyet'e yaptırmak ister. Bir gün Cemiyet ile cenaze evlerine yemek getiren Feramuz ile ilişkisi olduğu dedikodusu yayılır. Bu yüzden insanlar onu çağırmak istemez. Bu duruma Cemiyet çok üzülür. Bu arada kız kardeşi ve yeğeni Cemiyet'i ziyarete gelirler. Yeğeni Ankara'daki hastanelerde çalışmasını tavsiye eder ama Cemiyet'in içine sinmez. Aklına eşi vefat eden Taksici Şeker Tacettin gelir. Tacettin'den kendisini hastaneye götürmesini ister. Arabaya bindiklerinde ise hakkındaki dedikoduları anlatarak evlilik teklifi eder. Tacettin ise şaşırsa da yalnızlıktan iyidir diyerek teklifi kabul eder.

1.3.2. Bozkırda Altmışaltı Kitabındaki Öyküleri

Bozkırda Altmışaltı, Çiftci'nin ikinci öykü kitabıdır. 2014 yılında İletişim Yayınları'ndan çıkan 160 sayfalık bir eserdir. Bu eser, Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 2014 Yılı'nın En İyi Hikâye Kitabı seçilmiştir. Kitabın içerisinde *Handan Yeşili*, *Kara Kedi*, *Ensesi Sararmış Adamlar*, *Ankara'daki Evlatlar*, *Bir İğne Bin Kuyu*, *Elif*, *Tina*, *Tolga* ve *Piç Sevi* adlı yedi öykü bulunmaktadır. Aşk, maddî sıkıntı, arkadaşlık ve yalnızlık gibi temalardan oluşmaktadır.

Öykü kitabının adı Çiftci'nin Yozgatlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bozkırda bulunan Yozgat'ın plaka numarası olan altmışaltı, *Bozkırda Altmışaltı* kitabına ismini vermektedir. Bu kitapta genellikle Yozgat'ta geçen öyküler görülmektedir.

1.3.2.1. Handan Yeşili

Çetin, Sansar Sami olarak bilinen babasının çerçi dükkânında çalışır. Hayali üniversite okuyup avukat olmaksada babasının isteği üzerine kendi isteklerini yerine getiremez. Bir gün dükkâna yeşil gözlü bir kadın gelir. Çetin, bu kadına ilk bakışta âşık olur ve sürekli bu kadını düşünmeye başlar. Bu durum kuzeni Enes'in de dikkatini çeker ve âşık olduğunu anlar. Enes, bu kadının kendi okulunda yeni Türkçe öğretmeni olduğunu söyler. Çetin, günlerce Handan'la nasıl konuşabileceğini düşünür ve okulun kantinine simit satan arkadaşı Cemil aklına gelir. Cemil'le beden eğitimi öğretmeni çok yakın arkadaşdır ve beden eğitimi öğretmeni birkaç gün sonra Handan'la birlikte Çetin'in dükkânına gelir. Handan'a öğretmen bu dükkânı över ve Çetin'le bir konuşma fırsatı oluşturur. Ancak Çetin, Handan'ı karşısında görünce dili tutulur ve hiçbir şey diyemez. Handan biraz alışveriş yapar ve artık dükkânı öğrendiğini buraya geleceğini söyler. Çetin konuşamadığı için kendine kızar ama Handan'ı gördüğü için de mutludur. Oğullarının bu hâlini anne ve babası da fark eder ama oğullarından herhangi bir şey öğrenemezler.

Bir sabah Çetin evden çıkıp kuzeni Enes'in durumunu sorma bahanesiyle okula gider. Bu sayede Handan'la konuşup ona açılmayı düşünür. Öğretmenler odasında Handan'ı göremeyince Çetin, rehber öğretmenin yanına gider. Odada Handan da vardır. Çetin çok heyecanlanır ve bir fırsat bulup Handan'a dükkâna gelmediğini sorar. Handan da eşinin gönderdiği mutfak malzemelerinin henüz bitmediğini söyler. Çetin'in başından aşağı kaynar sular dökülür. Handan bunca zamandır evlidir ve Çetin bunu bilmeden kavuşmayı hayal etmiştir. Kendisiyle birlikte kuzeni Enes'e, arkadaşı Cemil'e ve beden eğitimi öğretmene de kızar. İlk defa kendi isteğini yapma fikri hayal olmuştur ve bir kere daha babasına yenilerek dükkâna doğru yola çıkar.

1.3.2.2. Kara Kedi

Aziz Efendi, insanların tüm ihtiyaçlarını karşılayabilen bir dükkânı işletir. Caminin karşısında yer alan dükkânda kırtasiye malzemelerinden kıyafetlere kadar her şey vardır. Bu dükkânın malzemeleri gibi müşterisi de boldur. Çünkü Aziz Efendi sıcakkanlılığıyla insanlara kendini sevdirmiştir.

Bir gün belediye başkanı caminin çevresinde yapılacak olan bir projeden bahseder. Bu sebeple de caminin çevresinde bulunan dükkânların yıkılacağından bahseder. Aziz Efendi, bu haberi duyunca çok üzülür ve ne yapacağını bilemez. Emekli öğretmen olan Vasfi Bey'den akıl almaya gider. Bu olaya Vasfi Bey'in önerisi Aziz Bey'in belediyeden bir miktar para talep edip kenara çekilmesidir. Aziz Bey, belediye başkanının yanına giderek Vasfi Bey'den öğrendikleriyle konuşur. Ancak işler umduğu gibi gitmez. Belediye başkanı esnafların hiçbirinin tapusu olmadığı için herhangi bir hak da talep edemeyeceklerini hatta devletin yerini izinsiz işgal ettikleri için bu durumdan zararlı çıkacaklarını bu yüzden de bu işten vazgeçmelerini söyler.

Aziz Efendi, bu durumları yaşarken eşi Gülbeyaz da artık sınırlarını zorlamaya başlar. Evlilik hayatları boyunca Aziz Efendi, Gülbeyaz'ı bir kez olsun mutlu görmemiştir. Bununla da kalmayıp iki kızı da annelerine benzemiştir. Dükkân hakkında olanları moral verir umuduyla eşiyle konuşup dertleşmek ister Aziz Efendi. Ancak Gülbeyaz eşini umursamaz. Bir gün esnaflardan olan Hacı Münir, Aziz'e koku satması için akıl verir. Aziz Efendi'nin bu fikir aklına yatar. Çünkü herkesin güzel kokmak isteyeceğini düşünür. Münir Efendi, Aziz Efendi'yi malzeme alması için arkadaşına yönlendirir ve borçları için de kendisi kefil olur. Aziz Efendi bu ince düşünce karşısında mahcup olup duygulanır. Bir gün sonra caminin önüne tezgâhını kurar ve koku satmaya başlar. Aziz Efendi zaten sıcakkanlılığıyla, ağzının laf yapmasıyla müşteriye kendine çekebilene bir esnaftır. Yine bu huyu sayesinde kokuları satmaya başlar. Bu kokuların içerisinde Kara Kedi isminde bir koku vardır. Aziz Efendi bu kokuyu o kadar övmektedir ki erkeklerin favorisi hâline gelmiştir. Ancak koku çok ağır ve kötü kokmaktadır. Bu kokuyu alan erkeklerin eşi dostu tepki gösterince kokuya olan rağbet de azalır. Bu sebeple Aziz Efendi zor günler yaşar. Festivallere gider, kasabalara gider ve koku satmaya çalışır. Bir gün kasabada festival olacağı haberini alır. Kasabaya malzemeleriyle gittiğinde orada askerlik arkadaşı Muammer ile karşılaşır. Arkadaşını gördüğü için mutlu olan Aziz Bey, bu kasabada güzel satışlar yapacağını düşünür ancak bir kişi bile tezgâhına uğramaz. Aziz Bey artık ümit kesip toplanmaya başladığı sırada Alman bir grup tezgâha gelir. İçlerinde yer alan bir kız gül kokusu ister. Aziz Bey de kızın koluna gül kokusu sürerken kızın gülmesine kendisi de istemsiz gülümser. Bunu gören kızın erkek arkadaşı, Aziz'in sevgilisine asıldığını düşünerek ona saldırır. Aziz burada çok şiddetli bir dayak yiyerek hastanelik olur. Hastanede gözlerini açtığında bugüne kadar başına gelenlere ve hâline ağladıkça ağlar. Bu hâline üzülen Muammer onu sakinleştirmeye çalışsa da beceremez. Aklına bir fikir gelir ve ilçenin belediye başkanına

giderek Aziz'in durumunu anlatır. Belediye başkanı bu duruma çok üzülererek Aziz'in birkaç ihtiyacını karşılar ve biraz para vererek evine gönderir.

1.3.2.3.Ensesi Sararmış Adamlar

Sadi Bey, emekli olduktan sonra taksi şoförlüğü yapmaya başlar. Ancak yeterince müşteri olmadığı için çoğu zaman durakta beklerken canı sıkılır. Taksiye çıktığı bir gün arabaya baba kız olduklarını tahmin ettiği iki müşteriyi alır. Müşterilerden erkek olanı tanıdığını düşünür ancak emin olamaz. Bir süre sonra Sadi Bey, bu adamın çocukluk arkadaşı Haydar olduğunu hatırlar. Ancak Haydar Bey, Sadi'yi fark edemeyecek kadar dalgındır. Sadi, genç kadınla sohbet ederken beyefendinin isminin Haydar olup olmadığını sorar. Bunun üzerine Sadi'yi dikkatle inceleyen Haydar Bey onu tanır. Haydar Bey ve Sadi sohbet etmeye başlarlar ve hayatlarından söz ederler. Haydar Bey Ankara'da fizik profesörlüğü yaptığından ama artık emekli olduğundan ayrıca bir sene önce de eşini kaybetmesinden bahseder. Yanındaki genç kadının da kızı Sibel olduğunu söyler. Kızının burada Türkçe Öğretmenliği yapmaya başladığından ve kendisinin de kızını yalnız bırakmayacağından söz eder. Bu yolculuğun sonunda Sadi arkadaşını gördüğüne çok memnun olur. Ancak Haydar'ın canını sıkan şeylerin olduğunu fark eder. Bu sebeple de Haydar'ı arar ve ertesi gün için balık tutmaya gitmeyi teklif eder. Böyle başlayan gezintiler sonucunda her gün birbirlerini görmeye başlarlar. Eski günleri yâd ederek, dertleşerek günlerini geçirirler. Haydar Bey, eşini kanserden kaybetmesinden ve onun ölümünden sonra toparlayamamasından bahseder. Sadi de aklına hem Haydar'ı hem de Sibel'i evlendirmek gelir. Ancak ne Sadi ne de Sibel bunu kabul eder. Aralarında kısa bir süre dargınlık olsa da Haydar Bey, Sadi'nin kendisini hayata döndürdüğünü fark eder ve dostunun gönlünü alır.

Bir gün Sadi ve Haydar Bey balık tutmak için yola çıkarlar. Yolda arabalarının lastiği patlayarak kaza yaparlar. Haydar Bey bu kazadan sağ bir şekilde kurtulur ancak Sadi vefat eder. Hastanede uyandığında kızı Sibel babasına gerçeği söyleyemese de bir süre sonra Haydar Bey durumu anlar. Eşinden sonra en yakın dostunu da kaybeden Haydar Bey'in iyice psikolojisi bozulur ve bir gün kahvede vefat eder.

1.3.2.4.Ankara'daki Evlatlar

Refet Efendi, çocukluğundan beri babasının dükkânını devralmak için yetiştirilen biridir ve babasından kalan bu dükkânda esnafılık yapmaktadır. Okumayı çok isteyen ancak okuyamayan Refet Efendi, eğitime ve okumuş insanlara çok önem verir. Bu sebeple de iki

oğlunun okumasını çok ister ve onları okutacağına yemin eder. Refet Efendi, çocuklarını bazen tatlı dille motive etmeye çalışır bazen ise tehditlerle korkutmaya çalışır. Bunlar sayesinde de babalarının sözünden çıkmayan çocuklar çok başarılı olurlar ve sağlık bakanlığında uzmanlık yapmaya başlarlar. Çocuklarıyla gurur duyan Refet Bey, her zaman herkese onlardan bahseder. Bir süre sonra o kadar çok söz etmiştir ki artık insanlar başı her sıkıştığında onlardan yardım istemek için Refet Bey'in yanına gelir. Refet Bey, insanların derdini sıkıntısını anlatmak için oğullarının yanına Ankara'ya gitmeye başlar. Bu sayede hem oğullarını hem de torunlarını da görebilmektedir. Çocuklar bazı işler için yardım edebilse de bazıları için kendilerini aştıklarını söyler. Refet Bey ise olanı biteni insanlara aktarır. Bitirebildikleri iş sayesinde de insanların gözünde Refet Bey yücelir. Bir gün bir delikanlı gelerek Ankara'da bir sınava girdiğini ve kadro için yardımcı ihtiyacı olduğunu söyler. Refet Bey ona kimlerden olduğunu sorunca çocuk Güldane'nin oğlu olduğunu söyler. Refet Bey hiçbir şey diyemez. Çünkü Güldane otuz beş yıl önce yarım kalan aşkıdır. Güldane'yle evlenmeyi çok istese de Güldane'nin annesi kabul etmemiştir. Yıllar sonra Güldane'nin haberini duyan Refet Efendi, oğlanın işini hallederek Güldane'nin takdirini almak ister ve her gün onu düşünmeye başlar. Yardım için tekrar Ankara'ya oğullarının yanına gider. Daha sonra ise oğullarını babalarını arayarak bu işi halledemeyeceklerini söyler. Refet Bey, Güldane'nin gözünde nasıl bir duruma düşeceğini düşünerek üzülür. Bu yüzden de işin olmayacağını oğlana bir süre söylemez. Bir gün çocuk ve Güldane Refet Bey'in dükkânına gelirler. Refet Bey karşısında Güldane'yi görünce bir süre donakalsa da işin olmayacağını söyler. Güldane bu duruma hiçbir şey demez. Güldane'nin bakışı aklına onu son kez gördüğü günü hatırlatır. Güldane, bir bakış atarak Refet Bey'le kaçabileceğini söyler ancak Refet Bey kendinde bu cesareti bulamaz. Şimdi tekrar aynı şeyi yaşadığını düşünür ve beceriksizliği yüzünden Güldane onu bir kere daha terk eder.

1.3.2.5. Bir İğne Bin Kuyu

Niyazi senelerce terzi çıraklığı yapmış biridir. Ustasının vefatından sonra sağdan soldan borç alarak kendisine bir terzi dükkânı açar. Yaptığı güzel işler sayesinde kendisini kanıtlayarak Niyazi Usta olur. Şehirde çalışan yüksek rütbeli insanlar Niyazi Usta'ya gelerek takımlar diktirirler. Bir süre böyle devam eden Niyazi Usta biriktirdiği paralarla evlenir ve Şahin ile Hüsnîye isminde iki tane çocuğu olur.

Aradan uzun bir zaman geçer. Şahin meslek sahibi olmuş ve askerliğini yapmıştır. Niyazi Usta ve eşi Canan Hanım oğlunu rahmetli ustası Alâeddin Bey'in kızı Memnune ile evlendirmek ister. Oğulları Şahin'le bu meseleyi konuşan anne oğullarından beklemedikleri bir

tepkiyle karşılaşır. Şahin kesinlikle istemez ve şimdiye kadar her şeye onların karar verdiğini söyleyerek evden çıkar. Canan Hanım bu durumu Niyazi Usta'ya anlatır ama Niyazi Usta'nın kararı kesindir. Kısa bir sürede Memnune ve Şahin evlenir. Evdeki herkes Memnune'yi çok sever. Memnune bir süre sonra hamile kalır. Evdekiler çok mutlu olmasına rağmen bu haberle birlikte Şahin kayıplara karışır. Her yerde Şahin'i ararlar ancak hiçbir iz yoktur. Niyazi Usta oğlunun kaçtığını anlar ama bir yandan da başına kötü bir şey geldiğinden endişe eder. Bir gün Canan Hanım, oğlunun eşyalarının içinde bir telefon numarası bularak Niyazi Usta'ya verir. Niyazi Usta bu işin ne olabileceğini düşünürken evin küçük kızı Hüsnüye, babasının yanına dükkâna gelir. Babasıyla birlikte eve dönerken ağabeyinin yerini bildiğini, İzmir'de bir asker arkadaşının yanına gittiğini söyler. Ağabeyinin onu ispiyonladığını düşünüp kızacağından korktuğundan uzun bir süre diyemediğini söyler. Niyazi Usta bunun üzerine elindeki numarayı arar ve İzmir'de kadın kuaförü olduğunu söyleyen gencin adresini alır ve İzmir'e gider. Şahin'i eliyle koymuş gibi bulan Niyazi sinirinden oğlunu döver. Sonrasında ise ilk defa baba oğul birbirleriyle düzgün bir şekilde konuşur. Şahin onların seçtiği hayatı yaşamak istemese de İzmir'de de yaşamının zor olduğunu düşünür. Bu yüzden babasıyla birlikte eve dönerler.

1.3.2.6.Elif, Tina, Tolga

Tolga, annesi ve babasının öğretmenlik yaptığı bir taşra okulunda eğitim görür. Burada Sınıf arkadaşı Elif onun çok yakın arkadaşıdır ve ikisi de kitap okumayı çok sever. Bu sebeple birlikte çok sık vakit geçirirler. Bir süre sonra Tolga, Elif'e âşık olur. Her gün Eliflerin evine gidip birlikte vakit geçirirler. Ancak Tolga'nın annesi bu durumu fark eder ve rahatsız olmaya başlar. Çünkü Elif'in babası, çocukların okulunda müstahdemlik yapan biridir. İki aile birbirinden çok farklıdır ve Tolga'nın annesi de bu aileden Tolga'nın bazı huylar edinebileceğini düşünür. Fakat Tolga annesinin bu dediklerini umursamaz çünkü Elif onun için çok önemlidir. Bir süre sonra Tolga'nın anne ve babasının başka bir yere tayinleri çıkar. İki çocuk çok üzülse de ayrılmaktan başka çareleri yoktur. Uzun bir zamandan sonra Tolga üniversiteye başlar. Bu sayede Tolga artık Elif'i unutabileceğini düşünür ama aklından ve kalbinden bir türlü onu çıkaramaz. Üstelik Tolga hâlâ Elif'e açılmadığı için kendine kızmaktadır. Bu sebeple gidip anne ve babasıyla konuşur bu durumu. Ancak ailenin düşüncesi değişmediğinden bu durumu kesin bir dille reddeder ve Tolga'nın da elinden hiçbir şey gelmez. Üniversiteyi bitiren Tolga'yı anne ve babası yüksek lisans için İngiltere'ye gönderir. Tolga burada Elif'ten uzaklaşacağını ve kariyerinde ilerleyebileceğini düşünür. Bu sebeple de

vaktinin çoğunu üniversitenin kütüphanesinde geçirir. Çok fazla okuyup çalıştığı için de herkes arasında *Türk öğrenci* diye anılmaya başlar.

Tolga bir gün kütüphanede Tina'yla tanışır. Tina, Tolga'nın Türk olmasına çok sevinir çünkü kendisi de İslami Araştırmalar bölümünde yüksek lisans yapan ve Türkiye'nin siyasi yapısıyla da yakından ilgilenen biridir. Bu sebeple Tina ve Tolga yakın arkadaş olur. Bir süre sonra Tolga, Tina'nın her konu hakkında yorum yapmasına dayanamayarak büyük bir tartışma yaşarlar. Tolga hem ailesiyle yaşadığı problemler hem Elif'i unutmaya çalışması hem de burada Tina'ya katlanamaması sebebiyle mide kanaması geçirir. İyileşme sürecinde ise Tina her zaman yanındadır. Tolga, Tina'ya Elif'i anlatır. Tina ise bu durumu anlayışla karşılar hatta bu olayları kitaba çevirmeyi teklif eder. Ancak Tolga bunu istemez. Aradan uzun bir zaman geçer ancak Tolga'nın psikolojisi iyice kötüye gider. Tina, durumun ciddiyetini kavrayarak onu psikoloğa götürür. Doktor hatıralarla yüzleşmesini söyler ve Tolga da Elif'le yüzleşmek için Türkiye'ye gelir. Evlerine gittiğinde Elif'in edebiyat dergilerinde yazı yazan bir öğretmen olduğunu ve evlenip İstanbul'a taşındığını öğrenir. Tolga bu olayın üzerine tekrar İngiltere'ye döner ve Tina'yla birbirlerini sevdiklerini fark eder. Aralarına Ahmet isimli Hint bir genç girer. Tolga, Ahmet'ten hiç hoşlanmaz ve bu Tina'yı uyarır. Tina ise aralarına mesafe koyacağına dair söz verir. Bir süre sonra Tolga ve Ahmet arasında yaşanan tartışmayı Tina kıskançlık sebebiyle olduğunu düşünür ve Tolga'ya sığ bir doğulu olduğunu söyler. Bu lafın üzerine aralarında ipler kopar ve Tolga okulu bitirip Türkiye'ye dönmeye karar verir. Dönmeden önce Tina'yla vedalaşmak ister. Birbirlerini gördüklerindeyse aralarındaki buzlar erir ve evlenmeye karar verirler. Tolga çok mutludur. Gerçekten sevdiği kişinin Tina olduğunu, Elif'in ise anılardan ibaret olduğunu anlar.

1.3.2.7. Piç Sevi

Erkan, fakir bir ailenin büyük çocuğudur. Eli yüzü düzgün olan bu çocuğun hevesi ise futbolcu olmaktır. Bu yüzden kurduğu hayallerle aklı beş karış havada gezmektedir. İnsanlar boş şeylerle uğraştığı için ona *Piç Sevi* demektedirler. Mahalledeki kızlar da hem düzgün bir tipe sahip olduğu için hem de güzel futbol oynadığı için Erkan'ın her maçına izlemeye giderler. Ancak Erkan'ın gözü Ebru'dan başka kimseyi görmez. Ebru, Yozgat'ın zengin eczacılarından olan Selim Bey'in kızıdır. Erkan, Ebru'yu çok sevmektedir. Ancak iki genç de uzun bir süre sessiz bir şekilde yaşar sevdalarını. İlerleyen zamanlarda annesi Erkan'ı Bursa'ya teyzesinin yanına gönderir. Burada da futbol aşkından vazgeçmez Erkan ve bir gün Bursaspor'da görev yapan biri tarafından keşfedilerek Bursaspor'a götürülür. Takımdaki kişiler Erkan'ın futbol

oynayışını çok beğenir ancak ilk başta Erkan'ı şımartmamak için biraz daha çalışmasını söyleseler de Erkan beğendiklerini anlayarak kendinden emin bir şekilde Yozgat'a geri döner. Belli bir zaman sonra yetkililer Yozgat'a gelir ve Erkan'ın babası Müslüm Bey'le konuşur. Babasına Erkan'ın yeteneklerinden bahsederek takıma almak istediklerini söylerler. Müslüm Bey ne yapacağını bilemeyerek Selim Bey'e akıl danışmaya gider. Selim Bey ise bunun Erkan için çok güzel bir fırsat olduğunu, geri çevirmemesi gerektiğini söyler. Müslüm Bey, bu teklifi kabul ederse Erkan hem okuyacak hem de takım da oynayacaktır. Bu sayede de hayatını kurtaracaktır. Ama Yozgat'ta kalırsa hayatında hiçbir şey değişmeyecektir. Bu yüzden de Müslüm Bey, Erkan'ı Bursa'ya göndermeye karar verir. Erkan bu habere çok sevinir. Bu süre içerisinde de Erkan ve Ebru da duygularını açıkça göstermeye başlarlar ve birbirlerini bekleyeceklerine dair söz verirler.

Erkan, yeni hayatına adım atmak için Bursa'ya gider. Arkadaşlarıyla aralarında kültürel fark olmasına rağmen kısa sürede kaynaşarak sevilen biri hâline gelir. Her şey çok güzel ilerlerken bir gün antrenmanda Erkan rahatsızlanır ve hastaneye kaldırılır. Hastanede ise kalp kapakçığında bir sorun olduğu ortaya çıkar. Bu sebeple de hocaları Erkan'ı takımdan çıkarmak zorunda kalırlar. Erkan, bu haberle büyük bir hayal kırıklığı yaşar ve boşluğa düşer. Yozgat'a dönmeye yüzü olmasa da mecburen gider. Aile, oğullarını karşılarında görünce çok şaşırır. Erkan durumu anlatınca Müslüm Bey bu hastalığın genetik olduğunu söyler. Erkan'ın psikolojisinin bozulduğunu fark eden babası, oğlunun kendisini iyi hissetmesi için ayağına sargı sarmalarını teklif eder. Böylece de insanlara sakatlandığı ve iyileşene kadar kalacağını söyleyeceklerdir. Bir süre insanlara böyle yalan söyledikten sonra artık durum anlaşılmaya başlanır. Çünkü sakat denilen çocuk her gün dışarıda gezmektedir. En sonunda ise Erkan'ın artık Bursa'ya dönmeyeceği anlaşılır. Ebru, bu duruma çok sevinir. Çünkü Erkan'ın Bursa'dayken onu unutmasından korkmaktadır. Her gün görüşmeye başlayan gençler ilişkilerini ilerletirler. Bir gün baygınlık geçiren Ebru'yu ailesi hastaneye götürür ve Ebru'nun hamile olduğu ortaya çıkar. Bu durum Selim Bey'in canını çok sıkır. Selim Bey, bir süre uğraştıktan sonra çocuğun babasının Erkan olduğunu öğrenir. Erkan'ı ve babası Müslüm Bey'i çağırır ve konuşur. Hem Müslüm Bey hem de Selim Bey Erkan'a çok kızar. Ancak Erkan, birbirlerini sevdiklerini söyleyerek bu duruma içten içe sevinir. Çünkü her zaman Ebru'yla evlenmek istemiştir. Artık aileler de onların bir an önce evlenmelerini istemektedir. Bir süre sonra herkes Ebru'nun üniversiteye gitmekten vazgeçtiğini ve Erkan'la evleneceğini öğrenir. Erkan da Selim Bey'in eczanesinde çalışmaya başlar ve gençler kısa bir süre içerisinde evlenirler.

1.3.3. Ah Mercimeğim Kitabındaki Öyküleri

Ah Mercimeğim, Çiftci'nin 2017 yılında İletişim Yayınları tarafından yayımlanan öykü kitabıdır. 107 sayfadan oluşan kitabın içerisinde altı öykü yer almaktadır. Bunlar: *Ah Mercimeğim*, *Baba Neredesin?*, *Bacanaklar*, *Bahar Eyyamında Bülbül Sesinde*, *Köfte Ekmek*, *Uykucu Duman ve Ben*. Aşk, yoksulluk, eğitim, dayanışma ve iftira gibi temalar işlenmektedir.

Ah Mercimeğim, kitabın birinci öyküsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ablalarının arkadaşını seven bir gencin öyküsüdür. Mercimeğin küçük bir boyutta olmasından kaynaklı bu gencin de o kıza göre küçük olduğunu belirtmek amacıyla kullanılan bir isimdir ve Çiftci'nin üçüncü eseri olan bu kitaba ismini vermektedir.

1.3.3.1. Ah Mercimeğim

On beş yaşında olan genç, en büyük ablasının yakın arkadaşı Aslı'ya âşıktır. Aslı'dan başka hiçbir şey düşünemez hâle gelir. Bu sebeple de her fırsatta Aslı'ya kendisini göstermeye çalışır. Mahallenin kızları sohbet etmek için bir araya geldiklerinde o da bir fırsatını bulup saklanarak Aslı'yı izler. Böylece de her geçen gün Aslı'ya biraz daha âşık olur. Ancak Aslı ile konuşmasına engeller vardır. Bunlardan en önemlisi ise Aslı'nın kendisinden yedi yaş büyük olmasıdır. Bir diğer engel ise annesi ve ablalarıdır.

Ailecek yemek yedikleri bir gün sofrada Aslı'nın bir sarrafla evlenip Marmaris'e yerleşeceğini öğrenir. Ablaları kardeşlerinin moralinin bozulduğunu görerek Aslı gibi ona "Ah mercimeğim!" diyerek alay ederler. Bunun üzerine Aslı'ya açılmaya hatta annesiyle konuşmayı düşünür ancak yapamaz. Herkes Aslı'nın maddî durumu iyi birisiyle evleneceği için mutludur fakat Aslı o kadar da mutlu değildir. Yine de Aslı kısa bir süre içerisinde evlenerek Marmaris'e gider. Aradan uzun bir zaman geçer. Delikanlı liseden sonra askerliğini yapar ve devlet dairesinde bir işe girer. Artık annesi ve ablaları evlenmesi için kız baksalar da onun aklı hâlâ Aslı'dadır. Bu yüzden de buldukları her kıızı reddeder. Bir gün ablası ve annesi konuşurken Aslı'nın boşandığını ve baba evine döndüğünü öğrenir. Delikanlı bu habere çok sevinir. O akşam ablasını yanına alarak Aslı'yı ziyarete gider ve Aslı'yla göz göze geldiğinde onunla evlenmeyi aklına koyar. Bu konuyu ilk önce annesine açar. Ancak annesi oğlunu dul bir kadınla evlendirmeyeceğini söyleyerek kesin bir dille reddeder. Ablaları da duydukları zaman hoş karşılamazlar. Bu sebeple de delikanlı ve evdeki kadınlar arasında sürtüşmeler meydana gelir. Bu sürtüşmelere şahit olan babası duruma el atarak oğluna destek olur. Delikanlı, Aslı ile görüşerek evlenmek istediğini söyler. Aslı sebebini sorguladığında ise genç adam cevabını gözyaşlarıyla verir.

1.3.3.2. Baba Neredesin?

Bâki, yoksul bir ailenin oğludur. Yaşı gelip geçmesine rağmen en büyük isteği olan okula hâlâ başlayamamıştır. Çünkü babası hiçbir işte başarılı olamayan ve Bâki'yi çırağı gibi kullanan bir insandır. Her fırsatta okumak istediğini söyleyen Bâki'ye babası biraz daha büyümesi gerektiğini söyler. Bâki de heyecanla okula gitmeyi bekler. Beklerken de karpuz tezgâhında babasına yardım eder. Bir gün biri babasına Kırıkkale'deki silah fabrikasındaki işten söz eder ve oraya girerse çok rahat bir hayatı olacağını söyler. Babası bunu duyunca tüm itirazlara rağmen ailesini ve eşyasını toplayıp Kırıkkale'ye göç eder. Eşyalarının geç ve zarar görerek gelmesiyle olumsuzluklar başlar. Arkadaşının bahsettiği gibi de silah fabrikasında işe girmek kolay değildir. Başka çaresi kalmayan baba zerzevatçılık yapmaya başlar. Ancak bu işte de başarılı olamaz. Bâki ise babasının yanlışlarını annesinden saklayarak aralarında problem çıkmaması için uğraşır ve aklına küçük kardeşini zerzevat arabasında çekirdek sattırmak gelir. Babası önce bu teklifi reddetse de başka çare bulamaz ve kabul eder. Kendisi de farklı bir iş aramaya başlar bu sırada. Yine bir arkadaşının aklına uyarak bu sefer inşaatta çalışmaya başlar. Ancak babanın inşaat işleriyle uzaktan yakından alakası yoktur. Bir süre sonra inşaatın müteahhiti babanın işten anlamadığını görerek onu iyice döver. Bâki babasına yardım etmeye çalışırken ayağına çivi batır. En sonunda babasına bu olanlar yüzünden öfkelenen çocuk, yaptıklarının tutarsızlığını söyleyince babasından tokat yer. O gün Bâki artık ne olursa olsun okula başlamayı kafasına koyar. Bunun için de annesinin desteğini alır. Okula başlamak için ne yapılması gerektiğini bir okula sormaya gider. Orada Rafet isimli bir öğretmenle tanışır ve uzun uzun konuşurlar. Rafet Bey, Bâki'deki okuma isteğini görür ve takdir eder. Nüfus kâğıdını getirirse yarın da kayıt yapabileceklerini ve okula başlayabileceğini söyler. Bu habere Bâki çok mutlu olur ve hemen eve gidip annesine nüfus kâğıdını sorar. Annesi, babalarının iki çocuk için de nüfus kâğıdı çıkarmadığını, akşam babalarına bu konuyu açmayı söyler. Akşam, Bâki'nin babası bu olayı duyunca çok sinirlenir ve kestirip atar. Annesi de oğluna üzülen kendi nüfus kâğıdını verir ve şimdilik bununla kayıt yapmalarını söyler. Bâki bir sonraki gün annesinin nüfus kâğıdı ile Rafet Bey'in yanına gider. Rafet Bey annesinin kimliğine baktığında Bâki'nin soyadıyla annesinin soyadının aynı olmadığını görür. Annesi ve babasının arasında resmî nikâh olmadığını, önce onların evlenmeleri gerektiğini sonra ise nüfus kâğıdı çıkarmaları gerektiğini söyler. Bunları da küçük bir kâğıda yazarak Bâki'ye verir. Bâki eve o kâğıtla gelince ev karışır. Babası, Rafet Bey'in ona ve eşine ahlaksız dediğini söyleyerek sinirlenir. Olaydan kendisini ailesine karşı mahcup hisseden Bâki, Rafet Bey'in yanına giderek durumu anlatır. Rafet Bey, çocuğun hâline üzüldü ve ona yardım etmeye karar verir. Yapılacakları anlatarak nüfus

müdürlüğüne gönderir Bâki'yi. Burada çalışan memurlar da Bâki'ye yardım ettikten sonra geriye kalan tek şey babasının imzası ya da parmak basmasıdır. Rafet Bey, Bâki'nin okuyup büyük adam olması için buraya parmak basacağını ama onun da başarılı olacağına söz vermesini ister. Bir süre evrak işleri devam ettikten sonra son adım anne ve babasının resmî nikah kıymalarıdır. Babasını nasıl ikna edeceğini düşünürken aklına küçük kardeşinin çekirdek satarken polisler tarafından sıkıştırılıp kimliğini görmek istediklerini, eğer kimliği yarın götürmezse burada çekirdek satamayacağını söyler. İşin içine ekmek parası girip babası paniklese de devlet işleriyle uğraşmak istemez. Onun yerine Bâki halledebileceğini babasının sadece imza atacağını söyler ve sonunda babası bunu kabul ederek Bâki yıllarca kurduğu eğitim hayatına kavuşur.

1.3.3.3. Bacanaklar

Lisede yatılı okul sınavlarına hazırlanan iki yakın arkadaş hem birlikte vakit geçirirler hem de ders çalışırlar. Amaçları okuyup bu yoksulluktan kurtulmaktır. Bu yüzden birbirlerine destek çıkarlar ve ikisinin de yediği içtiği ayrı gitmez. Bir gün gençlerden biri dedesinin zamanında Hicaz'dan getirdiği kumaşı alıp terziye takım diktirmeye götürür. Çünkü ona göre o zamanlar sadece zenginler takım diktirir ve bu durumu çok havalı bulur. Eski sınıftan arkadaşı olan Türkan'ın babası Terzi Yusuf bununla takım dikebileceğini ama bu renk bir takım mı giyeceğini sorar. Genç soruyu anlamaz ve giyeceğini söyler. Ancak Türkan bu hardal rengini sadece yaşlıların giyeceğini söyleyerek dağla geçer. Ama genç çocuk bunu umursamaz ve yakın arkadaşı Zakir'e takım diktireceğini söylemek için yanına gider. Zakir çok sevinir ama bir yanı da buruktur. Çünkü Zakir, arkadaşına göre daha fazla geçim sıkıntısı çekmektedir ve takım diktirme imkânı yoktur. Genç adam Zakir'i de alıp terziye gider ve takımdan vazgeçtiklerini onun yerine iki tane pantolon diktirmek istediklerini söyler. Aradan biraz zaman geçtikten sonra pantolonları almak için terziye giderler. Türkan, babasının dükkânda olmadığını bu yüzden kıyafetleri burada denemelerinin hoş olmayacağını söyleyerek gençleri eve gönderir. Gençler, pantolonlarla birlikte Zakir'in babasının bakkalına giderler ve orada denerler. Ancak her iki pantolon da yaklaşık bir karış kısıdır. Bu sinirle iki genç de terziye gider ve Türkan'ın güldüğünü görünce oyuna geldiklerini anlarlar. Tam Türkan'a kızacaklarken Türkan bir anda ağlamaya başlar. Çünkü Türkan'ın babası onu Belçika'da yaşayan hiç görmediği dayıoğlu ile evlendireceğini söylemiştir. Gençler kızın hâline üzülmüşler ve onu kaçırp İstanbul'a halasının yanına bırakmaya karar verirler. Türkan da bunu kabul eder. Türkan'ı kaçırmak için arabaya bulmaya çalışan gençler bu sırada hazırlandıkları sınava da girerler ve başarılı olurlar. Genç çocuk, tır şoförü olan babasının arkadaşından araba ister ve alır. Ancak arabayı sürececek kimse

yoktur. Mecburen arabayı babasından izlediği kadarıyla öğrenen genç sürecektir. Sözleştikleri gibi Türkan'ın evine giderler ve uzun bir süre beklerler ancak gelen giden yoktur. İki genç, kızın penceresine taş atar ve o sırada mahallenin delikanlıları bunu görür ve onlardan dayak yerler. Türkan'ı kaçırma operasyonu suya düşer. Zaten o gece de Türkan'ın evleneceğini duyan akrabaları hayırlı olsun demeye gelmiştir. Türkan kısa bir süre sonra dayıoğlu ile evlendirilir. Onu kurtaramayan arkadaşları en azından kızı mutlu bir şekilde göndermek istediklerinden Türkan'ın gideceği gün yaptırdıkları kısa pantolonları giyerek otogara giderler. Onların bu komik hâlini görünce Türkan gülmeye başlar ve gülümseyerek gider.

1.3.3.4. Bahar Eyyamında Bülbül Sesinde

Cabir Usta, oğlu Arif ve öğrencisi Eren ile düğünlere gidip saz çalarak geçimini sağlar. Aynı zamanda bir kaset dükkânı da vardır. Ancak iki taraftan da yeterli para gelmediği için geçimlerinde eşi İfakat Hanım'ın Fransa'da yaşayan babası yardım eder. Hem bu sebeple hem de eşinin geçmişteki çapkınlıkları, müsriflikleri yüzünden İfakat Hanım'ın saygısı kalmamıştır. İki eş karı koca gibi değil de bir yabancı hâline gelmişlerdir.

Bir gün Cabir Usta, Arif ve Eren bir düğüne giderler. Herkes sırayla sazını çalıp şarkı söyler. Sıra Eren'e geldiğinde Cabir Usta, Eren'in profesyonel ve başarılı olduğunu görür. Bu duruma hem sevinip gururlanır hem de Arif ile kıyaslar. Eren'in Arif'ten daha başarılı olduğu tartışılmaz bir konudur. Bu yüzden de Cabir Usta oğluna farklı bir iş bulmaları gerektiğini düşünür. İfakat Hanım, babası ile görüşür. Kısa bir süre sonra Arif'in evlenmesi için bir kız hem de bir iş bulunur. Cabir Usta gidip oğluyla konuşur ve durumu anlatır. Ancak Arif kabul etmez çünkü sevdiği bir kız vardır. Babası hiçbir şey diyemez ama eşi çok sinirlenir. Hem oğlunu hem de eşini evden kovar. Cabir Usta ve oğlu da kaset dükkânında kalmaya başlar ve bir gün dükkânda sobadan sızan gazdan Cabir Usta zehirlenir. Cabir Usta hastanede kendine gelir ve Eren sayesinde hayatta olduğunu öğrenir. Arif de yanında Senem isimli bir kızla çıkagelir. Cabir Usta bu kızı çok sevecen bulur. Ayrıca Senem'in hastaneye müstahdem olan babası Arif'e burada iş de bulmuştur. Senem ise bir yıl sonra hemşire olacaktır. Bu güzel haberlerin üstüne Arif, annesiyle de konuştuğunu ve kocasını eve almayı kabul ettiğini söylemiştir. Bu lafın üzerine İfakat Hanım gelir ve karı koca barışırlar. Bir süre sonra Arif ile Senem evlenir, Cabir Usta ve İfakat Hanım mutlu bir hayat yaşarlar. Eren ise Ankara'da çok başarılı bir düğün çalgıcısı olur.

1.3.3.5. Köfte Ekmek

Delikanlı, babasıyla birlikte köfteci dükkânında çalışır. Babası dükkâna ve çalışanlarına karşı hem ilgili hem de titizdir. Delikanlı askerden sonra sevdiği kızla evlenir ve iki çocuk sahibi olur. Bu aile genellikle alışverişe Ankara'ya gider. Eşinin ve çocuklarının işlerini bitirmelerini beklerken kendisi de buradaki fast food restoranlarının işleyişini inceler. Bir gün eşi Demet Hanım konuşmak istediğini söyler. Oğullarının lise, kızlarının ise ilkokula başlama zamanı gelmiştir. Onların daha iyi eğitim almaları için ilçe yerine ile taşınmanın daha mantıklı olacağını söylemiştir. Demet Hanım'a göre şehir merkezinde bir fast food restoranı açarak geçimlerini çok rahat sürdürebileceklerdir. Demet Hanım'ın kendi başına kararlar alması eşinin hoşuna gitmez ve babasından ayrı iş yapmak da istemez. Ama karısının ne kadar ısrarcı bir yapısı olduğunu bilir ve huzurlarının kaçacağından korkar. Bu sebeple kendinden pek emin olmasa da babasıyla konuşur. Babası, bu işin mantıklı olabileceğini ve iyice araştırmaları gerektiğini söyler. Genç adam bir hamburger firmasının zincir restoranlarına dâhil olarak bu işe başlar. Firmadan isim hakkını alır ve işin ayrıntılarını öğrenir. Firmanın kuralları çok kesin ve nettir. Restoranın ve elemanların ihtiyaçlarından en ince ayrıntısına kadar her şeyi firma göndermektedir ve tüm prosedürler markanın politikasına göre işlenmektedir. Uzun süredir esnafılık yapan babasına bu durumu zar zor anlatmaktadır. Baba da aklına çok yatmasa da oğlunu üzmemek istemez. Genç adam firmayla isim hakkını almak için görüşür ve ona yüksek bir fiyat söylerler. Genç adamın böyle bir parayı bulmasının imkânı yoktur ama baba oğlunun ev içinde huzuru kaçmasın diye yardım eder ve isim hakkı alınarak restoran açılır. Hem Demet Hanım hem de çocuklar kısa sürede ilde yaşamaya alışır. Herkes hayatından çok memnundur ama restoran istenildiği gibi iş yapmamaktadır. İnsanlar fiyatları çok pahalı bulduğu için ya para birleştirip tek menü alırlar ya da hiç almadan giderler. Bu yoksulluk genç adamın moralini bozar. Birkaç kere insanlara menülerden ikram eder ancak bu işin de böyle gitmeyeceğini anlar. Firmayla görüşüp menülerde indirim yapmalarını ve borçlarını da birkaç ay ertelemeyi teklif eder ancak iki teklif de firma yetkilileri tarafından reddedilir. Artık işin içinden çıkamayan genç adam restoranı kapatıp dönmeye karar verir. Eşi ve çocukları ne kadar karşı çıksalar da genç adam restoranı devreder ve arabasını satar. Arabasından gelen parayla borçlarını kapatır ve elinde kalan hamburgerlerle bir köy okuluna gider. Burada öğrencilere ve öğretmenlere hamburger ikram eder. Genç adam insanları hamburgere doyurduktan sonra kendisini çok huzurlu hisseder.

1.3.3.6.Uykucu Duman ve Ben

Genç kız okumak istememektedir ama babası kızının okumasını ve hemşire olmasını ister. Kızıyla uzun uzun konuşur ve okumaktan başka bir çarenin olmadığı söyler. Nihayet kızı artık kabul eder ve gerçekten de hemşireliği kazanır. Ancak şehir dışındadır okulu. Bu sebeple de nerede kalacağını bilemezler. Çevrelerindeki insanlar Uykucu Duman isimli bir kadının evinden bahseder. Kadının öğrencilere yardım ettiğini ve herkesin durumuna göre para aldığını söylerler. Genç kız birkaç öğrenciyle birlikte Uykucu Duman'ın evine taşınır. Aradan biraz zaman geçer ve genç kız okulun karşısındaki marketin sahibinin oğlu Cenani'ye âşık olur. Bu sebeple de derslerini aksatmaya başlar. Çünkü her gün Cenani ile görüşmeye başlar. Bu durumu genç kızın babası duyar. Baba, kızını ziyarete gelerek onu uyarır. Genç kız ise bu durumu düzeltmeye karar verir ve artık Cenani'ye görüşmek istemediğini, derslerine çalışacağını söyler. Cenani terk edilmeyi kendisine yediremez ve hem genç kıza hem de Uykucu Duman'a iftiralar atmaya başlar. Uykucu Duman'ın ahlaksız işlerle uğraştığını ve evinde kalan kızları da bu işlere alet ettiğini söyler. Genç kız bunların iftira olduğunu söylese de kimseyi kendisine inandıramaz. Bir gün mahalle halkı Uykucu Duman'ın evini zina yaptıkları gerekçesiyle taşlar. Olaya polis dahil olur ve evdekileri haklarında şikâyet olduğu için karakola götürür. Karakolda kızların aileleri aranır ve gelip almaları söylenir. Genç kızın babası artık böyle bir kızı olmadığını söyleyerek telefonu kapatır. Eve Uykucu Duman'la geri dönen kız burada Uykucu Duman'ın hayat hikâyesini, oğlu Baran'ı nasıl kaybettiğini dinler ve birbirlerine sarılıp ağlarlar.

1.3.4. Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım Kitabındaki Öyküler

Mustafa Çiftci'nin dördüncü ve son öykü kitabı olan Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım, 2021 yılında İletişim Yayınları tarafından yayımlanmıştır. 95 sayfadan oluşan kitap: *Bir Avluda Üç Aile, Dilara, Maykıl'ı Pek Severdik, Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım, Fikret ile Fattirik, Bağın Bahçenin Mühendisi, Derdimin Adı Rafet, Nuruş, Kara Tabak, Bir Yevmiyeye İki Muallim, Sanki Amerikan Başkanını Seçiyoruz, Baktirim, Kitapçı Baytar, Mamay, Ev İşi Varken Roman Okunur Mu?, Cengiz Biyoloci Okuyacak Yavrum* öykülerinden oluşmaktadır.

Kitabın dördüncü öyküsü olarak karşımıza çıkan Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım, imkânın kısıtlı olduğu dönemlerde insanların bir araya gelerek yaptıkları aktiviteden bahsetmektedir. Çiftci'nin öykülerinin genelinde yoksulluk bulunması sebebiyle de bu kitaba bu öykü ismini vermektedir.

1.3.4.1.Bir Avluda Üç Aile

Bir avluda üç aile birlikte yaşamaktadır. Elti Melahat ve kayın Cevdet bir ev, kayınbaba-kaynana bir arada yaşayıp giderler. Ancak Elti Melahat hiçbir işe koşturmadığı ve her zaman övgüyü o aldığı için bu durum diğer gelin çok bozulur. Çünkü eşi Ferhat Almanya’da çalışır ve oradan gelen parayla bu avlu geçinir. Kendisinin de bu sebeple biraz da olsa hürmet görmesi gerektiğini düşünür. Ama hiç bu düşündükleri olmaz. Sofrada önce eltisinin çocukları yemek yer, önce onların çocuklarına bayramlık alınır. Bu da gelinin zoruna gider.

Gelinin oğlu Alper, çok başarılı bir çocuktur. Daha okula başlamadan okumayı öğrenir, matematikte de oldukça iyidir. Melahat’ın oğlunun da okul çağı gelmiştir ama o Alper gibi zeki bir çocuk değildir. Gelin de oğlunun okula yazdırılmasını ister. Bu yüzden bir gün sofradayken kayınbabasına Alper’in okul çağının geldiğini söyler. Kayınbabası ise iki çocuğu birden okutmanın çok zor olduğunu önce Melahat’ın oğlunun okula başlamasını seneye ise Alper’in gitmesini söyler. Gelin bu duruma çok sinirlenir ve herkese küser. Evdeki tüm işlerden de elini ayağını çeker. Her şeyi telefonda eşi Ferhat’a anlatır. Ferhat’tan istediği desteği alamayınca okula müdürle görüşmeye gider ve ağlayarak derdini anlatır. Müdür bu durumdan ve Alper’in başarısından etkilenerek onu hem okula alır hem de ikinci sınıftan başlatır. Aradan uzun yıllar geçer ve Alper doktor olur. İlk işi de annesini ve kardeşlerini o avludan çıkarmak olur.

1.3.4.2.Dilara

Yusuf, dedesi gibi kendisi de düğünlere gidip oyun oynayan biridir. O kadar güzel oynar ve insanları eğlendirir ki her düğüne davet edilir. O da düğünlerde kendisini mutlu hisseder. Çünkü Yusuf, babasıyla hiç anlaşamaz bu yüzden de babasından para istemez. Düğünlere gidip kendi parasını kendi çıkarır.

Yusuf, bu yıl gittiği düğünlerde kazandığı parayı saklayıp kış için kalın kaliteli bir palto almaya karar verir. Ama işler düşündüğü gibi gitmez. Can arkadaşı Halit’i ne kadar uyarsa da arkadaşı dinlemez ve sevdiği kızı kaçıtır ve arkadaşsa ona destek olacağını söyler. Kızı kaçırmak için önce bir araba ayarlamaları gerekmektedir. Arabası olan ise sadece Kütük Sulo vardır. Kütük Sulo’nun araba karşılığındaki teklifi ise arabanın deposunun dolmasıdır. Yusuf olaya el atar ve palto için ayırdığı paranın bir kısmıyla arabanın deposunu doldurur. Sonrasında hep birlikte bir plan yaparlar. Kızı on gün sonra yapılacak büyük bir düğünde kaçıracaklardır ve bütün bunlar arkadaşının biriktirdiği paralarla hallolacaktır.

Düğün günü gelir ve Yusuf düğüne oynamaya gider. İnsanları oyalamak ve eğlendirmek için arka arkaya üç kere *Dilara* isimli türküyü hem oynar hem de arkadaşı kızı kaçırebilsin diye dua eder. Sonradan öğrenilir ki Halit çok kolay bir şekilde kızı kaçırmıştır. Kızın ailesi bu duruma küsse de yapacak bir şey yoktur. O yıl Yusuf palto alamamıştır ama arkadaşının saadetine vesile olmuştur. Aradan biraz zaman geçtikten sonra Halit Yusuf'un yanına gelir. Oğlunun olduğunu ve izni olursa adını Yusuf koymak istediğini söyler. O an Yusuf'un gözlerinden mutluluktan yaşlar akar ve şeref duyacağını söyler.

1.3.4.3. Maykıl'ı Pek Severdik

Mahallede bir grup genç Michael Jackson hayranıdır. Bazı günler bir araya gelerek sanatçının kasetlerini dinlerler ve arada da ekrana çıkan dans modellerini öğrenmeye çalışırlar. Ancak televizyonda verilen üç beş dakikayla öğrenilebilecek bir şey olmadığının onlar da farkındadır. Aralarında en iyi Mücteba Abileri yapmaktadır.

Bir gün Almancı Faruk ve ailesi mahalleye gelir. Faruk'un elinde Michael Jackson'ın konser videoları vardır. Mahalledeki çocuklar hemen Faruk'un evine giderler. Faruk'un büyük oğlu Tarık'ın videoyu izletmek için bir şartı vardır. Herkesten yeteneklerini göstermesini ister. İnsanlar da bu fırsatı bir daha bulamayacaklarını bildiklerinden kabul eder. Bazıları karate hareketleri yapar bazıları resim ya da uçurtma. Tarık bunların hiçbirini kabul etmez. Resim yapmak isteyen boya kalemlerini yerse uçurtma yapanın uçurtmasının ipini keserse kabul edeceğini söyler. Bir şekilde en sonunda videoları bir hafta boyunca izlerler. Herkes tüm hareketleri öğrenir. Tarık onlar dans ederken videoya çeker ve bir gün beraber izleyeceklerini söyler. Ancak izleyemeden Tarık ailesiyle birlikte Almanya'ya döner. Bu olayın üzerinden uzun yıllar geçer. Teknoloji ilerler ve video paylaşım platformları oluşur. Bir gün video paylaşım platformlardan birinde otuz yıl evvel mahallede Maykıl figürleri yapan çocukların videosunu görür. Tarık yıllar sonra videoyu paylaşmıştır ama bu durum biraz da olsa utanmalarına sebep olmuştur. Sonunda ise rahmetli Mücteba Abilerini anarak onun da burada olmasını ve videoyu izlemesini istediklerini söylerler.

1.3.4.4. Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım

Öykü başkışisi bir çocuktur. Çocuğun eniştesi kaset işindedir. O zamanlar yaygın olmayan videokasetlerine eniştesi sayesinde rahatlıkla ulaşabilmektedir. Almanya'da çalışan eniştesi Küçük Emrah'ın film kasetlerini getirir. Ailecek oturup bir yandan çekirdek çitleyip bir yandan film izlerler. Küçük çocuk filmin devamında herkesin ağladığını görünce artık

kendisinin de ağlaması gerektiğini düşünür ama bir yandan annesini de üzmemek istemez. En sonunda çekirdek çitlemeyi bir kenara bırakıp ağlar. Çünkü filmlerin içeriği yetimler, boynu bükükler, sevda çekenler, aile hasreti çekenlerdir. O gün hepsi ağlaya ağlaya ölürlür. Enişte, bir kıyak yaparak videoyu aileye bırakır. Bu sayede çocuk filmleri defalarca izler. Mahalledeki arkadaşlarına da seyretmek ister ama annesi izin vermez. Bu sebeple de çocuk etrafına arkadaşlarını toplayıp izlediği filmleri sanki yaşıyormuşçasına anlatır. Bazı arkadaşları da aileleriyle sanki onlara oturmaya gelir yapıp orada filmi izlerler. Burada artık çocuğun film izlerken ağlamadığını görüp şaşırırlar olur. Çocuk ise bunların sadece bir uydurmadan ibaret olduğunu, Emrah'ın gözündeki yaşların bile bir ilaç olduğunu söyler. Hayat böyle devam ederken Almanya'da çalışan enişte iflas edip bir fabrikada çalışmaya başlar. Küçük Emrah gibi herkes büyür ve farklı bir hayata yönelirler.

1.3.4.5.Fikret ile Fattirik

Öykü başkışısı Deli Fikret ve Sümüklü Fattirik isimli iki kızı da sevmektedir. Deli Fikret'in annesi temizlik hastasıdır. Deli Fikret'i günde üç kere yıkamaktadır. O da annesinin temizlik hastalığını normal gördüğü için lakabı Deli Fikret'tir. Kendisi de annesi gibi titizdir ayrıca. Oturacağı yere üflemeden ve mendil sermeden oturmaz, herkesin bastığı düğmeye kendi basmaz. Çocuk, Deli Fikret'i bazen oynamaya çağırır. O zaman Fikret gelir ve mendilinin üzerine oturur. Deterjan ve parfüm kokusuyla sessizce yan yana otururlar. Fikret bazen şarkı mırıldanır, her yarım saatte annesine iyi olduğunun haberini verip gelir. Fikret evine gidince çocuk, onun geride bıraktığı mendili alıp evine götürür ve saklar. O kadar çok mendil biriktirmiştir ki artık annesi kızmaya başlamıştır. Çocuk bir gün öğretmenine Fikret'in ismini aldığı şair Tevfik Fikret'i Türkçe öğretmenine sorar. Türkçe öğretmeni Tevfik Fikret'i merak ettiği için onu tebrik eder ve sınıfa da arkadaşını alkışlamalarını söyler. Ancak sınıf, çocuğun Deli Fikret'e olan aşkını bilir ve hepsi onu alaya alarak alkışlar. Öğretmeni bir süre sonra elinde bir kitapla çocuğun yanına gelir ve içerisinde Tevfik Fikret'in fotoğrafını gösterir. Çocuk Tevfik Fikret'i görür görmez ağlamaya başlar. Öğretmeni ne olduğunu anlamadan sarılır ve çocuğun gözündeki yaşları siler. Çocuk kitabı alıp Deli Fikret'e göstermeye gider. Sayfaları çocuk değiştirir, Fikret ise gözleriyle kitabı inceler ve bu kitabı onun için aldığını söyler. Fikret arkadaşına çok tatlı olduğunu söyler ve çocuk da büyük bir sevinçle evine döner. Ertesi gün Fattirik'i görür. Fattirik ve Fikret birbirlerinin tam tersidir. Fattirik'in burnunda her zaman sümük olur, saçları yağlıdır. Fikret, Fattirik'in geldiğini görünce oturduğu duvarın üstünden zıplar ve yere düşer. Fattirik yere düşen arkadaşına doğru ağzındaki erik çekirdeğini tükürüp

kaçar, çocuk ise Fikret'e yardım etmeye gider ancak Fikret onun yüzünden düştüğünü söyleyerek yardımını kabul etmez. Fikret'in ayağı alçıya alınır. Annesi kaç kere alçıyı çıkarıp yıkamak istese de zorla sakinleştirilmiş. Çocuk, intikam için Fattirik'e küser. Çünkü Fikret'i göremiyordur ve evde ziyaret de yasaktır. Özlediği zamanlarda inceledikleri çıkarıp koklar ve o kitap hâlâ deterjan ve parfüm kokar. Bir süre sonra Fikret'in babasının tayini çıkar ve taşınırlar. Çocuk Fikret'in arkasından onu affetmesi için bağırır, Fikret ise gülümseyip el sallar. Uzun zaman sonra çocuğun okulda adı Fattirik'de çıkar ama Fattirik isimli bir şair olmadığı için hikâyeleri çok ileri gitmez.

1.3.4.6.Bağın Bahçenin Mühendisi

İlçeye İrfan adında bir ziraat mühendisi gelir. İrfan, kısa bir zaman sonra da ilçenin güzel kızlarından biri ile evlenir. Bu evliliğe kızın babası Haşmet Efendi pek razı olmaz. Çünkü ziraatın mühendisi mi olur diye düşünür ancak kızına da söz geçiremez. Haşmet Efendi her fırsatta damadına bağ, bahçe ve ilaçlamayla ilgili sorular sorar ve damadın verdiği cevapları doğru bulmaz. Köyde her yerde İrfan'ın bir şey bilmediği hakkında konuşur. Bu işe hem mühendisin hem de eşi Cevriye Hanım'ın canı sıkılır. Bir gün Cevriye Hanım televizyonda bir çamaşır makinesi görür ve mühendis karısının buna sahip olması gerektiğini düşünür. Eşi de onu hem kırmak istemez hem de kimsede olmayan bir eşyaya sahip olursa köydeki herkesin ondan söz edeceğinden düşünür. Makine gelir ve bir iki kere kullanıldıktan sonra makineden ses gelmeye başlar. İrfan birkaç kere teknik servisi çağırır ama teknik servisten gelen adam da makinede herhangi bir sıkıntı olmadığını söyler. Artık Cevriye Hanım'ın tek derdi makine olunca İrfan'ın aklına daktiloyla bir dilekçe yazmak gelir. Birkaç gün sonra teknik servisteki usta gelerek İrfan'a bu işin İstanbul'a gittiğini bir kere daha makineye bakacağını söyler. Makineyi her zaman boş çalıştıran usta bu sefer dolu çalıştırır ve gerçekten de bahsettikleri arızayı bulur. Bu haber tüm köyde yankılanır. İrfan bir dilekçeyle tüm İstanbul'u ayağa kaldırmıştır ve işini hallettirmiştir. Bundan sonra herkes İrfan'dan dilekçe için yardım ister ve İrfan da insanları kırmaz. Çünkü artık kimse onun hakkında kötü konuşmamaktadır. Kayınbabası bile ortalarda “benim damat” diyerek gezmektedir. Hayat böyle devam ederken bir gün bir arzuhalci İrfan'a onların ekmeklerine göz diktiği için sitem eder. İrfan da bu işten daktilosunu bozarak kurtulacağını düşünür. Artık daktilosunun bozulduğunu ve Almanya'dan bir parça gelmesi gerektiğini söyler. Tüm köy İrfan'ın Almanya'yı da ayaklandıracağını konuşur.

1.3.4.7.Derdimin Adı Rafet

Öykü başkışisi bir şeker hastasıdır. Rafet’le de hastanede aynı odada kalma sebebiyle tanışmıştır. Rafet taksicidir ve olur olmadık şeylere sinirlenen bir insandır. En sonunda da idrarını tutamadığı için hastaneye başvurmuştur. Doktor, Rafet’in insülin miktarını düzenlemek için yatırır. Ama Rafet doktorların dediği hiçbir şeyi dinlemez, hasta bakıcıları ayartıp gizli gizli çikolata tarzı yiyecekler yer. Bu başkışı için çok da önemli değildir. Asıl problem Rafet geceleri uykuda hem horlar hem de sayıklar. Horlamaları ve sayıklamaları o kadar şiddetlidir ki başkışı gece uykularını unuttur, gündüz uykularına başlar ve bir an önce taburcu olmak ister. Bir gece vakti herkes uyurken bir gürültü ile uyanılır. Hastaneyi yangın sebebiyle tahliye ederler. Başkışı her yerde Rafet’i arar ama bulamaz ve mecburen dışarı çıkar. Dışarı çıktığında Rafet’in polislere ifade verdiğini ve tüpün ayarının arkadaşının bozduğunu söyler. Rafet, hasta bakıcıyla gece sucuk yaparken ocağın kontrolünü kaybederek yangına sebep olur ve bununla da kalmaz. Bu işi yalnız yapmadığını, oda arkadaşının da dâhil olduğunu söyler. Başkışinin de ifadesi alınır ve insafli bir savcıya denk geldiği için dava dışı bırakılır. Aradan yıllar geçse de aklına her Rafet geldiğinde şekeri fırlamaktadır.

1.3.4.8.Nuruş

Nuruş’un annesi ve babası bir evin çalışanlarıdır ve iş kazasından vefat ederler. Nuruş’a da o evdekiler sahip çıkar. Nuruş’un lakabı Deli Nuruş’tur. Kısa saçlı, yaz kış üstünde keçe yeleği olan, kız mı erkek mi olduğu belli olmayan biridir. Herkes Nuruş’la uğraşır, Nuruş da herkese cevabını verir. Okul yüzü görmemiştir, okumayı öykünün başkışisinden öğrenir. Öykünün başkışisi ev sahibinin oğludur. Nuruş’u çok sever ve sahip çıkar ancak kendisi şehir dışında ailesiyle birlikte yaşar. Nuruş, ev işlerini sevmez ama çeşmeyi gitmeyi orada suyla oynamayı çok sever.

Bir gün adam, babasından sonra annesinin de vefat haberini alır. Memlekete gidip cenaze işlerini hallettikten sonra bu koskoca evde Nuruş’un yalnız kaldığını düşünür. Eşine artık çocukların büyüdüğünü, Nuruş’u ev işlerine yardım etmesi için yanlarına almayı teklif etse de eşi bu işe yanaşmaz. Ama o yine de eşini dinlemeyerek Nuruş’a bu fikrini söyler. Nuruş bu teklife çok sevinir ve bir an önce gitmek istediğini, burada kimsenin ona iyi davranmadığını söyler. Adam, Nuruş’un bu hâline daha da üzülerek onu evine götürür. Adamın eşi önce surat assa da sonrasında Nuruş’un laflarıyla ve yardımıyla ona iyice ısınır. Nuruş bazen markete gider ve markette tek fiyat anlayışını bilmediği için kasiyerlerle pazarlık yapmaya kalkar. Bunların dışında zaten evleri de deniz kenarındadır ve Nuruş her fırsatta gidip denizde oynar. Aradan

zaman geçtikten sonra Nuruş'un kıyafetlerini değiştirirler ve saçlarını düzeltirler. Bu değişimlerden sonra da ona artık Nuruş değil Nuriye demeye başlarlar. Nuriye filmlerdeki kızlar gibi bir anda güzelleşmez ama artık kız olduğu belli olur. İlk başlarda kendisi de yadırgasa artık yavaşça bu duruma alışır. Adam eşine umreye gitmek istediğini hatırlatır ama şu anda da Nuriye'ye bakarak bir umre sevabı kazandıklarını söyler. Eşi de bunu onaylar.

1.3.4.9.Kara Tabak

Öykünün başkışisi Kara Tabak'ın oğludur. Babasına Kara Tabak demelerinin sebebi esmer bir derici olmasıdır. Eşi vefat ettikten sonra işlerini oğlu ve kızıyla birlikte yapar. Evlerinin bahçelerinde birçok köpek vardır. Bu yüzden de evlerine çocuğun hiçbir arkadaşı gelmez. Köpeklerin atıklarıyla derilerin üstünde kalan etleri sıyırlar. Ailecek çok kötü koktuklarını ve suyu kirlettiklerini bilirler ama ellerinden çare gelmez mecburen bu işi yapmak zorundadırlar. Çocuk, bazen bir apartman dairesinde yaşamayı, tuvaletlerinin ve banyolarının evlerinin içinde olduğunu hayal eder. Bu işten çok sıkılmıştır ve bu yüzden okulda da dışlanır. Sınıfta annesi işkembe temizleyen Deli Cambaz vardır. Kıza cambaz demelerinin sebebi hep ağaçlara tırmanmasıdır. Bir tek Deli Cambaz çocuğun yanına gelip oturur ve gülümser.

Bir gün belediyeden ve üniversiteden hocalar gelir ve deri işinden atık olarak çıkan suyun dereye verilemeyeceğini rapor ederler. Bunun için suyu arıtmalarını isterler ancak o da oldukça maliyetlidir. Aile bu yükün altından kalkamaz. Onları protesto etmeye öğrenciler, haber yapmaya ise spikerler gelir ancak ellerinden bir şey gelmez. Sadece ceza yazarlar. Günler böyle geçip gider. Genç ve babası deri fabrikasında çalışmaya başlarlar. Ablası evlenir ve güzel bir hayatı olur. Baba ve oğul da evlerinin arazisini müteahhite vererek oradan iki ev sahibi olurlar. Köpekler ise her gün birer birer azalır. Genç adamın da artık evlenme yaşı gelir. Bir gün Deli Cambaz'ın çalıştığı şirkete gider ve âşık olup evlenmeye karar verirler.

1.3.4.10. Bir Yevmiyeye İki Muallim

Öğretmen okulunda okuyan gariban iki öğrenci vardır. Bunlar Mehmet ve Hidayet'tir. Ailelerinden uzak yurttan kalarak kıt kanaat geçinirler. Bir gün Hidayet'in aklına yazın İstanbul'da inşaatlarda çalışıp para biriktirmek ve bir sonraki sene daha rahat okumak gelir. Mehmet ailesini arayarak yazın staj yapacaklarını ve merak etmemelerini söyler. İstanbul'a gittiklerinde Hidayet'in eniştesinin arkadaşına ulaşip iş istemeyi düşünseler de planları istedikleri gibi gitmez ve o kişiye ulaşamazlar. Oraya kadar gittikten sonra Hidayet geri dönmek de istemez. İki gece dışarıda kalırlar ve sonunda bir inşaatla tek yevmiyeyle çalışmaya başlarlar.

Hidayet buradan biriktirdiği parayla sevdiği kıza Bergen kaseti alıp imzalatmayı, deniz kenarında balık ekmek yemeyi ve iki tane güzel takım almanın hayallerini kurar. Ancak bir gün Hidayet ve Mehmet inşaattayken paralarını sakladıkları duvarı açarlar ve içerisinde para olmadığını görürler. Bu duruma sinirlenen gençler hırsızın bu inşaattan olduğunu söyleyince hem ustabaşından hem de inşaat işçilerinden bir ton dayak yerler. Karakolda ise polisler hallerine acıyıp çay ve simit ısmarlarlar. Mehmet'in polislerden son isteği ise otobüs biletlerini alıp memleketlerine göndermeleridir. Polisler bu işi hallettiklerini söylediklerinde ise arkada radyoda Bergen'in şarkısı çalmaktadır.

1.3.4.11. Sanki Amerikan Başkanını Seçiyoruz

Avcılık ve atıcılık derneği için başkanlık seçimi yapılır. Seçim çok kalabalık ve çekişmeli geçer ama kazanan yine eski başkan kazanır. Bu duruma genç başkan adayı bozulsa da elinden bir şey gelmez. Derneğin tek çalışması yılda bir kere yapılan festival günlerinde belediye başkanına ve valiye atış yaptırmaktır. Bu attıklarını vurabilirlerse onların keyifli hallerinden yararlanıp dernek kirasını ödemelerini teklif etmektir. Eğer attıklarını vuramazlarsa da kara kara düşünmektir. Bu derneğe yaşlılar gelip sohbet ederler, çaylarını, kahvelerini içerler ve gazete okurlar. Ancak konu dernek aidatına gelince üyelere hiç ses çıkmaz. Dernek başkanı da dernek girişine balık, kuşyemi tarzı ürünler koyar ve almalarını sağlar. Ama dernekte bu tarz satışlar yasal da değildir. Ayrıca derneğe gelen gazete sayısını da azaltırlar. Bu duruma dernek üyeleri tepki gösterse de başkanın istediği gibi olur. Bir gün genç başkan adayının derneği satış yapmaktan şikâyet ettiği ve müfettişin teftişe geleceği duyulur. Başkan bu duruma çok gerilir ve derneklerinin sadece satış yapan kötü bir yer olarak görünmesini istemez. Derneğe yeni bir televizyon alır, her yerini boyatır ve yeniletir. Teftiş olacağı günün gecesinde ise rahatsızlanır ve hastaneye kaldırılır. Doktorlar artık sakın bir hayat yaşamasını, kalbinin stresi kaldırmadığını söyler. O da başka bir kişiye dernek başkanı olabileceğini söyler. Adam bu durumdan hoşlanmasa da konuyu uzatmak istemez. Sonrasında ise hiçbir zaman derneğe teftişe gelinmez. Çünkü müfettişin ilgilenmesi gereken daha önemli konular vardır. Bunu duyunca başkan rahat bir şekilde görevini sürdürmeye devam eder.

1.3.4.12. Baktirim

Kadir, eşi ve oğluyla birlikte mutlu mesut yaşayan bir devlet memurudur. Eşi ve çocuğuyla her an ilgilenir ve çok güzel vakit geçirir. Oğlu Beytullah'ın ilk kelimesi bile *babadır*. Bir gün Beytullah gece rahatsızlanır. Eşi Nermin Hanım oğullarını hastaneye götürmelerini söyler ama Kadir sabahı beklemelerini söyler ve uyur. O gece Beytullah üç kere

havale geçirir. Sabah oğullarını yarı baygın bir şekilde görürler ve hemen hastaneye götürürler ancak çok geçtir. Gece yükselen ateş Beytullah'ın kulaklarında işitme kaybına ve beyninde de hasara neden olur. Beytullah duyamadıkça kulaklarına vurup sadece *baba* demeye başlar ve belli bir zamandan sonra da diğer kelimeleri unuttur. Kadir oğlunun bu haline kahrolur ve huzurlu olan bu yuvaya bir ateş düşer. Bir gün Beytullah'ın doktoru o gece Baktirim şurubunu verselerdi çocuğun havale geçirmeyeceğini söyler. Kadir o günden sonra her gün eczaneye gidip Baktirim şurubu almaya başlar. Neriman Hanım yapmamasını artık çare olmayacağını söylese de Kadir dinlemez. Eczacılar artık onun durumunu öğrenince ona Baktirim şurubu satmamaya başlarlar. Satanlara da Neriman Hanım götürüp iade eder. Kadir artık işinde de başarılı değildir ve malulen emekli olur. Evde beş dakikada bir Beytullah'ın ateşini ölçer. Beytullah da bu duruma huzursuzlanır. Neriman Hanım eşine Beytullah'ın huzursuzlaştığını, ateşine bakmak istediğinde alnından öpmesini söyler. Bu sayede Beytullah da aksine mutlu olmaktadır. Artık Kadir beş dakikada bir oğlunu öpüp ateşini kontrol etse de insanlar onun oğlunu öpmeden duramadığını düşünür.

1.3.4.13. Kitapçı Baytar

Sağ görüşlü bir memleketten gelen ve okumayı seven bir veteriner öğrencisi solcu bir kıza âşık olur. Solcu kız nereye giderse bu delikanlı da peşinden gider. Bu durum solcuların dikkatini çeker ve çocuğu sorguya çekerler. Aldıkları cevaplardan tatmin olmayan solcu gençler, delikanlıyı bir güzel döverler. Sonrasında sağcı gençler delikanlıyı kenara çeker ve onun bir döneke olacağını düşünerek bir de onlar döver. Bu durum delikanlının memleketteki babasının kulağına gider. Babası oğlunu kolundan tuttuğu gibi memlekete götürür. Delikanlının memleketteyken canı sıkılmasın diye babası veteriner hekim çırağı olarak birisinin yanında işe koyar. Ama bu işten tam anlamıyla zevk alamayan genç, okuduğu kitapları bir tezgâhta satmaya başlar. Kitaplar satıldıkça İstanbul'a gider ve buradan yeni kitaplar alır. Kitapların çok satıldığını görünce bir dükkân açmaya karar verir ama babası itiraz eder. Sonunda ise delikanlının üniversiteyi bitireceğine ve bir dükkân açacağına karar verirler. Delikanlı bir yandan okur bir yandan da dükkân işlerine bakar. İşler beklediğinden daha iyi gider. Okulu bitirdikten sonra kendi işini yapmaya devam eder ve dükkânın başına babasını koyar. Bu arada da kimsenin etlisine sütlüsüne karışmayan bir ev hanımıyla evlenip hayatını devam ettirir.

1.3.4.14. Mamay

Mamay, küçük bir çocuğun babaannesidir. Çocuk, çok küçükken babaanne diyemediği için Mamay demiştir ve babaannesi de hep Mamay desin istemiştir. Mamay ve torunu arasın

farklı bir bağ vardır. Annesi ve babasına bile bu kadar yakın olmayan çocuk her an Mama'yla uyur, Mama'yla uyanır, Mama'yla oynar ve Mama'yla dolaşır. Mamay onu her an korur ve kollar. Çocuk, Mamay kadar bir de mahallelerinde oturan Serpil'i sever. Serpil diğer kızlar gibi pis ya da görgüsüz değildir. Bir gün okuldaki öğretmeni küçük çocuk adına yatılı okula başvuru yapar ve babası da onaylar. Küçük çocuk yatılı okula gitmemek için kapıyı pencereyi indirse de Mamay gitmesini ve okumasını söyler. Çocuk tek bir şartla gider o da Mamay ve Serpil'in her salı onu ziyarete gelmeleridir. Bu sözü aldıktan sonra çocuk okula gider ve her salı Mamay ve Serpil'le görüşür. Aradan bir yıl geçtikten sonra bir gün Serpil'in tek başına geldiğini görür. Gözleriyle Mamay'ı arasa da göremez. Serpil ağlayarak Mamay'ın kalp krizi geçirdiğini ve ona haber vermeden defnettiklerini söyler. Çocuk, o sene bitene kadar kimseyle tek bir kelime bile etmez ama bir süre sonra küslükten de yorulur. Aradan uzun zaman geçer. Artık Mamay gitmiştir. Çocuk büyüyüp evlenir ve eşiyle çocuklarına Mamay'a olan sevgisini her daim anlatır.

1.3.4.15. Ev İşi Varken Roman Okunur Mu?

Öykü başkışisi roman okumayı seven evin ortanca kızıdır. Bu kız, anne, baba ve iki kız kardeşiyle yaşar. Annesi her an temizlik yapmak ve ortalığı toplamak ister. Bu kız ilk başta annesinin neden bu kadar temizlik yaptığını anlamaz ama sonrasında annesinin temizlik yaparken nefes aldığını, yaşadığını hissettiğini fark eder. Evde sadece pazar günleri temizlik yapılmaz. Onun sebebi de babalarının çalışmadığı tek gün olmasındandır. Babası o gün sakin kafayla dinlenmek ister, annesi de eşini kırmaz. O zaman da bir kenara çekilip el işi yapar. Kızı ise meyvesini ve romanını alır, odasına çekilir ve okudukça okur. Bir ömür meyve yiyerek ve roman okuyarak yaşayabileceğini düşünür. Her gün keşke pazar günü gibi olsa der. Aradan uzun bir zaman geçer artık bu kızların evlenme çağı gelir. Ablası üç ay içinde bir polisle nişanlanıp evlenir. Kendisine sıra gelince talibi çoktur ama kızın tek bir şartı vardır. O da romanına karışmayacak birisiyle evlenmesidir. Bir kırtasiye işiyle uğraşan Hamdi'yle görüşür ve lafı bir şekilde romanlara getirir. Hamdi de roman okumayı sevdiğini söyleyince dünyalar kızın olur. Kısa bir sürede Hamdi'yle evlenir. Annesi evine geleceği zaman ise romanları ortadan kaldırıp etrafı düzenler. Kızının evinin temiz hâlini gören anne ise çok mutlu olur.

1.3.4.16. Cengiz Biyoloci Okuyacak Yavrum

Cengiz diğer çocuklarla aynı mahallede otursa da diğer çocuklarla takılmaz. Elindeki bir deftere sürekli hayvan resmi çizer. Bu kadar çok hayvan adlarını bilmesinin imkânsız olduğunu söyleyen diğer çocukları duyunca hepsini toplar ve kütüphaneye götürür.

Kütüphanede büyük büyük kitapları açar ve gösterir. Bununla da kalmaz kütüphane müdürünün yanına gider ve çay da içer. Çocuklar artık Cengiz'in bilgili olduğuna ikna olurlar. İçlerinden birisi bir tanıdığının da bu kadar bilgili olduğunu ama babasının kafasına vurması sonucunda mallaştığını söyler. Çocuklar aynı şeyin Cengiz'in de başına gelmesinden korkarlar ve babasıyla konuşmaya karar verirler. İçlerine en geveze olanı gidip Cengiz'in babasıyla konuşur ancak çocuk çok hızlı konuştuğu için baba bir şey anlamaz ve çocuğun kulağından tutarak onu uzaklaştırır. Çocuklar da aileye durumu anlatan bir mektup yazıp posta kutusuna atarlar ve almalarını beklerler. Ancak ne anne ne de baba mektubu görür. Mektup yağmurda ıslanır ve gider. Son çare olarak ise Cengiz'in annesiyle konuşmaya karar verirler. İçlerinde seçtikleri bir çocuk evlerinin kapısına gider ve Cengiz'in annesiyle konuşur. Cengiz'in kütüphaneye gittiğini, hayvanlara meraklı olduğu ve onu dövmemelerini söyler. Cengiz'in annesi duydukları karşısında kahkaha atar ve haberlerinin olduğunu, Cengiz'in biyoloji okuyup biyolog olacağını söyler. Çocuk şaşırsa da kadını tekrar tembihleyip dövseler de kafasına vurmamalarını söyler. Sonrasında arkadaşlarının yanına giderek Cengiz'in *biyoloci* okuyacağını söyler. Aradan uzun yıllar geçer, Cengiz açık öğretimden işletme okur ama resim yapmaya her zaman devam eder.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MUSTAFA ÇİFTCİ’NİN ÖYKÜLERİNDE HALK EDEBİYATI UNSURLARI

2.3. Türkü

Türkü, sözlü ve yazılı edebiyatımızda yaygın bir şekilde yer alan, hayatın içinde olan ve her zaman da olmaya devam edecek bir türdür. Halkın yaşamıyla ilgili pek çok önemli unsurları içerisinde barındıran türkü için Boratav, “Türkiye’nin sözlü geleneğinde, bir ezgi ile söylenen halk şiirlerinin her halk şiirlerinin her çeşidini göstermek için (âşık şiirleri dâhil) en çok” (Boratav, 2013, s. 173) türkünün kullanıldığını belirtir.

Cem Dilçin’e göre türkü, çeşitli ezgilerle ele alınan anonim halk şiiri nazım biçimidir. Bazı türkülerin söyleyenin belli olabileceğini de eklemiştir (2000, s. 289).

İlhan Başgöz, türküyü ezgi ile birlikte söylenen halk şiiri olarak kabul etmektedir. Anonim şiirlerin bir araya gelerek oluşturduğu ezgilere türkü denilebileceğini söylemektedir ancak âşıkların şiirlerini de söyleyenin belli olduğu halde türkü olarak kabul edildiğini belirtmektedir (2008, s. 15).

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde türkü sıkça görülmektedir. Genellikle türkü söylediklerini ifade ederler. Ancak yer yer kahramanların türküyü açık açık söylediklerini de görürüz. Kahramanlar mutlu olduklarında, hüznünlendiklerinde türkü mırıldanırlar. Bazıları için ise türkü bir rahatlama yöntemidir. Türkü söyleyerek ağladıklarını ifade ederler.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde geçen türküyle ilgili unsurlar şu şekildedir:

- “Bak Nurten bu kız Tonguç **türkü**sü çağırıyor, dikkat et, bu kız sakın tutulmuş olmasın bu zibidiye.” (AKC, 37, 65, 73, 81, 105, 131)
- “Hani diyor ya türküde;
On altı yaşındayım ahlatın başındayım.” (AKC, 105)
- “Zeynep bu güzellik var mı soyunda
Elvan evlan güldür biten bağında
Arefe gününde bayram ayında
Zeynebim Zeynebim alı Zeynebim” (AKC, 108)

- “Ben boyuna posuna **türkü** çığırmaya başladım.” (BA, 12, 17, 18, 76, 81, 89, 90 94, 95, 110, 113, 118, 135, 142)
- “Te-re-te’den **türkücüler** geliyormuş ki her biri görmeye mahsusmuş.” (BA, 39)
- “Elini kulağına atıp başlar bağırmaya Ümmet Çavuş:
‘**Gene bö gün,**
Gene bö gün,
Dayadım sırtımı merdivana,
Gene bö gün.’” (BA, 95)
- “Anam dersin saçının belliğine, gözünün mavisine **türkü** yakılacak kadar güzelmış.” (AM, 26, 60, 64, 65, 66, 71, 106)
- “‘Dilara’ diye bir **türkü** çıkmış. ‘**Gazel düştü bağlara Dilara, yalınayak başı kabak kış günü...**’ diyor.” (AAÖAB, 18)
- “Hanımı Nermin ile öyle muhabbetli, öyle cıvıltılı bir yuvaları vardır ki evde karı koca saklambaç oynar, radyodan **türkü** dinler, çekirdek çitlerlermiş.” (AAÖAB, 71, 89)

2.4. Ağıt

Ağıt, kayıp, hastalık ve ölüm gibi acıklı durumlar karşısında söylenen şiirlerdir. İnsanların ağıt yakarak bu acılara karşı psikolojik bir rahatlama yaşadığı söylenebilir. Hüzün karşısında insanlar duygu ve düşüncelerini ağızlarından dökülen sözlerle ezgili bir şekilde ifade ederler. Sadece ölümlerde değil, savaş, deprem, yangın gibi doğal afetlerle ilgili de ya da gurbete gidenlerin, baba evinden çıkan gelin kızların ardından da söylenmektedir (Artun, 2001, s. 99).

Elçin, ağıt türünü “İnsanoğlunun ölüm karşısında veya canlı-cansız bir varlığını kaybetme, korku, telâş ve heyecan ânındaki üzüntülerini feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini düzenli düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülere Batı Türkçesinde umumiyetle ‘ağıt’ (1981, s. 290)” şeklinde tanımlar.

İsmail Gökem ise ağıtı “Ölen bir kimsenin iyi hallerini ve ölmesinden duyulan acıları sayıp dökmek üzere söylenen ezgi” olarak, ağıtçıyı ise “Ölü için ücretle ağlayan (kadın) (2001, s. 16)” şeklinde tanımlamaktadır.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde Anadolu’daki ağıt geleneğine sıkça rastlanmaktadır. Ağıt kelimesi öykülerde daha çok çok *diyeşet* şeklinde karşımıza çıkar. Genelde kaybedilen

kişilerin ardından yakınların acıyla söylediği ezgili bir anlatım türü olarak bilinir. Ancak evden çıkan gelinlerin, kaybedilen hayvanların, memleketinden uzak bir yere giden kişilerin ardından da söylenir. Duyguların yoğun yaşanmasıyla dudaktan dökülen bu anlatım türünün öykülerdeki en ilginç yanı para karşılığı diyeşet okuyan kadınlardır. Çünkü ağıt yakmak kolay bir iş değildir ancak Anadolu’da bunun bir meslek hâline geldiği görülür. Öykülerde yer alan ağıtlar kaybedilen kişilerin ardından söylenmektedir.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde geçen ağıt şekilleri şu şekildedir:

- “Sallana sallana **diyeşet** okuyup ağıt yakan kadınların yanına oturdu.” (AKC, 129, 130, 131, 136, 139)
- “Kadınlar cenazenin adını sanını öğrenmişler, eze eze ağlıyorlar söylüyorlardı.
‘**Murat alamadın yavrularını geride kime kodun, oğlun öksüz, kızın yetim, yuvan ıssız sen neredesin...**’ **Diyeşet** okuyan kadınlar, hemen hemen hep aynı yere ateş eden avcılar gibi cenazeye gelenlerin yumuşak yerlerinden avlıyordu. Sağa sola bakarak hem ağlıyor hem söylüyorlardı. Bazısının ağlaması makamlı sanatlı, bazısının ki hoyrat yel gibiydi. Ağlama sızlama kısmı hemen hemen aynıydı ama gerçek sanatları sözlerdeydi. Evlat öldüyse ana babayı dalları kuruyup kalmış ağaçlar gibi anlatıyorlardı. Gelin ölmüş de geride erkek kalmışsa, kefen beyaz gelinlik beyaz diye tutturuyor dilim dilim kesiyorlardı acıyı. Dedelerden, ebelerden ölen olmuşsa, aha şu torunları kim sevecek, dede gölgesinden, ebe nefesinden mahrum, ortada kaldı yavrular diyorlardı.” (AKC, 129)
- “Hangi köyde hangi kadın ‘**diyeşet**’ okur?” (BA, 24, 25)
- “Aziz, beni söyletme şimdi! Yetmiş yaşında İfakat Hanım’ın cenazesinde bu kadınlar, **gitti ömrüne doymadan dağ gibi avrat diye inlettiler**, gözümle gördüm yahu!” (BA, 25)
- “‘Adamlar beleş getirdi eşyayı. Sen daha **ağıt yakarsın**,’ dedi.” (AM, 25)

2.5. Tekerleme

Tekerlemeler, belli bir konusu olmayan, ses olaylarından meydana gelen ve bazı söz kalıplarını içerisinde barındıran bir anlatım türüdür. Bazı türleri soru-cevap şekliyle ortaya çıkmaktadır. Şaşırtma, neşelendirme, anlatı türlerine dinleyiciyi hazırlama, dilin gelişimini sağlama, oyunlarda ebe seçme gibi fonksiyonlara sahiptir. Diğer anlatım türleriyle bağlantılı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Ancak çocuk oyunlarında yer alan türleri bağımsız bir şekilde görülmektedir (Aça, 2010, s. 249-250).

Şükrü Elçin'e göre "Tekerlemeler, masal, hikâye, bilmece ve halk tiyatrosu gibi bâzı türler içinde veya müstakil olarak ortaya çıkan mahsullerdir. Masalcı, meddâh, karagözcü, hoş-sohbet insan vb. maksatlarını anlatmaya başlarken dinleyicilerle seyirci topluluğunun dikkatlerini bir noktada birleştirmek ihtiyacını duyarlar." (1981, s. 589).

Mustafa Çiftci, *tekerleme* kelimesine ve tekerlemelere öykülerinde yer vermektedir. Bazı karakterler çocukluk dönemlerinde tekerleme söylediklerini hatırlamakta bazı karakterler ise çocukluğuna tekrar dönerek eğlenme amaçlı tekerlemeler söylemektedir. Bazı tekerlemelerin içerisinde inancın da yer aldığı görülmektedir.

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde tekerlemeler şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

- "Çocukken bu pınardan su içmeye koşarlarken bir tekerleme söylerlerdi. Haydar tekerlemeyi söyleyerek çeşmeye koştu: '**Birim, yeşil öptüm bir Allah.**' Taksici de hemen arkasından koştu: '**İkiyim yeşil öptüm bir Allah.**'" (BA, 54)
- "Haydar hâlâ mırıldanıyordu: '**Yeşil öptüm bir Allah.**'" (BA, 54)
- "Taksici dedi ki: 'Ben bir **tekerleme** söyleyeceğim, aynısı söyleyene hediyem var'. Çocuklar, 'Tamam,' dediler. Taksici başladı söylemeye: '**O köşe senin, bu köşe benim, şu köşe yaz köşesi,**' derken **tekerlemeyi** söyleyemedi." (BA, 55)
- "**Tekerlemeler** söyledi." (BA, 104)
- "**Çiğdem çiğdem çiçekik** diye **tekerlemesi** bile var değil mi?" (AAÖAB, 29)
- "Mektubun sonuna **tekerleme** yazmamızı istedi bakkal Abdullah." (AAÖAB, 94)
- "'**Sepet sepet yumurta...**' dedik... gerisi gelmedi." (AAÖAB, 94)

2.6. Masal

Masal, halk edebiyatı anlatı türleri içerisinde müstesna bir yere sahiptir. Kurmaca olması ile diğer türlerden ayrılan masalı, Boratav "*Masal demek, hayal gücü demektir. Masal 'hayalî' hikâyedir. Masalı anlatan kişi, sınır tanımaz hayal gücüne, doğüstü kişilerle ve olaylarla doldurur masalını.*" (1982, s. 276) şeklinde tanımlar. Masalların genellikle kadınlar tarafından çocuklara anlatıldığı düşüncesi hâkimdir. Ancak masalları gemiciler, balıkçılar ve tüccarlar yani her kesimden insan anlatmaktadır (1982, s. 273). Bunun sebebi ise insanların geçmişte boş zamanlarında yapacak bir şeye sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır. Birbirlerine masal anlatarak vakit geçirmektedirler. Ancak günümüzde masallar çocuklara mal edilmiştir.

Ensar Aslan, "*Masallar destan ve halk hikâyeleri gibi ulusların gerçek kültür hazineleri*" (2013, s. 33) olarak tanımlamaktadır.

Masal kahramanlarının bazıları hayvanlardan, bazıları da tabiatüstü varlıklardan seçilen ve olaylar için de olağanüstü yerler denilerek de adlandırılabilir masal dünyasının kullanıldığı, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenlerin inandığı sözlü anlatım türüdür (Sakaoğlu, 2015, s. 134).

Sözlü edebiyat geleneğine ait önemli ürünler olan masallar insanların eğlenme ve hoş vakit geçirmelerini sağlamanın yanında insanları terbiye etmeyi de amaçlar. Tekerleme, masal ve bitiş tekerlemesi olmak üzere üç bölümden oluşan masalların kahramanları insanlar, hayvanlar, canlı-cansız varlıklar ve olağanüstü varlıklardır (Uslu, 2007, s. 142).

Masal, “Bir varmış bir yokmuş...”la başlayan, öğretici ve eğitici bir özelliğe sahip bir türdür. Genellikle iyilerin hep iyi, kötülerin ise hep kötü olarak kaldığı, formellerden meydana gelen kısa bir biçimdir. İçerisinde güzel mesajların olduğu ve *mutlu son* ile biten bu türde zaman ve mekân bilgisi yoktur.

Mustafa Çiftci, öykülerinde bir masal anlatımına yer vermemektedir. Ancak iki kitabın bazı bölümlerinde *masal* kelimesi görülmektedir. Masalı; *hayal*, *rüya* ve *yalan* gibi anlamlarda kullanan Çiftci, bu türün ismini öykülerinde mecaz anlamda kullanmayı tercih etmektedir. Bir öyküsünde ise *Külkedisi* ismini kullanarak öyküde yer alan şahsın iyi niyetine vurgu yapmaktadır.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde masal şu şekildedir:

- “Aziz Efendi’yi şaşırtsa da hemen başka **masallar** anlatmaya başlıyordu.” (AKC, 39, 120)
- “Çocukluk denilen **masalı** biz burada yaşadık.” (BA, 53, 104,)
- “Millet desin ki, ‘Aman bu ses nedir? Bu sesin sahibi **yerde midir gökte midir?** Gidip, bulup dinleyek de gözümüz gönlümüz açılsın,’ desin.” (BA, 94)
- “Karşısındaki **külkedisidir** ya da Kemalettin Tuğcu’nun kaleminden kurtulmuş aramızda acı çeken bir yetimdir de Tina da onu anlayan, onu seven, sıcaklığını ona tattıran bir abla gibidir.” (BA, 129)
- “‘**Dile benden ne dilersen,**’ dedi.” (AM, 97-98)

2.7. Halk Hikâyesi

Halk hikâyesi, Türk sözlü edebiyat geleneğinde XIV. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmıştır. Âşıklar tarafından nazım-nesir karışık bir şekilde çöğür ve saz eşliğinde icra

edilmektedir. Halk hikâyeleri sözlü kültür ortamında âşıklar tarafından nesilden nesle aktarılmaktadır.

Şükrü Elçin'e göre "Türk halk hikâyeleri, zaman seyri ve coğrafya-mekân içinde 'efsane, masal, menkabe, destan vb.' mahsullerle beslenerek, dinî, tarihî, içtimaî hadiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhâfaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir" (Aça vd., 2010, s. 179).

Ali Berat Alptekin'e göre "Göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk mahsullerinden olup; aşk, kahramanlık, vb. gibi konuları işleyen; kaynağı Türk, Arap-İslâm ve Hint-İran olan, büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım nesir karışımı anlatmalardır." (2021, s.18)

Mehmet Aça'ya göre "Halk hikâyesi kavramı ise kahramanlık destanlarından sonra teşekkül eden ve nazım nesir karışımı bir yapı sergileyen, destanlara nazaran daha kısa ve gerçekçi, yerleşik hayat / düzen mahsulü metinleri karşılamak amacıyla kullanılmaktadır." (Alptekin, 2021, s. 18)

Halk hikâyesi, gerçek veya tasarlanmış olayları sözlü veya yazılı olarak anlatan edebî bir türdür. Eski epik destanlarımızın devamı niteliğindeki bu anlatı türü Türk dünyasında *halk hikâyesi* olarak yaşamaktadır (Tan, 2007, s.141)

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde yer alan bu tür sadece isim olarak geçmektedir. Tespit edilen halk hikâyesi unsurları şu şekildedir:

- "İhtiyar adamlardan eşkıya **hikâyesi** dinlemiş." (AKC, 17, 32, 50, 51, 55, 135)
- "Yolda Elif'im yazdığı **hikâyeleri** bir bir okudum." (BA, 125, 126, 130, 150, 160)
- "Cabir Usta'nın **hikâyesinde** laf döner dolaşır muhakkak hanımına gelirdi." (AM, 63)
- "Ayva ağacı **hikâyesi** ilçenin her evine, her dedikodusuna malzeme olmuş." (AAÖAB, 36)

2.8. Deyimler

Deyimler anlatımı daha dikkat çekici hâle getirmeye çalışan sözcük topluluklarıdır. Ömer Asım Aksoy deyimleri "*Bir gramer şekli veya çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve -genel kural niteliğinde olmamak üzere- çoğunun öz anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözler.*" (1984, s. 49) olarak tanımlamaktadır.

Şükrü Elçin “Asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözler” (Aça vd., 2010, s. 207) olarak ifade etmektedir.

“Deyimler-bir başka ulusla olan kültür ilişkileri sonunda, -ondan çevrilme alınma değilse- bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek, görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları kısacası maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünme biçimini, hatta nükte ve buluşlarını ortaya koyan dilbilim açısından olduğu kadar, yazın ve halkbilim açısından önemli sözler” (Aksan 1987: 89).

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde yer alan deyimler en çok kullanılan halk edebiyatı unsurlarındandır. Tespit edilen deyimler alfabetik sıraya göre şu şekildedir:

A

Abayı yakmak

- “Çevresindeki o kadar kız içinde hemen birine **abayı yakmayı** nefsine yediremez ama kızın bakışı, duruşu bir başka mahalledendir.” (BA, 139)

Adı çıkmak

- “Okulda bir zaman da Fattirik ile **adım çıktı.**” (AAÖAB, 34)

Ağız açtırmamak

- “...borçtan kurtulamıyorum, kredi çekip borç ödüyor, sonra da o kredi için yırtınıyorum, bunlar analı kızlı **ağzımı açtırmıyorlar** benim...” (AKC, 95)

Ağzı açık kalmak

- “Kız anlatıyor, Suzan ile oğlan **ağzı açık dinliyor.**” (AKC, 86)

Ağzını açmak

- “Herkes **ağzını açmış** bekliyordu sanki.” (AKC, 128)

Ağzına laf vermek

- “Anladım ki bacanak demekle baltayı taşa vurup Türkan’ın **ağzına laf verdik.**” (AM, 44)

Ağzına sakız olmak/etmek

- “Eh millete laf lazım, beni **ağızlarına sakız ettiler**; yok şurada buluşuyorlarmış, yok şöyle mektuplaşıyorlarmış...” (AKC, 106)

Ağzından kaçırmak

- “Cevriye’nin babası, İrfan’ın kayınbabası yani ayva ile elma ağacı imtihanı yapıp da İrfan’ı **rezil eden** Haşmet Efendi, makineye bakarken **ağzından kaçırmış.**” (AAÖAB, 37)

Ağzının suyu akmak

- “Düğünüm hiç de fena olmadı, hatta Zeliş’in dediğine bakarsan düğünün gösterişine köyde çok kişinin **ağzının suyu akmış**, güzel oldu yani...” (AKC, 110)

Akan sular durmak

- “Ama Elif, derinden **akan sular** gibi sessiz, itirazsız ama vazgeçmeden benim kafamda akar **dururdu**.” (BA, 112)

Akıl vermek

- “Çati o gün kendine **verdiği akı** pek beğenmiş.” (AKC, 23)
- “Adı Şerife olan kadın, dertleşip rahatlamak yerine **akıl verip** yarayı daha çok kanattı.” (AKC, 135)
- “Refet de sabahtan akşama beklediği dükkânda her lafın sonunu Yasin ile Yusuf’a getirerek millete **akıl verir** olmuştur.” (BA, 76)
- “Anam **akıl verdi**.” (AM, 31)
- “Bir **akıl veren, yol gösteren yok**.” (AM, 69)
- “Çalışanlara bir de **akıl verdim**.” (AM, 87)
- “Bir arkadaşımız **akıl verdi**.” (AAÖAB, 94)

Aklına düşmek

- “‘Hay hay efendim,’ diyerek çıkan Muhtar önce muhtarlığa, sonra da muhtar **aklına düşürenlere** söver.” (AKC, 78)

Akıl erdirememek/ermemek

- “Şu bilgisayar çok acayip bir şey, hâlâ **aklım ermiyor** ya neyse...” (AKC, 85)
- “Onlara da çok kızdım; haydi ben cahildim, **aklım ermedi** bu işin böyle olacağına, sen anamdın, sen ablamdın.” (AKC, 108)

Akıp gitmek

- “Muammerle Aziz Efendi yavaş yavaş yol alırlarken ucu kim bilir nerede biter bir tükenmez bozkır, arabanın yanından **akıp gidiyordu**.” (BA, 47)

Altında kalmamak

- “Nesli bu lafların **altında kalmazdı** ama emekliliğine iki yıl kalmışken bu herif bir hainlik edip tayinini çıkartır veya daha kötü bir **iş açar başına diye** korktu.” (AKC, 28)

Alttan almak

- “Şimdi **alttan alsa**, bu deyyus huy edinecek, belki her lafta böyle baskın verecekti.” (AKC, 29)
- “Azıcık delidir, **alttan al**.” (BA, 32)

Altüst etmek

- “İnşaatı **altüst ettik.**” (AAÖAB, 64)

Arkasından atlı kovalamak (gelmek)

- “Konuşurken sanki **arkasından atlı geliyor.**” (AKC, 106)

Ateşe atmak (kendini)

- “...söylerim Münir Bey, söylerim tabii, senin oğlun efendi bir çocuk, onu görünce kendi gençliğim geldi aklıma, zamanında biri bana söyleseydi ben de Müberra ile evlenmezdim ama artık geçti, bu da bizim imtihanımız diyorum, bize sabır düşüyor ama senin çocuğunu da göz göre göre **ateşe atmayalım...**” (AKC, 96)

Ayak diremek

- “Sonunda ben **ayak diredim** ve Engin’le tanıştım.” (AKC, 68)

Ayyuka çıkmak

- “Başkan bir ara, ‘Oy kullanmayanlar dışarı çıksın,’ deyince gençlerin homurtusu **ayyuka çıktı.**” (AAÖAB, 67)

B

Bakış atmak

- “Samim Bey içeriye bir bakış atıp eliyle yanına çağırdı.” (AKC, 93)

Baltayı taşa vurmak

- “Bu sefer Cevriye de farkında olmadan **baltayı taşa vurmuş.**” (AAÖAB, 38)

Baş etmek

- “Teyzem **baş edemeyeceğini** anlayınca vazgeçti.” (AKC, 60)

Başına bela olmak

- “Ama o gün ‘A’, ertesi gün ‘B’ **başına bela olmuş.**” (AKC, 14)

Başına iş açmak

- “Nesli bu lafların altında kalmazdı ama emekliliğine iki yıl kalmışken bu herif bir hainlik edip tayinini çıkartır veya daha kötü bir **iş açar başına diye** korktu.” (AKC, 28)

Başının çaresine bakmak

- “Herkes **başının çaresine baksın.**” (BA, 27)

Bayram etmek

- “Akşamları misler gibi kok da herifin **bayram etsin.**” (BA, 42)

Bıyık altından gülmek

- “Hatta belki biraz **güldü bıyıkaltından.**” (AAÖAB, 10)

Bıyıkları terlemek

- “Çati’nin üç beş yıl içinde **bıyıkları terlemiş**, gözünde kalın gözlükleri, kahvehanenin bir köşesinde sandığı olan bir adam olmuştur.” (AKC, 17)

Birbirine girmek

- “Üç gün de bunun için **birbirimize girdik.**” (AKC, 89)

Bir dediğini iki etmemek

- “‘Gülbeyaz Yengem senin **bir dediğini iki etmez.**’ diyerek kızdırırlar, Aziz Efendi’yi **çileden çıkarırlardı.**” (BA, 25)

Bir taşla iki kuş (vurmak)

- “Bu sefer tecrübeliyim, anamın adını koydum ama **bir taşla iki kuş**; Bahriye.” (AKC, 36)

Borusu ötmek

- “Babasından para gelince bu evde hanımın **borusu ötmez** de ne olur?” (AM, 61)

Boyun bükmek

- “Odada yine Müberra ile Suzan konuşuyor arada bir kakhaha patlayınca Samim Bey’e bakıyorum, ‘N’aparsın’ der gibi **boynunu büküyor...**” (AKC, 94)

Boyun eğmek

- “İki öğretmenin benim hakkımda çizdikleri ve benim ağır ağır üzerinden geçtiğim kariyerime **boyun eğdim.**” (BA, 110)

Burnundan getirmek

- “En son hatırladığım bu laflar oldu, ondan sonrasını bilmiyorum, ben çavuşa Allah ne verdiyse vurmuşum, bizi zor ayırmışlar, iki ay ceza aldım, o iki ay boyunca **burnumdan getirdiler**, sen çavuşa el kaldırmışsın, koyarlar mı kendi haline, her türlü pis işi yaptım, hela bile temizledim ama hiçbir umrumda değil, çavuşun domatesinden kurtulmuşum ya...” (AKC, 66)

Burnundan solumak

- “Oğlan **burnundan soluyor.**” (AKC, 114)

Burnundan kıl aldırmamak

- “**Burnundan kıl aldırmaz** onlar.” (AM, 81)

Burnunda tütme

- “Dönem boyunca hiç gitmedim köye, ev **burnumda tütüyor.**” (AKC, 102)

Burun buruna gelmek

- “Uykudan uyanınca bir kaplumbağa ile **burun buruna gelmiş.**” (AKC,69)

Burun kıvrırmak

- “Sadece bir bardak çay içse ‘çayımızı beğenmemiş, **burun kıvrırmış**’ oluyordu.” (AKC, 68)

C

Can sıkmak

- “Yavrum **sıkma canını**, her işte bir hayır var, Oğuz bilgisayardan anlarmış, sana da yardım eder...” (AKC, 116)
- “Aziz Efendi, başkanın tavrına **canı sıkılsa** da, renk vermedi.” (BA, 29)
- “Bu kadar kir pas içindeki arabayla yolculuk etmek **canını sıkmış** olsa da zamanla alıştı.” (BA, 53)
- “Refet Efendi hem yorgun hem **canı sıkındır.**” (BA, 80)
- “**Canı sıkındır**, şunca sene sonra bir kuru selam ile **kendinden geçmesine**, düşler, rüyalar görmesine **canı sıkılmıştır.**” (BA, 81)
- “Erkan’ın **canını sıkıyormuş.**” (BA, 156)
- “Kimseye demezdim ama derste **canım sıkıldıkça** kitabın arkasındaki haritadan Marmaris’e bakardım.” (AM, 15)
- “**Canım çok sıkıldı** ama yapacak bir şey yoktu.” (AM, 33)
- “Ben de Zakir üzülmessin diye ‘**Canını sıkma** ha, bi şey olmaz ha,’ derdim, gülüşürdük.” (AM, 48)
- “Cabir Usta oğlu Arif ile öğrencisi Eren arasında karşılaştırma yaptıkça **canı sıkıldı.**” (AM, 66)
- “‘Tamam o iş, **canını sıkma,**’ dediler.” (AAÖAB, 65)
- “**Canım nasıl sıkıldı** anlatamam.” (AAÖAB, 83)

Canından bezmek

- “Fattiriği **canından bezdiriyorum** Fikret, beni affet!” (AAÖAB, 34)
- “Tek derdim çok konuşan ve milleti diliyle **canından bezdiren** Rafet’ti...” (AAÖAB, 45)

D

Daldan dala konmak

- “**Daldan dala konmak** olmaz.” (AM, 28)
- Dalga geçmek**
- “Çok **dalgaya alan** olur.” (AKC, 19)
- “Millet ‘Çati nerde camların?’ diye **dalga geçti** ama kimseye aldırmadı Çati.” (AKC, 30)
- “... sağ ol Münir, ben burada ölümle pençeleşeyim, sen **dalganı geç**, çok sağ ol...” (AKC, 87)
- “Ben ‘Dal boylum,’ diye kavrulurken ablam haince **dalgasını geçiyor**, ‘Çobanın deyneği gibi bir oğlan, sırtındaki ceket değil, sanki deyneğe çaput sarmışsın, o ne öyle, giydiği yakışmaz ne dediği anlaşılmaz.” (AKC, 106)
- “İçindeki o şeye bazısı gurur der, bazısı kuru kibrit der, bazısı izzeti nefis der, bazısı da it bokundan bir dirhem sert Allah canını almasın sıracalı amele halinle neye bu kadar tafran diye **dalga geçerdi**.” (AKC, 121)
- “Enes durup durup ‘O ablaya yandın sen. Ben bilmez miyim?’ diye **dalga geçedursun**.” (BA, 12)
- “Sevdaya düşmüş çok adamla **dalga geçmişliğimiz** var Allah affetsin.” (BA, 18)
- “Taksici konuştuğu adam **dalga geçer** gibi cevaplar veriyordu.” (BA, 61)
- “‘Senin emrin olur,’ derken, eğilip kalkarak domates, biber verirken taksici ile ince ince **dalga geçer** gibiydi.” (BA, 61)
- “Sofradan kalksam kızlar iyiden iyiye **dalga geçeceklerdi**.” (AM, 10)
- “Yunus makinenin başına otururken Türkan benimle **dalga geçmeye** başladı.” (AM, 42)
- “Başka zaman bizimle hep **dalga geçen** Türkan bu sefer ciddi ciddi dinledi.” (AM, 55)
- “Zakir bu imtihanla **dalga geçti**.” (AM, 55)
- “**Dalga geçtiğimiz** deneme imtihanından ikimiz de iyi sonuç aldık.” (AM, 55)
- “Anan o zaman da **dalgasını geçerd**.” (AM, 64)
- “Zaten gidemezdim ki ben yanında olmayınca mahallenin sıpaları Fikret’le **dalga geçiyordu**.” (AAÖAB, 30-31)
- “‘Ses neden gelmiyor acaba?’ diyerek inceden **dalgasını geçmiş**.” (AAÖAB, 38)
- “Bu sefer **dalga geçme** imkânını yine sonuna kadar kullanmış.” (AAÖAB, 39)
- “Onunla kimse açıktan **dalga geçemezdi**.” (AAÖAB, 58)
- “Amelelik değil **de dalga geçilmek** adamı bitiriyor.” (AAÖAB, 64)
- “Ablam beni görünce, ‘Roman okuyan maymun,’ diye **dalgasını geçerd**.” (AAÖAB, 88)

Dalıp gitmek

- “Mühendis beyin **dalıp gitmesinden** durumu anlayan Şoför İsmail, diziyle arkadaşına işareti çakmış, yemek boyunca eğlenmişler.” (AKC, 80)
- “Ama arada bir bulaşık yıkarken şırıl şırıl **dalıp gidiyorum** yine...” (AKC, 110)

Dar gelmek

- Bahçeler, bağlar, avlular bana dar geliyordu. (AM, 7)

Deli olmak

- “Nuruş zaten suyu severdi, denizi görünce **deli oldu.**” (AAÖAB, 51)

Deliye dönmek

- “Haberı duyduğumuzda **deliye döndük.**” (AAÖAB, 22)

Dert yanmak

- “‘Halil Efendi, senin oğlan örgüt diyo, parti diyo, sen bilin amma bu parti pırtı işinden çok başı ağrır.’ diye **dert yanyorlarmış.**”

Dikkat kesilmek

- “Vatandaşın türküden anlayanı Eren’e **dikkat kesildi.**” (AM, 66)

Dil dökmek

- “Dağda bayırda dilek ağaçlarına renkli çaput bağlayan kızlar gibi Nesli Abla’sının dizinin dibine çöküp **diller dökmüştür** Çati.” (AKC, 27)

Dili dönmemek

- “O köpeklerden bazıları vardı ki sanki **dili dönse** konuşacak, o kadar içli hayvanlardı.” (AAÖAB, 55)
- “Küçükken **dilim dönmemiş**, Mamay diye çağırmışım onu.” (AAÖAB, 79)

Diline düşmek

- “Bir yandan da korkarlar; bu Çati’nin **diline düşürmesin** Allah derler.” (AKC, 24)
- “Herkesin **diline düşmüş** temizlik hastalığı vardı.” (AAÖAB, 29-30)

Dirsek çürütmek

- “Aslı uğruna **dirsek çürüttüm.**” (AM, 8)

E

El açmak

- “Ama Hamit, ben devlet memuru olacak adam mıyım, ben devlete **el açıp** bir ay bekleyecek adam mıyım deyip ameleliğe razı olacak.” (AKC, 121)
- “Devlete **el açmam** dedin tamam ama ya sigortan olaydı.” (AKC, 122)

El Atmak

- “Eniştem eve gidip gelenlerin, yolda çevirip aman bize bir **el at** diyenlerin hiçbirini geri çevirmedi.” (AKC, 60)
- “Sağa sola haber saldı, ‘Hayır işidir, **el atın!**’ diye.” (AAÖAB, 17)

El bebek gül bebek

- “Oğlan evde tek olunca, bir de Suzan gibi anası olunca, **el bebek gül bebek**, nazlı bir kalem efendisi oldu çıktı.” (AKC, 83)

Elde etmek

- “Ağlamasını kontrollü hale getirebilenler yani ağlama yönetimi yapabilenler çoğu şeyi kolayca **elde edebilirler.**” (AAÖAB, 26)

Elden ayaktan kesilmek

- “O yemeğini yerken **elden ayaktan kesilmiş** ihtiyar takımından, işsiz güçsüz avare kısmından kim varsa kahveye toplanacak.” (AKC, 78)

Ele geçirmek

- “‘Şu kokuyu satan deyyus bir **ele geçmez** ki şişenin içinde boğsam,’ diyerek köpüren kadınlar, güçleri yetse eve bile almak istemezlerdi erkeklerini.” (BA, 37)

Eli boş dönmek

- “Turkuaz Ajans’a gelen **eli boş dönüyor.**” (AKC, 116)

Elinde kalmak

- “Ulan ben bu Kara Kedi’yi anlattığım gibi şu benim kızları anlatsam, ikisi de birer ahu olur, ceylan olur, prenses olur, uçarlar da kapanın **elinde kalırlar.**” (BA, 36)

Elinden tutmak

- “Orada Çati’nin babasını tanıyan bir ihtiyar; ulan bu da babası gibi sefil olacak şunun **elinden tutsak** mı acaba diye düşünmüş.” (AKC, 17)
- “**Elimden tutan** kimse yok.” (AKC, 124)

Emek vermek

“Düşünüyorum da ben Fikret’e **emek veriyormuşum.**” (AAÖAB, 31)

Eski defterleri açmak

- “Eh Suzan senin niyetin anlaşıldı; **eski defterleri açıp** bizi de sabaha kadar uykusuz bırakacaksın.” (AKC, 88) (kapatmak?)

Etlie sütlüye karışmamak

- “**Etlie sütlüye karışmayan** bir ev kızı ile.” (AAÖAB, 78)

G

Geçmiş olsun

- “Ama ‘**Geçmiş olsun**, ne oldu?’ bile demedi.” (AKC, 31)
- “Şimdi bu ne demek; **geçmiş olsun**, senin Ankara yolu kapandı demek, **üstüne bir bardak soğuk su iç demek.**” (AKC, 39)
- “Cümleten **geçmiş olsun** sayın yolcular!” (AKC, 90)

Gıkı çıkmamak

- “Bizim çocuklar da besleme gibi ayrı yerde yesinler kimsenin **gıkı çıkmaz.**” (AAÖAB, 10)

Gönlü razı olmamak

- “Atasının **gönlü razı olmadan** heç işi düzgün gider mi?” (AKC, 44)

Gönül almak

- “‘Kravatlı kısmı avantasını sever,’ diyerek ufak tefek hediyelerle öğretmenlerin **gönlünü almıştır.**” (BA, 75)
- “Bir de gümüş künye almış Niyazi Usta, ‘Bunu da karına ver **gönlünü al,**’ demiş.” (BA, 107)
- “Şu yalan dünyada tek hünerim anamın **gönlün almak** olsa razıyım yani...” (AAÖAB, 14)
- “Yani ben kendi anama yaptığım gibi düğündeki anaların da **gönlünü alma** derdindeyim.” (AAÖAB, 15)
- “‘Etme oğlum, baban alsın bir palto da giy!’ dedikçe, ‘Babam önce benim **gönlümü alsın**, palto kolay,’ derdim.” (AAÖAB, 18)
- “Nuruş’u getirdiğim için hanım işin başında kızdı, köpürdü ama Nuruş tatlı dili ile bir de çarşı Pazar işindeki maharetiyle hanımın **gönlünü aldı.**” (AAÖAB, 51)

Gözden geçirmek

- “Benim durumum **gözden geçirilecekti**, güçlü bir yerden aday gösterilip Ankara’ya doğru uzanacaktım.”

Gözden kaybolmak

- “Tarık uçurtmayı bir saate yakın uçurmuş, sonra ipini salmış ve uçurtma **gözden kaybolmuş...**” (AAÖAB, 23)

Göz dikmek

- “Bir adam nasıl biri olmalı ki en baş birinci okullarda okuyup mühendis çıkmalı ama memlekette arzuhalci kısmının üç kuruşuna **göz dikmeli.**” (AAÖAB, 41)

Göze almak

- “Haydi morgu, ölüyü, cenazeyi **göze aldın** da peki kafasında kırk tilki dolaşan Hâlet karısıyla iş görmeyi nasıl fikrettin.” (AKC, 123)
- “Sen bu sorumluluğu alamazsın da ben her gün senin somurtmana katlanmayı **göze alı** r mıyım?” (AM, 86)

Göz göre göre

- “...söylerim Münir Bey, söylerim tabii, senin oğlun efendi bir çocuk, onu görünce kendi gençliğim geldi aklıma, zamanında biri bana söyleseydi ben de Müberra ile evlenmezdim ama artık geçti, bu da bizim imtihanımız diyorum, bize sabır düşüyor ama senin çocuğunu da **göz göre göre** ateşe atmayalım...” (AKC, 96)

Gözleri parlamak

- “Aziz Efendi dinledikçe **gözleri parladı**.” (BA, 38)
- “Seyfi’nin **gözü parladı**, ‘He valla,’ dedi.” (AM, 29)

Göz ucuyla görmek

- “İşte o sırada **göz ucuyla** Mühendis’e selam verip sonra önündeki kağıtlara dönen Doktor Merve Hanım’ın içinde bir yerlerde bir ses kıkırdamaya başladı.” (AKC, 79)

Gözü arkada kalmak

- “**Gözüm arkada kalmaz**.” (AM, 97)

Gözü doymak

- “Ve karınları değil, **gözleri doysun**.” (AM, 87)

Gözünde büyümek

- “Eh ulan Cemil, dedim, bunu da yaparsan **gözümde iyice büyürsün**.” (BA, 15)

Gözünde tutmak

- “Neden dersen, ben de aç kaldım, bir bardak çay **gözümde tüttü**, sobasız evde kendi soluğumun sıcaklığıyla ısındım hiçbirisi bana dokunmadı.” (AKC, 138)

Gözüne kestirmek

- “Ben de **gözüme bir yer kestirdim**.” (AM, 29)

Gözünü dikmek

- “Bizim başkan da **gözünü** bizim dükkâna **dikti**.” (BA, 40)

Gözünü karartmak

- “Başkan **gözünü karartmış**, bu işi yapacak.” (BA, 27)

Göz yummak

- “Nereye gittiyse bir **gözünü yumdu**.” (AKC, 131)

Gurur duymak

- “Biz köfte ekmeği yerken başımızı okşadı, ‘Sizinle **gurur duyuyorum,**’ dedi.” (AM, 55)

H

Helal olsun

- “**Helal olsun** Adem, zaten gittiğin yer de yabancı değil, Ankara’nın yarısı bizim aslanım, haydi güle güle.” (AKC, 7)
- “Sahibi **hakkını helal etsin...**” (AKC, 47)
- “Şu Cevriye’ye de **helal olsun.**” (AAÖAB, 42)

Hava atmak

- “Konuşurken Sevim’e **hava atmayı** ihmal etmedi.” (BA, 52)
- “Emrah filmleriyle çok **hava attım.**” (AAÖAB, 28)
- “**Hava atmak** için, ‘Bu kitabı senin için aldım örtmenden,’ dedim.” (AAÖAB, 33)
- “‘İrfan hallede canım,’ diyerek sağda solda **havasını atıyormuş.**” (AAÖAB, 41)

Havalara uçmak

- “Kadir, baba lafını duyunca sevinçten **havalara uçmuş.**” (AAÖAB, 71)

Hayal pilavı yemek

- “Ne bilsin babası **hayal pilavı yiyo.**” (AKC, 45)
- “Oğlum sen de şükret, **hayal pilavı yemeye** bitmez, hele bir ayağa kalk, daha neler olur neler...” (AKC, 117)
- “Ben tezgâhın arkasında **hayal pilavı yemeye** başladım.” (BA, 14)
- “O böyle **hayal pilavı yerken,** su ısınmıştır.” (BA, 147)

Hayran olmak

- “Kızlar, filmlerle ilgili bu kadar çok şey bilmeme **hayran oluyorlardı.**” (AAÖAB, 28)

Her telden çalmak

- “İçimden diyorum; ‘Hah Suzan aradığımı buldun işte, kız panayır yeri gibi, **her telden çalıyor,** susacağı yok.’” (AKC, 85)

Hoşa gitmek

- “Çok **hoşuna gitmiş.**” (AKC, 15)
- “Bu durum Cemiyet Yenge’nin de **hoşuna gidiyordu.**” (AKC, 133)
- “Ama Rafet Hoca’nın sorularına cevap vermek **hoşuma gitti.**” (AM, 32)
- “Onlar gibi konuşmam **hoşlarına gitti.**” (AM, 95)

- “Vatandaşın beni seyretmesi, iyi oyuncu nasıl olurmuş görmesi **hoşuma gider.**” (AAÖAB, 15)

- “Videonun bu kadar kolay çalışması pek **hoşuma gidiyordu.**” (AAÖAB, 27)

Hoşbeş etmek

- “**Hoşbeş ettiler.**” (AKC, 124)

İ

İki lafın belini kırmak

- “İfakat Sultan hele şöyle yamacıma geç de **iki lafın beli kırılısın.**” (AM, 67)

İpe sapa gelmemek

- “‘Dana işte, bildiğin dana ama **ipe sapa gelmez** bir dana,’ derdi.” (AAÖAB, 88)

İpi koparmak

- “Tina ile **ipler** kütüphanenin bahçesindeyken **koptu.**” (BA, 117)

İş düşmek

- “‘Senin bana **işin düşmez** herhalda,’ dedim.”

İzine kurşun atmak

- “Tonguç’un **izine kurşun atıyorum.**” (AKC, 38)

K

Kan ter içinde

- “Ağır ağır çıktım, yıllar önce **kan ter içinde** çıktığım merdivenlerden.” (BA, 19)

Karga tulumba etmek

- “Bağrıışmalar, koşturmalar derken **karga tulumba** hastaneye getirdiler beni.” (AKC, 94)

Kaş göz etmek

- “‘Haydi söyle’ diye **kaş göz ediyordum.**” (AM, 34)

Kendi göbeğini kendi kesmek

“Bu sefer de **kendi göbeğimizi kesemedik.**” (BA, 21)

(Kendini) harap etmek

- “Kucaklamış, hastaneye gitmişler fakat anlaşılmış ki havale Beytullah’ı **harap etmiş.**” (AAÖAB, 72)

Kendini yiyip bitirmek

- “Bitkin düşüp bir köşeye sızana kadar **yedi bitirdi kendini.**” (AKC, 134)

Kıyamet kopmak

- “İlk ısırtıyla, domatesin içinde **kıyamet kopuyor**, her bir odası karışıyor, domatesin içindeki su hızla içinde dolaşıyor, faşır fuşur seslerle domatesi altüst ediyorum, sanki bir kere daha güçleniyorum.” (AKC, 63)

Kıyak geçmek

- “Mesela daire başkanı denilen makam, bir ara makamdır ve daha çok iktidardakilerin adamlarına **kıyak geçme** yeridir.” (BA, 77)

Kızılca kıyamet kopmak

- “...kardeşim bakın sizinle yeni tanıştık ama görüyorum ki iyi insanlarsınız, oğlunuz da maşallah ipek teli gibi çocuk ama bunlar analı kızlı sizi yer bitirir, bakın benim halime, yaşımdan on yaş fazla gösteriyorum -adam haklı-, benim bütün hayatım bunlara para yetiştirmekle geçti, hâlâ borç harç kıvraniyorum ama onların umurunda olmaz, laftan sözden anlamaz bunlar, varı bilmez yoğun bilmez, her zaman gelsin isterler, azıcık itiraz etsen **kızılca kıyamet kopar**, benim maaşım olmasa bunlar beni eve de koymazlar ama işte maaşımın hatırına şurada barınıyorum, bunlar seni de kendilerini de **rezil ederler** Münir beyciğim, aman ha yakma şu gül gibi yavrucağı...” (AKC, 93)
- “Başlamış bağırmaya, ağlayıp sızlamaya; bana o kızı alacaksınız demiş ve **kızılca kıyamet kopmuş**.” (AKC, 109)

Kız kaçırma

- “Şu anda elinden gelse, ceketini, gömleği çıkarıp Merve’nin kolundan çekip ‘Heeyt ulan yeter, Merve gel kız buraya,’ deyip alıp **kaçırarak**.” (AKC, 80)
- “Yahu bu **kızı biz kaçırırsak?**” (AM,53)
- “**Kaçırıp** da ne yapacağız ki?” (AM, 53)
- “**Kaçıracağız** işte.” (AM, 53)
- “İyi de **kız kaçınca** sevdiğine kaçır.” (AM, 53)
- “Benim de içim ılımadı hiç ama biz sevdiğimizden değil de kız kurtulsun diye **kaçıracağız**.” (AM, 54)
- “**Kaçırmak** için bize araba lazım.” (AM, 54)
- “**Kız kaçırmaktan** bahsetmek yok.” (AM, 54)
- “‘Bu geçici bir **kaçırma** operasyonu,’ diye uyarmaktı.” (AM, 54)
- “Ama beni **kaçırıp** da İstanbul’daki halama ulaştırırsanız çok duamı alırsınız.” (AM, 55)

- “Türkan’ı **kaçırma** operasyonunu planladığımız o günlerde Kudret Hoca bize deneme imtihanı yaptı.” (AM, 55)
- “Eh bu kadar kalabalıkta **kız kaçırılır** mı?” (AM, 57)
- “**Kaçıramadık** tabii...” (AM, 57)
- “Türkan’ı **kaçırıp** da kurtaramamıştık.” (AM, 58)
- “İşte o günlerde benim arkadaşım, can kardaşım Halit sevdiği **kızı kaçırmaya** karar verdi.” (AAÖAB, 16)
- “**Kızı kaçırmak** için araba lazım.” (AAÖAB, 17)
- “Sonra arkadaşım devreye girip **kızı kaçırarak** ve sır olacaklar.” (AAÖAB, 18)
- “Yalınayak deyince aklıma palto parası ve **kız kaçırma** operasyonu geliyor.” (AAÖAB, 18)
- “Aradan geçti bir zaman; bir gün, **kız kaçırarak** arkadaşım yanıma geldi.” (AAÖAB, 18)
- Korktuğu başına gelmek**
- “Cemiyet Yenge en çok laftan dedikodudan korkardı, **korktuğu başına geldi.**” (AKC, 134)

Kulak asmak

- “Okumuş, bedenci olmuş ama **kulak asma**, boş.” (BA, 15)
- “Sen hiç oralara **kulak asma**, söyle sama Bursa’dan ne getireyim?” (BA, 149)
- “‘Okul falan diyor ama **kulak asma** o boş laf,’ demiş.” (BA, 151)
- “Fazla konuşmaya **kulak asma**, ille de pas!” (BA, 156)
- “‘**Kulak asma.**’ dedi.” (AM, 34)

Kurban olmak

- “Ablalığa **gurban olsun.**” (AKC, 30)
- “**Gurban olduğum** Allah’ım sen şu yavrumun yüzüne bak.” (AKC, 44)
- “**Gurban olduğum** Rabbim ekmeğimizi buradan vermiş.” (AKC, 53)
- “Yananı Allah görür demişler, **gurban olduğum** Rabbim görür de Cemiyet de görür mü acep?” (AKC, 134)
- “**Gurban olduğum** Mevlam ellere vermiş.” (BA, 30)
- “‘Adına **gurban olurum** senin,’ diyerek sever Hüsniye’yi.” (BA, 104)
- “Öğretmen diyen dillerine **kurban olduğum**, senin kimliğin yok.” (AM, 33)
- “Ne dedi **gurban** olduğum?” (AM, 60)
- “Köydeki harman işine **kurban olayım.**” (AAÖAB, 63)

Kuyusunu kazmak

- “Diyeşet okuyan diğer kadınlar bir **kuyu kazarlar** da içine Cemiyet’i düşürürlerse...” (AKC, 130)

İ

İvilini çivilini bilmek

- “Her bir işin **ivilini çivilini bilir.**” (BA, 9)

L

Laf atmak

- “O zaman Tarık bir **laf attı** oraya.” (AAÖAB, 24)

Laf düşmemek

- “Balkonda da kızın anası Mğberra ve bizim Suzan yine kimseye **laf düşürmediler.**” (AKC, 92)

Lafı uzatmak

- “Neyse **lafı uzatmayalım.**” (AAÖAB, 92)

M

Makara yapmak

- “İş kolay, hem de **makara yapıyoruz.**” (AKC, 8)

Maskara olmak

- “Senin adın elin herifine **maskara oldu.**” (AM, 35)

Midesi bulanmak

- “**Midesi bulandı.**” (AKC, 127)
- “Tutamadı kendini, **midesi bulandı**, mutfağa zor koştu.” (AKC, 128)
- “**Midesi bulansa** da, hastane yokuşu zor gelse de alıştı Cemiyet Yenge.” (AKC, 128)

Morali bozulmak

- “Oğlan yatakta kıvranıyor, **morali bozuk.**” (AKC, 117)

Mumla aramak

- “Yozgat’ta zaten **mumla aranıp** da bulunamayan işler de bir bir yalan olunca Çati kalmıştır orta yerde.” (AKC, 16)

Mum etmek

- “Mühendise bak sen, dilekçesiyle burada fabrika sahibi **mum etti.**” (AAÖAB, 42)

Murada ermek

- “Diyorum ki Suzan oldu olacak şu oğlana bir palyaço alalım, hem bizi eğlendirir hem de sen **muradına erersin.**” (AKC, 84)

Musallat etmek

- “Şu deyyusu başımıza **musallat ettin.**” (AKC, 22)

Musallat olmak

- “Bizim köyün itlerinden biri bunların çadıra **musallat olmuş,** havlayıp hırlayıp dururmuş...” (AKC, 72)

Ö

Ocağına düşmek

- “Etme, **ocağına düştüm.**” (AKC, 27)

Ortada kalmak

- “‘Avrat ben kötü oluyom,’ diye kalbini tutmasıyla oracığa devrilmesi bir olmuş. Senin anlayacağın kardaşım avrat, **ortada kalmış.**” (BA, 59)

Ö

Ölümle pençeleşmek

- “...sağ ol Münir, ben burada **ölümle pençeleşeyim,** sen dalganı geç, çok sağ ol...” (AKC, 87)

P

Peşine düşmek

- “Cemiyet Yenge acı, zulüm bir düzen kurmanın **peşine düştü.**” (AKC, 120)
- “Sen hangi akılların **peşine düştün** de gelip morgun kapısına kondun.” (AKC, 123)
- “Milletin demesi neyse de müftülük seni **perişan eder.**” (AKC, 132)

Postu sermek

- “Partiye **postu sermiş.**” (AKC, 21)

R

Renk vermek

- “Aziz Efendi, başkanın tavrına canı sıkılsa da, **renk vermedi.**” (BA, 29)

Rezil olmak

- “Ben **rezil oldum.**” (AM, 11)
- “Ne masalı kardaşım, rezillik desene.” (BA, 53)
- “İşte tam o günlerde babası durumu öğrenmiş ve hepimizin önünde Mücteba Abimizin kulağına asılıp **rezil etmişti.**” (AAÖAB, 21)
- “Cevriye’nin babası, İrfan’ın kayınbabası yani ayva ile elma ağacı imtihanı yapıp da İrfan’ı **rezil eden** Haşmet Efendi, makineye bakarken ağzından kaçırmış.” (AAÖAB, 37)

S

Sinir küpü olmak

- “Öyle sinir küpü olmuşum ki çatlayacağım.” (AKC, 107)

Su içinde kalmak

- “Hâlet düşündükçe tere battı, **su içinde kaldı.**” (AKC, 126)

T

Tadından yenmemek

- “...tabi canım gelinimle oturur maça bakarız, oldu olacak bir de söveriz hakeme gelin-kayınbaba, işte o zaman **tadından yenmez** olur.” (AKC, 85)

Taktik vermek

- “Yolda Suzan son **taktikleri veriyor;** ‘Aman oğlum böyle, aman oğlum şöyle...’” (AKC, 90)

Taşa tutmak

- “Bırak cenaze yıkatmayı millet **taşa tutar** ulan, Hâlet milletin dirisini para para diye didikledin, ölüsünü alambaz edip kefenledin fişkı derler.” (AKC, 126)

Tava gelmek

- “Almancılar **tava gelirse** markları tependen aşağı dökerler.” (AAÖAB, 16)

Tıngırdamak

- “**Tıngırda** gitsin.” (AKC, 132)

Tortop olmak

- “**Tortop olmuş** bir ihtiyarı yıkayacaklardı.” (AKC, 126)

Toz kondurmamak

- Annesi hiç oğluna toz kondurur mu?

U

Ucuz atlatmak

- “**Ucuz atlattık...**” (AKC, 64)

Un ufak olmak/etmek

- “Daha güçlü oluyorum sanki, ekmek karşımda **un ufak oluyor**, çıtır çıtır kayboluyor.” (AKC, 63)
- “Tüm mahalledeki koca avratları, kirli pasaklı kızları bir bakışınla **un ufak etseydin.**” (AM, 15)

Uyku tutmamak

- “‘Kuşuşalım biraz, **uyku tutmuyor,**’ dedim.” (AAÖAB, 45)

Uykuya dalmak

- “Aziz Efendi Almancı kızlara nasıl ‘pafrüm’ satacağını düşünerek **uykuya daldı.**” (BA, 41)

Uzun lafın kıyası

- “**Uzun lafın kıyası** ben on yaşında bir diplomat gibi çalışıyordum.” (AM, 28)
- “**Uzun lafın kıyası** biz ilk günü harala gürele atlattık.” (AM, 88)
- “**Uzun lafın kıyası** Rafet şeker hastası çıkmış ve yatırmışlar endokrinciler.” (AAÖAB, 44)

V

Vız gelip tırıs gitmek

- “Sen akıllı kızsın, okul sana **vız gelir tırıs gider.**” (BA, 149)

Y

Yandı gülüm keten helva

- “Eğer başkan ve vali attığını vuramazsa **yandı gülüm keten helva.**” (AAÖAB, 68)

Yalan olmak

- “Hem Döndü hem Senem hikâyesi **yalan oldu.**” (AKC, 32)
- “Okuyup avukat olma işi **yalan olunca** dükkâna sarıldım.” (BA, 10, 153)

Yalvar yakar olmak

- “Okul müdürü **yalvar yakar oldu.**” (AKC, 71)
- “Ben söyledim, anam **yalvar yakar oldu**; ‘Etme kızım, bu kadar yiyip bitirme kendini...” (AKC, 108)

Yelken açmak

- “Annem ve babam yeni okula **yelken açtılar.**” (BA, 111)

Yola düşmek

- “Sıkıntımız yok ama ‘yaşım geçiyor, evlensek’ diye **yola düştük.**” (AKC, 72)
- “Çay şeker ekmek için **yola düşmesin.**” (AKC, 139)
- “Aha Aziz Efendi’yi **yollara düşürdüm.**” (BA, 40)
- “**Yola düştük.**” (AM, 17)
- “Geçim derdi için **yollara düşüp** Kırıkkale’ye gelmek, olmadık işlere girmek gereksizdi.” (AM, 27)
- “**Yola düştük.**” (AAÖAB, 17)

Yol almak

- “Muammerle Aziz Efendi yavaş yavaş **yol alırlarken** ucu kim bilir nerede biter bir tükenmez bozkır, arabanın yanından akıp gidiyordu.” (BA, 47)
- “Annesi tarafından büyütülen Emrah hem ağlayıp hem söyleyerek **yol alıyordu.**” (AAÖAB, 26)
- “Trenin yükü insan değil dert imiş gibi o kadar zor **yol aldı** ki saatlerce eziyet çekti, bize de çekti tren.” (AAÖAB, 63)

Yol göstermek

- “Bir akıl veren, **yol gösteren yok.**” (AM, 69)

Yol gözlemek

- “Gece **yolunu gözledim**, uyumamak için gözlerim yansa da bekledim.” (AM, 33)

Yol tutmak

- “Ulan hani bizim görüntüler diye Tarık’a hesap sormak istedik ama Tarık çoktan Almanya **yolunu tutmuştu...**” (AAÖAB, 24)

Yüz kızarmak

- “Onun kızınca ettiği küfürden Çati’nin **yüzü kızarırdı.**” (AKC, 25)

Yüzü düşmek

- “Kayınbabamın **yüzü düştü.**” (AAÖAB, 11)

Z

Zembereği boşalmak

- “Saatin zembereği boşalmış artık, düzen tutmaz.” (AKC, 135)

2.9. Atasözü

Atasözleri halk arasında önemli bir yere sahip olan anonim halk edebiyatı ürünüdür. Varlığı çok geçmişe dayanan bu anlatım türü sözlü kültür ortamında ifade edilmektedir. Genellikle tecrübelerden hareketle öğüt ya da kural verirken yararlanılır.

Doğan Aksan’a göre “*İnsanoğlunun deneyimlerinden, bilgeliğinden ve benzetme gücünden kaynaklanan atasözleri dünyanın her dilinde vardır, çoğunlukla bir tümce biçiminde oluşarak bir yargı anlatan, kimi zaman ölçü ve uyakla, söyleyiş açısından daha etkili olmaya yönelik sözlerdir.*” (2003, s. 38)

Şükrü Elçin atasözünü, “*İlk söyleyicileri tespit edilemeyen hayat prensibi olacak fikir ve düşünceleri, din, ahlâk, hukuk, iktisat, terbiye, gelenek-görenek ile tabiat olaylarından, teknikten vb. çıkacak kaideleri müşahhasan mücerrede giden bir yolla, bazen bir fıkra kılığında söz ve yazı ile nesillerden nesillere intikal ettiren hikmetli cümlelerdir.*” (1981, s. 684) olarak tanımlamaktadır.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde atasözlerine çok az rastlanmaktadır. Öykülerde yer alan atasözleri şu şekildedir:

- “‘İt kapıda zabın gerek,’ dedi.” (AKC, 30)
- “Bindik bir alamete gidiyoruz kıyamete...” (AKC, 114)
- “Kalmış kağnıyı koca öküz çeker.”¹ (AKC, 117)

2.10. Dualar (Alkışlar)

Dualar sözlü kültür geleneği içerisinde çok mühim bir yere sahiptir. Dualar yani alkışlar inançlı insanlar tarafından dile getirilen iyi dilekleri karşılamaktadır. Artun’a göre “Alkış (dua) ve kargışlar (beddua) konuşmayı renklendiren kısa kalıp sözlerdir. Bunlar konuşmayı süsleyen, duyguları belirten, anlatımı güçlendiren dil öğeleridir. Bazıları imge, düşünce ve çağrışım zenginliğiyle yüklüdürler. Alkış, kişinin iyiliğini; kargış kişinin kötülüğünü isteyen söz kalıplarıdır.” (Artun, 2001, s. 121).

¹ Yozgat yöresine ait bir atasözüdür. Bk.: Muhsin Korkuk, “Yozgat Yöresinde Yergisel Öğeler”, Yozgat Gazetesi, 30.01.2016, <https://www.yozgatgazetesi.com/muhsin-kokturk/yozyat-atasozlerinde-yergisel-ogeler-82654.html> (Erişim Tarihi: 13.05.2023)

Elçin'e göre "Dua, insanın kendisi ile içinde yaşadığı cemiyetin maddî refah ve mânevî saâdetinde yardım ve merhametini istemek üzere Tanrı'ya yaptığı bir hitap, bir sesleniştir." (Elçin, 1981, s. 66)

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde de dualara sıkça rastlanmaktadır. Bu da Mustafa Çiftci'nin halkın inancını ve dinî görüşlerini yansıttığını göstermektedir.

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde yer alan dualar şu şekildedir:

- "Allah razı olsun 'Tamam,' dedi 'atarız senin telefona bu müziği.'" (AKC, 10, 21)
- "Çati'ye göre essah doktor öyle olmalı ki bir ilaç yapmalı, aslanım al şunu sür, bana da **dua** et demeli." (AKC, 18, 45, 53, 96, 109, 110, 113, 122, 132, 137)
- "Hem nasıl bir **dua**, Allah'ım sen benim gözüme el atıp melham sürüp ilaç eden bu doktoru orospu avrat şerrinden, puşt oğlan şerrinden koru. Oğluyla oba, kızıyla komşu et. Varlık gösterip de yokluğa düşürme. Ne edeyim dedirtme, ortada koma..." (AKC, 18)
- "'Hayırlı olsun Cevcet Başkan'ım,' diye eğilip bükülmüş." (AKC, 20)
- "Bir yandan da korkarlar; bu Çati'nin diline düşürmesin Allah derler." (AKC, 24)
- "Allah sahibine bağışlasın, nasip." (AKC, 29, 86)
- "Eh hayırlı olsun bakalım dediler." (AKC, 33, 114)
- "'Haydi, sıkma kendini, hayırlı işler olsun,' deyiverdi." (AKC, 34)
- "He ya arada bir çalışıyo şükür mevlaya." (AKC, 45, 47, 72)
- "Benim herifime de akıl ver. Buralarda sefil etme. Ayşegül'ümün gül yüzünü soldurma. Benim beklediğim yok. Ben yetimlikten gelmeyim, alışığım ya şu yavruya acı hey Allah'ım..." (AKC, 45)
- "Gurban olduğum Allah'ım sen şu yavrumun yüzüne bak." (AKC, 44)
- "Allah'ım babamın kalbi taş olmasın, taş olursa kalbi atmaz, kalbi atmazsa babam ölür. Allah'ım babam ölmesin..." (AKC, 53)
- "Babam et kokmuyor ama hamdolsun açta açıkta değiliz." (AKC, 57, 73)
- "'İyi olur inşallah,' diyor." (AKC, 72)
- "Nasipmiş, hayırlısıysa olsunmuş ama bir tek şartı varmış; bu köyde kalmazmış." (AKC, 73, 77, 113)
- "Allah'ım çok şükür buradalar, gitmemişler." (AKC, 74, 101, 116, 117, 131)
- "Vallaha da sağ ol billaha da sağ ol Müjgan." (AKC, 75)
- "Daha fazla sıkıştırırsan bir ağlamaya başlar ki Allah düşmanıma vermesin." (AKC, 84)

- “Haydi **hayırlı yolculuklar...**” (AKC, 88)
- “İki kızımız oldu, bana da iki kızıma da iyi bakar, bir gün olsun kırmaz beni, geçimimiz güzel, düzenimiz iyi, yani yuvamda mesudum, Rabbim herkese **nasip etsin...**” (AKC, 110)
- “Sağlıklarında beddualarını almadım, şimdi de arkalarından **Fatihalarını** eksik etmiyorum...” (AKC, 112)
- “Of değil **af Yarabbi**, yardım et...” (AKC, 117)
- “Oğuz bizim atom karıncamız, el kadar çocuk da kocaman bir akıl var, **Rabbim nazardan esirgesin...**” (AKC, 118)
- “**Allah vere de sakat kalmaya** diye hastaneye koştum.” (AKC, 119)
- “Sabah olsun **hayrolsun** dedi.” (AKC, 137)
- “Sevdaya düşmüş çok adamla dalga geçmişliğimiz var **Allah affetsin.**” (BA, 18)
- “Hayır olacak **inşallah.**” (BA, 18)
- “Abdest al, **duaya** çök.” (BA, 18, 19, 20, 34, 150)
- “Hacı Münir ‘Çok **şükür** Yarabbi,’ dedi.” (BA, 31, 43, 64, 100, 152)
- “Haydi bakalım **hayırlısı**, diyerek girdi Deli Kadir’in dükkânına.” (BA, 32, 52)
- “‘**Allah vermesin** evlere giremez olduk,’ diyerek Aziz Efendi’ye yakalanmamak için caminin diğer kapısından savuşuyorlardı.” (BA, 38)
- “Bu pestival işini akıl edenin ebesi ecdadı **nur içinde yatsın.**” (BA, 40)
- “**Geçmiş olsun** kardaşım.” (BA, 45)
- “**Allah rahmet eylesin.**” (BA, 60)
- “Yuvalarında **sağ olsunlar, ağızlarının tadı bozulmasın** da tek görüşmiyek.” (BA, 64)
- “‘**El öpenlerin çok olsun** yeğenin, **hayır ola?**’ diye soran Refet Efendi’ye çocuk bir selam getirdiğini, o işini yapsa yapsa Refet Emmi’sinin yapacağını söylemiş.” (BA, 77)
- “Sonra **rahmet okurdu** ustasına. İşte o **rahmet okuduğu** gecelerden birinde aklına ustasının kızı Memnune geldi: ‘Tül perde gibi kız.’” (BA, 88)
- “**Yaşa!**” (BA, 95)
- “**Var ol!**” (BA, 95)
- “‘**Nur ol** Ümmet Çavuş,’ sesleri arasında boğazını yırtarcasına türkü söyleyen Ümmet Çavuş, derin derin soluyarakтан söyler türküsünü.” (BA, 95)
- “‘Ya **sabır,**’ diyerek gece boyunca kapı tıkırtısı kollayan Niyazi Usta sabah olunca kalktı.” (BA, 98)
- “‘Haydi, **hayırlı olsun.**’ diyerek meseleyi bağladı.” (BA, 98)

- “Kızlar: ‘**Darısı bize...**’ diye **dualar** ettiler.” (BA, 98)
- “Siftah parası ‘**Bereketi Allah’tan,**’ diyerek alındı.” (BA, 99)
- “Allah vere de karnındakine bir ley olmasa diye **duayı duaya** ekliyor Canan.” (BA, 102)
- “**Şükür** durumumuz iyi, hem de çok iyiydi.” (AM, 8, 72)
- “Haydi **hayırlı olsun.**” (AM, 21, 33, 43, 88)
- “‘**El öpenlerin çok olsun.**’ dedi.” (AM, 34)
- “‘Olur **inşallah,**’ dedi.” (AM, 34)
- “Ben ‘Babamın işi çok, bırakıp gelemiyor,’ diye bir yalan kıvırdım, **Allah affetsin.**” (AM, 38)
- “İçinden **dua** ettim Allah vere de Türkan dükkânda olmasa diye.” (AM, 43, 55, 82, 99)
- “‘**Hayırlı işler,**’ dedik ama Yunus, kafayı çoktan makineye gömdüğü için karşılık verdi.” (AM, 45)
- “Ya **sabır!**” (AM, 51, 100)
- “Dur bakalım Türkan, **sabah ola hayrola.**” (AM, 53)
- “Türkan evleniyor diye **hayırlı olsuna** gelmişler.” (AM, 57)
- “Şimdi rahmetle andığımız Neşet Usta’mızın **nur içinde yatası babası** Muharrem Ağa’mızdan bir türkü, ardından da hepimizin sevdiğine inandığım bir oyun havası gelecek.” (AM, 66)
- “‘**Hayırlısı...**’ dedi.” (AM, 85)
- “‘Senin **canının sağlığını dilerim** baba,’ dedim ve elini öptüm.” (AM, 98)
- “**Canın sağ olsun.**” (AM, 98)
- “**Allah hepimizinkini bağışlasın.**” (AAÖAB, 10)
- “Dilleri, dudakları bana **dua** okur.” (AAÖAB, 15, 18, 68)
- “**İnşallah** kardaşım kızı alıp çıkmıştır. O kadar para verdik Rabbim acı bize!” (AAÖAB, 18)
- “Makineyi duyup **hayırlı olsun** demeye gelenler de hayretle izlemişler.” (AAÖAB, 37)
- “Ben de böylece, başkasının derneği bana bırakması tehlikesini atlattım çok **şükür.**” (AAÖAB, 70)

2.11. Beddualar (Kargışlar)

Kargışlar, haksızlığa uğrayan ya da art niyetli insanların içlerindeki öfkeyle dile getirilen, halk dilinde de çok sayıda rastladığımız kötü dualardır. Karşısındaki kişi hakkında

kötü dileklerde bulunarak içinde barındırdığı öfkeyi az da olsa hafifletmektedir. TDK’de “Kargıma işi veya bu maksatla söylenen sözler, lanet, telin, beddua, ilenç, alkış karşıtı.” olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Türk edebiyatında en güzel örneklerini Dede Korkut Kitabında gördüğümüz ‘alkışlar(dualar)’ ve ‘kargışlar(beddua, ilenç)’, Türk sözlü edebiyatının en yaygın; fakat en az ele alınıp incelenen örneklerindendir. Genellikle bir arada ele alınan alkışlar ve kargışlar içerisinde alkışlar, iyi dileği ve dolayısıyla iyiyi ve güzeli yansıtan sözler oldukları için kötü dileği ve dolayısıyla kötüyü, çirkini ve öfkeyi yansıtan kargışlara nazaran daha çok dikkati çekmiştir. (...) İster alkış ve kargış, ister dua ve beddua diye adlandırılınsınlar, bu sözler, iyilik görüp minnet duyanlarla, kötülük görüp canları yananların dillerinden hiçbir zaman düşmemiştir.” (Aça vd., 2010, s. 210)

Elçin’e göre “Kargış, insanın kendisine, âilesine, cemiyetine ve din gibi müesseselerine zararı dokunacak şahıslara, düşünce ve fikirlere karşı davranışlarının şiddetli bir tepkisidir.” (Elçin, 1981: 663)

Mustafa Çiftci’nin eserlerinde yoksul insanların parasızlığa, canı yanmış insanların can yakanlara ve içindeki öfkeyle öykü kişinin kendisine de beddua ettiği görülmektedir.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde yer alan beddualar şu şekildedir:

- “Para **gözün kör olsun.**” (AKC, 10)
- “Demek böyleymiş buranın **batası düzeni.**” (AKC, 31-32)
- “Hay **dilim tutulaydı** da açmayaydım şu Ankara lafını.” (AKC, 77)
- “Sağlıklarında **beddualarımı** almadım, şimdi de arkalarından Fatihalarını eksik etmiyorum...” (AKC, 112)
- “Senin **bacanaklığın batsın.**” (BA, 15)
- “**Kara kedin batsın** vurguncu camız.” (BA, 38)
- “Senin **efendiliğin batsın** emi Aziz Efendi.” (BA, 42)
- “**Çamurda debelenin** durun fişkılar.” (BA, 43)
- “Ayağını çeke çeke **itler gibi sürün de ölme, öleme.**” (BA, 44)
- “Şu garipliğin **gözü kör olsun.**” (BA, 46)
- “Canan arkasından bağırdı: ‘**Zıkkım ye.**’” (BA, 93)
- “**Soyun batsın, mayan batsın** Sülükçü, oğlanı yaktın.” (BA, 152)
- “Oğlumu sakat bırakanların **ciğeri ağzından gelsin. Namuslarından bulsunlar,**’ diye söve söve kabul etmiş ki, Erkan’a artık Bursa yok.” (BA, 155)
- “**Seçiminiz batsın,** herifi perişan ettiniz,’ diye kızıyordu.” (AM, 18)

- “**Görmez olaydım.**” (AM, 63)
- “**O gözlerim kör bakaydı.**” (AM, 63)
- “**Elim küt olup saz çalamaz olaydı.**” (AM, 63)
- “**Ayağını çeke çeke itler gibi gebersin.**” (AM, 71)
- “**Aman sizin eğitimiz batsın.**” (AM, 92)
- “**Mintanın batsın, soruma cevap ver!**” (AM, 100)
- “**Hay kahven kaynamaz olsun, ne diyeyim...**” (AAÖAB, 9)
- “**Okuması batsın, oğlan elden gidecek,**’ diyerek fakülte hayatımı sonlandırdı.” (AAÖAB, 76)

2.12. Ölçülü Sözler

İnsanların tecrübelerinden yararlanarak dile getirilen uyarı ya da fikir verme niteliğinde olan sözlerdir.

“Sözlü kültür ürünlerinden ölçülü sözler, her ne kadar atasözü ve deyimlere benzese de onlardan ayrılan yönleriyle farklı bir tür olarak kabul edilirler. Ölçülü sözler aracılığıyla, doğumla başlayıp ölümle sona eren dünya hayatının birçok evresine dair insanların muhataplarına bazı tespit, ikaz ve tavsiyelerde bulunması mümkündür.” (Bunsuz ve Demirtaş, 2021, S. 1036)

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde ölçülü sözlere diğer kalıp sözler kadar sık rastlanmamaktadır. Öykülerinde yer verdiği ölçülü sözler şu şekildedir:

- “**Di....diyecekler tabi yiğit namıyla anılır** Hacı Dayı.” (AKC, 55)
- “**Rüzgârı arkana alacaksın.**” (AAÖAB, 25)
- “**Sevgi emek ister** diyen uyduruk şarkıdaki gibi değil gerçek bir emektir benimkisi.” (AAÖAB, 31)
- “**Merak olmadan ilim olmaz.**” (AAÖAB, 32)
- “**Döneğin hakkı kötektir** demiş olacaklar ki bir de onlar dövdü beni.” (AAÖAB, 76)

2.13. Yemin İfadeleri

Sözlü kültürde en çok kullanılan ifadelerden birisi yemin ifadeleridir. İnsanlar yemin ifadelerini kendilerini doğrulama ya da inandırma amacıyla kullanmaktadırlar. Bu sebeple eserlerde de sıkça kullanılan ifadelerden biri hâline gelmiştir.

“İslamiyet öncesi dönemde kılıç, yatağan, mızrak, balta, bıçak, ok, at kafası, ayı kafası vb. nesnelerle ant içildiği bilinmektedir. Bu nesneler daha ziyade bozkır topluluklarında ve

hayvancılık yapan gruplar arasında görülen unsurlardır. İslam medeniyet dairesine giren Türkler, öncelikle Kuran-ı Kerim ve Allah üzerine yemin etmektedirler.” (Çetin, 2013, s. 157)

Çiftci'nin öykülerinde de fazlaca yer alan yemin ifadeleri en çok Allah üzerinedir. Bu yeminlere ağızlarda değişimlere uğramış halde karşılaşılmaktadır. Bunları, *vallahi*, *vallaha*, *vallah*, *valla* vb. şekillerde görülebilmektedir. Bunlar dışında *Kur'an-ı Kerim* ya da sevilen insanların üzerine de yeminler edilmektedir.

Çiftci'nin öykülerinde yer alan yemin ifadeleri şu şekildedir:

- “İyi **vallaha**.” (AKC, 20, 32, 39, 120, 132, 135)
- “Ben biliyom **vallaha** da **billaha** da biliyom.” (AKC, 44, 72, 73, 74, 75, 96, 102, 106)
- “Bu doktordaki laflar **vallah** beni çarptı.” (AKC, 51)
- “Dükkânda işi bitecek, eve gelecek, yorgunluktan ölse de banyo yapmadan yıkanıp arınmadan içeri girecek, mümkün değil anam keser **valla**.” (AKC, 53, 77, 80, 114, 115)
- “Engin ‘**Vallahi** bir kastım yok, billahi bilmiyordum,’ diye kıvranırken, ben annemin yanında gülmek için dudaklarımı ısırarak elimde kolonya annemin peşinde bir oraya bir buraya gidiyordu.” (AKC, 70)
- “Evet, **yemin ederim**.” (AKC, 79, 109, 133)
- “Git de gör gününü, Sansar Sami adamı kurutur **vallaha**...” (BA, 10, 11, 13, 15, 20, 29, 32, 44, 92, 93, 94, 95, 102, 149)
- “**İnan** olsun görmedim.” (BA, 11)
- “Hem **vallaha** hem **billaha**.” (BA, 13, 17, 30, 42)
- “Beden öğretmeni olacak dangalak, ben de sonradan öğrendim **vallaha**, diye **yeminler ediyor**.” (BA, 20, 54, 98)
- “‘Doğru diyo **valla**’ dediler.” (BA, 27, 54, 56)
- “Cemil denen fırıldak: ‘**Kuran getir el basıyım** bacanak. Bilsek eder miydik böyle bir
- “**Ebem ölsün** ki sizi bulup o saat beyninizin pekmezini akıtmazsam bana Aziz demesinler...” (BA, 44, 55)
- “**Vallah** sen değil **billâh** sen değil.” (BA, 93, 148)
- “Ümmet Çavuş: ‘bak gidiyom haa,’ diye tehdit ettikçe Niyazi Usta: ‘**Vallah** sen bilin, dışarıda ayaz var ayaz.’” (BA, 94)
- “Atmayacan, **söz bir Allah bir**, deel mi?” (BA, 96)
- “Hüsniye gözlerinden akan yaşları şahit getirerek **yeminler etti**.” (BA, 105, 113, 124, 134,)

- “Ben Bursa’ya düşeyim diye **yemin üstüne yemin basıyorum...**” (BA, 149)
- ““Aha, **vallaha** da **billaha** da Aslı istemiyor bu işi!’ dedim.” (AM, 12, 21, 38)
- “Hem ısırıp hem **yemin ediyordum**. ‘**Ebem ölsün, iki gözüm önüme aksın** istemiyor. İstemiyor, **vallaha** Marmaris’teki herifi istemiyor.” (AM, 12, 21, 34, 40, 43, 74, 84, 86)
- “**Yemin olsun** Aslı’nın kokusunu alıyordum.” (AM, 14)
- “Hem **vallaha** hem **billaha**.” (AM, 21)
- “Ben **yemini** çökertince babam dosyayı kapatan hâkimler gibi oldu.” (AM, 21)
- ““He **valla**,’ dedi.” (AM, 29, 53)
- ““**İnan olsun** bilmiyorum,’ dedi.” (AM, 36, 64,)
- “**Vallaha** mı abi la?” (AAÖAB, 51, 52, 84, 90,)
- “**Vallaha** da pistir **billaha** da pistir.” (AAÖAB, 59, 84, 90,)
- “Bak **inancınız olsun** biliyorlar.” (AAÖAB, 62)
- “Gelmezsen **eben ölsün mü** Mamay? **Ölsün**.” (AAÖAB, 84)

2.14. Karşılama

Türk toplumunda gelen misafiri güzel ve samimi bir şekilde karşılamak önemlidir. Kullanılan ifadeler, misafirin gelmesinden duyulan memnuniyeti ve mutluluğu dile getirmektedir. Bu ifadeler farklı şekillerde kaşımıza çıkabilmektedir. Mustafa Çiftci öykülerinde karşılama ifadelerini şu şekilde kullanmaktadır:

- ““Muhtar ‘**Hoş geldiniz**, çay içersiniz herhalde,’ deyince Doktor Hulki Bey, ‘Çayı boş ver muhtar, sen bize geçen seferki yağlı gözlemeden yaptır,’ deyiverir.” (AKC, 78)
- “Muhtar ‘**buyrun**’ demese de köyde işler nasıl yürür çoktan öğrenmiş, kendileri de köylü çocuğu olduğu için hiç yabancılık çekmeyen iki şoför de masaya oturdular.” (AKC, 80, 117)
- ““**Buyurun**,’ dedi, girdim içeri.” (BA, 19, 50, 62, 84)
- ““**Hoş geldin**’ diyen Muhlissey’ye bakıyor Refet Efendi.” (BA, 83)
- ““**Buyrun**,’ dedi.” (AM, 17)
- ““**Buyur** efendi ağa,” diye indi babam.” (AM, 30, 75)
- “**Hoş geldiniz** uyduruk bacanaklar.” (AM, 51)
- ““**Buyurun**, peki efendim, **iyi günler** efendim,’ demeyi talim ettirdiler.” (AM, 87)
- “Kardeşıme ‘**Hoş geldin**,’ dedim.” (AM, 102)

2.15. Selamlaşma

Selamlaşma, insanlar arasındaki iletişimin ilk evresidir. İnsanlar birbirlerini gördükleri zaman sözle, hareketle veya her ikisiyle birlikte selamlaşırlar. Kültürümüzde de selamlaşmak ve selam almak önemlidir. Çünkü selamlaşmak samimiyetin yanı sıra karşı tarafa duyulan saygı, sevgi ve içtenliği de ifade etmektedir.

Doğan’a göre insanlar selamlaşmayı yakınlık, dostluk ve saygı için gerçekleştirirler ve selamlaşmak kültürümüzde önemli bir yer almaktadır. (2014, s.1494)

Çiftci’nin öykülerinde yer alan selamlaşmalar ağızların yörelere göre değişimiyle birlikte farklılık gösterebilmektedir. Selamlaşmalar *merhaba*, *selam*, *selamünaleyküm* vb. şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Çiftci’nin öykülerinde tespit edilen selamlaşmalar şu şekildedir:

- “Bir **selam** çaksam.” (AKC, 19, 79,)
- “Hiç âdeti olmadığı halde ‘**Eyi aşamlar ossun** efendim,’ demeler.” (AKC, 23)
- “Adam, ‘**Merhaba** ben felanca okulun beden öğretmeni,’ dedi.” (BA, 16)
- “**Selamlar**, hayırlı işler falan derken Handan rüzgârından geriye ben kaldım.” (BA, 16, 24, 28, 29, 32, 77, 79, 81, 124, 143, 154,)
- “Bir yere ‘**Selamünaleyküm**’ dedi mi orada ne işi varsa yapıp, çatıp çıkacak.” (BA, 24)
- “Benim **selamımı söyle**, var Deli Kadir’in yanına git.” (BA, 32)
- “Annen **selam** göndermiş, **aleyküm selam**.” (BA, 78)
- “**Selam** verdim.” (AM, 41, 43, 59, 60, 98)
- “Sahneye gelir gelmez bir **selam** çökertirim. Salonda kim varsa **selamlarım**. Ali’sinden Veli’sine, polisinden valisine kim varsa alır **selamımı**.” (AAÖAB, 15)

2.16. Uğurlama

Türk kültüründe uğurlama da selamlaşma gibi iyi niyeti ve saygıyı ifade etmektedir. Uğurlanılan kişinin sağlıklı kalmasını, güle güle gitmesini, iyi bir gece geçirmesini dilenmektedir ve Allah’a emanet edilmektedir.

Mustafa Çiftci öykülerinde *güle güle*, *iyi geceler*, *hayırlı akşamlar* gibi uğurlama ifadeleri kullanmaktadır. Bunların yanı sıra öykülerde tespit edilen uğurlama ifadeleri şunlardır:

- “Helal olsun Adem, zaten gittiğin yer de yabancı değil, Ankara’nın yarısı bizim aslanım, haydi **güle güle**.” (AKC, 7)
- “Haydi dedim **gecelelerin iyi olsun**.” (AKC, 51)
- “Çıkmadan evvel kameraya eğilip; ‘Kızım haydi **hayırlı akşamlar**, tanıştığımıza memnun oldum,’ dedim...” (AKC, 86)
- “Haydi, **bana müsaade olsun**.” (AKC, 138)
- “**Güle güle** demedin.” (BA, 11)
- “Sonra gözlemeleri alıp **Allahaismarladık** diyerek ayrıldılar.” (BA, 56)
- “**Sarıldık, kucaklaştık**, ayrıldık.” (BA, 125)

2.17. Küfürler, Argo Sözcükler

Küfürler ve argolar, halkın günlük yaşantısı içerisinde sıkça yer alan ve zaman zaman insanlar tarafından kullanılan ifadelerdir.

Musa Çiftçi *Argonun Niteliği ve Argoya Bakış Açımız* adlı makalesinde küfür ve argonun aynı anlamda kullanılmasının bir hata olduğundan bahsetmektedir. Argo, eski zamanlarda esnafların, dilencilerin ya da belli bir grubun kendi yaşayış tarzlarını göz önünde bulundurarak diğer insanların anlamayacağı bir şekilde kendi aralarında konuştukları özel bir dildir. (2006, s.298)

Küfür ise “İnsanların bazı durumları anlatabilmek için kullanmaya kendilerini mecbur hissettikleri bir kültürel ifade biçimi” (Sevindik, 2021, s. 71) olarak tanımlanır.

Çiftçi ve Sevindik’in tanımlarına göre küfür ve argo farklı anlamlarda kullanılan kelimelerdir. Ancak bu çalışmada küfür ve argo aynı başlık altında verilmektedir. Kültürün büyük bir parçası olan küfür ve argoyu Çiftçi öykülerinde sıkça kullanmaktadır.

Mustafa Çiftçi’nin öykülerinde de bölgeye özgü yöresel ifadeler, deyimler ve argolara yer verilmektedir. Bu sebeple de Çiftçi’nin Yozgat ve çevresinde kullanılan dile ağırlık verdiği ve bu yöreye ait olan ifadeleri kullandığı görülmektedir (Öztoprak, 2022, s. 94).

Çiftçi’nin öykülerinde tespit edilen küfür ve argolar şunlardır:

- “Nazif Bey’in forsu çok, ‘tamam’ dediler, biz işe başladık.” (AKC, 8)
- “Aha **sana bir kaya nerene dayarsan daya**.” (AKC, 14)
- “Nasıl ediyonuz da okuyonuz **la**.” (AKC, 14, 16, 20, 24, 27, 101)
- “Bu kitapları yazarlar hep mi **deyyus** takımı?” (AKC, 14, 22, 23, 27, 29, 32, 33)

- “Köşeye çekilip ağlamakla, söylenmekle bir çıkar yol bulamayan Çati işi **puşluğa** vurmuş.” (AKC, 14, 22)
- “**Götsüz** oğlum bu örtmen.” (AKC, 14)
- “Baba dersen gölgesi kendine ağır bir **sünepe**.” (AKC, 15)
- “Aslında hepsi **domuz** gibi, onları nidecen, sen bir de beni sor demek istemiş ama diyememiş.” (AKC, 16)
- “Bu **dürzüler** ölmüş eşek ararlar.” (AKC, 16, 19, 20)
- “Ben de melhamı gözlerime sürüp, nurun ala nur gibi görmeyelim ki o doktor için duaya **çökmeliyim**.” (AKC, 18)
- “**Ula** oğlum sen kendini ne belliyon?” (AKC, 18, 23,)
- ““Bir selam **çaksam**.” (AKC, 19)
- “Gelen giden **buruşuk herifler** asker görse.” (AKC, 19)
- “**Ulan** bari askere gideydik.” (AKC, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 29, 31, 32, 50, 51, 80, 110, 126)
- “Eh oğlum Çati askerliğin de **anasını belledin**.” (AKC, 20)
- “Alıyo, veriyo, **sövüyo**, sayıyo.” (AKC, 21, 24, 30, 38, 78, 85)
- “Köylü denen **cıbir** milleti gün görse.” (AKC, 21)
- “Aman başkan şu Çati **pezevengini** yakamızdan düşürmezsen bizden bu kadar.” (AKC, 22)
- “Esir alıyor **şerefsizim**.” (AKC, 22, 29,)
- “Ebem **sıçtı**, tavuk deşti.” (AKC, 22)
- “Süpürsün sağı solu **zibidi**.” (AKC, 22, 37, 39)
- “Okul müdürünün kapısında **it** olsun da görsün gününü.” (AKC, 22, 25, 27, 28, 31, 32, 33, 72, 123)
- “Ulan Çati senin ecdadın mı gördü **lan** devlet memurluğunu.” (AKC, 23, 29, 32)
- “Okuldaki zengin **sıpalara** kola aldırmalar.” (AKC, 23)
- “Çok uzun zaman geçmeden okulun tamamını cebindeki sarı leblebi gibi **boş beleş** hoş çerez gören bir Çati vardı artık.” (AKC, 23)
- “Zora geldikçe çatır çatır **osurur**.” (AKC, 24)
- “Bizim müdürün **avradı** kadana anlaşılan...” (AKC, 24, 25, 28, 121, 130, 131)
- “**Gevşek** adam çok güler.” (AKC, 24)
- ““İş yapmaz, **götü kızıl şebek maymunu** bunlar,’ der, söverdi içinden.” (AKC, 24)
- “Tam buldun dengini pis **herif!**” (AKC, 25, 29, 44, 54, 61, 100, 124, 133, 134)

- “Ama Çati, Nesli Abla’sının eve avrat değil, kapıya it diye bağlanmaz şerli **kancık** olduğunu düşünürdü.” (AKC, 25)
- “‘Bu deli **karı** bizi temelli görmez edecek,’ diyerek vazgeçmiştir tülbentli tedavilerden.” (AKC, 26, 50, 84, 123, 125, 131)
- “**Hoşt köpek** kudurdun herhal.” (AKC, 27, 30, 32,)
- “Hem elin kızı senin nerden Döndü’n oluyor be hey **uyuz?**” (AKC, 27)
- “Çati’nin koynuna **avrat** sokmak bana mı düştü diyerek kuyruğunu saklayıp sessizce savuşan **itler** gibi geldi oturdu kütüphanedeki yerine.” (AKC, 28)
- “Yoksa yalan mı **kıvırtır.**” (AKC, 29)
- “‘**Orospu**’ diyecekti. ‘**Kahpe**’ diyecekti.” (AKC, 29)
- “‘Oyuncu **fıskı,**’ dedi sövdü.” (AKC, 30, 126)
- “**Eşegin başı** Çati.” (AKC, 31)
- “**Anasını sattığım** okulu da düzeni de yalanmış.” (AKC, 31)
- “Ama siz **eşek gibi kırıttınız.**” (AKC, 31)
- “Sizin yüzünüzden adım **Uyduruk** Çati oldu.” (AKC, 31)
- “Ulan **şerefi bozuklar.** Ulan **kahpe analılar,** ben size sormazsam.” (AKC, 32)
- “‘Topuğumdan vurmak ne lan deyyus. Ben **pavyon karısı** mıyım ki topuğumdan vuracaksın.” (AKC, 32)
- “Çati’ye it demişler, **kopuk** demişler, deyyus demişlerdi.” (AKC, 33)
- “Babam dedi ki, ‘**Eşşolueşşek** dükkâna gelen köylünün çivisini boyasını ver, gerisine karışma, dükkân batarsa ben sana sorarım sağı solu...” (AKC, 36)
- “Ana hiiç kusura bakma, vallaha şu kadarcık da sövmesem delirecem; **Eşşek** kızı Bahriye, adından utan Bahriye...” (AKC, 39, 45, 47, 48, 80)
- “Sonra bana dedi ki gel kızım şöyle, bu **it dölünün** inadı inat.” (AKC, 43)
- “Bira fabrikasıymış olsun elin içtiği **zıkkımdan** bana ne, ben ekmeğime bakarım.” (AKC, 44)
- “Kim ne yapsın kız **dingil zort** çıkıp geldiniz hani iş?” (AKC, 44)
- “Babam, ‘Keyif eşekte olur **len,**’ derdi.” (AKC, 45)
- “Ben böyle deyince **höst** deyip üstüme yürüdü ya kaçtım.” (AKC, 45)
- “Benim yanımda gelen Salih’i pek **sarmadı** bizim muhabbet, baktım sıkılmış.” (AKC, 50)
- “Bir Kelleci Dayı var, babam ona çok **takılır.**” (AKC, 55)
- “Gel bakalım **maymun,** ne yapıyorsun” (AKC, 65)

- “Serinlik yerde oturacak, biraz domatesten alacak, biraz **zıkkımlanacak**, türkü çağıran bir Sivaslı Hurşit var, onu yanına alacak, türkü dinleyecek, keyif edecek.” (AKC, 65)
- ““Bak gördün mü kocan olacak adam üç beş dakikacık yanımda kalmana bile müsaade etmiyor, **meymenetsiz herif**,’ derdi.” (AKC, 67)
- ““Bana **kocakarı** muamelesi yapıyor,’ diyordu.” (AKC, 68)
- “Engin neye uğradığını şaşırıp donup kalmıştı ama Sami’yle biz **kırılıyoruz** gülmekten.” (AKC, 69)
- “O yemeğini yerken elden ayaktan kesilmiş ihtiyar takımından, işsiz güçsüz **avare** kısmından kim varsa kahveye toplanacak.” (AKC, 78)
- “Mühendisin anlattığını muhtarın ısmarladığı ‘**beleş çay**’ hatrına dinlenmiş gibi yapan köylüler kapının önüne duran aracı görünce o tarafa baktılar.” (AKC, 78)
- “Kız Merve, bu senin **salak** İlyas değil mi?” (AKC, 79, 80, 81)
- “Şoför İsmail, diziyle arkadaşına **işareti çakmış**, yemek boyunca eğlenmişlerdir.” (AKC, 80)
- ““Bu oğlanın kafası çalışıyo, bu oğlan benim has **dölüm**,’ derdi.” (AKC, 100)
- “Sofrada **şahbaz** davranıp karnını doyuracaksın.” (AKC, 100)
- “Haşa insan kısmı **davara** benzetilmez ya, aynı **davarlar** gibi nereye gitsek beraberiz.” (AKC, 100)
- “Yemek bitince döğölmüş **danalar** gibi oldum.” (AKC, 101)
- “**Hebele hübele** bir şeyler diyor.” (AKC, 106, 107, 110,)
- “Babam bana küserse tüm köyü yakarım, çeşme başındaki **lüzumsuz karılardan** başlar, tüm köyü ateşe veririm de bir gıdımcık umrumda olmaz...” (AKC, 107)
- “Dedi ki, ‘Bir tek oğlum var, ona da bakamıyorsam **yuh** bana, kalk gidiyoruz...” (AKC, 111)
- “Oğlan **yarış atı** gibi koşturuyor, oradan oraya...” (AKC, 113)
- “İçindeki o şeye bazısı gurur der, bazısı kuru kibrit der, bazısı izzeti nefis der, bazısı da **it bokundan** bir dirhem sert Allah canını almasın sıracalı amele halinle neye bu kadar tafran diye dalga geçerdi.” (AKC, 121)
- “İşlerine ortak olursam beni **çökertirler** diye düşündü.” (AKC, 122)
- “Bu halde cenazeler **cenabet** gider derler.” (AKC, 125, 126)
- “Bırak cenaze yikatmayı millet taşta tutar **ulan**, Hâlet milletin dirisini para para diye didikledin, ölüsünü alambaz edip kefenledin **fışkı** derler.” (AKC, 126)

- “Hâlet milletin dirisini para para diye **didikledin**, ölüsünü **alambaz** edip kefenledin fişkı derler.” (AKC, 126)
- “**Eşşek dölleri** cenaze yıkıyoruz burda. Onların yüzüne bakmadıkları analarının, babalarının **pisliğini** elimizle temizliyoruz da alıyoruz üç kuruşa.” (AKC, 128)
- ” (AKC, 128)
- “**Yuf** olsun size” dedi.” (AKC, 131)
- “**Tıngırda** gitsin.” (AKC, 132)
- “Fakülte uzamış da uzamış, **sakız olmuş.**” (BA, 9)
- “Her bir işin **ivilini çivilini** bilir.” (BA, 9)
- “Annem dersin zaten **camız yoğurdu** gibidir.” (BA, 9, 30, 38, 42, 43)
- “Babam için ticaretten anlar, **anasını boyar babasını satar** demişler.” (BA, 9)
- “Ablalarımın yaşı on yedi oldu olmadı, hemen biri Almanya’da öbürü Belçika’da birer damat buldu. Damatlar uzaktan akraba olurlar. Babam bir ay içinde nişan, üç ay içinde düğün edip **paketledi** ablalarımı.” (BA, 10)
- “Bunun için mi okunur **la?**” (BA, 10, 17, 20, 21, 35, 44)
- “Okuyup avukat olma işi **yalan olunca** dükkâna sarıldım.” (BA, 10, 153)
- “Yani **enikliğimden**, yani küçüklükten, çekirdekten yetme esnafım.” (BA, 10, 18, 19, 23, 32, 140, 148)
- “‘Dükkâna gelen **avratların** peşine düşmüş,’ demezler mi?” (BA, 11, 25, 28, 30, 35, 38, 41, 42, 59, 60, 62, 63, 73, 90, 92, 143, 144, 147)
- “Yok, öyle **cart** açık bir yeşil değil.” (BA, 11)
- “Enes denen **piç** چراغımız her şeyi anlar gibi sırtıyor.” (BA, 12, 44, 101, 139, 140, 154, 160)
- “Ulan sen kimsin de eniştene Sansar diyon **it** otu.” (BA, 12, 13, 54, 78, 92, 94, 101, 106, 143, 152)
- “Radyodakiler **kuyruklarına** ateş değmiş gibi çığırırlardı.” (BA, 12, 152)
- “Enes durup durup ‘O ablaya **yandın** sen. Ben bilmez miyim?’ diye dalga geçedursun.” (BA, 12)
- “De **lan.**” (BA, 12, 13, 44, 78, 156, 159)
- “Ulan çalışmadan haftalık mı alınır **iblis.**” (BA, 13)
- “Bakma şimdi bize **poz atıyon.**” (BA, 13)
- “**Ulan** yoksa...” (BA, 13, 15, 17, 18, 20, 29, 36, 73, 78, 79, 83, 129, 130, 139, 140, 141, 142, 143, 147, 150, 154, 157, 158)

- “Kız **fışkılar** şu giden öğretmenin adı Neriman mı?” (BA, 13, 43)
- “‘Ne Neriman’ı **salak**’, dediler.” (BA, 13, 16)
- “Ben hem şaşırılmış, hem sevinmiş, hem **apışıp kalmıştım**.” (BA, 13)
- “Dükkân dibine gömdüğü, tezgâh arkasına esir ettiği oğlu nasıl bir gelin seçermiş, nasıl bir kız alırmış, **uyduruk** dükkânın için ağzına geleni sayıp demediğini bırakmadığın, üniversiteye salmadığın, adam yerine koymadığın oğlan nasıl bir erkekmiş?” (BA, 14, 15, 73, 74, 83, 97, 155)
- “Yılan olur akar **şerefsizim!**” (BA, 15, 31, 156)
- “Kuş akıllı **pezevenk**.” (BA, 15, 31, 156)
- “**Kafası kırık** anlıycan.” (BA, 15)
- “İnsan **seme** bir şey oluyor. **Seme** dediğim, yani ağzı açık, yani az biraz **mal**, azıcık da **saf** oluyor.” (BA, 16)
- “Dondum, mayın tarlasında **eşek** oldum kaldım.” (BA, 16, 29, 78, 79, 82, 90, 144, 156)
- “Senin gelmediğin dükkânın ben **anasını satarım**.” (BA, 16, 49, 67)
- “Koca dükkân hesabı **vız** geliyor da bir Handan hesabı bizi **çökertti**.” (BA, 17)
- “Sevdaya düşeni **maymun** saydın da oynadın, he mi?” (BA, 18, 21)
- “**Yandım**, diyeceğim.” (BA, 18)
- “Beni bir görseniz, **it bokundan** bir dirhem sertim.” (BA, 18,)
- “Kadir İnanır **halt etsin**.” (BA, 18, 107)
- “Boynumu sıkın kravatı icat edenin ecdadına **söveceğim** ama hayır işimiz var, toptan günaha batmayalım, dedim.” (BA, 19, 25, 39, 44, 82, 96, 106, 155, 156)
- “Niyetim bizim it eniği Enes’in derslerini sormak, o sormada bulursam Handan ile **halvet olmak**.” (BA, 19)
- “Ama Handan **belasına** sırtımdan ter aka aka girdim odaya.” (BA, 19, 25)
- “Ulan Enes olacak **it dölü!** Ulan Cemil olacak **şerefi bozuk!**” (BA, 20)
- “Beden öğretmeni olacak **dangalak**, ben de sonradan öğrendim vallaha, diye yeminler ediyor.” (BA, 20)
- “Gülbeyaz denen topuğu kıllı bir **katırı** kendimize eş ettik.” (BA, 25, 45)
- “Saraylarda mı yetiştin, köşklerde, villalarda mı büyüdün be hey **gavatın** kızı?” (BA, 25, 39, 147)
- “Aziz Efendi ilmi yok, irfanı **kıt** bir adamdı ama dilinde sihir mi var, büyü mü var dedirtecek kadar tatlı dilliydi.” (BA, 25)

- “Aziz Efendi hemen devreye girer, cenaze evinde ağıt yakmaları için yanık yanık ağlayan yaşlı kadınları bulur, ‘diyeşet’ söyler, sonra cenaze sahibine ne lazımsa tek elden ve hızlıca ‘Adam dediğin **şahbaz** olacak,’ diyerek anında yerine getirirdi.” (BA, 24-25)
- “Cenaze evinde de işi **soytarılığa** döktün oğlum.” (BA, 26)
- “Şimdi burada yirmi sekiz tane **baldırı çıplak**, belediyenin önüne oturdu da karnı aç kaldı diye, başkan vazgeçer mi?” (BA, 27)
- “Ama suç bu **karıda** değil ki.” (BA, 28, 42, 156)
- “Doktora gitmişsin de pekiyi olmuş hâlâ tavuk **götü** gibi kızarık duruyor baksana.” (BA, 28, 29, 51, 57, 72, 102, 141)
- “**Kös kös** çıktı.” (BA, 29)
- “Aziz Efendi bir kere daha anladı ki Gülbeyaz denen **odunun** yontulup hizaya gelmesi mümkün değildir.” (BA, 29)
- “‘Üzülme **herif**,’ dese.” (BA, 29, 30, 32, 41, 42, 43, 58, 59, 140, 143, 144, 152, 156, 158)
- “Bak bak avrat nereleri hesap ediyor. Ben acı çay değil zehir bulup zehir içsem Gülbeyaz denen **karasığır** kafasını çevirip bakmaz bile...” (BA, 30)
- “Eniğinden cücüğüne, okumuşundan **kara cahiline**, köylüsünden kentlisine burcu burcu kokuyu kim istemez?” (BA, 32)
- “Azıcık **delidir**, alttan al.” (BA, 32)
- “‘Tamam mı **ula**? Anladın mı **ula**?’ diye bastıra bastıra işi anlattı Deli Kadir.” (BA, 33, 34, 55, 57, 58, 60, 64 65, 91, 96)
- “Yolcular gelir gelmez şükre, duaya **çöktüler** ama Gülbeyaz, Aziz Efendi’yle beraber eve gelen Kara Kedi kokusunu alır almaz ensesinden tuttuğu gibi banyoya götürdü.” (BA, 34)
- “‘Kızların **mayası** da analarına çekmiş,’ diye her fırsatta dertlenen Aziz Efendi’nin kızları, esans satma işine ne evet dediler, ne hayır dediler.” (BA, 34)
- “Bu avrat milletin en azmanı benim evdedir, bir **dev anası** Gülbeyaz ile iki yavrusu.” (BA, 35)
- “Yanında kim var kim yoksa İstanbul’a **haber uçurmuşlar** da Cuma Rüzgârı tayyareye verilip şeyhe yetiştirilmiş.” (BA, 35) deyime de ekle- haber uçurmak
- “Senin, benim gibi boynu **yağdalı tezек kokulu** bir çarıklı değil.” (BA, 36)

- “‘Bu da zekâtımız sayılsın ey Ümmet-i Muhammed,’ diyerek cemaate ‘**beleş**’ Kara Kedi banyosu yaptırdı.” (BA, 37)
- “‘Şu kokuyu satan **deyyus** bir ele geçmez ki şişenin içinde boğsam,’ diyerek köpüren kadınlar, güçleri yetse eve bile almak istemezlerdi erkeklerini.” (BA, 37, 45, 78, 103, 142, 159)
- “Cami diplerinde **küflü** köylülerin, buruşuk hacıların kahrını çekeceğime giderim festivale, biri olmazsa biri satılır.” (BA, 38, 39, 82, 152)
- “Cami diplerinde küflü köylülerin, **buruşuk hacıların** kahrını çekeceğime giderim festivale, biri olmazsa biri satılır.” (BA, 38, 50, 67)
- “Aziz Efendi artık şenlikleri, festivalleri **kovalamaya** başladı.” (BA, 38)
- “‘Şam Prensi Hüseyin’in düğünü,’ diye anlatmaya başlayınca, ‘Hele **dürzünün yediği naneye** bak.’” (BA, 39, 42)
- “Görsünler bakalım **gavurdan** aldıkları iki fis fis deyince uçup giden ‘pafrüm’ neymiş.” (BA, 39, 93, 94)
- “Sonra **zur gözüne gözüne** demli çayın.” (BA, 40)
- “Millet dondurmaya, limonataya oğul vermiş arılar gibi **saldırıyor.**” (BA, 41)
- “Ooh, arkasından bir ahu gibi **asılıyor**, ‘Aman ne güzel kokmuşsun be hey civanım,’ demiyor mu?” (BA, 42)
- “Aha şu Almancı **zibidisine** desen ki ‘Bu şişelerdeki kokuyu garip Aziz Efendi satmıyor Almanlar satıyor,’ o zaman bir değil beş şişe alır.” (BA, 42, 97, 105)
- “Erkekler Türkçe, Almanca karışık **küfrederek** Aziz Efendi’nin tezgâhını dağıttılar.” (BA, 43)
- “Ellerinden kurtulunca yüzü kan içinde, yerden taş, toprak ne bulduysa savurmaya, **küfretmeye** başladı.” (BA, 43)
- “İyice vurun lan **kahpe dölleri.**” (BA, 44)
- Beni burada iyice bir **ezin** ki ayağa kalkamayayım.” (BA, 44)
- “Ayağını çeke çeke **itler** gibi sürün de ölme, öleme.” (BA, 44, 82, 94, 96, 101, 106, 107, 149, 152, 159)
- “Annesini hiç bilmeyen, ırgat babası tarlada son nefesini veren, beş kardeş yıllarca yarı aç yarı tok **sürünen** Aziz Efendi’nin, kara bulut olup tepesinden ayrılmayan geçmiş, yağmur yağmur üzerine yağdı.” (BA, 45)
- “Taksici hemen tombul tombul yuvarlanıp ‘Buyurun efendim,’ diyecek, Haydar ile kızı **konacaklar** taksinin arka koltuğuna.” (BA, 50)

- “-Ankara ve üniversite lafını duyan taksici; ‘hele ondan burnu bulut çiziyor **mazaratın,**’ diyor içinden- Babam emekli öğretim üyesidir.” (BA, 51)
- “Taksici **gevşiyor.**” (BA, 51, 95)
- “Biraz **ukala.** Biraz **cıvık.** Biraz **geveze.**” (BA, 52)
- “Düşün şimdiki **sıpların** her şeyleri var.” (BA, 53, 139, 142)
- “Taksici hemen **fırladı.**” (BA, 55)
- “Dövülmüş **danalara** döndük.” (BA, 56)
- “Kanser denilen **illete** çare yokmuş.” (BA, 57, 152)
- “‘Şimdi de benim için **çöpçatanlık** ediyor,’ diyordu.” (BA, 59)
- “Onun işler **tıkırındadır** he mi?” (BA, 64)
- “Belgin gitti **anam ağladı.**” (BA, 65)
- “Bir gün gelip de babası da göçüp gidince bu dükkân **artığı** kendine kalmıştır.” (BA, 72)
- “Millet artık anlamıştır ki, Refet denen **müptezelin** oğulları birer zehir, birer fırtına olmuşlardır.” (BA, 76)
- “Yeni yetişen çocuklar gibi Güldane düşü görürsün **tüü kalıbına,**’ diyor.” (BA, 79)
- “Ben ki senin **boklu** donunu bile yıkadım, hâlâ da yıkarım.” (BA, 82, 105, 117, 147, 156, 159)
- “İnsan kendine **eşşek** der mi?” (BA, 82)
- “Bu oğlan benim has **dölümdür.**” (BA, 83)
- “Öyle bir elbise ki, **haylaz** oğlu Şahin’e uysun.” (BA, 88)
- “Aklında bembeyaz bir gelin Memnune ile **hayta** oğlu Şahin vardı.” (BA, 89)
- “İt otu adam gibi konuşmak haram mı sana, inat **köpek.**” (BA, 92, 129, 135)
- “‘Ümmet’i kapıya attım da itler gibi ayağını çeke çeke **geberdi,**’ de.” (BA, 94, 159)
- “Şöyle türkünün **gözüne gözüne vur** ki barışak.” (BA, 94)
- “Türkü bitince alkış, tezahürat **gırla** gider.” (BA, 95)
- “Seni dışarı atacak Niyazi’nin **ta ciğerini...**” (BA, 96)
- “Yanında kendi aklından kırıkları it ayağı yemiş gibi gezse başka bir işe yaramaz **eşşoğlu eşek...**” (BA, 96)
- “Zorla orta ikiye kadar okumuş, daha sonra ‘yaşı ilerleyip **kartlaşmadan**’ sanayiye çıkar verilmiş, ustası Deli Hurşit’in yanında dayak yiyerek eline bulaşan yağları üstüpye silerek, bazen ağlayıp bazen gülerek işi öğrenmişti.” (BA, 97)
- “Alsın bakalım ustasının **sümsük** kızını.” (BA, 97)

- “Babası nasıl sebat edip ekmeğine sarıldıysa o da artık essahtan adam sırasına yazılmak istiyorsa, içen **sıçan** zibidilerden uzak duracak.” (BA, 97)
- “Öğrensin az biraz yokluğu da görelim erkekliğini **eşek sıpasının...**” (BA, 102)
- “Tam kapıdan girecekken baktı ki Şahin iti içerde oturuyor. Kapıyı nasıl açtı, içeri nasıl **daldı**, müşteri kadınlar bağrışarak nasıl kaçıştılar, Şahin’in ensesine o tokat nasıl bir şimşek oldu da çaktı...” (BA, 106)
- “**Siktir git** oğlum evinin karının yanına.” (BA, 106)
- “Elif’e daha çok **vurulduğum** günlerde bu fotoğrafa bakar ‘İki büyük nimetim var, biri anam biri yârim,’ diyerek ağlardım.” (BA, 109)
- “Türkiye’de ‘**deli doktoru**’ denilen bu insanların burada gördükleri saygı beni hep şaşırtmıştır.” (BA, 122)
- “Sömürgeler, işgaller, fakirlik, açlık sebebiyle **anası ağlatılmış** atalarının anısını yaşar gibiydi. ‘Bıradır’ diye dilini damağının ortasına vura vura konuştuğu İngilizcesinde saklı terimler, tanımlar, dipnotlar ve ne kadar akademik **süprüntü** varsa Tina’yı içine çekmeye yetti.” (BA, 127)
- “Dedim ki: ‘Bak Tina, **adamı hasta etme.**’” (BA, 127)
- “Şimdi Ahmet denen sömürge **artığı** bu adamla başkaca maceralar yaşamak niyetindeysen ben Türkiye’ye dönerim ve bir daha adını ağzıma almam.” (BA, 127)
- “İşte biz böyle **atışırken** Tina geldi.” (BA, 129)
- “**Çömez** anaokulu öğretmenleri gibidir.” (BA, 129)
- “Ulan ben **pisliğin** içindeymişim ya,’ dedim.” (BA, 130)
- “Üç aydır mastır denilen bol dipnotlu, akademik **kusmuktan** kurtuldum.” (BA, 132)
- “Annesi ise kilo aldıkça çirkinleşen **ecnebi** teyzelerden biriydi.” (BA, 135)
- “Ben üç maddede özetledim ama Tina’nın yarım Türkçesi, annemin yarım İngilizcesi bir olup sabahlara kadar gelin kaynana **kaynattılar**. Onlar **kaynatırken** bir şeyi fark ettim.” (BA, 136)
- “Tina’nın kuzenleri bira içmekten **domuz** gibi şişmiş amcaları ile içkili, danslı, sarhoşu ve **kusmuğu** bol eğlenceli bir tören sonunda evimize geldik.” (BA, 137)
- “Piçlik, **puştluk** bellememiş.” (BA, 140, 154)
- “Demiş ki, ulan kara **cücük** gel bakalım.” (BA, 140)
- “Kebabı ecdadın mı gördü **dingil?**” (BA, 142)
- “Millet anlamış ki, Sülükçü lafı **kıvırtmakta.**” (BA, 142)

- “‘Bu deyyus **para ezer,**’ diye suratına tükürmüşler gibi aklından neler uydurmuş neler.” (BA, 142)
- “‘Ulan **cahil** kafa, ne kurup döküyon, aha şurda Eczaneci Selim Efendi var ya demiş.’” (BA, 142-143)
- “‘O gece Sülükçü, Erkan’ın yattığı odada yer yatağının yanına **çökmüş.**’” (BA, 143)
- “‘Ben Bursa’ya **düşeyim** diye yemin üstüne yemin basıyorum...’” (BA, 149)
- “‘**Hayınlık** etmiş de yuvasına dönen itler gibi kuyruğunu kısıtırıp sessizce inmiş babasının evine.’” (BA, 152)
- “‘“Küflü herif, illetli, **pis,**’ diye ne biliyorsa saymış.” (BA, 152)
- “‘Hiç adam insan içine çıkacak halın var mı bakalım Zeliha olacak **sümüklü.**’” (BA, 152-153)
- “‘Erkan böyle ayağında bir yalan sargı ile sağda solda **sürterken.**’” (BA, 153)
- “‘Yok dedim ben de, **kart horoza** para yok.’” (BA, 156)
- “‘Kızlar bahçeye girerken taşların üstünde **deli keçiler** gibi sekerlerdi amma Aslı bahçenin kapısından girerdi. ‘Aman abla erinmiyorsun da kapıyı dolaşıyorsun,’ diyen kızlara bir altın sırmalı gülümsemeyle bakardı ki o saat bu **dalgacı elekçilerin** eti yağı erirdi ve bir daha laf edemezlerdi.’” (AM, 8)
- “‘Hele askerlik etsin, hele ecik çağırıp çığırıp gezsin diye düşünüp paraya **boğmazlardı** beni.’” (AM, 8)
- “‘Ben **it** ayağı yemiş gibi gezer tozardım.’” (AM, 9, 54, 69)
- “‘Bizim mahallenin **capcık** kızları bile hakkını teslim eder ve ‘Köşklere layık bu Aslı,’ derlerdi.’” (AM, 9)
- “‘Amma ben koca okul müdürü önünde **cayrır cayır** şiir okumuş adamım.’” (AM, 9)
- “‘Ben sana **yandıkça** sen bana ablalık oyna.’” (AM, 10)
- “‘Evvelden bir oturuşta iki kıymalı pideyi yerdim de daha iştahlı iştahlı **yalanırdım.**’” (AM, 10, 88, 90)
- “‘Kendisi **şamataya** bayılır.’” (AM, 10)
- “‘Ama kızlar **fıkırdamaya** devam ediyorlardı.’” (AM, 10)
- “‘Cevizin dibi **kaynıyordu.**’” (AM, 10)
- “‘İstemiyor, vallaha Marmaris’teki **herifi** istemiyor.’” (AM, 12, 14, 18, 26, 31, 35, 50, 66, 68, 69, 78, 87, 101, 102, 107)
- “‘Öyle **forslu,** öyle kalabalık olacak nikâhım.’” (AM, 12)
- “‘“Bak burada seni gözledim, sana **yandım,** yakıldım, kül oldum,’ diyeceğim.” (AM, 12)

- “Ablam da sağda solda konuşa konuşa o lafı **paçavra** ederdi.” (AM, 12)
- “Tüm mahalledeki koca **avratları**, kirli **pasaklı** kızları bir bakışınla un ufak etseydin.” (AM, 15)
- “Marmaris’te kocan olacak **zırto** hangi dilden anlar?” (AM, 15)
- “Hasret miyim ben yakası **yağlı** kızlara?” (AM, 15)
- “Ama ben **tıngırdıyordum**.” (AM, 16)
- “Oğlum, **saf** oğlum.” (AM, 19, 65, 87, 100)
- “Başka zaman olsa **jilet** gibi olurdu.” (AM, 20)
- “Ben heyecanımdan lafı **çürüttüm, geveledim**.” (AM, 20)
- “Ben yemini **çökertince** babam dosyayı kapatan hâkimler gibi oldu.” (AM, 21)
- “Babam kızıyor ve yerinden fırlıyordu çocukları kovalamak için ama **sıpalar** kaçıyorlardı.” (AM, 24, 35)
- “Dur baba, **gır gır geçiyorlar**.” (AM, 24)
- “‘Bu şeker kutusu, bu teterjan kutusu abi **la,**’ diyerek koklar dururdu karton kutuları.” (AM, 25)
- “Bizim eşyalar geldi gelmesine ama yolda rüzgâr ve yağmur **anasını ağlatmıştı** eşyanın.” (AM, 25)
- “Adamlar **beleş** getirdi eşyayı.” (AM, 25, 29, 64)
- “O böyle kıpırtısız oturup kendi kendine sayar **söverken** anam intikam alır gibi güler, söylenirdi.” (AM, 25, 72, 93, 105)
- “Aklını oynatarak **gebereceksin!**” (AM, 25)
- “İşte o **ezik** çocukla anamı evlendirmek istemişler.” (AM, 26)
- “‘Ben öksüzdüm, mecbur bu **illetli, küflü** herife vardım,’ derdi.” (AM, 26, 33)
- “Onlar sürekli **didişirken** bir şeyi daha anlamıştım.” (AM, 27)
- “O zaman adımız **vurguncuya** çıkar.” (AM, 28)
- “Babam bu adamlara akıl danışıyordu ama bu adamlar bir dosta yardımcı olur gibi değil de hevesli bir çocuğu **gaza getirir** gibiydiler.” (AM, 29)
- “‘Bırakın **lan** babamı!’ diye bağıırıyordum ama kim duyar?” (AM, 30, 57)
- “Ben de yanına **çöktüm**.” (AM, 30)
- “Sen olmadan ne yapar **deli dümbelek?**’ diyecek”. (AM, 31, 44, 101)
- “Aferim **la**, vallaha aferim.” (AM, 34, 39, 40, 45, 55, 88, 95)
- “Aferim **avrat**.” (AM, 34, 62)
- “Bu çocuklar **piç** demiş.” (AM, 35)

- “‘**Ulan** aferin sana!’ dediler.” (AM, 38, 64, 66)
- “Ben ‘Babamın işi çok, bırakıp gelemiyor,’ diye bir **yalan kıvırdım**, Allah affetsin.” (AM, 38)
- “Zakir derdi ki, ‘Kardeşim bir terzimiz olsa, **bastırsak** parayı, ‘Bir şundan, bir bundan,’ desek...” (AM, 41))
- “Türkan dilini çıkarıp **nanik** yaptı.” (AM, 43)
- “Türkan böyle **yılanlaşınca** aslan arkadaşım boş durmadı.” (AM, 44)
- “‘Hayırlı işler,’ dedik ama Yunus, kafayı çoktan makineye **gömdüğü** için karşılık vermedi.” (AM, 45)
- “Okuma işi **üfürük**.” (AM, 46)
- “Bizim oyunumuz erkek **itlerin** yavrularıyla dalaşması gibidir aslanım.” (AM, 48)
- “O zaman nasıl **şışerdim** bir görseniz.” (AM, 49)
- “‘Biraz **düdüğümüzü** tutup yemiyek,’ dedim.” (AM, 50)
- “Bir adamdan bir beklediğin, umudun, menfaatin olursa sen de o adama **yağcılık** edersin, hoşgeşlik geçersin yani.” (AM, 51)
- “Hoş geldiniz **uyduruk** bacanaklar.” (AM, 51)
- “Bi kere ona bakkalcı denmez Türkçesi **kıt** kızım.” (AM, 51)
- “**İt bokundan** bir dirhem sert durabilince Türkan’ın hırsı, siniri azaldı.” (AM, 51)
- “Anam çok sordu ama ben açık vermedim. ‘Bize **küfrettiler**, kavga ettik,’ dedim.” (AM, 57)
- “Bizim gibi **zibidi** tayfasına bakış görüş edemezdi artık.” (AM, 57, 73)
- “**Ula** kardaşım, sen de bizdenmişsin.” (AM, 59)
- “Cabir Usta **günahımız** ne olacak, ne ödeyeceğiz?” (AM, 59)
- “Eeh, **çeneni çek** Cabir! **Zıbar** yat sen!” (AM, 61)
- “Arif’in ağzından dökülen kuru laf değilmiş gibi oğlunu överdi. ‘Oğlan sen benim **has dölümsün**.’” (AM, 62)
- “Düğün **kovaladım** bir zaman.” (AM, 62, 69)
- “Duyardım o **koca karılar** eve gidince oynamadan, ayna karşısında iki-üç kere dönmeden yatamazlarmış.” (AM, 63)
- “Kız zaten sana **hasta** diye haber geldiği için ben rahattım.” (AM, 63)
- “Şu lafa bak, insan kocasına **çulsuz** der mi oğlum?” (AM, 63)
- “Biz tabii av **köpeği** gibi kasetin peşindeyiz.” (AM, 64, 102)
- “Ulus pavyonlarında para yer, oda tutar **hovardalık** ederdi.” (AM, 64)

- “‘Çorum’ dan Mahsuni, Sivas’tan Veysel, hatta koca Muharrem satıyor da sen niye satmayasın?’ demişler ve parasını **yemişler.**” (AM, 64)
- “Sabahlara kadar çalar çığırır, **yırtınırız.**” (AM, 69)
- “Cabir Usta filmlerdeki gibi manalı bir bakış atacaktı ki İfakat, ‘Konuştunuz mu oğlanla, söylesene **be** adam!’ diye çamurlaştı.” (AM, 71)
- “Hani, oğlanı Fransa’ya **salacaktık?**” (AM, 71)
- “Bu yaşımda hane **berduş** olduk, gördün mü?” (AM, 71, 73)
- “Demek dükkân köşelerinde dumanlar soluya soluya öte dünyaya **pislik** içinde gidecektik, he mi?” (AM, 72)
- “Bundan sonra bizim gibi **kocamışlara** düşer yavrum.” (AM, 75)
- “**Dana** gibi olduğumdan beri kucaklayıp yatağıma götürmeniz sizi zorlar, başınıza bela olurum.” (AM, 79)
- “Seni **ezmesinler.**” (AM, 82, 105)
- “Kız **zilli** bizi ne hallere soktun diye kızdım.” (AM, 83)
- “Görüşmede iş tecrübemi sorduklarında, ‘Biz de köfteciyiz,’ dedim de o garip konuşan oğlan bana hafif **yollu** sert çıktı.” (AM, 84)
- “Patates kızartmasıyla kola ve hamburgeri **yuttular.**” (AM, 88)
- “Onlar il dışında para **ezmeye** ve ailecek gezmeye alıştı.” (AM, 90)
- “‘Köfte ekmek satacağız diye **maymun** olduk,’ dedim.” (AM, 91)
- “Demet beni sünnetlik **bebeler** gibi giydirdi.” (AM, 91)
- “Artık nerede bir kalabalık birikse biz **katır** yüküyle hamburger gönderiyorduk.” (AM, 92)
- “Keyfi **gıcır.**” (AM, 94)
- “Dondurmayı Halit Usta denen **sahtekâr** yapar.” (AM, 100)
- “Halit Usta’nın mı **sütü bozuk?**” (AM, 100)
- “Gecenin karanlığı sıyrılıp da ortalık ışıyınca **sızıp** kalırdı bir köşede.” (AM, 101)
- “Bizim herif ecik **it otuydu.**” (AM, 101)
- “‘Hemşireliğin kızları bildiğin **kahpe,**’ diyorlar.” (AM, 104)
- “Sen **fingirdediğin** için.” (AM, 104)
- “**Şerefi bozuklar.**” (AM, 105)
- “‘Ev **fuhuş** mahfili olmuş,’ dedi.” (AM, 105)
- “Varsa yoksa Melahat’ın **sıpaları...**” (AAÖAB, 9, 10, 22, 28, 31, 91)

- “Eltim Melahat üç tane **eniğinin** peşinde ağzında sakız akşama kadar **avarelik** eder.” (AAÖAB, 9)
- “Bu eve gelin kızın gelince şeker şerbet alır **ezersiniz.**” (AAÖAB, 14)
- “Sahneye gelir gelmez bir selam **çökertirim.**” (AAÖAB, 15)
- “Ben ikna etmeye çalışırken arkadaşım, ‘Çekil kenara!’ deyip Sülo’nun anlayacağı dilden, biraz **sövmeli** saymalı konuştu affedersiniz.” (AAÖAB, 17)
- “Bursa işi mintandan da vazgeçtim ama **gebertseniz** depom dolmadan vermem arabayı,’ dedi.” (AAÖAB, 17, 33)
- “Benim palto **yalan olacak.**” (AAÖAB, 17, 36)
- “Bu sene de itler gibi üşüyeceğim.” (AAÖAB, 17)
- “Ellerim ceplerimde kış boyu **sürteceğim** kahve köşelerinde.” (AAÖAB, 17)
- “**Ulan** Kütük, toprak kabul etmeyecek seni.” (AAÖAB, 17, 24, 42, 61)
- “Kütük olacak **herifin** deposu doldu.” (AAÖAB, 17, 68)
- “Kaymakam bile gelmiş **kırıtmış** oturur.” (AAÖAB, 18)
- “‘Mahallenin çocuklarını kendine memur mu ettin **eşşeğin sıpası?**’ demişti.” (AAÖAB, 21)
- “O kadarı da yetiyordu bize, alkış kıyamet, **kırılıyorduk.**” (AAÖAB, 22)
- “‘Tarık denen sıpanın önünde **maymunluk** mu edeceğiz?’ dedik.” (AAÖAB, 22)
- “‘Satrancın Alman’ı, Türk’ü mü var **uydurukçu** Tarık?’ dedim.” (AAÖAB, 23)
- “Ben de ona **nanik** yaptım.” (AAÖAB, 23)
- “Tarık denen **karın ağrısı** bizim görüntüleri yıllarca saklamış ve sonra paylaşmış.” (AAÖAB, 24)
- “Böyle parfüm koka koka **anamı ağlattınız.**” (AAÖAB, 32)
- “‘Her maceradan bir mendil ile ayrılıyoruz **anasını satayım...**’ dedim.” (AAÖAB, 32)
- “**Sümüklü** olmak bir insana bu kadar yakışır mı?” (AAÖAB, 33, 80)
- “Bütün bunlara sebep olan Fattirik ise meyve bağımlısı **maymunlar** gibi her mevsimin meyvesini dişlemeye devam ediyordu.” (AAÖAB, 34, 88)
- “**Ula** damat bağdan bahçeden mühendislik mi olur, aha makine mühendisi olaydın bak şu makineyi yapan insanın şimdi eli öpülesi değil mi?” (AAÖAB, 37)
- “**Vurmuş gözüne gözüne** dilekçenin.” (AAÖAB, 40)
- “Bizim **arsız** milletimizin derdi, belası İrfan’ın Alman malı daktilosuna ağır geldi...” (AAÖAB, 42)
- “**Çök** yavrum Mühendis! Ayağını gazdan çekme.” (AAÖAB, 42)

- “Çünkü Rafet gündüzleri hemşirelere **dadanıyordu**. Hemşire odasından usulüne uygun kovdukları halde, ‘Canım hemşire bacım,’ diyerek peşlerinde dolanıp, **boş beleş** sorular soruyordu.” (AAÖAB, 45)
- “Dar telaş kapı önüne **yığıldık**.” (AAÖAB, 46)
- “**Delii deli** hiç akıl var mı kız sende?” (AAÖAB, 48)
- “Memleketi her ziyaretimde bahçeye **dalarım**.” (AAÖAB, 49)
- “Ağacın dibine **çökerim**.” (AAÖAB, 49)
- “**Deli dembelek** konuşsun da güleyim isterim.” (AAÖAB, 49)
- “Emmin olacak **ayı yavrusu** yediği bal ile kaymakların hakkını verdi.” (AAÖAB, 50)
- “Sen böyle hep gül abi la.” (AAÖAB, 50)
- “Vallaha mı abi la?” (AAÖAB, 50)
- “Beni götür abi la, aha hemen gidek.” (AAÖAB, 51)
- “Nuruş bazen, ‘Memlekette arayanlardan beni soran var mı abi la?’ diye sorardı.” (AAÖAB, 51)
- “Abi la bakma!” (AAÖAB, 52)
- “Hani meşhur laf vardır, ‘Tabaksın, **it b..kuna** muhtaçsın,’ derler.” (AAÖAB, 54)
- “Adresi sora sora **avare** olduk.” (AAÖAB, 63)
- “Müfettiş gelince bizi kuş yemi satmaya muhtaç olan **uyduruk** bir dernek zannetmesin diye derneğe epeyce makyaj yaptı.” (AAÖAB, 70, 82)
- “Onlar da karar verdiler ki, her ne kadar sağcı memlekette gelsem de, sağcı mı solcu mu olduğum belli olmadığından olsa olsa bir **dönek** olabilirdim.” (AAÖAB, 76)
- “‘Başımıza kaldın **kurudun**. **Kız kurusu** oldun,’ derdi.” (AAÖAB, 88)
- “Cengiz sadece **sallıyor**.” (AAÖAB, 91)
- “Biz de yanlarına **çömeldik**.” (AAÖAB, 92)
- “Bunlarına öğreneceğine dersine çalış diyerek ensesine tokat atınca oğlan bir anda **mallaştı**.” (AAÖAB, 93, 94, 95)

2.18. Hitaplar (Çağrılar)

Hitaplar, günlük konuşma içerisinde karşımıza en çok çıkan unsurlardan birisidir. Hitaplar, kültüre, yöreye, zamana ve mekâna göre değişikliklere uğrayabilmektedir.

“Dilin zenginliğini, sözcüklerin farklı anlamlar yüklenecek şekilde kullanımını, milleti oluşturan bireylerin dili oluşturma yetisini gözler önüne seren hitaplar; hitap edilen kişinin

yaşına, konumuna, cinsiyetine, mesleğine ve seslenme amacına göre değişiklik gösterir.” (Yıldırım, 2017, s. 124).

Çiftci’nin öykülerinde yer alan hitaplar seslenme ve vurgu amacıyla kullanılmaktadır. Öyküdeki hitaplar ağızların zaman içerisindeki değişimi sebebiyle farklılık gösterebilmektedir.

Öyküde tespit edilen hitaplar şu şekildedir:

- “Dedi ki, ‘**Oğlum** Yozgat’ta sana ekmek yok, gel seni Ankara’ya götüreyim.” (AKC, 7, 11, 19, 36, 43, 87, 95, 97, 111, 113)
- “Helal olsun Adem, zaten gittiğin yer de yabancı değil, Ankara’nın yarısı bizim **aslanım**, haydi güle güle.” (AKC, 7, 8, 20, 21, 23, 102, 117)
- “**Hayatım** sen resim seviyormuşsun, Chopin dinliyormuşsun, ne iş anlayalım sanat dostu bu marangoz...” (AKC, 11)
- “Bana bak Bora **Efendi**, bir kere benimle ‘hayatım’ diye konuşma.” (AKC, 11, 35, 36, 137, 138)
- “‘‘Tamam **ana**,’ dedim ‘hiç değilse Atiye’nin adını biliyoruz.’” (AKC, 11, 39, 102)
- “‘‘Adım Necati **örtmenim**,’ deyince tüm sınıf, ‘Çati desen yeter **örtmenim**,’ demiş.” (AKC, 14)
- “Ne olurdu **baba** la.” (AKC, 16 ,22, 87, 88, 97, 114)
- “**Doktor** acep bir damla ya da melham olmaz mıydı?” (AKC, 18)
- “‘‘Hayırlı olsun Cevdet **Başkan**’ım,’ diye eğilip bükülmüş. Başkan düzeltmiş; ‘Cevdet değil, Cevdet de aslanım.’” (AKC, 20, 22, 39)
- “‘‘**Abla** ben gece nasıl yaparım tek başıma, öğrenciler çıkınca senin kütüphanede kendi ellerinle yapıp gözüme koysan ilacı daha iyi olmaz mı?’ demiştir.” (AKC, 26, 27, 108, 110)
- “Sana ne oluyor Nesli **Hanım**.” (AKC, 28, 139)
- “**Canım ailem** sizi çok üzdüm biliyorum, mahcubum.” (AKC, 40)
- “Kim ne yapsın **kız** dingil zort çıkıp geldiniz hani iş?” (AKC, 44)
- “Pravo **kötü kız**, arada bir kafan çalışıyo senin.” (AKC, 45)
- “Korkma **kızım** korkma, Gülizar o, bak ne güzel...” (AKC, 46, 91, 108, 109, 117, 124, 125)
- “**Yavrum** Gülizar sıkma canını emi.” (AKC, 47, 116)
- “Tamam, Çetin **Hocam** söyle o zaman, bizim hikâyede tane mi az, su mu çok, nedir durum?” (AKC, 51)

- “**Anne** sen severek mi evlendin?” (AKC, 54, 89)
- “Hacı **Dayı** her yer kum, sıcak ki nasıl amma ben iyi çalışıyorum.” (AKC, 55, 56)
- “Babam yaşlandı, doktor ‘Etme Hacı **Bey,**’ dedi, ‘et yersen kolesterol seni perişan edecek.” (AKC, 56, 81, 95, 96)
- “**Dede** niçin domatesi sevmediğini anlatmazsan gitmem, hem de burada yerim domatesi...” (AKC, 64, 65)
- “Gel bakalım **maymun**, ne yapıyorsun” (AKC, 65)
- “Onun için kulağıma ‘Haydi **canım** gidelim artık,’ diyor ve elimden tutup çıkarıyor beni.” (AKC, 67)
- “‘Kaplumbağa kabuğundan mamuldür **efendim,**’ der demez annem yerinden fırladı.” (AKC, 69, 78, 80, 89, 92, 95)
- “Muhtar ‘Hoş geldiniz, çay içersiniz herhalde,’ deyince Doktor Hulki Bey, ‘Çayı boş ver **muhtar**, sen bize geçen seferki yağlı gözlemeden yaptır,’ deyiverir.” (AKC, 78)
- “‘Şu anda elinden gelse, ceketi, gömleği çıkarıp Merve’nin kolundan çekip ‘Heeyt ulan yeter, Merve gel kız buraya,’ deyip alıp kaçıracak.” (AKC, 80)
- “Cümleten geçmiş olsun **sayın yolcular!**” (AKC, 90)
- “...ne iş yapar **beyefendi** oğlumuz...” (AKC, 91)
- “Kulağıma eğilip dedi ki, ‘...Münir **Beyciğim**, kardeşim siz bunları nereden buldunuz yahu...” (AKC, 93)
- “...**kardeşim** bakın sizinle yeni tanıştık ama görüyorum ki iyi insanlarsınız, oğlunuz da maşallah ipek teli gibi çocuk ama bunlar analı kızlı sizi yer bitirir, bakın benim halime, yaşımdan on yaş fazla gösteriyorum -adam haklı-, benim bütün hayatım bunlara para yetiştirmekle geçti, hâlâ borç harç kıvraniyorum ama onların umurunda olmaz, laftan sözden anlamaz bunlar, varı bilmez yoğu bilmez, her zaman gelsin isterler, azıcık itiraz etsen kızılca kıyamet kopar, benim maaşım olmasa bunlar beni eve de koymazlar ama işte maaşımın hatırına şurada barınıyorum, bunlar seni de kendilerini de rezil ederler **Münir beyciğim**, aman ha yakma şu gül gibi yavrucağı...” (AKC, 93)
- “Gencecik bir doktor dedi ki, ‘**Amca** bir şeyin yok ama istersen burada kal bu gece, hem dinlenirsin hem de kontrolümüzde olursun.” (AKC, 94)
- “‘**Kız** Zeliş öldürürüm seni,’ diye kovalıyorum ama gel gör ki ben öleceğim.” (AKC, 107, 108)
- “Sevim’e diyorum ki, ‘**Hanım** benim babama Şekerci Nurettin Efendi derler, toptancıydı, babamda hırs hiç görmedim ama bu oğlan beni korkutuyor...” (AKC, 112)

- “Asım **Usta** Nurettin Ağabeyim kaza geçirmiş...” (AKC, 116)
- “Etme **hala**, himmet et.” (AKC, 124, 125, 126)
- “Aman **gelin** sen bilin ya, alıp satma işini evine, sokağına uzak bir bakkaldan yap.” (AKC, 128)
- “Cemiyet **Yenge** ben ölecem herhal, sen dedin ben kiraz çekirdeğini ezdim de suya karıştırıp içtiydim.” (AKC, 132)
- “Yeğeni dedi ki **teyze** sen cenaze yıkamaya razı olduktan sonra sana iş mi yok?” (AKC, 136)
- “Vay **yavrum** aklın bu kadar işte.” (BA, 10, 50, 52, 56, 74)
- “Bunun için okunur mu **la**?” (BA, 10, 29, 44, 50)
- “‘Yemeği beraber **yiyecek** **güzellik** otum,’ diyemedim.” (BA, 11)
- “**Abi** sana ne oldu, kaç kere kolonyayı fazla doldurdun, hatta döktün, dedi.” (BA, 11, 12, 13, 17, 21, 25, 55, 126, 156)
- “**Ulan** sen kimsin de eniştene Sansar diyon it otu.” (BA, 12, 13, 17, 36, 73, 130, 141, 142, 143, 147, 150, 157, 158)
- “Gülemedim, anla **aslanım** dedim, bari sen anla.” (BA, 12, 31, 49, 60, 78, 104, 140, 141, 151)
- “Söyle **lan** nerde gördün?” (BA, 13, 15, 21, 43, 78, 152, 159)
- “Okuldaki nöbetçi kızlara dedim ki, ‘**Kız fışkılar** şu giden öğretmenin adı Neriman mı?’, ‘Ne Neriman’ı salak’, dediler.” (BA, 13)
- “‘Ne ki **bacanak**,’ dedi.” (BA, 15, 20)
- “Sen gel tabii, ben tüm Yozgat’ı bırakır tüm malı sana saklarım **sultanım**, diyemedim.” (BA, 16, 127-128,)
- “‘Haydi **oğlum** Çetin,’ dedim.” (BA, 18, 19, 26, 31, 96, 106, 153)
- “‘Hayır **ana**,’ dedim.” (BA, 18, 92, 146)
- “Bizim milletimiz pistir **efendim**.” (BA, 23, 26, 50, 62, 87, 88, 93, 113, 153)
- “‘Babana rahmet **efendi ağa**,’ diyerek ayrıldı.” (BA, 28, 53, 142, 143, 154)
- “‘**Hanım kızım** elindeki yaraya karşı bende eşi bulunmadık ‘melham’ var,’ dedi.” (BA, 28)
- “Buyur **Hacı** ne istedin?” (BA, 29, 31, 37, 42)
- “**Hacı Dayı** oraların projesi tamam.” (BA, 29)
- “Hâlbuki şöyle güzelce bir sarılsa, ‘Üzülme **herif**,’ dese.” (BA, 29, 140)
- “Başkan, ‘Nasıl oldu bu iş Aziz **Efendi**?’ diyor.” (BA, 30, 31, 40, 42, 72, 105, 130)

- “Tamam mı **ula**?” (BA, 33, 34, 55, 57, 58, 60, 64, 65, 91, 96, 143, 157)
- “Kara kedin batsın vurguncu **camız**.” (BA, 38)
- “**Kardaşım** her yerde festival ediyorlar.” (BA, 38, 40, 45, 46, 53, 54, 55, 56, 57, 62, 63)
- “Gülmeyin **kızlarım**.” (BA, 39, 50, 51, 52, 53, 58, 67, 73, 92, 100, 103, 104, 105, 109)
- “Bu saflık da sen de gidecek **herif**...” (BA, 41, 42, 59)
- “Muammer dedi ki ‘**Başkan** ben kendi arabamla evine kadar götüreceğim.’” (BA, 46)
- “Ey **baba-kız**!” (BA, 51)
- “‘**Anacığım** ben doktor değilim,’ dedi.” (BA, 56)
- “Belgin **Hanım** kanser oldu Sadi.” (BA, 57, 84)
- “Sadi **Amca** iyi ki varsın, babam hayata döndü emin ol,’ dedi bir gün.” (BA, 58, 66)
- “Çal **yeğenim**, kölesi olduğum **yeğenim** çaaaal...” (BA, 59, 77)
- “Hoşafı içerken, ‘**Avrat** ben kötü oluyom,’ diye kalbini tutmasıyla oracığa devrilmesi bir olmuş.” (BA, 59, 73, 144)
- “Biz de işte ediyle bidî şakire dudu bir avratla kaldık burada Haydar **Hocam** kardaşım.” (BA, 63, 72)
- “‘Tamam **baba**, hemen bu gün bakılacak o işe,’ diyor.” (BA, 83, 107)
- “‘Memnune’yi diyon deel mi **Usta**?’ dedi.” (BA, 90, 93, 94)
- “Söyle bakalım Ümmet **Çavuş**; Amerika Irak’a niye çattı?” (BA, 93, 94, 95, 96, 103)
- “‘Ümmet **Emmi** senin sevdiğinden aldım,’ diyerek açıyor.” (BA, 103)
- “Bunu yapanlar acep içine ne koyarlar da böyle datlı olur, he mi Hüsniye **Bacı**?” (BA, 103)
- “**Elif’im** senin baban neden müstahdem?” (BA, 116)
- “**Tinacık** bu kadar yeter.” (BA, 121, 135)
- “‘**Delikanlı** sana bir şey söylememe izin ver,’ dedi.” (BA, 122)
- “‘Onları boş ver **teyzem**, sen Elif’i anlat,’ diye kıvranıyordum.” (BA, 124)
- “Çocuk dedi ki ‘**Ağabey** çokomel yok.” (BA, 125)
- “Ama ‘**Anne** kızma,’ diyerek elime alıyorum camı.” (BA, 131)
- “Hey **kara oğlan** vur dibine!” (BA, 145)
- “**Yozgath** pas ver!” (BA, 151, 156)
- “Hem Erkan Abileri hiç durmadan anlatırmış: ‘**Koçlarım** topu ayağınızda fazla tuttunuz mu top size bela olur.’” (BA, 156)
- “Erkan demiş ki, ‘**Güzelim** Ebru, öl de ölmezsem şerefsizim, sen ne dersen öyle olsun.’” (BA, 156, 157)

- “Sen ne dersin **doktor** essah mı?” (BA, 157)
- “‘Biz başkasının karısına, kızına... haşa huzurdan **beyim**, yok bunlar, olmadı bizde,’ diyerek ağlamış.” (BA, 159)

2.19. Lakaplar

Lakaplar, insanların mesleği, fiziksel-kişisel özelliği veya huylarıyla ilgili olabilir. Olumlu veya olumsuz anlamlar içeren lakaplara insanlar gençlik yıllarında sahip olur ve ömür boyu lakaplarıyla anılmaya devam ederler.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde meslek, fiziksel-kişisel özellik, memleket vb. ile ilgili lakaplar tespit edilmiştir.

Öyküde yer alan lakaplar şu şekildedir:

- “Herkes kendi adından daha çok babasının, dedesinin **lakabını** söylemiş, oturmuş yerine.” (AKC, 13, 14)
- “Öğretmenin adı **Götsüz Kudret** kalır.” (AKC, 14)
- “Kızın adı **Osuruk Böceği Melahat** kalır.” (AKC, 15)
- “Ben ne anlarım ajanstan, benim adım **Tabelacı Asım**.” (AKC, 112)
- “Karar vermiş ya o sebepten her adımını yerinde atarak geze geze **Şeker Tacettin’in** durağına vardı.” (AKC, 138)
- “Anladım ki **Sansar Sami** bize usul usul liseyi okutmuş.” (BA, 10, 11, 12, 21)
- “Ne zamana kadar böyle Cemil denen **kara oğlanın** ağzına bakacağız?” (BA, 17)
- “Ulus esnafından görmüş geçirmiş bir **Hacı Münir Efendi** vardır.” (BA, 30, 31, 32)
- “Haydi bakalım hayırlısı, diyerek girdi **Deli Kadir’in** dükkânına.” (BA, 32, 33)
- “‘Güzel durdu **Kara Donlu Beytullah**,’ dedi.” (BA, 35)
- “Bendeki saltanat **Kral Faruk’ta** yoktu, hem vallaha hem billaha.” (BA, 42)
- “O zamanki namıyla ‘**Öpçe Sadi**’.” (BA, 51, 52, 53)
- “‘**Çıbık Haydar**’, bağ çubuğu gibi inceydi o zamanlar.” (BA, 51)
- “**Küçük Refet** babasını, kasap kedisi gibi gözeterek anlamıştır ki onun da işi bu dükkânın başını beklemek olacak.” (BA, 71)
- “**Ümmet Çavuş** geldi.” (BA, 90, 93, 94, 95, 96, 101, 102, 103, 104)
- “**Kör Ümmet** oldu.” (BA, 91)
- “Yaparsın **Şahin Baba**, haydi çak çak!” (BA, 97)
- “‘**Zibidi Şahin**’ artık ‘**Şahin Usta**’ oldu.” (BA, 99)
- “**Terzi Alâeddin** dedin mi koca bir çarşı esnafı bir adım geri dururdu.” (BA, 100)

- “Her defasında **Kız Fehmi** sorardı.” (BA, 100)
- “Taşrada bir okulda Cumhuriyet neferi olarak çalışırlarken benim türkü dinlememi ve **Müstahdem Hayrettin Efendi’nin** saçları örgülü, yanakları pembe ve hafif tombul – Allah’ım şimdi anlatırken bile kötü oluyorum- kızına yanık olmamı pek ‘şey’ bulurlardı.” (BA, 110, 111, 113, 114)
- “**Bakkal İhsan Amca’yı** sordum.” (BA, 125)
- “Onun için millet ‘**Piç Sevi**’ diyor.” (BA, 139, 160)
- “**Piç Erkan** diyenler boşuna demediler ya.” (BA, 139)
- “Kızın babası **Eczacı Selim Efendi’dir**.” (BA, 140, 143, 156)
- “Beyefendi olmuş **Sülükçü Müslüm**.” (BA, 141, 142, 144, 152, 158, 159, 160)
- “Tam topu önüne alıp da ‘Hey **kara oğlan**, vur dibine!’ diye millet bağırmaya başlayıp koşacağı zaman o ince sızı, hem de tam o zaman çöküyormuş.” (BA, 145, 147)
- “**Yozgath Erkan** deyince ‘Tamam,’ demişler.” (BA, 148)
- “Kızı sınıf arkadaşım olan **Terzi Yunus’a** koştum.” (AM, 41, 42, 43, 53)
- “Bizim hanımın babası **Kütük Selo**, Fransa’dan para göndermese ben biterim.” (AM, 61)
- “Benim namım şöhretim **Sazcı Cabir** olarak yayıldığından ‘Herkes bilsin, dükkân bizzat benimdir,’ demek istedim.” (AM, 63)
- “**Mobilyacı Turan’a** yaptırırım, ne zaman istersen o zaman ödersin.” (AM, 84)
- “**Kütük Sulo’nun** yanına vardım.” (AAÖAB, 17)
- “**Almanacı Faruk** minibüsün kornasına basa basa geldi.” (AAÖAB, 22)
- “**Deli Fikret** benim arkadaşım, Deli Fikret benim yoldaşım...” (AAÖAB, 29, 30)
- “Ha bir de **Sümüklü Fattirik** var.” (AAÖAB, 29)
- “**Almanacı Nebahat’ın** bir oğlu vardı.” (AAÖAB, 32)
- “Cevriye ille de ille **Mühendis İrfan** demiş, direktmiş.” (AAÖAB, 35, 36, 40)
- “Aman yetiş **Uyduruk Gazanfer** diyorlar.” (AAÖAB, 40)
- “Onu herkes ‘**Deli Nuruş**’ olarak bilir.” (AAÖAB, 47)
- “Lakabı, ‘**Kara Tabak**’tı.” (AAÖAB, 53, 60)
- “**Deli Cambaz** otururdu.” (AAÖAB, 57, 58, 60)

2.20. Yer Adları

Geçmişten günümüze kadar hayatların devam ettirildiği coğrafyalara isimler verilmiştir. Bazen bölgenin coğrafik şekillerine veya özelliklerine göre isim verilirken bazen de o bölgede meydana gelen olaylardan yola çıkılarak isimler verilmiştir.

“Yer isimleri, mekânların tarih ve kültürle irtibatını sağlayan unsurlardır. Ad seçiminde tanınan önemli şahsiyetlerin, bölgeyi kurtaran veya oraya yerleşenlerin isimlerinden de hareket edildiği olmuştur.” (Ilıcak, 2019, s. 29). Bu nedenle yer adlarının ortaya çıkmasında birden fazla etken olabileceği de görülmektedir.

Mustafa Çiftci öykülerinde yoğun bir şekilde kendisinin de Yozgatlı olması sebebiyle Yozgat’a ve çevre illerine yer vermektedir. Bunların yanı sıra farklı ülkelerden de bahsedildiği görülmektedir.

Çiftci’nin öykülerinde tespit edilen yer adları şu şekildedir:

- “O sırada **Ankara** sanayine de mal veren toptancı Nazif Bey vardı.” (AKC, 7, 8, 11, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 77, 78, 80, 136, 137)
- “Dedi ki, ‘Oğlum, **Yozgat’ta** sana ekmek yok, gel seni Ankara’ya götüreyim.” (AKC, 7, 11, 16, 17, 20, 27, 43, 45, 46, 48, 136)
- “Ankara’nın yarısı Yozgat, geri kalanı **Çankırı, Çorum...**” (AKC, 8)
- “**Kızılay’da** sanat galerisi var, oranın işini yapacağız.” (AKC, 8, 11)
- “**İstanbul’da** dayısının oğluyla ha bugün ha yarınmış işleri.” (AKC, 28, 29, 45)
- “**Balıkesir’e** yerleşmiş.” (AKC, 40)
- “Göçü **Eskipazar Mahallesi’nde** bir yere yıktık.” (AKC, 43)
- “**Türkiye’yi** alt üst ettiler.” (AKC, 59)
- “Bu sabunu teyzem **Almanya’dan** getirdi, kokulu sabun bunlar, ne güzel yeşil ve beyaz çizgileri var, koklayınca Almanya’ya gidiyorsun, ben çok yaptım ama gözlerini kapatman gerekiyor, elini burnuna götüreceksin, gözlerini kapatıp derin bir nefes alacaksın, hoop Almanya’dasın, ben böyle böyle her yerini gezdim Almanya’nın.” (AKC, 65, 66)
- “Engin bir seminer vesilesiyle **Endonezya’ya** gitti.” (AKC, 69)
- “Biri **Kayseri’de** polis, diğeri **Urfa’da** öğretmen.” (AKC, 137)
- “Ablalarının yaşı on yedi oldu olmadı, hemen biri **Almanya’da** öbürü **Belçika’da** birer damat buldu.” (BA, 10, 11, 39, 59, 64)
- “**Yozgat’ın** adamına laf lazım.” (BA, 11, 16, 66, 71, 72, 81, 83, 140, 141, 149, 150, 151)
- “Sirasöğütlerin oradaki apartmanın duvar dibinde beklerdim, yoğurt kabını verecekler diye.” (BA, 13)
- “**Çamlığa** kadar çıktım, Yozgat’a yukarıdan baktım.” (BA, 20-21, 56, 57)

- “**Ankara’ya** gitti.” (BA, 30, 51, 52, 53, 60, 63, 66, 71, 72, 76, 77, 78, 79, 80, 88, 92, 97, 158)
- “**Ulus** esnafından görmüş geçirmiş bir Hacı Münir Efendi vardır.” (BA, 30, 31)
- “Önce **İstanbul** ağzıyla rica etti.” (BA, 35, 72, 88, 123, 124, 147)
- “**Arabistan’da** boylu poslu Arap prensleri bu kokuyu sürmeden Cuma’ya gitmezlermiş.” (BA, 35, 36, 38)
- “**Kâbe** duvarına sürülen gül kokusuna kadar yalan yanlış ne bilirse anlatarak satıyordu kokuları.” (BA, 36, 45)
- “Haydar konuşmuyor ama kızı, ‘**Aşağı Nohutlu Mahallesi**’ diyor.” (BA, 50)
- “Diğer iki çocuk da **Avrupa’daymış.**” (BA, 52, 59, 60, 64, 67)
- “Mahalleleri gezmeye başlayan taksici ile Haydar önce **Eskipazar Mahallesi’ne** gittiler.” (BA, 53, 54)
- “Bir tek **Cevizli Pınar** yerinde kalmış.” (BA, 54)
- “Hatta **Amerika’ya** bile götürdüm.” (BA, 57, 93)
- “**Cumhuriyet Meydanı’nda** tur atan adamlara bakıyorum.” (BA, 68)
- “Onun için ‘Benim mallarım hep Ankara’dan, **Bursa’dan**, İstanbul’dan gelmedir,’ diyeceksin.” (BA, 72, 140, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156)
- “Otobüs **Kayaş’a** gelince muavin ‘Cümleten geçmiş olsun,’ diyor.” (BA, 80)
- “O saate kadar Refet Efendi ‘**Hacı Bayram’a** gideyim mübareği ziyaret edeyim,’ diyerek usul usul adımlıyor Ankara sokaklarını.” (BA, 80)
- “Söyle bakalım Ümmet Çavuş; Amerika **Irak’a** niye çattı?” (BA, 93)
- “Gel zaman git zaman askerlik çağı gelmiş, **İzmir’de** askerlik yapıp gelmişti.” (BA, 97, 104, 105, 106)
- “Babamın bağlantıları ve yıllarca çift maaş marifetiyle birikmiş paralar, bir de devlet bursuyla ben mastır için **İngiltere’ye** gittim.” (BA, 115, 116, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 130, 132)
- “**Londra’da** tahsil için bulunmaktaydım.” (BA, 115, 127, 128)
- “Türküler beni alıp **Türkiye’ye**, Elif’in yanına götürüyorlardı.” (BA, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 132, 135, 136, 137)
- “Ahmet dediğim adam **Hindistan’daki** atalarının her bir özelliğini vücudunun bir yerine dağıtmış yürüyen bir Hindistan’dı.” (BA, 126-127)
- “**Pazar** yerinde durur.” (BA, 141, 142)
- “Biz şimdi **Sivas’a** gidiyoruz.” (BA, 141)

- “Erkan diyor ki, o gece babam önce ben arkada, Selim Efendi’nin **eczanesinden** dönerken ben kimseye göstermeden ağlıyorum.” (BA, 149, 153, 154, 158, 159)
- “Bursa olmaz **Samsun** olur.” (BA, 155)
- “İskarpın çekmişim ayağıma ki benzeri **Ankara’da** yok.” (AM, 10, 45, 49, 50, 62, 63, 64, 75, 77, 80, 82)
- “İstemiyor, vallaha **Marmaris’teki** herifi istemiyor.” (AM, 12, 13, 15)
- “Meğer babam **Kırıkkale’ye** göçmek, fabrikada işe girmek sevdasına düşmüş.” (AM, 24, 27)
- “Bir gün babam bütün inadııyla **pazarda** bir yere durdu ve satışa başladı.” (AM, 26, 31, 37, 38, 39)
- “Nokta, Ankara-**Yozgat** yolunda otobüslerin durduğu yerdir.” (AM, 28)
- “Kumaşı dedem **hicazdan** getirmiş.” (AM, 41, 42, 43)
- “İkinci eş, yani Zakir’in anası **Almanya’ya** gitmiş, bir daha gelmemiştii.” (AM, 46)
- “Âdetlerimizden biri de Ankara-**Sivas** yolunun kenarına dizili banklarda oturup çekirdek çitlemekti.” (AM, 49, 50)
- “Meğer Terzi Yunus, **Belçika’daki** dayıoğluna Türkan’ı vermiş.” (AM, 53)
- “Ama beni kaçırıp da **İstanbul’daki** halama ulaştırırsanız çok duamı alırsınız.” (AM, 55, 64)
- “Bizim hanımın babası Kütük Selo, **Fransa’dan** para göndermese ben biterim.” (AM, 61, 67, 68, 69, 70, 71, 75)
- “Bir de Ankara’dan, **Çankırı’dan** yeni oyun havaları bulurdum ki ben çaldıkça koca avratlar bile oynamak isterlerdi.” (AM, 62-63)
- “Ankara’da **Ulus** çarşılarını talan ettim.” (AM, 63, 64)
- “Babam **Amerika** lafını duyunca sustu biraz.” (AM, 81, 87)
- “Sadece **Libya’da** ölmüş olan kocasını anlattırabildik.” (AM, 101, 107)
- “Esasen bu avludaki geçim düzeninin dümenini bizim herifin **Almanya’dan** doğruca kayınbabama gönderdiği paralar çevirir ve bu halde benim azıcık da olsa bir hürmet görmem lazım değil midir?” (AAÖAB, 10, 12, 24, 28, 82)
- “Ustabaşına arada bir soruyoruz, ‘**Boğaz’da** balık pahalı mıdır?’ diye.” (AAÖAB, 64)
- “‘Yahu **Amerikan** başkanını mı seçiyoruz, nedir bunca çaba?’ diyenler olduysa da dinletemedik.” (AAÖAB, 67)

2.21. Yöresel Sözcükler

Yöresel sözcükler yaşanılan bölgenin dil zenginliğini göstermek amacıyla çok önemli bir unsurdur. Mustafa Çiftci, öykülerinde İç Anadolu bölgesinde yoğun olarak kullanılan yöresel sözcüklerden yararlanmaktadır. Bu açıdan da incelenen öyküler yöresel sözcükler açısından oldukça zengindir.

Çiftci'nin öykülerine yer alan yöresel sözcükler şunlardır:

- “Ben galeri deyince araba satıyorlar **belledim**, meğersem resim, heykel satıyorlarmış.” (AKC, 8, 20, 31)
- “Atiye benim **emmim** kızı olur.” (AKC, 11)
- “Tamam **ana** tamam gidelim, isteyelim emmi kızını.” (AKC, 11, 27, 39, 46, 53, 71, 72, 73, 74, 91, 97, 99, 102, 103, 108)
- “Hamdi ne yaparsın çaresiz tamam der, tamam şart olsun haberin olacak, iç çayını de siktir get **gayrı**.” (AKC, 13)
- “Ulan **essah**.” (AKC, 26, 30, 31, 133)
- “Bir tek adı **ecik** kılçık.” (AKC, 27)
- “Nesli Abla'sı biraz kendi namını kurtarmak, biraz da yalan dünyada bir hayır işlese de şu Çati itini **eversek** kötü mü olur diye düşündüğü için yaptığı her şeyi.” (AKC, 32)
- “Bak ya pabrikadakiler de ağzını açmış seni bekliyo **elleham...**” (AKC, 44)
- “Gülizar'ın sırtındaki **çulu** vermedim.” (AKC, 47)
- “O gidip gelmelerinde gördüklerimden anladığım, teyzeme görev kocası **böcemez**, iş beceremez bir herifti.” (AKC, 61)
- “Küçükken üzüm bağlarında oynayan annem yorulmuş ve bağın yüksek yerindeki ‘**kelik**’ denilen çalı çırpıdan yapılmış gölgelikte uyuyakalmış.” (AKC, 69)
- “Bir insan üzerine bu kadar farklı renkte **çaputu**, bezi nasıl giyer, bu kadar boyayı yüzüne gözüne nasıl sürer, kadın kötü süslenmiş gelin arabası gibi, her tarafından bir şey sarkıyor.” (AKC, 90, 106)
- “Ablam yine serin serin konuştu ‘Bizi dinler miydin, sevdalıyım diye geziyordun, küçükken de böyleydin, kaç kere dedim, **bacım** sobaya yaklaşma diye, dinlemedin gittin, bastın elini sobaya, sonra bir ay ağladın yanık yarasıyla aklın başına geldi...” (AKC, 109, 136)
- “Cenaze evi kendi dumanına tav olmuş ateşler gibi **koygun koygun** yanıyordu sanki.” (AKC, 129)

- “Onlar dediler ki vallaha sen bilin ya Cemiyet gassal oldun, cenazeleri evirip çevirdin, bir güzel **yudun** yıkadın, boydan boya abdest aldındın tamam.” (AKC, 132)
- “Ben **çiğitten** yetiştim.” (BA, 10)
- “Ben boyuna posuna türkü **çığırmaya** başladım.” (BA, 12, 81, 90, 114)
- “**Anaya** babaya bunlar nasıl söylenir?” (BA, 14, 15, 18, 19, 20, 34, 73, 77, 78, 90, 92, 104, 136, 144, 155)
- “İnsan **seme** bir şey oluyor.” (BA, 16)
- “**Essah** bir vesile edilecek?” (BA, 18, 31, 81, 95, 98, 143, 157)
- “Sesim öyle **kılavlı**, öyle ataşlı, öyle erkek ki, görmelisiniz.” (BA, 18)
- “Ne de olsa yıllardır orada hizmet vermişsiniz, hiç olmazsa **zilyetlik** hakkınız doğar.” (BA, 28, 29)
- “Güreşçiler, davul, zurna **gırla**.” (BA, 38)
- “O damar tüm **azalarına** kan taşır, hiç durmadan.” (BA, 39)
- “Amma işte bize böyle **belletmediler**.” (BA, 43, 52, 74, 78, 89, 92, 145, 146, 154)
- “Bir gün taksici **punduna** getirip sordu.” (BA, 56)
- “Çocuk kadar beceriksiz ya da senin dediğin gibi ‘**böcemez**’ oldum.” (BA, 64)
- “**Emmin** kölen olsun, yapılacak bir iş ise neden olmasın?” (BA, 77, 84, 103, 152)
- “Hemen **alaflanma**.” (BA, 82)
- “Babaannesini de **lafazandı**.” (BA, 89)
- “İşte geldi çöktü Iraklının **ümüğüne**.” (BA, 93)
- “Bunu yapanlar acep içine ne koyarlar da böyle datlı olur, he mi Hüsniye **Bacı**?” (BA, 103)
- “Zeliha sair zamanlarda ‘Yıldım bu **gobelin** şerrinden,’ diye derlendiği Erkan’ını götüreceklerini duyunca biraz salya sümük olmuş.” (BA, 143, 155, 160)
- “Diğer iki çocuk biraz saf, biraz **apili**, biraz balık gibi **seme** şeylermiş.” (BA, 144)
- “Ama oynamayı bilmeyen de **habire** koşar durur.” (BA, 146)
- “Erkan, ‘**elleham**’ deyince gülmüşler.” (BA, 150)
- “‘Eh tamamdır, buranın kabuğunu kırdık, **gayri** elimdedir bu takım,’ diyormuş.” (BA, 151)
- “Ben anladım, bu akşamdan **ütülmüş**.” (BA, 156)
- “Üç **bacı**, bir ben; toplam dört çocuk.” (AM, 8, 9, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21)
- “Bizim mahallenin **capcık** kızları bile hakkını teslim eder ve ‘Köşklere layık bu Aslı,’ derlerdi.” (AM, 9)

- “**Mintanımın** üstten üç düğmesi boşuna mı açık?” (AM, 10, 100)
- “**Anama** giden yolda bir demir kapı olmuşlardı.” (AM, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 46, 47, 48, 55, 56, 57, 60, 63, 64, 70, 71, 77, 78, 79, 85, 93, 94, 104)
- “Askerdeyken ‘fücut’ değil, ‘vücut’ demeyi **belledim**.” (AM, 16, 29, 55, 66, 71, 72, 87)
- “O bakış ne kadar sürdü bilemiyorum ama anladım ki yirmi beş yıllık ömrüm yalan, o bir anlık bakış **essah** imiş.” (AM, 18, 50)
- “‘Şimdi çok **çörüzsün**,’ diyordu.” (AM, 23)
- “Kırıkkale sıcak olduğundan **zerzevat** çabuk bozuluyor.” (AM, 27)
- “O sırada birader, ben bir **helaya** gitsem diye çıkacakken kolundan tutup oturttum.” (AM, 39, 82)
- “Seni ezerim la **göbel**, otur şuraya.” (AM, 39, 45, 104)
- “Ya da imza derlerse, neyse **gayri**...” (AM, 40, 61, 65, 70)
- “Yunus elindeki **mezurayla** Zakir’in ölçülerini aldı.” (AM, 45)
- “Bana göre **esvabını** yıkayan yoktu.” (AM, 46)
- “Gel bizim eve **çimek** kardaşım.” (AM, 46)
- “Yani bizim evde **yunur**, yıkanır, ıhlamur içer, sonra da uyurduk.” (AM, 46, 72)
- “Ben sana **hoşgeşlik** mi geçiyorum?” (AM, 51)
- “Çalar **çıgırırım**.” (AM, 59, 62, 67, 68, 69)
- “Kızı istemeye **emmim** gitti.” (AM, 63)
- “Arif öyle ters yerden taş savurmuştu ki o taş sanki tam **böğrüne** geldi Cabir Usta’nın.” (AM, 70)
- “Ha bir de **ekeleşmiş** garsondan uzak dur.” (AM, 86)
- “Ben batarken sizin firmanızın ismi için **dazgirlik** edemem.” (AM, 93)
- “Çünkü benim kocam olacak Ferhat tek çift laf etmez **anasına**, babasına, abisine...” (AAÖAB, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 25, 47, 55, 62, 81, 82, 85, 88, 95)
- “Düğün gecesi en beyaz **mintanımı** giyerim.” (AAÖAB, 13, 17)
- “Halam, ‘anam **bacım** ağlaya ağlaya öldük,’ diyordu.” (AAÖAB, 25, 87)
- “Şöyle **zonturlu** bir şey olsun.” (AAÖAB, 48)
- “**Emmin** olacak ayı yavrusu yediği bal ile kaymaklaın hakkını verdi.” (AAÖAB, 50)
- “Senin kaba görüntünün yarısı **esvap** imiş.” (AAÖAB, 52)
- “Benim adımlı **çığırarak** olan Nuriye desin yoksa adımlı hiç anmasın.” (AAÖAB, 52, 64)

- “Çok yediklerinden bir zaman dışarı çıkarmazsanız birbirlerini **havkalar**, ısırırlardı.” (AAÖAB, 55-56)
- “Soba **farıldadıkça** Mamay sevinir, sobayla konuşurdu.” (AAÖAB, 81)
- “‘**Yarnım** ağrır,’ derdi.” (AAÖAB, 81)

2.22. Formel Sayılar

Formel sayılar, Türk halk toplumunda önemli anlamlar içermektedir. Bu sayılar toplum tarafından uğurlu ve kutlu sayılmaktadır.

Boratav, halk inanışında bazı sayıların özel manalarla anıldığını ve formel sayıların hepsinin hayırlı ve uğurlu anlamlar taşıdığını söylemektedir. Ancak bu sayıların Türklere özgü olmadığını, Mısır, Sümer gibi pek çok Mezopotamya geleneğinde görüldüğünü ve tek sayılara daha da önem verildiğini ifade etmektedir. (Topçu, 2015, s. 274)

- “Çati’nin **üç beş** yıl içinde bıyıkları terlemiş, gözünde kalın gözlükleri, kahvenin baş köşesinde sandığı olan bir adam olmuştur.” (AKC, 17, 21, 26, 27, 38, 56, 67, 71, 79, 80, 86, 88, 89, 99, 117, 128)
- “Nesli Abla’sı **kırk yaşında** bir kaplumbağa gibi ağır ağır kımıldadı.” (AKC, 29, 92)
- “Eniştem bahçesindeki küçük şifhanesinde tam **yirmi** yıl geçirdi.” (AKC, 61)
- “Dükkânda **beş** kişi olduk.” (AKC, 116)
- “Sonunda altı dükkân üstü **üç** katlı bu apartmanı dikmiş.” (BA, 10, 29, 35, 36, 37, 43, 52, 76, 127, 132, 136, 143, 151, 158)
- “Şimdi, Handan denilen bir sevdalık derdine her dakika **kırk** tevile döner benim halim.” (BA, 12, 57)
- “**Beş** dakika arayla doğmuştu ikizler.” (BA, 34, 35, 36, 42, 44, 62, 76, 84, 151)
- “Tam **yedinci** geceye kadar çıkmaz.” (BA, 39)
- “**Bin bir** teşekkürle çıktılar odadan.” (BA, 47)
- “Sadi derdi ki bu adamlar **iki** bardak çayın hesabını yapar.” (BA, 68, 102, 104, 126, 158)
- “Ve yattım, ama ne yatış, **on** gün sürekli ateş, sürekli titreme nöbetleri.” (BA, 131)
- “O zamanlar **on beş** yaşındaydım.” (AM, 7, 24)
- “**Üç** bacı, bir ben; toplam dört çocuk.” (AM, 8, 9, 19, 23, 29, 30, 34, 38, 48, 56, 57, 77, 87, 88, 92, 93, 99, 102, 104)
- “**İki** adımda vardık.” (AM, 17, 72, 82, 83, 90)
- “İlk **beş** sene çocukları olmamış.” (AM, 26, 30, 89, 93, 104)

- “Babam **kırk** kişiye danışmadan adım atmayan bir adam olduğundan sora sora bir yer buldu.” (AM, 98)
- “Melahat **üç** tane eniğinin peşinde ağzında sakız akşama kadar avarelik eder.” (AAÖAB, 9, 10, 14, 22, 30, 33, 41, 71, 87, 89)
- “Onu **beş** kere üst üste yenebileceğimi söyledim.” (AAÖAB, 23, 31, 51, 58, 69, 71, 72, 73, 82, 83, 90)
- “Dışarı çıkınca önde ben, peşimde bazen **dokuz** tane köpek dolaşırdık.” (AAÖAB, 56)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MUSTAFA ÇİFTÇİ'NİN ÖYKÜLERİNDE HALK BİLİMİ UNSURLARI

3.1. Geçiş Dönemleri

Geçiş dönemleri; doğum, evlenme ve ölüm gibi toplumda önemli bir yere sahip olan âdetleri içerisinde kapsamaktadır. Doğum, evlenme ve ölümün çevresinde gerçekleşen pek çok ayin, tören, dinsel ve büyüsel işlemler bulunmaktadır. Bu işlemlerin amacı insanda meydana gelen yeni durumu kutlamak, kutsamak ve o kişiyi tehlikelerden ve zararlı durumlardan korumaya yöneliktir. Böylece geçiş dönemlerinde görülen âdet, gelenek ve görenekler o toplumun folklorunun ana bölümlerini oluşturmaktadır. (Örnek, 1971, s. 11)

Geçiş dönemi içerisinde bir milletin kültür kodları açıkça görülmektedir. Bu dönem içerisinde düzenlenen halk eğlenceleri sayesinde bireyler kendi sözlü edebiyat ürünlerini, inanç unsurlarını, yemek kültürünü ve iletişim biçimlerini tanıma, benimseme ve icra etme imkânı bulur. (Özdemir, 2005, s. 339)

Bu bölümde Mustafa Çiftçi'nin öykülerinden; doğum öncesinden başlayan, doğum, doğum sonrası, ad verme, askerlik, kız isteme, söz-nişan, nikâh, düğün, evlenme, kız kaçırma, ölüm, kefenleneme, gömme, yıkama, cenaze taşıma ve helva yapma gibi insan hayatının en başından başlayıp sonuna kadar takibi yapılmaktadır. Toplumdaki kurallar, örf, âdet, gelenek ve görenekler incelenmektedir.

İncelenen eserlerde geçiş dönemiyle ilgili unsurlar doğum, evlilik ve ölüm başlıklarında verilmiştir.

3.1.1. Doğum

Hayatın ilk evresi olan doğum, kompleks bir durumdur. Türk kültüründe çocuk, ailenin en önemli parçasıdır. Eski zamanlarda çocuğu olmayan annenin söz hakkı bulunmamakta ve hor görülmektedir. Bu nedenle çocuğu olmayan hatta erkek çocuğa sahip olmayan kadınlara *kusurlu* denmektedir. Hayatlarındaki bu eksiği düzeltmek isteyen insanlar ise pek çok yöntemle başvururlar.

“Üreme ve türü/soyu sürdürme, insanlarla hayvanların ortak amaçlarındandır. Türü ya da nesli sürdürme isteği, hayvanlarda içgüdüsel iken insanlarda iradidir.” (Aça ve Yolcu, s. 2016: 436)

3.1.2. Doğum Öncesi

Doğum öncesi dönem, anne ve babanın bebek sahibi olma isteğinden başlayıp bebeklerinin olduğu güne kadar devam eden bir süreçtir. Aileler bu aşamada hem bebeklerinin olmasını hem de rahme düşen bebeğin sağlıklı bir şekilde dünyaya gelmelerini ister. Bu sebeple de anne adayları bazı şeylere dikkat ederek bu dönemleri sıkıntısız bir şekilde atlattır.

“Bu dönem, çocuk sahibi olmaya karar verilmesinden başlayarak, doğum olayının başladığı döneme kadar olan bölümü içermektedir.” (Artun, 2016, s. 154)

Toplumumuz tarafından gebe kadının her zaman bir ayrıcalığı vardır. Gebe kadınlara ağır yükler taşıtılmaz. Ayrıca otobüs ve metro gibi halk taşıtlarında özel koltuklara sahip oldukları gibi hastanelerde de özel muameleyle karşılaşırlar. Çünkü halkın gözünde gebe kadın iki canlı bir varlıktır.

Mustafa Çiftci öykülerinde gebeliğe ve bu sürece yer vermektedir. Çocuk sahibi olmak isteyen bir ailenin çareyi doktorda bulamadıktan sonra çeşitli otlardan yararlanmaları anlatılmaktadır. Öykünün sonunda ise çocuk olmayan evin neşesizliğinden ve bu sebeple bir ailenin dağılışı bahsedilmektedir. Başka bir öyküsünde ise evlilik dışı olan bir bebeğin toplum tarafından kabul görmeyeceği fikri ile bebeğin biyolojik anne ve babasının aile büyükleri tarafından evlendirildiği görülmektedir. Bunun sonucunda da yazar öykülerinde çocuk sahibi olmanın öneminden ve bununla birlikte bu konuda toplumun kurallarına da uyulması gerektiğinden bahsedilebilmektedir.

Çiftci'nin öykülerinde yer olan doğum öncesi unsurları şu şekilde görülmektedir:

- “Yıllarca bu ocakta bir çocuk sesi duyulsun diye çok uğraşmışlar ama olmamış işte.” (AKC, 120)
- “Cemiyet Yenge gebelik bulantısı nedir bilmezdi ama Feramuz meselesi onu gebeler kadar bulandırdı.” (AKC, 135)
- “Beraberce gezmelere gidiyorlar, kadınlar, ‘Acaba Memnune’nin karnı kabarmış mı, bir yolcu gelecek mi?’ diye soruyorlardı.” (BA, 90)

- “Memnune’nin karnındaki hareket ılık ılık herkesi heyecanlandırdı. Kadınlar, kızlar, yalandan telaşlandılar: ‘Ne yedirsek de Memnune’nin bulantısı geçse?’” (BA, 99)
- “Bu iğne ile dükkân açmış, bu iğne ile ev kurmuş, bu iğne ile evlat sahibi olmuş, bu iğne ile dede olacakken, Memnune’nin karnı burnundayken bu oğlan nereye gider?” (BA, 101)
- “Senin yerine doğacak yavruyu evlat bellerim.” (BA, 107)
- “Kızın karnındaki yumrunun haberini vermiş.” (BA, 157)
- “‘Koca bilip yanına varmadım ki nasıl olacak çocuk?’ derdi annem.” (AM, 26)
- “Aklı her şeye yeter ama artık durulmuş bir adamken, bunca saygı duyanı bunca el öpeni varken, millet yerden aşağı selamı dururken bu kız şimdi karnında nereden geldiği bilinmez bir yumruk kadar et parçası ile onun bunca saltanatını hiç edecek, öyle mi?” (BA, 158)
- “Selim Efendi Ebru’yu muayene edip gebelik haberi veren doktora en pahalısından bir saat aldı.” (BA, 160)
- “Gece lohusa kadınların kötü düş görüp bağırdığı gibi bağırırmış.” (AM, 19)

3.1.3. Doğum Sonrası

Mustafa Çiftci öykülerinde doğum sonrası yapılan uygulamalara yer vermemektedir. Bununla ilgili sadece öykü karakterinin çocuğunun dünyaya gelmesinden bahsetmektedir. Öykülerde yer alan doğum sonrası uygulamaları şu şekildedir:

- “İlk çocuğum erkek oldu.” (AKC, 36)
- “Oğlandan sonra bir de kızım oldu.” (AKC, 36)
- “İki çocukları olmuş, biri doğum sırasında ölmüş, öteki de Pervin Şermin işte...” (AKC, 95)
- “İki kızımız oldu, bana da iki kızıma da iyi bakar, bir gün olsun kırmaz beni, geçimimiz güzel, düzenimiz iyi, yani yuvamda mesudum, Rabbim herkese nasip etsin...” (AKC, 110)
- “Sonra iki kız bir oğlan... Kızlarım Nurdan ile Aydan.” (AKC, 112)
- “Sonra iki kız, bir oğlan.” (BA, 50)
- “İkisinin de birer oğlu var.” (BA, 64)
- “Zaman gelmiş, gün dolmuş, evlenmiş ve iki oğul vermiştir Allah.” (BA, 72)
- “İki tane yavrum oldu. Birincisi oğlan, sevmeyle bitmeyecek bir şey, bildiğin pamuk şekeri. İkinci yavrum kız. Anasına çekmiş. Kemikli, iriyarı, gözleri mavi.” (AM, 77)

- “‘Yusuf sana bir müjdem var. Oğlum oldu!’ dedi.” (AAÖAB, 18)
- “‘Erkek babası oldun, daha sırtın yere gelmez,’ dedim.” (AAÖAB, 19)

3.1.4. Ad Verme

Türklerde ad verme geleneği çok eskiye dayanmaktadır. Dede Korkut Hikâyeleri’nde bu gelenek karşımıza sıkça çıkmaktadır. Hikâyelerde bir çocuğa yaptığı kahramanlıktan sonra ad verilmesi o çocuğun toplum tarafından artık kabul gördüğünü ve bir yeri olduğunu göstermektedir.

Günümüzde bu durum azalsa da Türkler aile büyüklerinin isimlerini çocuklarına vermektedirler. Bu düşünceyle hem o aile büyüğünün adı yaşatılır hem de dünyaya gelen çocuğun adı verilen aile büyüğü gibi güzel bir hayat yaşaması umut edilir. Ad koyma geçmişte bir kahramanlık sonrası verilse de günümüzde çocuk dünyaya geldikten hemen sonra verilir. Aile büyüğü çocuğun kulağına ezan okuyarak üç kere adını kulağına söyler ve böylece çocuğa ad verilmiş olur.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde çoğunlukla aile büyüklerinin isimlerine, siyâsî görüşe göre ya da bir vefa sonucu verilen isimlerle karşılaşmaktadır.

- “Ben **Deniz** koydum adını.” (AKC, 36)
- “Bu sefer tecrübeliyim, anamın adını koydum ama bir taşla iki kuş; **Bahriye**.” (AKC, 36)
- “Bu çocuk doğduğunda dedim ki, ‘Ben rahmetli babamın adını koyacağım, adı **Memduh** olacak.” (AKC, 89)
- “Oğlum, **Nurettin**. Babamın adı...” (AKC, 112)
- “**Hüsniye**’nin adı babaannesinden gelir.” (BA, 89)
- “‘Yusuf kardaşım, hanım dedi ki bu oğlanın isim hakkı Yusuf Abi’mizdedir. Kabul ederse adı **Yusuf** olsun yavrumuzun.” (AAÖAB, 19)
- “Hani Fikret’in babasının şiirlerini sevip de benim **Fikret’ime** adını koyduğu şair.” (AAÖAB, 31)
- “Benim adımlı anam **Nuriye** koymuş. Peki neden koymuş? Siz bu adı unutun da bana Nuruş deyin diye mi koymuş? Benim adımlı çağırarak olan Nuriye desin yoksa adımlı hiç anmasın.” (AAÖAB, 52)

3.1.5. Askerlik

Türk toplumunda askerlik yapmak bir erkek için büyük bir geçiş evresidir. Eski zamanlarda askerlik yapmayan erkekler toplum tarafından hoş karşılanmamaktadır. Bu sebeple de hem vatanî borcunu ödemek için hem de toplumda bir yere sahip olabilmek için askerliği her Türk genci yapmak istemektedir. Bu durumu Türk töresiyle de izah edebiliriz. “Şehadet ve gaziliğin asker için bir onur, bir mertebe olması, Türk insanının bayrağına ve vatanına karşı beslediği sevgi, her durumda kutsal değerleri için silah altına girmeye hazır olması” (Fidan, 2020, s. 25) anlayışı askerliği halk yaşamının temeline yerleştirmiş, bu da birbirinden farklı pratiklerin ve hatta bir asker folklorunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Mustafa Çiftci öykülerinde askerliğin toplum tarafından öneminden bahsetmektedir. Öyküde tespit edilen askerlik ile ilgili unsurlar şunlardır:

- “**Askere** kadar marangoz yanında durdu.” (AKC, 7, 19, 20, 30, 65, 120)
- “**Askerlik** sonunda dükkâna geldim.” (AKC, 7, 19, 20, 21, 36)
- “Gel zaman git zaman **askerlik** çağı gelmiş, İzmir’de askerlik yapıp gelmişti.” (BA, 97, 99)
- “**Askere** gitmeden evvel çok emek verdiği sanayiide şimdi ‘Şahin Oto’ isminde bir dükkânı olacak.” (BA, 99)
- “Hele **askerlik** etsin, hele ecik çıkırıp gezsın diye düşünüp paraya boğmazlardı beni.” (AM, 9, 16, 77)
- “Daha **askere** gitmemişti. Ama Cabir Usta’ya göre **askerde** kesin komando yaparlardı, çünkü böyle yiğit ele geçmezdi.” (AM, 61, 62, 82, 91, 97)
- “İçimizde bir arkadaş **asker** mektubu nasıl yazılır biliyordu.” (AAÖAB, 94)

3.1.6. Evlilik

Mustafa Çiftci taşra hayatını ele alan bir yazardır ve öykülerinde de genellikle taşradaki evliliklerden bahsetmektedir. Taşrada birlikteliği meşru kılmanın bir çözümü olan evlilik, kendine özgü dinamiklerle sağlanmaktadır (Demir, 2020, s.36). Çiftci, öykülerinde genellikle gerçekleşen evliliklerin sebepleri aile baskısı ve belli bir yaşa geldikten sonra evliliğin görev gibi düşünülmesinden kaynaklanmaktadır. İnsanların genellikle dul kalmamak ve toplum baskısından kurtulmak için evlendikleri görülmektedir. Öykülerde mutsuz evlilikler, sessiz evlilikler ve sonunda mutluluğu yakalayan evlilikler görülmektedir (Erdöl, 2019, s.106-110).

3.1.6.1. Kız İsteme, Kız Alma

Kız isteme ve kız beğenme kültürümüzde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Evlenme çağına gelmiş genç erkeklerin aileleri oğullarının mürüvvetlerini görmek istemektedirler. Bu sebeple de aileler tarafından gelin arayışı içine girilir. Erkek ailesi tarafından gelin aranırken hem kızın hem de kızın ailesinin kendilerine ve oğullarına uygun olmalarına dikkat edilir. “Bu âdetin tüm yörelerde hâlâ işlendiği ve oldukça saygın olduğu görülmektedir. Kimi yörelerde kız isteme söz kesme âdeti birlikte yerine getirilirken kimi yörelerde –bu kişilerin maddi güçlerine de bağlı olarak değişmekte- ayrı zamanda yerine getirilir.” (Artun, 2016, s. 202)

Mustafa Çiftci öykülerinde kız isteme merasimi detaylıca verilmemektedir. *Kız isteyelim, kız aldık, kız verdik* gibi ifadeler kullanılmıştır. Bu ifadeler yörenin ağzına göre de farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Kız isteme ve beğenme merasimi ile ilgili tespit edilenler şu şekildedir:

- “Yozgat’a gelince anam dedi ki, ‘Sana Atiye’yi **alacaz**, ne dersin?’” (AKC, 11)
- “Tamam ana tamam gidelim, **isteyelim emmi kızını**.” (AKC, 11, 87)
- “‘Ya **alırım** ya ölürüm,’ diye sevda çeker olmuştu.” (AKC, 26)
- “Babası **kızı verip** de Çati murat alınca, ‘Ben seni Döndü diye değil, Senem diye sevdim fıstığım,’ diyecektir.” (AKC, 27, 29)
- “‘Ne sevmesi, **seni istiyor** dediler. Ben varmam dedim.’” (AKC, 54)
- “‘Geleceğim,’ diyor, ‘**Alacam**,’ diyor, ‘Seviyom,’ diyor, gerisini anlamıyorum.” (AKC, 106)
- “Dedim ki, ‘Bana bak, ben oyuncak mıyım ki benimle oynuyorsun, hani geliyordunuz, hani **istiyordunuz**, böyle olursa bir daha yüzümü göremezsin bunu bil...’” (AKC, 107)
- “Dükkân dibine gömdüğü, tezgâh arkasına esir ettiği oğlu nasıl bir gelin seçermiş, nasıl bir **kız almış**, uyduruk dükkânın için ağzına geleni sayıp demediğini bırakmadığın, üniversiteye salmadığın, adam yerine koymadığın oğlan nasıl bir erkekmiş?” (BA, 14, 88, 97, 105)
- “Haydar, tanıyıp ne yapacaklar ki, **kızlarını isteyip** dünür düşmedik ya gözleme istedik.” (BA, 55)
- “‘Ben çıracıya **kız vermem**,’ demiş, direktmiş.” (BA, 78)
- “Kendi yanına **gelin diye ahyormuş gibi al**.” (BA, 92)
- “Memnune usulünce **istendi**.” (BA, 98, 99, 135, 160)
- “Dünür düştük, **kızı istedik**.” (AM, 63)

- “Anam babam koca Fransa’yı elediler de bir **kız buldular.**” (AM, 71)
- “**İstemeye** gelenlerden kırtasiyesi olan bir gence içim ılıdı.” (AAÖAB, 89)
- ““Ölürüm yoluna oğlan, gel **beni al,**’ dedim içimden.” (AAÖAB, 90)

3.1.6.2.Söz, Nişan

“Bugün şehirlerde ve küçük yerleşim yerlerinde de devam eden ‘nişan’ geleneği, kimi yerlerde ‘söz kesimi’, ‘kız isteme’ gibi adetler gerçekleştirilirken yapılmış sayılır; kimi yerlerde ise –maddî gücü yerinde olan ailelerde özellikle- ayrı bir nişan töreni yapılır.” (Artun, 2016, s. 205)

Yapılan nişanla topluma kız ve erkeğin evleneceği duyurulur. Çiftci, öykülerinde söz ve nişan merasimlerinden ayrıntılı bir şekilde söz etmemektedir. *Yüzük takıldı, nişanladı* gibi ifadelerle belirtmektedir. Öyküde tespit edilen söz, nişan merasimleri şu şekildedir:

- “**Allah’ın emri Peygamber’in kavli...** Mayıs’ta **nişan**, Haziran sonunda düğün...” (AKC, 11)
- “Daha doğrusu bir rivayete göre **nişanlısından** ayrılınca küsmüş.” (AKC, 25, 27)
- “Çok yandı ama **sözlüymüş** bu kız.” (AKC, 28)
- “**Nişanlı** dedim.” (AKC, 29)
- “Halime’ye **yüzük takarlarken** yapılacak gül şerbetinin boyası bile alınmıştı.” (AKC, 32)
- “**Nişanlılığımızın** üç veya dördüncü ayında Engin bir seminer vesilesiyle Endonezya’ya gitti.” (AKC, 69)
- “Bu sevda acaba bir **nişan yüzüğüne**, oradan da hayırlısıyla bir beyaz gelinliğe bağlanır mı?” (AKC, 78)
- “Babam bir ay içinde **nişan**, üç ay içinde düğün edip paketledi ablalarımı.” (BA, 10)
- “**Yüzük takıldı.**” (BA, 98, 135)
- “Şahin **nişanlanmış** da koluna bir Memnune mi takılmış?” (BA, 99)
- “Hemen **nişan**, ardından düğün yaptılar.” (AM, 13, 53, 62)
- “Önce **söz** yaptık, sonra **nişan.**” (AAÖAB, 60)

3.1.6.3.Nikâh

Kız ve erkeğin resmî ya da dinî olarak evlenmesidir. Resmî nikâh belediye memurları tarafından kıyılırken imam nikâhını ise mecburi olmamakla birlikte bir cami

hocası ya da imam tarafından kıyılabilir. Bu kişiler dışında Allah inancı olan ve imam nikâhı prosedürlerine hakim bir kimse de imam nikâhını kıyabilir. Bu iki nikâh sonucunda hem devlet hem de Allah önünde çiftler evli sayılmaktadır.

Çiftci öykülerinde hem resmi hem de imam nikâhından bahsetmektedir. Çok fazla olmamakla birlikte öykülerde tespit edilen nikâh merasimleri şu şekildedir:

- “‘He,’ dersen buradan çıkıp **nikâh** için yola düşek.” (AKC, 138)
- “Gülbeyaz lafı açılınca konuşma hızını artıran Aziz Efendi, işin sonunda Gülbeyaz’ı tavsiye edenlerin sülalesine, Gülbeyaz’la **nikâhlarını** kıyan hocanın ecdadına, ‘Gülbeyaz bir tanedir,’ diye öve öve anlatarak başına saran komşu kadının atasına söverdi.” (BA, 25, 136)
- “Önce Türkiye’ye gideceğiz ve orada **nikâh** falan olacak.” (BA, 136)
- “Belki Özal bile gelir **nikâhıma**.” (AM, 12, 23, 35, 36, 37, 38)
- “Sadece **imam nikâhlı** bir durum.” (AM, 35, 36, 37)

3.1.6.4. **Düğün**

“Medeni nikâhtan sonra yapılan düğünle, gelinle güveyin evliliği yasa, din ve bağlı bulunduğu topluluğun üyelerinin onayıyla geçerli sayılır. Düğünden amaç kadın ve erkeğin evliliğini ilan etmek toplumun gözünde geçerli kılmak, kutlamak ve kutsamaktır.” (Artun, 2016, s. 206)

Mustafa Çiftci öykülerinde dünya evine girmekten sıkça bahsetmektedir. Ancak bu merasimi okura uzun uzun anlatmamaktadır. *Everdi, damat etti, murat aldı, mürüvvetini gördü* gibi ifadelerle okura sunmaktadır.

- “Kendisi hiç **evlenmemiş**.” (AKC, 25)
- “Bir daha **evlilik** tarafına yönünü dönmemiş bir kadındı.” (AKC, 25, 33, 54, 68, 83, 97)
- “Çatı’yi şöyle karşıma alıp **damat etmeliydim** dedi.” (AKC, 28)
- “Nesli Ablası biraz kendi namını kurtarmak, biraz da yalan dünyada bir hayır işlese de şu Çatı itini **eversek** kötü mü olur diye düşündüğü için yaptı her şeyi.” (AKC, 32)
- “Askerliği yaptım, Nurten’le **evlendim**.” (AKC, 36, 54, 68, 84, 95, 109, 112, 137)
- “Evlilik ve **düğün** işinde neler çıktı neler.” (AKC, 68, 84, 110, 128)
- “Sıkıntımız yok ama ‘yaşım geçiyor, **evlensek**’ diye yola düştük.” (AKC, 72)
- “...ben bir tanecik oğlumun **mürüvvetini** göremem, artık bu yatak benim ölüm döşeğim olur ama senden tek bir ricam, son bir isteğim olacak, benden sonra sakın **evlenme**,

oğlumu üvey anne eline düşürme, ikiniz bir arada kalın, madem oğlumuzun bu kızı **evlenmesine** izin vermiyorsun o vakit ikiniz birbirinize sahip çıkın, tamam mı Münir... Eğer bir gün oğlumuz da kısmet olur **evlenirse**, gelin kızıma beyaz gelinlik içinde benim mezarıma getir, oldu mu Münir...” (AKC, 83-84)

- “Mecburen çeşmeye gidersin, başlarsın doldurmaya, su dolar, doldukça şırıl şırıl beni alır götürür, atın sırtına binerim, **gelin olurum**, davul vurur, mahallenin bebeleri koşturur, ben telli duvaklı at üstünde evin önünden ayrılırım, yüreğim pır pır eder...” (AKC, 106, 110, 112)
- “Gurbete **gelin giden** ablalarım lâl oldu, ağzını açıp da bir gün karşı gelmediler.” (BA, 9, 14)
- “Ablalarımın yaşı on yedi oldu olmadı, hemen biri Almanya’da öbürü Belçika’da birer **damat buldu**. Damatlar uzaktan akraba olurlar.” (BA, 10)
- “Babam bir ay içinde nişan, üç ay içinde **düğün** edip paketledi ablalarımı.” (BA, 10, 39, 59, 137)
- “Tamam, ben buraya gelir **gelin olurum** mu diyecek? Buraya gelir, burada kalır, sana varırım mı diyecek?” (BA, 16)
- “Bu Handan **evliymiş** ya la...” (BA, 20, 49, 64, 72)
- “**Başını bağladıkları** kim?” (BA, 49)
- “Taksici, lafın önünden arkasından dolaşarak Sibel’in **evlilik** meselesini açtı.” (BA, 58, 92, 106, 136)
- “**Evlenirsem**, akademik kariyerim yarım kalırsa üzülürüm.” (BA, 58, 98)
- “Kızım sen yaşın geçmeden bir **baş beraber** bul.” (BA, 58)
- “Sevim kocasının huyunu biliyordu ama yine de gencecik kızın karşısına dikilip ‘Sen niye **evlenmiyorsun?**’ demesine kızdı.” (BA, 58)
- “‘Ben Haydar’ı da Sibel’i de **evlendireyim** de gör Sevim Hanım.” (BA, 59)
- “Haydar, Belgin Hanım’ın onca hatırasına karşı şimdi hiç bilmediği biri ile bu yaşta **evlenmeyi** kabullenemiyordu.” (BA, 60)
- “Ben **evlenemem**.” (BA, 60)
- “**Eş** de buldu.” (BA, 88)
- “**Evlendirme** meselesini kesip biçip bir elbise yapmak istedi.” (BA, 88)
- “Demek Niyazi Ustamız **evlendirecek kızı** da bulmuş.” (BA, 91)
- “Şahin, Memnune ile karı koca olup **murat alınca**, sabah evden çıkarken ceketini Memnune tutup bir kenarda mahcup durunca, akşam eve vaktinde gelmesi gerekince,

Hüsniye yengesiyle oyunlar oynayıp yengesini pek sevince, Şahin anladı ki artık iş ciddiye binmeye başlamıştır.” (BA, 99)

- “Elif **evlendikten** sonra İstanbul’a yerleşmişti.” (BA, 123)
- “Benim küçük dairemde dışarıdan sipariş ettiğimiz yemekten sonra Tina’ya dedim ki, ‘Tina **evlenek** de kurtulak.’” (BA, 135)
- “Ankara’ya gönderilse, ama ne zaman olursa olsun bu kız **evlenmeyecek** mi?” (BA, 158)
- “Kavgalı, gürültülü de olsa Selim Efendi’ye **damat oldu.**” (BA, 160)
- “Anam Aslı’nın **evleneceğini** söylediğinde sofradaydık.” (AM,10, 16, 21, 26, 46, 57, 63, 65, 77)
- “Aslı’nın **gelin gideceği** yer Marmaris’ti.” (AM, 11, 12)
- “Gökyüzüne baka baka hayalimde kendi düğünümü yaptım.” (AM, 12)
- “Hemen nişan, ardından **düğün** yaptılar.” (AM, 13, 59, 60, 62, 65, 66, 67, 69)
- “Daha **gelin indireceksin**, torun seveceksin.” (AM, 72)
- “Sizin **yuva kurmanız**, gün görmeniz, **murat almanız** lazımdır.” (AM, 75)
- “**Düğünlerde** kartal kanat olup, nara atıp, oyunculuk etmem dedemden miras.” (AAÖAB, 13, 14, 15, 16, 17, 18)
- “Geline de boş durmadı az bir zamanda ilçenin güzel kızlarından bir de eş buldu kendine.” (AAÖAB, 35, 60)
- “Ablam **evlendi.**” (AAÖAB, 59, 78, 90)
- “Sonra Hamdi ile **dünya evine girdik.**” (AAÖAB, 90)

3.1.6.5.Kız Kaçırma

“Ailelerin evliliğe karşı çıkması durumunda kız kaçırma olayı gündeme gelir. Bu durum, sosyo-ekonomik ve diğer sebeplerle en çok kız tarafının engellemesi ile ortaya çıkar. Kız kaçırmanın diğer bir şekli de kızın rızası olmadan, zorla kaçırılmasıdır.” (Artun, 2016, s. 197)

Kültürümüzde kız kaçırma yoluyla evlenme şekli de görülmektedir. Kızın onayı ya da onayı olmadan da kız kaçırma adetleri toplumumuzda görülebilmektedir. Genellikle kızın ya da ailesinin bu birlikteliğe karşı gelmesiyle erkek tarafının kızı kaçırması sonucu yapılan bir evliliktir.

Çiftci öykülerinde ailelerinin evlenmelerine razı olmadığı çiftlerin ya da babalarının zorla evlendirmek istedikleri kızlarının kaçma planlarını işlemektedir. Öyküde tespit edilen kaçma eylemleri şu şekildedir:

- “Şu anda elinden gelse, ceketini, gömleği çıkarıp Merve’nin kolundan çekip ‘Heeyt ulan yeter, Merve gel kız buraya,’ deyip alıp **kaçıracak.**” (AKC, 80)
- “Yahu bu **kızı biz kaçırırsak?**” (AM,53, 54, 55, 57, 58)
- “İşte o günlerde benim arkadaşım, can arkadaşım Halit sevdiği **kızı kaçırmaya** karar verdi.” (AAÖAB, 16, 17, 18)
- “Otuz beş sene evvel bir gecede Refet’e, ‘Beni **kaçır,**’ diye yalvaran kız oldu sanki.” (BA, 84, 85)

3.1.7. Ölüm

Doğanın kanunu olan doğum gibi ölüm de her canlının kaçınılmaz sonudur. Öyle ki bu durum kutsal kitabımızda da “*Her canlı ölümü tadacak ve sonunda dönüp huzurumuza geleceksiniz.*” (Kur’an-ı Kerim, Ankebût Suresi, 57) şekliyle de karşımıza çıkmaktadır.

“Ölüm, somut olarak, insan yaşamının sona ermesidir, ama insan topluluklarının inanış ve törenlerinde, bu olay da doğum ve düğün gibi bir ‘geçiş’ aşaması değerini taşır.” (Boratav, 2015: 221)

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde ölüm ve sonrasıyla ilgili gelenek örneklerine şu şekilde rastlanmaktadır:

3.1.7.1. Ölüm ve Sonrası ile İlgili Uygulamalar

Ölümün gerçekleşmesinden sonra toplumumuz geleneklere göre hareket etmektedir. Ölünün gözlerinin kapatılması, şişmemesi için karnına bıçak konması, yıkanması, kefenlenmesi, ardından dua okunması yemekler verilmesi ve helvalar yapılması gibi uygulamalar meydana getirilmektedir.

Çiftci’nin öykülerinde ölüm ve sonrası ile ilgili *Ölüm, Kefenleme, Yıkama, Gömme Hususiyetleri, Cenaze Taşıma ve Helva ve Yemek Yapma* başlıkları altında incelenmektedir:

3.1.7.2. Ölüm

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde ölüm anlarından detaylı bir şekilde söz edilmemektedir. *Adem’in Kekliği ve Chopin* kitabından *Kaplumbağa Kabuğundan Doksan Dokuzluk Tesbih, Bozkırda Altmışaltı* kitabında yer alan *Ensesi Sararmış Adamlar, Ah Mercimeğim* kitabındaki

Uykucu Duman ve Ben, Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım kitabından ise *Nuruş ve Mamay* öykülerinde ölümün nedenlerinden bahsedilmektedir. Diğer öykülerinde ise sadece *rahmetli oldu, vefat etti, öldü* gibi ifadelerle ölüm anlatılmaktadır.

- “Çati’yi doğurduktan birkaç ay sonra **göçüp gitmiştir.**” (AKC, 15)
- “Haydar Amca’nın **ömrü yetmedi.**” (AKC, 37)
- “Anamla babam beş ay arayla **rahmetli oldu.**” (AKC, 37, 67)
- “Anam da ben on dört yaşındaydım **öldü.**” (AKC, 43, 53, 62, 78, 95, 100, 132, 133, 137)
- “İki yaşındayken bir gece kalp krizi geçirip **aramızdan ayrılmış** babam.” (AKC, 68)
- “...sağ ol Münir, ben burada **ölümle pençeleşeyim**, sen dalganı geç, çok sağ ol...” (AKC, 84)
- “Vay anam ben bunların hepsini yersem **ölürüm** la.” (AKC, 101, 120)
- “‘Kız Zeliş **öldürürüm** seni,’ diye kovalıyorum ama gel gör ki ben **öleceğim.**” (AKC, 107, 132)
- “Önce peder **gitti**, ardından anam...” (AKC, 112)
- “**Cenazede** ne yapacağını bilemeyen cenaze sahiplerine bir akıl veren olacak ve ille de ille **cenazeye** ağlanacak.” (AKC, 122)
- “Gece boyunca **cenaze**, defin, mezar, mevlit derken aklına cenaze yıkayan Hâlet Hala geldi.” (AKC, 123)
- “Ben zaten **ölmüşüm.**” (AKC, 124)
- “Evde açlıktan **ölsem** beni getirip şu masaya yatırsalar, bu masaya açlıktan kurumuş halimle gelip yatsam benim cenazeme su dökerken için yanmaz mı?” (AKC, 125)
- “**Cenazeleri** vardır.” (BA, 24)
- “Cenazede **ölen** daha murat almamış bir gencecik adam, kadınlar da üzülüyor tabii.” (BA, 26)
- “Olmuş ile **ölmüşe** çare yok kardaşım.” (BA, 46)
- “Emekli olmadan bir sene evvel hanımı **ölmüş.**” (BA, 51-52, 54, 57, 58, 60, 61, 66, 69, 100, 107)
- “Belgin bir gün rüyama girse ve azıcık da olsa sitem etse ben kahrımdan **ölürüm.**” (BA, 60)
- “Bir de Sadi derdi ki, bir adamın ensesi sarardı mı bil ki o adamın **ölümü** yakındır.” (BA, 68, 84)

- “Bir gün gelip de babası da **göçüp gidince** bu dükkân artığı kendine kalmıştır.” (BA, 72, 91)
- “O an, o koku yemin ediyorum benim gibi hissedebilen bin insanı o anda hiç itirazsız mesut, mutlu **öldürebilir.**” (BA, 134)
- “**Öldürmez** ya süründürür.” (BA, 152)
- “Erkan demiş ki, ‘Güzelim Ebru, **öl** de **ölmezsem** şerefsizim, sen ne dersen öyle olsun.’” (BA, 156)
- “**Öldürecek misiniz?**” (BA, 159)
- “Bahçe sahibi çoktan **ölmüş** ve bahçe kızlara kalmıştı.” (AM, 8, 25, 101)
- “Allah bilir ya **ölüm döşeğimdir** bu döşek.” (AM, 72)
- “**Ezrail bir kere yokladı** ya, öbür sefere acep nedir hükmümüz?” (AM, 73)
- “**Ölümlerden** döndü. Sabaha kadar zehir soludu da **ölmedi,**’ yaz.” (AM, 75)
- “Baran’ım bizi **koyup gitmiş.**” (AM, 106)
- “**Cansız yavrumu** kucakladım.” (AM, 106)
- “Baran **ölünce** herif çok yandı.” (AM, 107)
- “‘Keşke biz o sahneyi görmek yerine **ölseydik,**’ dediydik.” (AAÖAB, 21)
- “Ayrıca rahmetli babası bizim benzinliğe mazot taşıırken tanker devrilmiş, yanarak **ölmüş.**” (AAÖAB, 47, 85)
- “Annem **vefat etmişti.**” (AAÖAB, 50, 53, 79)
- “**Ölürüm** yoluna oğlan, gel beni al,’ dedim içimden.” (AAÖAB, 90)

3.1.7.3. Yıkama

İslam’da vefat eden bir insanın kısa sürede yıkanması, kefenlenmesi ve cenaze namazının kılınarak toprağa verilmesi gerekmektedir. Yıkanacak vefat eden kişi yüksek bir yere konulur. Göbek ve diz arası bir bez ile kapatılarak yıkama işlemi başlanır. Vefat eden kişinin cinsiyetiyle yıkayan kişinin cinsiyeti aynı olmak zorundadır. Ölüyü yıkamanın amacı vefat eden kişiye gusül abdesti aldırmasıdır.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde cenaze yıkama işlemi karşımıza çıkmaktadır. *Diyeşet* adlı öyküde eşinin vefatıyla çaresiz kalan bir kadının cenaze yıkamaya başlayarak geçimini sürdürmesi ele alınmaktadır.

- “Ölü **yıkanacak**, helva karılacak, millete yemek verilecek, mezar eşilecek.” (AKC, 122)

- “Hâlet karısına gitsem mesela, böyleyken böyle, ben de **yıkayacağım** desem ne buyrulur. Sonra kendi kendine güldü, **yıkayacağım** ama nasıl? Ölü **yıkamak** kolay mı? Nefes yok, gözler kaymış, eti çaputlaşmış, haydi buyur bakalım.” (AKC, 123, 125, 126, 127, 128, 129,130, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139)

3.1.7.4.Kefenleme

Vefat eden insanı yıkadıktan sonra sıra kefenleme işlemine gelmektedir. *Diyeşet* adlı öyküde öykü kahramanının vefat eden insanları İslam ve Türk kültürüne uygun bir şekilde kefenlediğinden bahsedilmektedir.

- “Cenazeleri yıkarken **kefeni** düzgün sarmak isterdi. Her yeri temiz olsun isterdi. Bazı cenazeyi iyi yıkamazlar, kefen bezi toprağa değmeden kirlenir, öyle olmasın isterdi. Ama şimdi Yozgat’tan gelen her cenaze ona başka görünüyordu.” (AKC, 136)

3.1.7.5.Gömme Hususiyetleri

Kefenleme işleminin ardından vefat eden kişinin gömülmesi gerekmektedir. Cenaze insanların omzunda taşınarak musalla taşına getirilir. Musalla taşına konduktan sonra erkeklerin oluşturduğu toplulukla imam eşliğinde bir rekât cenaze namazı kılınır. Ardından cenaze dualar okunarak mezarlığa indirilir ve cenazenin suratı kibleye gelecek şekilde gömülür. Vefat eden kişinin üstüne toprak atmak Türk kültüründe çok kıymetlidir. Cenaze merasimine ne kadar kişi gelir ve cenazenin üstüne kaç insan toprak atarsa vefat eden kişinin günahının azalacağı düşünülmektedir ayrıca cenazenin kalabalık olması o kişinin insanlar tarafından çok sevildiğini de göstermektedir.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde cenaze taşıma ve gömme merasimleri yer almaktadır. Öykülerinde cenazelerin hızlı bir şekilde gömülmesi gerektiğini vurgulaması dikkat çekmektedir.

- “Az sonra omuzlar üzerinde **cenazeyi** getirdiler.” (AKC, 122)
- “Cenazenin her yerinden **biri tutmuş** dedi.” (AKC, 122)
- “Hemen **gömerler** hiç bekletmezler cenazeyi derlerdi de bu kadar mı çabuk olurdu gömmek.” (AKC, 122)
- “Kürek kürek toprakla hemen **kapatıldı** mezar.” (AKC, 122)
- “Hemen mezar **sulandı**.” (AKC, 122)
- “Kendine gelince ‘Nereye **defnettiniz?**’ dedi.” (BA, 66)

- “Sibel, babasının mezarını taksici Sadi amcasının **yanına koymak** için çok uğraştı.” (BA, 69)
- “Mamay’ı da **defnetmişler**, düşünebiliyor musunuz?” (AAÖAB, 85)

3.1.7.6. Helva ve Yemek Yapma

Helva, vefat eden kişilerin ardından yapılmaktadır ve helva geleneğinin köklü bir tarihi bulunmaktadır. Orta Asya Dönemi’nde de görülen bu gelenek Bektaşilikte *kansız kurban* olarak isimlendirilmektedir. Bir inanışa göre helvanın kavrulma esnasında etrafa yaydığı kokunun vefat eden kişilerin ruhuna gittiği ve onlara huzur verdiği doğrultusundadır. (Çakır, 2015, s. 241)

Türk toplumunda vefat eden kişinin ardından 3, 7, 9, 40 ve 52. günlerde helvalar yapılır ve yemekler dağıtılır. Bu yemek ve helvaların yapımı bu konuda başarılı ve tecrübeli insanlara bırakılır. Helva ve yemeği yiyen misafirlerin vefat eden kişinin ardından hayır duası etmesi beklenir.

Mustafa Çiftci bu geleneğe öykülerinde çok fazla yer vermemektedir. Öyküde tespit edilen cenazenin ardından helva ve yemek yapma geleneği şu şekildedir:

- “Ölü yıkanacak, **helva karılacak**, millete **yemek verilecek**, mezar eşilecek.” (AKC, 122, 130, 133)

3.2. Halk Bilgisi

Halk bilgisi, halkın yaşantısından doğan, insanların deneyimleriyle meydana getirdiği ve nesillerce aktararak günümüze ulaşan bilgi ve birikimleridir. İnsanların günlük ihtiyaçlarından ortaya çıkan halk bilgisi, deneme yanılma yoluyla bilgi birikimlerin birleşmesi sonucunda oluşan bir kaynaktır.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde halk bilgisi; *Halk Hekimliği, Halk Baytarlığı, Halk Botaniği, Halk Zoolojisi, Halk Meteorolojisi, Halk Takvimi ve Zamanı, Halk Hesaplama Birimleri ve Mesafe Kavramları, Halk Taşıtları ve Taşıma Teknikleri, Giyim-Kuşam-Süsleme, Halk Sanatları ve Zanaatları, Gündelik Eşyalar, Halk Müziği ve Çalgıları, Halk Mimarisi, Halk Mutfağı, Oyun, Eğlence, Spor ve Bayram, Halk İnanışları, İletişim ve Haberleşme, Diğer Kültürel Unsurlar* ile alt başlıklarıyla verilmiştir. Yöntem kısmında, Sedat Veyis Örnek’ten yararlanılan halkbilimi bölümünde yer alan başlıklar, incelenen öykülerde bulunmadığı için ilaveten başlık olarak verilmemiştir.

3.2.1. Halk Hekimliği

İnsanların doğal yöntemlerle hasta olanlara şifa, dertlilere deva amacıyla doğal yollarla ilaç elde etmektedirler. Bu işle ilgilenen, becerisi ve bilgisi olan insanlara da *halk hekimi* denmektedir. “Halkın olanakları bulunmadığı zaman veya başka nedenlerle hekime başvuramayınca veya başvurmak istemeyince hastalıklarını teşhis ve tedavi amacıyla uyguladığı yöntem ve işlemler.” (Aça, 2016, s.573) Tecrübeli kişiler tarafından bitki yardımıyla oluşturulan ilaçlara halk arasında *koca karı ilaçları* da denmektedir.

Halkın “hastalıkları geçirmek ve onları sağaltmak için kullandıkları geleneksel, yöresel ilaçların, büyüsel ve geleneksel işlemlerin, uygulamaların tümü halk hekimliği ve eczacılığı olarak adlandırılır.” (Artun, 2016, s.245)

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde yer alan halk hekimliği örnekleri şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

- “Hükümet meselesinden Fener’in golüne kadar, **belinde sıkıntısı olan bal ile karıştırıp kuvvet macunu yapmaktan, lohusa karılara al basarsa ne yapılacağına kadar** anlamadığı mesele yoktur.” (AKC, 17)
- “Sonra aynı gözlere bir ihtiyar, **otları kaynatarak bir merhem yapar**. Mil çekilmiş gözlere **sürülen merhem sayesinde Cüneyt’in gözleri açılır**.” (AKC, 18)
- “‘Bu kadında **otların ilmi** var. Her **ottan anlar**, benim gözüme bir **melham** yapsa da gözümün önü ışısa,’ demiş ve durumu Nesli Abla’sına açmıştır.” (AKC, 25-26)
- “Çati’nin gözü için **otlar kaynatmıştır**. **Otlar** macun kıvamına gelince de tarih vermiştir. ‘Bu **otlar** tülbente serilecek ve de en az iki saat beklenecek. İki saatten sonra tülbent gözden alınıp gözler açılmadan uykuya varılacak. Gözlerin dibinden dibinden ılık bir akıntı olursa bil ki ilaç yaramıştır.’” (AKC, 26)
- “Önceleri sadece teyzeme ve kendine yapardı **ilaçları**. Ama teyzem zamanla **kaynamış otların sularını** içmekten, **balla karıştırılmış macunları** yemekten bıktı.” (AKC, 59-60)
- “Bu **otu** kaynatıp da gün aşırı içerse kişinin idrarından sapsarı iltihap akıtır. Bu **otu** yutmayıp sade çiğneyince ağız yaralarını unutacaksın.” (AKC, 60)
- “‘Felancadan duydum bu **tohum bala** karıştırıp yenirse iyi oluyormuş,’ dedi.” (AKC, 132)
- “Yemek yerken ‘**Önce tatlıyı yersen vücuda yarayışlı olur**,’ diyen taksici...” (BA, 60)

- “Düşenlerin çoğu doktora inanmaz, sana gelir. Gelenlerin hotu düşmüş götü çıkmıştır, **karasakız** vurmak ister. Sen karasakız nasıl vurulur, tarif edeceksin.” (BA, 72)
- “Anası Zeliha oğlumun ayağı iyi olsun diye kelle, paça aldım, sarımsaklıca yedirdim dese de yalan.” (BA, 155)
- “**Alnına sıkı sıkı bezler sarar**, evin, bahçenin kuytularında ağılardı.” (AM, 27)
- “Sevdiği türkülerin, şarkıların sözleri, takvimlerden güzek çocuk isimleri, **şifalı bitkilerin adları, hangi hastalıklara iyi geldikleri** yazılıydı.” (AM, 106)
- “Bahçemizim bakterili, illetli olması yüzünden biz de elimizi çok yıkar, iş bitince her tarafımızı **yavşan otu** ile silerdik.” (AAÖAB, 56)
- “‘Sıcak su ile tava gelen vücuda bu **ıhlamur** şifadır ki hem nasıl şifadır,’ derdi babam.” (AAÖAB, 57)
- “Konuşmasının sonunda tansiyonu düştü. **Tuzlu ayran** yetiştirdik.” (AAÖAB, 69)

3.2.2. Halk Baytarlığı

Anadolu halkının geçim kaynağı genellikle hayvancılık üzerine olması sebebiyle halk hayvanına çok değer vermekte ve hayvanların sağlıklarıyla son derece ilgilenmektedirler.

“Anadolu halkının veteriner olmadığı ya da veterinerine ulaşamadığı zamanlarda ya da veterinerine gitmek istemediklerinde hayvanlarını hastalıklardan korumak veya hayvanlarını tedavi etmek için başvurdukları uygulama ve pratiklerin tümüne ‘halk veterinerliği’ baytarlık denir.” (Artun, 2016, s. 254)

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde halk baytarlığına pek rastlanmamaktadır.

- “Hasta köpeği kurtaracak şey **kusmasıdır.**” (AAÖAB, 55)

3.2.3. Halk Botaniği

İnsanların beslenme ve tedavi için ilk başvurdukları kaynak bitkilerdir. Zamanla deneme yanılma yoluyla bitkilerin faydalarının ve zararlarının farkına vararak durumlara ve hastalıklara göre kullanma yöntemleri geliştirmişlerdir.

“Halk bilgisini oluşturan ve geleneksel dünya görüşü ile geleneksel ekoloji bilgisini aynı potada buluşturan önemli olgulardan birisi de halk botaniğidir. Halk botaniği, bitkilerle insanlar arasındaki ilişkileri inceleyen disiplinler arası bir alandır.” (Aça, 2016, s. 581)

Anadolu'nun verimli topraklarında yetişen botanik unsurları Mustafa Çiftci'nin öykülerinde de sıkça geçmektedir. Öykülerde hayatlarını tarıma adanmış ya da bunların satıcılığını yapan halka yer vermektedir.

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde yer alan halk botanik örnekleri şu şekildedir:

- “Sen köylüsün malını, **ekinini** sor, parası olmazsa deftere yaz, çay söyle içsinler, onların sana bırakacağı emanetleri vardır, onlara sahip çık, koy bir kenara dükkânda dursun, kılık kıyafetine dikkat et, temiz giyin, bu kadarıyla sana karşı sempati olur, sana sempati partiye sempati olur...” (AKC, 36)
- “Yukarı tarafta, büyük köyün arazisinde **nohut** yolmaya gelmişler.” (AKC, 72)
- “Bahçeler, **bağlar**, avlular bana dar geliyordu.” (AM, 7)
- “Mahallemizde bir **ceviz ağacı** vardı.” (AM, 7, 8, 11)
- “Bahçe içinde dev gibi bir **ağaç**.” (AM, 7)
- “**Karpuz, soğan** satmaya niyetlenirdi.” (AM, 23, 24)
- “**Sarımsak, soğan, üzüm, ıspanak, turp**; meyve sebze namına ne bulursak seyyar arabamızda sattık.” (AM, 26, 27, 28)
- “Köyden epeyce **üzüm, elma, erik** getiren oldu.” (AM, 95)
- “Saçları Fikret'in saçlarına inat yağlı idi, sonra her zaman elinde **elma, armut** yahut **erik** olurdu.” (AAÖAB, 33)
- “**Ayva ağacına elma ağacı** demiş.” (AAÖAB, 36, 37)
- “Adam **elma armuttan** anlamaz ya...” (AAÖAB, 42)
- “Bir gün durakta **kavun** ve mevsim meyvelerini dizmişler.” (AAÖAB, 44)
- “Köye döneceğiz, **harmanı** kaldırıncaya kadar çalışacak, sonra harmandan hissemize düşeni alıp tekrar okula döneceğiz.” (AAÖAB, 62)

3.2.4. Halk Zoolojisi

Halkın hayvanlarla ilgili yaptığı araştırmaların her birine halk zoolojisi denmektedir. Hayvanlar geçmişten günümüze kadar insanların besin, taşıt ve giysi ihtiyacını karşıladıkları için hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Ayrıca Türk sözlü kültüründe hayvanları kapsayan inanış ve efsanelerin ortaya çıkış sebeplerinden bir tanesi de halk zoolojisi olduğu bilinmektedir (Aça, 2016, s. 583).

“Halkın hayvanlara verdiği adlar, hayvanları sınıflamada izlediği ölçütler, hayvanlardan yararlanma yollarına dair bilgiler, inanışlar ve uygulamaları halk zoolojisi araştırmaları içinde yer alır.” (Aça, 2016, s. 582)

Mustafa Çiftci öykülerinde genellikle halkın geçim kaynağı olan ve hayatın kolaylaşmasını sağlayan hayvanların yanı sıra anlatımda akıcılık kazandırmak için birçok hayvana da yer vermektedir.

Çiftci’nin öykülerinde tespit edilen halk zoolojisi unsurları şu şekildedir:

- “Kalktı ve kendi deliğine giren **tilkiler** gibi usulca merdiven altındaki odacığa girdi.” (AKC, 29)
- “Kadana yerinden kalkmaz bir **at** cinsidir.” (AKC, 24, 57)
- “**Akrap** olur, **çıyan** olur, **yılan** olur da adamı yer şerefsizim.” (AKC, 25)
- “Kızı görmeden **ahu** ile **ceylan** ile avutulan Çati’nin sevdası da böyle başladı.” (AKC, 26)
- “Ama siz **eşek** gibi kiritiniz.” (AKC, 31, 45, 47, 48)
- “Merdiven altında kuytu yere saklanmış **yavru kediler** gibi sabahı gözlerdi.” (AKC, 31)
- “Benim herifin köyde eşek sürmekten, **at** sırtında gezmekten başka bildiği yok.” (AKC, 44, 47, 106)
- “Bir **öküz** ismi var bu nasıl cins bir öküzmüş ki bulmacalarda hep soruyorlar diyor...” (AKC, 57)
- “Uykudan uyanınca bir **kaplumbağa** ile burun buruna gelmiş.” (AKC, 69, 70)
- “**Mal davar** meliyor, kalkıp bakasım gelmiyor.” (AKC, 72, 100, 101)
- Günler aktı, dedeler ebeler kıpır kıpır dua ettiler, çocuklar ağladılar, güldüler, **leylekler** göçtüler, sonra geri döndüler, aradan geçti dört sene...” (AKC, 109)
- “Hem sonradan anlaşıldı ki Enes denen **fındık faresi** ne biliyorsa okumuş Sansar Sami Eniştesi’ne.” (BA, 14)
- “**Yılan** olur akar şerefsizim!” (BA, 15, 69)
- “Dondum, mayın tarlasında **eşek** oldum kaldım.” (BA, 16, 88)
- “Sevdaya düşeni **maymun** saydın da oynadın, he mi?” (BA, 18, 21)
- “Kış boyu **koyunlar** gibi kirinin terinin sıcağına yatar da demez ki güzelce hamama gideyim.” (BA, 23)
- “**Şahin** dediğin alıcı bir kuştur. Avına soluk aldırılmaz. Tepesine biner.” (BA, 49)

- “Dövmüş **danalara** döndük.” (BA, 56)
- “O kadar arabası, **atı** var, neyle işleyecek bu gâvurlar?” (BA, 93)
- “**Karıncaları** seyrettim.” (AM, 14)
- “Ben böyle kötü **horozlar** gibi bağırırken babamın sesini duydum.” (AM, 20)
- “Babam sessiz bir çocukmuş, abileri varmış, hepsi **atla** gezer, çifteli taşımış.” (AM, 25, 26)
- “**Muhabbet kuşu** ismi.” (AM, 100)
- “Yerde **böcek** var diye hoplatmalar.” (AM, 102)
- “Duman’ın **geyiklere** olan sevgisiydi.” (AM, 103, 106, 107)
- “**Kanatlı karına böcüğüne** de ‘DDT ilacı elverir,’ demiş.” (AAÖAB, 36)
- “Hasta **köpeği** kurtaracak şey kusmasıdır.” (AAÖAB, 55, 56)

3.2.5. Halk Meteorolojisi

Halk, zaman zaman gökyüzünün görünüşünden yola çıkarak ya da fiziksel hisler gibi durumlardan hareketle havanın nasıl olacağını tahmin etmeye çalışmıştır.

“Meteoroloji, atmosfer tabakası içinde oluşan tüm olayları ve bunlarla ilgili değişimleri konu edinen bilim dalıdır. Atmosfer tabakası içindeki olaylar basınç, sıcaklık, yağış, buharlaşma, bulutluluk, güneşlenme ve rüzgârlar olarak sıralanabilir. Halk meteorolojisi ise geleneksel yöntemlerle hava tahmini yapılmasıdır.”(Artun, 2016, s. 258)

“Halk meteorolojisi, içerisinde bulunduğu toplumun kültürüne ve inanç sistemlerine ışık tuttuğu için halk edebiyatı unsuru taşır.” (Sümbüllü, 2008, s.782).

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde meteorolojik unsurlardan yararlandığı görülmektedir. Öykülerinde en çok karasal iklimin özellikleri dikkat çekmektedir. Ayrıca hava durumlarının insan üzerindeki etkisini de ele almaktadır.

Çiftci’nin öykülerinde tespit edilen meteorolojik unsurlar şu şekildedir:

- “**Kar** yağmaya başladı mı annemi bir sıkıntıdır alırdı.” (AKC, 67)
- “**Yağmur** yağar, **sel** olur; iyi oldu ortalık temizlendi der.” (AKC, 67-68, 81)
- “Ümmet Çavuş: ‘bak gidiyom haa,’ diye tehdit ettikçe Niyazi Usta: ‘Valla sen bilin, dışarıda **ayaz** var ayaz.’” (BA, 94)
- “**Yaz günü** düğünlerde cebime soktukları parayı biriktirip bir kalın palto alacağım.” (AAÖAB, 14, 57, 82)

- “**Kışın** ciğerimi delen soğuk havaya karşı planım bu.” (AAÖAB, 14, 17, 79)

3.2.6. Halk Takvimi ve Zaman

Halk için takvim ve vakit her dönemde önemli olmuştur. Günümüzde halk arasında daha çok kullanılan zaman öğeleri güneşin gün içerisindeki hareketlerine ya da ezanın okunma vakitlerine göre hesaplanmaktadır.

“Takvim bilgisinin gelişmesi sürecinde belirginleşen zamana kıymet verme fikri, insan topluluklarının zaman ve mekân olgularını idrak etmeleri ile başlar.” (Aça, 2016, s. 561)

Mustafa Çiftci’nin de öykülerinde vakit öğelerinin güneş hareketlerine, ezan vakitlerine ya da dinî günlere göre göre belirtildiği görülmektedir.

Çiftci’nin öykülerinde yer alan halk takvim ve zaman unsurları şu şekildedir:

- “Nurten beni uyandırdığında saat kaçtı bilmiyorum ama **sabah ezanı** okunuyordu.” (AKC, 38, 119)
- “Dükkân işi **ikindi namazından sonra** sakinleşir.” (AKC, 54)
- “**Akşama kadar** böylece geçti.” (AKC, 85, 115)
- “Hebele hübele yalvarıyor, ‘Ben karışmam,’ dedim, ‘**bu hafta başına kadar** haber gelecek, yoksa sen bilirsin...” (AKC, 107)
- “Günler aktı, dedeler ebeler kıpır kıpır dua ettiler, çocuklar ağladılar, güldüler, leylekler göçtüler, sonra geri döndüler, aradan geçti **dört sene...**” (AKC, 109)
- “**Günler su olup aktı.**” (AKC, 112)
- “**Gün geldi, vakit doldu**, dükkânı açacağız...” (AKC, 113)
- “Ama kendi kendine nasihat veren bir huyu olduğu için bak ey Cemiyet dedi kendiyle konuştu, çare yok, gireceksin her bir odaya, yine gün ışıyacak adı **sabah** olacak, gün tepeye dikilecek **öğle vakti** diyecekler, gün kızıl olup batacak **akşam** olacak, hepsi bize, hepsi sana Cemiyet.” (AKC, 119)
- “**Sabahın seherinde** dükkân açmaya alışmıştım.” (BA, 10-11)
- “**Sabah** dükkânın önünü süpürür, bir de sularım.” (BA, 12, 14, 17, 44, 65, 78)
- “**İkindiden sonra** uğra.” (BA, 15)
- “O gün, **gece**, ertesi sabah...” (BA, 17)
- “**Kış boyu** koyunlar gibi kirinin terinin sıcağına yatar da demez ki güzelce hamama gideyim.” (BA, 23)

- “Aziz Efendi o dükkânda tahta sandalyesinin üzerine yün döşek kadar kocaman bir minder atmış halde oturur, **akşama kadar** konuşur da konuşurdu.” (BA, 24, 30, 41, 42, 60, 80, 96, 102)
- “Aziz Efendi **takvim yapraklarından**, gazetelerin Cuma sayfalarından, dükkâna gelip giden müşterilerden, radyodan öğrendiklerini biriktirmiş, gelin arabaları gibi, bezler bağlanan dilek ağaçları gibi karmakarışık bir kültür edinmişti kendisine.” (BA, 24)
- “**Öğle namazından sonra** caminin ana kapısına tezgâhı açtı.” (BA, 35)
- “Bir gün **ikinci namazından sonra** zabıtalara Aziz Efendi’nin koluna girdiler.” (BA, 35)
- “**Perşembeden** boy abdestini aldın.” (BA, 35, 36)
- “Konu komşu **öğlen** bir menemen yapardık.” (BA, 40)
- “**Vakit** ilerlerdi yataklar serildi.” (BA, 41)
- “Festival programında **üç gün boyunca** yarışmalar, etli pilav dağıtımı, akşamları konser, son gün de karakucak güreşi vardı.” (BA, 41)
- “**Sabaha karşı** uyandı.” (BA, 44)
- “**Ramazan’da** sahura kalkmışlar.” (BA, 59)
- “Bahçede kırılan dalları, milletin bağdan budadığı çubukları **kışın** yakacak etti kendine.” (BA, 61)
- “Vakit gelmiş **geceye** dayanmış.” (BA, 81)
- “O gün **akşama doğru** uyandım. Ertesi **sabaha kadar** kahve içerek, kendimle didişerek bekledim.” (BA, 129)
- “Sonra demiş hele bir **akşam** olsun.” (BA, 142, 156)
- “Beleş çekirdek yiyebilmek uğruna Nokta’da **sabahtan gece yarısına kadar** çekirdek satmaya başladı.” (AM, 29)
- “**Akşam ezanı** okununcaya kadar bekledim.” (AM, 33)
- “**Gece** yolunu gözledim, uyumamak için gözlerim yansa da bekledim.” (AM, 33)
- “O gün **öğle vaktine kadar** hiç ayrılmadım okul bahçesinden.” (AM, 36)
- “**Akşam** oldu, çekirdek tezgâhını kaldırdık.” (AM, 39, 78, 88, 92)
- “‘Prova için önümüzdeki **cuma** gel,’ dedi.” (AM, 43)
- “O zaman ben de yatayım, **sabahleyin** işim var.” (AM, 61, 85)
- “Vatandaş **pazartesi** gece nöbete durmuş.” (AM, 64)
- “‘Gel **pazartesi** kaydını alalım,’ dedi.” (AAÖAB, 12)

- “**Gündüz** Tarık ders alıyor, **ikindiye** doğru yorulunca bizi sıraya diziyorlardı.” (AAÖAB, 23)
- “Ayrıca her **akşam** sofrada tırnak kontrolü yaparmış.” (AAÖAB, 30, 63)
- “O her **yarım saatte** bir annesine haber verirdi.” (AAÖAB, 30)
- ““Çeşmeden **akşama kadar** değil ya **sabaha kadar** su çeksem yorulmam ben,’ derdi.” (AAÖAB, 48, 51)
- “**Bir hafta** geçti.” (AAÖAB, 50)
- “**Perşembe** akşamları yıkandıktan sonra ıhlamur içerdi babam.” (AAÖAB, 57)
- “Lafi uzatmayalım, **yaz boyu** çalıştık.” (AAÖAB, 64)
- “Kadir o **gece** biraz umursamaz bir adam olmuş.” (AAÖAB, 71)
- “Hem de her **hafta** gelirim.” (AAÖAB, 84)
- “Umudum **salı** günlerindeydi.” (AAÖAB, 84, 85)
- “**Pazar** günleri babam geç kalkardı.” (AAÖAB, 89)

3.2.7. Halk Taşıtları

Zamana, mekâna göre değişime uğrayan halk taşıtları, insanların bir yerden başka bir yere ulaşımını sağlamak amacıyla kullanılan araçlardır. Daha çok eski zamanlarda kullanılan at, eşeğin yanı sıra şu an günümüzde zamana uygun olan araçlar kullanılmaktadır.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde taksi, otobüs, minibüs, kamyon, tren, tırın yanı sıra atın da yer aldığı öyküler bulunmaktadır.

Öykülerde tespit edilen taşıma araçları şu şekildedir:

- “Çati o gün babasının yanından ayrılıp da **minibüs** durağında köye gitmeyi beklerken boğazına gelip patates gibi oturan yumruğa bir türlü güç yetiştirememiş.” (AKC, 16)
- “**Otobüsün** üstüne çıkartmışlar bir de, elinde hoparlö var.” (AKC, 21, 88)
- “Senin herifin **kamyonu** olsa, şoförlüğü olsa pabrikanın yükünü çeker Angara’ya.” (AKC, 44)
- “Bizimki kendine yedirememiş, sen nasıl geçecen beni diye çalmış Gülizar’a kamçıyı, çal ha çal derken dayanamamış Gülizar, kaldırmış atmış **arabayı** da kendini de...” (AKC,48)
- “Gece bir tek **taksi** bırakırız durakta.” (AKC, 51, 90, 96, 139)
- “Tacettin başına geleceklerden habersiz bismillah deyip çevirdi **kontağı**.” (AKC, 138)

- “Aziz Efendi takvim yapraklarından, gazetelerin Cuma sayfalarından, dükkâna gelip giden müşterilerden, radyodan öğrendiklerini biriktirmiş, **gelin arabaları** gibi, bezler bağlanan dilek ağaçları gibi karmakarışık bir kültür edinmişti kendisine.” (BA, 24)
- “Koltukların sıkışık yerlerine, **otobüsün** perdelerine, erkeklerin gömlek ceplerine, yakalarına, kadınların saç diplerine çantaların köşe bucağına, çoluk çocuğun gıdıklarına, fındık gibi parmaklarına yerleşti.” (BA, 33-34, 71, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 125, 130, 149, 152)
- “Yanında kim var kim yoksa İstanbul’a haber uçurmuşlar da Cuma Rüzgârı **tayyareye** verilip şeyhe yetiştirilmiş.” (BA, 35)
- “Kalktı yavaş yavaş festivalin olduğu kasabaya giden **minibüse** bindi.” (BA, 40)
- “Ankara’da mal aldığı toptancısının **Mersedes**’inden, evde kızların televizyon başından kalkmadıklarına kadar.” (BA, 40, 141, 142, 145, 147, 148)
- “Muammerle Aziz Efendi yavaş yavaş yol alırken ucu kim bilir nerede biter bir tükenmez bozkır, **arabanın** yanından akıp gidiyordu.” (BA, 47, 49, 52, 56, 60, 63, 65, 67, 93, 140, 141, 147, 85)
- “Hani nerede bu **taksilerin** avı?” (BA, 49, 50, 51)
- “Yaşı yirmilerde binek bir tipi yerli bir **otomobil** olan Taksici’nin Gülü öyle pek süslü bir şey değildi.” (BA, 53)
- “Haydar, Taksicinin Gülü’nün **vites topuzuna** geçirilmiş tespihi eline alır çevirir, bazen çeker, bazen sallar, arabadan inecekken tekrar yerine koyardı.” (BA, 63)
- “**Ambulans** geldiğinde Haydar yol kenarında yatıyordu.” (BA, 66)
- “**Tren** aheste aheste gidiyor.” (BA, 107)
- “Babam istese altıma **araba** çeker, ecik silkelense milyar para çıkarırdı.” (AM, 8, 49, 54, 55, 56, 80, 81)
- “Ben o yaşta **kamyondan** karpuz indirilmesine, babamın yemeğinin hazırlanmasına, para üstü hesaplamaya, yani aklınıza gelecek her türlü çırak işini yapmaya alışmıştım.” (AM, 24)
- “Babam sessiz bir çocukmuş, abileri varmış, hepsi **atla** gezer, çifteli taşımış.” (AM, 25, 26)
- “Nokta, Ankara-Yozgat yolunda **otobüslerin** durduğu yerdir.” (AM, 28, 36, 49)
- “**Tırın** kafası ne demek, dorse neye derler; hep anlatırdım.” (AM, 49)
- “Biz koca bir **trenin** yanındaymışız.” (AM, 55)

- “Önce **otobüsle** Ankara’ya, sonra **uçakla** Belçika’ya gidecekti kocasıyla beraber.” (AM, 57)
- “Babam, ‘**Mersedes**’i alma da dükkânın arabasıyla git,’ dedi.” (AM, 81, 82, 84, 86, 89, 94)
- “Sonra bir ufak **kamyon** alırım.” (AM, 101)
- “Kızı kaçırmak için **araba** lazım.” (AAÖAB, 17, 43)
- “Günlerimiz böyle teker meker geçerken, Almancı Faruk **minibüsün** kornasına basa basa mahalleye girdi.” (AAÖAB, 22, 61)
- “**Kamyona** yüklenen eşyaları seyrettim.” (AAÖAB, 34)
- “İstanbul’a giden en ucuz vasıta **tren** o zamanlar.” (AAÖAB, 63, 81)
- “Bize merhamet edin, bir **otobüse** bindirin de memlekete gidek.” (AAÖAB, 65)

3.2.8. Giyim-Kuşam-Süslenme

Giysi, bir insanın cinsiyetini, konumunu, uygarlığını ve duygularını açığa vuran önemli bir ögedir. Giyinmenin birinci sebebi doğadan korunma olsa da bir insanın kılık ve kıyafetine bakarak statüsünü, düşünce tarzını, gelenek ve görenekleri tespit etmek mümkündür. Çünkü giyim insanların aynasıdır (Abalı, 2009, s. 13-14)

Mustafa Çiftci öykülerinde genellikle yoksul insanları ele aldığı için bazı öykü karakterlerinin de kıyafetlere heves ettiği görülebilmektedir. Bu kıyafetlere sahip olabilmesi için öykü karakterlerinin gayretle çalışması verilmektedir. Öyküdeki bazı giysi ve süs eşyalarının isimlerini yöre halkının ağız özelliklerine ve yöresel sözcüklere uygun bir şekilde adlandırıldığı dikkat çekmektedir.

3.2.8.1. Kadın Giyimi

Çiftci öykülerinde kadın giyimine pek fazla yer vermemektedir. Genellikle kadın öykü karakterlerinin gelinliklerinden bahsetmektedir. Bunlar dışında ise daha çok köy halkının kullandığı lastik pabuçlardan ve günlük hayatta herkesin sıkça kullandığı *hırka* gibi sade kıyafetlerden söz etmektedir.

- “Sonra avlu kapısı açıldı, orta yaşlı, üzerinde una bulanmış **önlük** bulunan bir kadın elinde gözlemelerle göründü.” (BA, 55)
- “Öyle bir elbise ki rahmetli Alâeddin Ustası’nın kızı Memnune’ye **gelinlik** olsun.” (BA, 88)

- “Ve artan muhabbetimizin içine bir gün bilardo masalarının yeşili renginde **elbisesi, lastik papuçları** ve kucak dolusu kitabıyla bir kız düştü.” (BA, 115)
- “Sonra ben, üzerinde **gelinliğiyle** Aslı’yı cevizin altındaki gizli yerime götüreceğim.” (AM, 12)
- “Üzerine bir **hırka** geçirmiş.” (AM, 17)
- “Sırtında keçe **yelek**.” (AAÖAB, 48, 52)

3.2.8.2. Erkek Giyimi

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde erkek karakterlerin daha çok günümüz yaşantısına uygun olan klasik tarzdaki takım elbise, kravat ve ceket tarzı kıyafetleri tercih ettikleri görülmektedir.

- “Sırtıma devlet **urbasını** giysem.” (AKC, 19)
- “Müdürün **gömlek** yakasındaki kiri, yağdayı görmediniz mi?” (AKC, 23, 79, 80)
- “Köşesine oturmuş, hava çok sıcak olmalı çünkü dedem **ceketini** çıkarmış ensesinde mendili var...” (AKC, 65, 80)
- “Engin **takım elbise** ile gelse, ‘sünnet düğünü çocuğu gibi giyinmiş’ oluyordu. **Spor** giyinse, ‘yataktan kalktığı gibi gelmiş’ olurdu.” (AKC, 68)
- “İhtiyarlara **patik, yün çorap**, göbellere **tek parmak eldiven** bile önerim dedi.” (AKC, 120)
- “Okuyanları görüyön işte boyunlarında **kravat**, varıyo geliyo bir kuru maaş.” (BA, 10, 18, 19, 20, 27, 28, 74, 75)
- “Kravatı bağlarken, **gömlek** yakasını hizaya sokarken, **ceketi** sırtıma geçirirken hep türkü söyledim.” (BA, 18, 28, 33, 34, 37, 41, 46, 68, 74, 102)
- “Yolda bir baktım ki **ayakkabı** boyasız.” (BA, 19, 68, 69)
- “‘Dükkânda tükenmez kalem, asker için cep defteri, hacca gideceklere bele sarılan ya da boyuna asılan cüzdan, dikiş iğnesi-ipliği, ayna, çakmak, çakı, çakmak taşı, **pijamalar** ya da uzun **donlar** için kalın lastik, makas ve ‘Bu kimin işine yarar?’ diye sorduracak kadar çok şey vardı.” (BA, 24)
- “**Kemerinden** bir delik kadar gevşeten taksici derinden gelen sesiyle konuştu.” (BA, 56)
- “**Paltoları, ceketleri**, ne varsa giydikleri, hepsi siyah ya da lacivert.” (BA, 68, 73)
- “İlçeye tayin olunmuş hâkim beyler âdet edindiler; şöyle kitap gibi bir **takım** diktirelim diyerek gelip buldular iki arada bir deredeki iğne deliği kadar dükkânı.” (BA, 87, 88)

- “Babası tıraş olup **takım elbise** giyince hayata karşı bütün vazifelerini yapmış gibi hisseden boş adamlardan biriydi.” (BA, 135)
- “Erkan top oynamayı bitirince **eşofmanı** omzuna atar, usul yavaş gelir.” (BA, 146)
- “Her bayram boşuna mı **takım elbise** diktiririm?” (AM,10, 41, 45, 54)
- “**Mintanımın** üstten üç düğmesi boşuna mı açık?” (AM, 10)
- “**Ayakkabılarım** her zaman boşuna mı boyalı be hey Aslı?” (AM, 10)
- “**İskarpın** çekmişim ayağıma ki benzeri Ankara’da yok.” (AM, 10)
- “Benim sırtımda laci bir **damatlık** olacak.” (AM,12)
- “**Gömleğimi** elime aldım.” (AM, 20, 65, 83)
- “Sonra **pantolonuna** baktım.” (AM, 43, 51, 52, 53, 58, 62, 65)
- “**Atleti** çok kirli olurmuş Zakir’in.” (AM, 46)
- “**Pijamalarını** giymeye üşendi.” (AM, 61, 73)
- “Üçüncü mesele, bu kadar terliyorsan eğer, çıkar **ceketini**.” (AM, 65, 71)
- “Ben yeni bir gömlek aldım, **kravatımı** memur düzenin getirdim.” (AM, 83)
- “Düğün gecesi en beyaz **mintanımı** giyerim.” (AAÖAB, 13, 15, 17)
- “Beyaz **göynek** olur da altına lacivert **pantolon** olmaz mı?” (AAÖAB, 14, 47)
- “**Gömleğin** üstten üç düğmesi açık olur.” (AAÖAB, 14, 94)
- “Yaz günü düğünlerde cebime soktukları parayı biriktirip bir kalın **palto** alacağım.” (AAÖAB, 14, 16, 17, 18)
- “Sonra jilet gibi birer **takım elbise** alacağız.” (AAÖAB, 64)
- “Derneğe girilirken **ayakkabılar** çıkarılır, içeriye **terlikle** girilir.” (AAÖAB, 68, 69, 82)
- “Orada okuyan benim gibi **kravat** takar.” (AAÖAB, 83)

3.2.8.3.Çocuk Giyimi

İncelenen öykülerde çocuk giyiminin ayrıntılarına rastlanmamaktadır. Çocukların genellikle okul önlüklerinden ve bayramlık kıyafetlerinden söz edilmektedir. Çocukların da sade kıyafetleri vardır.

- “Bebelere **tulum** örerim.” (AKC, 120)
- ““**Önlüğümün yakası** naylon yaka olsun ana,’ diyordum.” (AM, 26)
- “Önce onun çocuklarına **bayramlık** alınır, sofrada onun çocukları büyüklerin arasında karnını doyurur, benim çocuklarım mutfakta yer alıyor.” (AAÖAB, 10)
- “Mamay esnafa karışmazdı ama öğrencilerin **önlüğüne, yakasına** laf ederdi.” (AAÖAB, 80)

3.2.8.4. Parfüm ve Süs Eşyaları

Güzel kokmak insanlar için önemli bir durumdur. Bu durum Mustafa Çiftci'nin öykülerinde de verilmektedir. Türk toplumunun gelen misafire kolonya ikram etmesi bu incelemede *gülsuyu* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte insanların aksesuar olarak *çanta*, *gözlük*, *fular* ve *saat* gibi eşyaları da tercih ettiği tespit edilmektedir.

- “Hamamdan çıkınca koltuk altıma, boynuma, boğazıma, bileklerime güzelce bir **iğde**, bir **gülyağı**, bir **kara kedi kokusu** alıp süreyim.” (BA, 23, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 46)
- “Gelen giden misafire **gülsuyu**, mevlit şekeri ya da güllü lokum vermeyecek misin?” (BA, 24)
- “Aziz Efendi dükkânı, barakayı anlatırken kadının parmaklarındaki **oje**ye baktı.” (BA, 28)
- “Koltukların sıkışık yerlerine, otobüsün perdelerine, erkeklerin gömlek ceplerine, yakalarına, kadınların saç diplerine **çantaların** köşe bucağına, çoluk çocuğun gıdıklarına, fındık gibi parmaklarına yerleşti.” (BA, 33-34)
- “**Makyaj**, **gözlük** ve boynunda **fular** tastamam.” (BA, 50, 114)
- “Her zaman aynı çiçek kokulu **parfümüyle** gülümseyerek bana sokulan. Hiç **makyaj** yapmayan.” (BA, 120)
- “Fikret **kol saatine** baka baka otuz dakikayı doldurur doldurmaz beraberce apartmanın girişine gidiyorduk.” (AAÖAB, 30, 31, 48, 49)
- “Belki inanmazsınız kitap hâlâ deterjan ve **parfüm** kokuyordu.” (AAÖAB, 34)
- “Kolları gümüş **zincir**, **künye**, **bilezik** ile doluydu.” (AAÖAB, 75)

3.2.9. Halk Sanatları ve Zanaatları

İnsanlar duygu ve hislerini açıkça söyleyemedikleri dönemlerde işledikleri motiflerle anlatmaya çalışmışlardır. Ayrıca bu yaptıkları hayatları sürdürmelerinin de bir yoludur. Çünkü hem maddî bir kazanç elde ederken hem de duygularını aktardığı için manevî bir güçtür.

“İnsanlarımızın ihtiyaçlarından doğarak geleneksel bilgi, beceri ve estetik anlayışın imbiğinden damla damla süzülüp millî kültür potasında eriyen halk sanatları, zaman içerisinde gelişerek belirli zanaatları da oluşturmuştur. Bu sanat ve zanaatların fert ve ülke ekonomisine olan faydalarının yanında millî zevk ve kültür hazinesini oluşturması bakımından da önemi çok büyüktür.” (Tuncer, 2011, s. 183)

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde Halk Sanatları ve Zanaatları: *El İşlemeciliği, Resim Yapma, Meslekler ve Gündelik Eşyalar* başlığı altında verilmektedir.

Mustafa Çiftci öykülerinde halk sanatlarına pek başvurmamaktadır. Daha çok kadınların yaptıkları *el işlemeciliğinden* ve bir öyküsünde de *resimden yapmaktan* söz etmektedir.

3.2.9.1.El İşlemeciliği

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde el işlemeciliğinden pek fazla bahsedilmemektedir. Türk toplumundaki kadınların psikolojik açıdan dayanağı olan örgü örmekten söz edilmektedir.

- “Elindeki **örgü şişlerine** tutundu sanki.” (AKC, 29)
- “Bir ıhlamur sefasında hem **örgü** yaptı hem anlattı.” (AKC, 32)
- “Bebelere tulum **örerim.**” (AKC, 120)
- “Ellerinde **işlengi**, ağızlarında sakız.” (AM, 7)
- “Oturduğu yerde ayak başparmağına geçirdiği renkli iplerden anahtarlık **örerti.**” (AAÖAB, 82)

3.2.9.2.Resim Yapma

Resim, özel bir yetenek isteyen ve insanların duygu, düşüncelerini dile getiren bir sanattır. Çiftci'nin öykülerinden yalnızca bir tanesinde resim sanatından bahsedilmektedir.

- “Aklımın yettiği günden beri **resim** yaparım.” (AKC, 111)

3.2.9.3.Meslekler

İncelenen öykülerde toplumun sosyo-ekonomik düzeyini belli edecek meslekler tercih edilmektedir. *Demirci, kömürcü, şoför, hırdavatçı, süpürgeci, bekçi, kasap, temizlikçi, garson* gibi mesleklerin yanı sıra toplumda daha çok kabul gören *mühendis, avukat, doktor, kaymakam, polis* gibi mesleklere de yer verilmektedir.

- “Bora'nın **sekreteri**, ona soracak oldum.” (AKC, 10, 114)
- “Hayatım sen resim seviyormuşsun, Chopin dinliyormuşsun, ne iş anlayalım sanat dostu bu **marangoz...**” (AKC, 11)
- “**Demircilik** mi olur, **kömürcülük** mü olur artık bir sanatın ucundan turalım demiştir.” (AKC, 16)
- “O gün öylesine yapılan bu teklif Çati'nin hayatına **trafik polisi** gibi yön vermiştir.” (AKC, 17, 137)
- “**Şoför** kısmının yolda belde durdurup yanlarına aldıkları karılarla yol boyunca ettikleri muhabbetleri dinlemiş.” (AKC, 17, 45)
- “**Muhtarla** gezerken bir kahvehaneye oturmuş.” (AKC, 17, 72)

- “O günden sonra Çati, Cüneyt’in filmindeki ihtiyar adamın merhemini arar gibi gittiği her **doktora** sorar.” (AKC, 18, 20, 49, 59, 68)
- “**İnzibat** kapar adamı.” (AKC, 20)
- “Aslanım en baş birinci **mühendis** bu adam.” (AKC, 21, 79)
- “**İlçe başkanı** da dâhil herkes Çati’nin sadece çenesinden değil, bedavadan içtiği çay sigaradan da yorulmuş.” (AKC, 22, 39, 40)
- “**Okul müdürünün** kapısında it olsun da görsün.” (AKC, 22, 23, 30, 71)
- “Bir güzelce **süpürgeci** etmişler.” (AKC, 23)
- “Zamanla eke **memur** olmuş.” (AKC, 23, 29, 37, 59, 91, 94, 121)
- “Kullanılmış gazeteleri, dergileri, kitapları biriktirip hurda **kâğıtçıya** satmalar.” (AKC, 23)
- “Şerbetli diliyle yavaş yavaş **öğretmenlerle** laf çevirir olmuş.” (AKC, 23, 24, 25, 31, 33, 102, 109, 111, 137)
- “Okuldaki akıl hocası, dert ortağı **kütüphaneci** Nesli Abla’sı vardı.” (AKC, 25)
- “Okulun ayniyet **saymanı** Nadir’in bir kızı vardı.” (AKC, 26)
- “Biliyordu ki bu herifin köylüsü şimdi hükümetteki partide **delegedir.**” (AKC, 28)
- “**Boyacı, hırdavatçı** Hacı Halil Efendi’nin solcu oğlu olarak ilçeye döndüm.” (AKC, 35)
- “Ben **esnaf** çocuğuyum bunları benim de bilmem lazım ya işte Faik Hoca söyleyince kafama dank etti.” (AKC, 36, 56, 112)
- “Tonguç **ressam.**” (AKC, 37)
- “Ben **mebus** olacaktım.” (AKC, 39)
- “Kapısından içeri bile almamışlar, **bekçi** koymuşlar önüne: ‘Şoförlüğün yoksa haydi yallah.’” (AKC, 45, 119)
- “Benim babam **kasap.**” (AKC, 53, 54)
- “Eniştem **aktarları** yol etti.” (AKC, 60)
- “...tabi canım gelinimle oturur maça bakarız, oldu olacak bir de söveriz **hakeme** gelin-kayınbaba, işte o zaman tadından yenmez olur.” (AKC, 85)
- “...baba **maliyeci** olunca, oğlu da **muhasebeci** olur değil mi...” (AKC, 91, 94)
- “Ama kim takar Yalova **kaymakamını...**” (AKC, 93)
- “**Çobanın** deyneği gibi bir oğlan, sırtındaki ceket değil, sanki deyneğe çaput sarmışsın, o ne öyle, giydiği yakışmaz ne dediği anlaşılmaz.” (AKC, 106)

- “Biliyor musunuz, dediklerin hepsi oldu, vilayete gitti, okudu, daha da yükseğini okudu, en baş **mühendis** oldu mu bilmem ama daha sonra anasını babasını yanına da aldı...” (AKC, 108)
- “Sevim’e diyordu ki, ‘Hanım benim babama Şekerci Nurettin Efendi derler, bir **toptancıydı**, babamda hırs hiç görmedim.’” (AKC, 113)
- “Hamit çok konuşur, her bir işe akıl erdirirdi ama sigorta deyince **müteahhitler** conguzluk görmüş gibi kaçıyor.” (AKC, 120)
- “Artık sen de **gassal** oldun, cenaze yıkarsın.” (AKC, 127)
- “Helva **amele** kısmına bildiğin ilaç gibidir.” (AKC, 128)
- “**Diyeşetçi** kadınlar ses çıkarmadılar tabi ama inceden inceden nasıl okur diye süzdüler.” (AKC, 129)
- “Babam yılların **esnafı**.” (BA, 9, 10, 30, 71, 95, 96, 98, 149)
- “Babam yıllarca merkeze bağlı köylerde **çerçi** olmuş.” (BA, 9-10)
- “Ben okusaydım **avukat** olacaktım dedim bir gün.” (BA, 10)
- “Meğer bizim okulda **hocaymış** ya abi la.” (BA, 13, 52, 131, 143, 156, 159)
- “Kız fışkılar şu giden **öğretmenin** adı Neriman mı?” (BA, 13, 15, 16, 19, 20, 51, 72, 73, 75, 89, 109, 110, 123, 131, 136)
- “Kutunun içinde kokuların alüminyumdan şişeleri, evvelden **sıhhiyecilerin** kullandığı, şırıngalardan bir tane, pamuk ve esansın konacağı küçük şişeler, minicik kapaklı esans kutuları vardı.” (BA, 24)
- “Ama **müftü** ya da okumuş, yazmış, dini, diyaneti iyi bilen hocalar rast geldikçe kızarlardı.” (BA, 26)
- “**Başkan** konuştukça mesele anlaşıldı.” (BA, 26, 27, 28, 29, 76)
- “Başkanın **sekreterine** durumu anlattı.” (BA, 28)
- “Merhem falan istemez, **doktora** gittim zaten ilacım var.” (BA, 28, 56, 57, 69, 72, 112, 122, 124, 129, 132, 145, 146, 151, 152, 153, 157, 160)
- “Adliyede **kâtip** idi.” (BA, 29)
- “Sonra bu koku nereden gelir diye **muavine** sordular.” (BA, 34)
- “Bir gün ikinci namazından sonra **zabıtalara** Aziz Efendi’nin koluna girdiler.” (BA, 35)
- “**Güreşçiler**, davul, zurna gırla.” (BA, 38)
- “Aziz Efendi **toptancısından** her çeşit kokudan aldı.” (BA, 39, 40, 98)
- “Yol boyunca minibüs **şoförüne** sordular.” (BA, 40)
- “Kahvaltı getirmişti **hasta bakıcı**.” (BA, 44)

- “**Taksici**, durağın önüne oturmuş, sırtını güneşe vermiş, boş taksilere bakıp düşünüyordu.” (BA, 49, 50)
- “Taksici, emekli **memur** Sadi.” (BA, 49, 50, 62, 97, 115)
- “Babası eskiden bu elmalığın **bekçisiydi**.” (BA, 61)
- “Ben bilirim, **kasaplar** akciğerleri, malın, davarın işkembesini, karnını verirlerdi.” (BA, 61, 64)
- “Kamber elmalığın yerine yapılan sitede **kaleriferci, kapıcı** olarak çalışıyormuş.” (BA, 63)
- “İkinci oğlum Almanya’da **mühendis**.” (BA, 64)
- “Bu ıhlamuru içtin mi git camide **müezzin** ol. Gel çarşıda **cazgırlık** yap.” (BA, 72)
- “Sonra bakanlıklarda **müfettişlik**, adı büyük, kendi rezil bir iştir.” (BA, 77)
- “‘Ben **çıracıya** kız vermem,’ demiş, directmiş.” (BA, 78)
- “Otobüs Kayaş’a gelince **muavin**, ‘Geçmiş olsun,’ diyor.” (BA, 80)
- “**Bakandan** torpil istemişler ve liste zaten belliymiş.” (BA, 84)
- “İlçeye tayin olmuş **hâkim** beyler âdet edindiler; şöyle kitap gibi bir takım diktirelim diyerek gelip buldular iki ara bir deredeki iğne deliği kadar dükkânı.” (BA, 87)
- “Sen **kuaför** olsan kaç kişi gelir de sana saçını yaptırır el kadar yerde?” (BA, 92, 106)
- “Alışmasan ne yapacaksın ki, **terziyim** diye ortaya çıkmışsın bir kere.” (BA, 103, 104)
- “Annem edebiyat öğretmeni Mualla Hanım, babam hem **okul müdürü** hem matematikçi Mümtaz Hoca’dır.” (BA, 109)
- “**Psikiyatr** da nereden çıktı?” (BA, 112)
- “Tina’nın babası bir havaalanında **teknisyen**.” (BA, 116)
- “Adamın biri adliye karşısındaki **arzuhalcilere** başından geçenleri anlatmış.” (BA, 130)
- “İngiliz’e göre benim kendimi toparlamam için bir de **psikologla** görüşmem gerekiyormuş.” (BA, 132, 134)
- “Ulan sen bir **sülükçüsün**.” (BA, 142)
- “Sonra da ya **antrenör** olur, ya da hoca.” (BA, 143)
- “Hele kara Mesedes bir gelsin, hele Bursa’ya bir düşsün, hele essahtan bir **topçu** olsun, o zaman bu sızılara bakan bir doktor felan olur herhalde, demiş.” (BA, 145, 147, 155)
- “Babam **esnaftı**.” (AM, 8, 16, 79, 80, 89, 91, 93)
- “Cebimdeki harçlık **memur** çocuğundan ecik fazlaydı.” (AM, 9, 18, 37, 38, 68)
- “Amma ben koca **okul müdürünün** önünde cayır cayır şiir okumuş adamım.” (AM, 9, 35, 95, 4)

- “Oradaki bir **sarrafla** evlenecekti.” (AM, 11, 15)
- “Bağın **bekçisi** beni tanımamış, habire taşıyordu.” (AM, 14)
- “‘**Karpuzcu!**’ diye bağıyorlardı.” (AM, 24)
- “Ama babam, ‘Bu kadar şeyi eve getirmem, ben **hambal** mıyım, **amele** miyim?’ diyordu.” (AM, 27)
- “**Soğancıyı** bu şekilde savuşturmam babamın hoşuna gidiyordu.” (AM, 28)
- “**Simitçiden, limonataçıdan** çekirdek karşılığı alışveriş ediyordu.” (AM, 29)
- “Biz çalışırken inşaata **müteahhit** geliyor.” (AM, 30)
- “**Öğretmen** denilince aklıma kocaman gölgeli adamlar geliyordu.” (AM, 31, 33, 34, 45, 78, 95)
- “**Hademe** olduğunu sonradan öğrendiğim biri bana, ‘Hayırdır aslanım?’ dedi.” (AM, 32, 33)
- “**Müstahdem** türbe ziyaretinden çıkar gibi geri geri çıktı.” (AM, 32)
- “O sırada **zabıta**lar geldi.” (AM, 39)
- “Bugün **polisler** geldi.” (AM, 39, 56)
- “Kardaşım bir **terzimiz** olsa, batırsak parayı.” (AM, 41, 44, 51, 52)
- “Babam tır **şoförü**, anam aslında **ev hanımı** ama **sıhhiyeciydi**.” (AM, 47, 54)
- “Ben **mühendis** olurum herhal.” (AM, 48, 102)
- “Sigaram **otobüsçü** malborosu, bir giydiğim göyneği bir daha giymezdim.” (AM, 62)
- “Neyse **kasetçi** epey iş yaptı.” (AM, 64)
- “Ceket **çalgıcı** adam için battaniye gibidir.” (AM, 65, 70, 71)
- “Biz bu oğlanı **sazcılık** işinden çekip çıkaralım.” (AM, 67)
- “Cabir Usta, oğlumuzu bir devlet dairesine **kapıcı, boyacı**, her ne ise sokalım diye siyasetçi kovaladı.” (AM, 68)
- “**Doktorlar** dedi.” (AM, 72, 90)
- “Esasen **hastabakıcı** kısmının gözleri çok fazla hastaya baktığından artık bakar kör olur.” (AM, 73)
- “**Hemşirelik** okuyorum efendim.” (AM, 74, 97, 98, 104)
- “**Köfteciydik**.” (AM, 77)
- “Sonra hiçbirinde **şef garson** yok.” (AM, 82, 86, 87, 88)
- “Nereden çıktıysa bir **temizlikçi** kız çıktı.” (AM, 82)
- “Sonra madem bu köfte ekmeği üniversite öğrencileri yemek ister, o zaman üniversitedeki **hocaları** buraya davet et.” (AM, 86, 90)

- “Sonra **kameraman** ile **muhabir** çocuğa bir menü ikram ettik.” (AM, 88)
- “Sonra üniversite hocaları, doktor, **hâkim**, **savcı** tayfası gelmeye başladı.” (AM, 90)
- “Elimde çanta, yanımda **muhasebeci** ile firmaya gittim.” (AM, 92)
- “**Avukat** tut, uğraş.” (AM, 102)
- “**Müdür** çok bekletmedi aldı beni içeriye.” (AAÖAB, 11, 12, 92, 93)
- “‘Ticaret lisesini okursan **muhasebeciler** iş verir,’ dediler.” (AAÖAB, 14)
- “Hele düğüncüler gelsin, hele **sazcılar** akordunu yapsın, hele salon iyice ısınsın isterim.” (AAÖAB, 15)
- “Ali’sinden Veli’isne, **polisinden valisine** kim varsa alır selamımı.” (AAÖAB, 15-16)
- “Cebime de **otobüsçü** Malborosu konacak.” (AAÖAB, 17)
- “**Kaymakam** bile gelmiş.” (AAÖAB, 18)
- “O zamanlar rahmetli Maykıl Ceksın yeni yeni ameliyatlar geçirip elini yüzünü **doktor** milletinin insafına bırakıyordu.” (AAÖAB, 21, 38, 44, 45, 54, 71, 72, 73)
- “Fikret’in annesi **ev hanımıydı**.” (AAÖAB, 29)
- “Kafası çalışan bir **psikolog** bulsam sormak isterim.” (AAÖAB, 31)
- “**Örtmen** zannetti ki sınıf benim şiire olan merakımı alkışlıyor.” (AAÖAB, 32, 33)
- “**Mühendis** sıfatını almış da gelmiş.” (AAÖAB, 35, 36, 37, 38, 42)
- “Bu makine **tamirci** gelmeden pat pat bağılıyor da tamirci gelinde neden tık yok?” (AAÖAB, 39)
- “Bu dilekçeyi **bakanlık memuru** bile yazamaz, **anayasa başkanı** kaleme getiremez bu işi.” (AAÖAB, 40)
- “Bizim bahçenin sınır duvarı karşı tarafa yarım metre geçmiş diyorlar, bir itiraz dilekçesi yazsan da **encümene** versek...” (AAÖAB, 41)
- “İşte o günlerde çarşıdan öteberi alıp eve gelirken bir **arzuhalci** İrfan’a laf atmış.” (AAÖAB, 41)
- “‘**Esnaf** bize laf atar oldu,’ diye kızıp söylenmiş ama aklına da bir çıkar yol gelmemiş.” (AAÖAB, 41, 80)
- “O **hemşire** hanım bana uzun uzun anlattı.” (AAÖAB, 43, 45)
- “Kendisi **taksiciydi**.” (AAÖAB, 43)
- “**Gazeteciler, itfaiyeciler, polisler** yani herkes orada.” (AAÖAB, 46, 59, 64, 89)
- “İnsafılı bir **savcı** mağduriyetimi anladı da beni dava dışı bıraktı.” (AAÖAB, 46)
- “Tarlaya tapana bakan **ırgatlar**.” (AAÖAB, 50)

- “Marketteki tek fiyatlı satışa akli ermiyor, **kasiyer** kızlarla çeke çeke pazarlığa oturuyordu.” (AAÖAB, 51)
- “**Dericilikten** başka işe aklımız ermez.” (AAÖAB, 54, 57)
- “**Veteriner** kadar bilgim vardı.” (AAÖAB, 55, 76)
- “Bizim beslediğimiz köpekler her daim **kasap** artığı ile beslenirdi.” (AAÖAB, 55)
- “**Memurların** kızları, oğulları bizi uzaktan seyrederdiler.” (AAÖAB, 56)
- “**Öğretmenlerimden** zaten umudum yoktu.” (AAÖAB, 58, 61, 82, 83, 84)
- “Köyde bir tek **muhtarda** telefon var.” (AAÖAB, 62)
- “Neticede az bir farkla bizim **başkan** yeniden seçildi.” (AAÖAB, 67, 68)
- “Yılda bir kere festival günlerinde **belediye başkanına** ve **valiye** atış yaptırılacak.” (AAÖAB, 68)
- “Teftiş günü **müfettiş** ne ikram edilecek diye de çok çırpındık...” (AAÖAB, 70)
- “**Kitapçının** arkasına birkaç sandalye, iki masa ile oturma yeri de ekledik.” (AAÖAB, 78)
- “‘Cengiz biyoloji okuyacak ve **biyolog** olacak, endişeye gerek yok,’ dedi.” (AAÖAB, 94)

3.2.10. Gündelik Eşyalar

Toplumun gündelik hayatına yardımcı olan eşyalar Mustafa Çiftci’nin öykülerinde sıkça rastlanmaktadır. Bu eşyalar aynı zamanda öykü karakterlerinin hayatı hakkında da bilgi vermektedir.

- “**Gözlüğünü** çıkarır yerine koyar.” (AKC, 19, 22, 34)
- “Bizimki kendine yedirememiş, sen nasıl geçecen beni diye çalmış Gülizar’a **kamçıyı**, çal ha çal derken dayanamamış Gülizar, kaldırmış atmış arabayı da kendini de...” (AKC, 48)
- “Köşesine oturmuş, hava çok sıcak olmalı çünkü dedem ceketini çıkarmış ensesinde **mendili** var...” (AKC, 65)
- “Bana ucunda kocaman bir inci bulunan **broş**, Sami’ye çok hoş bir **saat** almış.” (AKC, 69)
- “Hımm teşekkür ederim diyerek **tespihe** baktı.” (AKC, 69, 70)
- “Merve Hanım elinde **kalem** bir şeyler yazıyor.” (AKC, 79)
- “**Kalem** sordu.” (BA, 11, 90, 118, 119, 121, 125, 131, 133)

- “**Kutunun** içinde kokuların alüminyumdan **şişeleri**, evvelden sıhhiyecilerin kullandığı **şiringalardan** bir tane, **pamuk** ve esansın konacağı küçük şişeler, minicik kapaklı esans **kutuları** vardır.” (BA, 24)
- ““Dükkânda **tükenmez kalem**, asker için **cep defteri**, hacca gideceklere bele sarılan ya da boyuna asılan **cüzdan**, **dikiş iğnesi-ipliği**, **ayna**, **çakmak**, **çakı**, **çakmak taşı**, pijamalar ya da uzun donlar için kalın **lastik**, **makas** ve ‘Bu kimin işine yarar?’ diye sorduracak kadar çok şey vardı.” (BA, 24)
- “Temsil misal, **kefen** mi lazım? Meyyit yıkanacak **sabun** mu lazım? **Sünger** mi lazım?” (BA, 24)
- “Cebinden çıkardığı **mendil** ile gözlerini sildi.” (BA, 57)
- “**Gözlükleri** çıkarıp, ‘Tutar mısın?’ diyerek taksiciye uzattı.” (BA, 57, 58)
- “Taksiciyle Haydar, yanlarında **piknik sepeti** dağ bayır gezdikçe, Haydar’ın neşesi yerine geldikçe, Sibel de seviniyordu.” (BA, 58)
- “Haydar, Taksicinin Gülü’nün vites topuzuna geçirilmiş **tespihi** eline alır çevirir, bazen çeker, bazen sallar, arabadan inecekken tekrar yerine koyardı.” (BA, 63)
- “Sabahtan **oltalar** atılacak.” (BA, 64)
- “Ders çalışılmadı mı kulağın dibine dükkânın **anahtarını** basar.” (BA, 73, 119)
- “Ümmet Çavuş, **dikiş makinelerinde** batıp çıkan bir **iğne** olur.” (BA, 103)
- “Sanki **dikiş yüzüğü** zırhtır.” (BA, 105)
- “**Kitapların** arasında aşkla ilgili sözler bulur yazardım **defterime**.” (BA, 113)
- “**Çantamda** sandviç ve **termosumda** çayla kütüphaneye kapak atıp kayboluyordum.” (BA, 115, 117)
- “Selim Efendi Ebru’yu muayene edip gebelik haberi veren doktora en pahalısından bir **saat** aldı.” (BA, 160)
- “Kolumdaki **saati** ecdadın görmemiştir.” (AM, 10)
- “Elimde **kalem**, karala babam karala.” (AM, 19, 72, 106)
- “Koşarken ayağıma **çivi** battı.” (AM, 30, 31)
- “Hoca cebinden **mendil** çıkardı.” (AM, 37)
- “**Kitabı**, **defteri** kenara koyup koşarak terziye gittik.” (AM, 43, 53, 98, 101, 106)
- “Çalmayı bırak **halburla** su taşıyım.” (AM, 59)
- “Bilirdim **kaset**, **plak** alacak paraları yoktu.” (AM, 64)
- “**Mikrofonu** nereye çekersen oraya gider.” (AM, 65)
- “Eren kalem **kâğıt** bulmak için odadan çıktı.” (AM, 72)

- “Sonra bir **çanta** açtı.” (AM, 106)
- “Ter boyumu aşınca âdet töre bilen teyzeler yanlarında getirdikleri işlengili, kokulu **mendiller** ile alnımın terini silerler.” (AAÖAB, 15, 30, 31, 32, 34)
- “Biz Maykıl’ın **kasetlerini** dinliyor ve arada sırada ekrana çıkan silüetinden dans modelleri öğrenmeye çalışıyorduk.” (AAÖAB, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 64)
- “Tarık ondan **boya kalemlerini** çıtır çıtır yemesini istemiş.” (AAÖAB, 23)
- “Belki inanmazsınız **kitap** hâlâ deterjan ve parfüm kokuyordu.” (AAÖAB, 34, 92)
- “Kız yola düşeceksin de hani bohçan, **çantın?**” (AAÖAB, 51)
- “**Defter kalem** bilmezdi hiç.” (AAÖAB, 58, 93)
- “Oturduğu yerde ayak başparmağına geçirdiği renkli iplerden **anahtarlık** örerd.” (AAÖAB, 82)
- “Başka kızların saçına demir **tarak** vursan geçmez, Serpil’in saçına tırağı yukarıdan bıraksan aşağıya kadar kendiliğinden akardı.” (AAÖAB, 82)

3.2.11. Halk Müziği ve Çalgıları

Mustafa Çiftci’nin müzik aletlerine çok sık rastlanmamaktadır. *Saz* ve *darbuka* gibi çalgılarla birlikte insanlarda coşku meydana getiren ve sazlarla yorumlanan *oyun havalarından* söz edilmektedir.

- “Taksici lafını bitirmişti ki radyoda **oyun havası** çalmaya başladı.” (BA, 59)
- “Tina bir de **keman** çalabilseydi durumumuz tam filmlere göre olacaktı.” (BA, 117)
- “Cabir Usta hiç sesini çıkarmadan **sazını** alıp yan odaya geçti.” (AM, 60, 61, 62, 65, 66, 67, 70, 74)
- “Hemen ağzımla **saz** sesi, **darbuka** sesi çıkarır, bir yandan da oynarım.” (AAÖAB, 14)

3.2.12. Halk Mimarisi

İnsanların geçmişten günümüze kadar kültürel özelliklerini, inançlarını ve fikirlerini yapıları yansıttıkları görülmektedir. Bu sebeple de halk mimarisi toplumda yer alan kültürün bir yansımasıdır.

“Mimari, yapıldığı yerin iklim özellikleri ve topoğrafyası, kültürel özellikleri, ekonomik yapısı, inanç sistemi ve yerel değerleri toplamının binada biçimlendirilişidir. (...)Yapıldığı yere ait bu mimari literatürler ‘halk mimarisi’, ‘yöresel mimari’ ve ‘mimarsız mimari’, ‘anonim mimari’ ve ‘vernakular mimari’ gibi farklı isimler altında incelemektedir.” (Özen, 2016, s. 327)

Mustafa Çiftci öykülerinde halk mimarisi ile ilgili bölümlere yer vermektedir. İncelenen eserlerde verilen mimari yapılar öykü karakterlerinin sosyo-ekonomik düzeyini verdiği gibi

eserlerden *Kara Kedi* öyküsünde halkın geçim kaynağı olan bakara tarzı yapıların kaldırılması yerine ve bu yapıların alışveriş mekânlarına dönüştürülmesi konusu da dikkat çekmektedir.

Çiftci'nin öykülerinde mimari yapı; *Konutlar ve Yardımcı Yapılarda Bölümler*, *Konutlardaki Yardımcı Yapılarda Aydınlanma ve Isınma*, *Konutların Döşenmesi*, *Kullanımı ve Eşyaları* başlıkları altında bölümlere ayrılarak tespit edilmiştir.

3.2.12.1. *Konutlar ve Yardımcı Yapılarda Bölümler*

Mustafa Çiftci öykülerinde sıkça konutlardan ve yardımcı yapılardaki bölümlerden yararlanmaktadır. Bu bölüm, öyküde yer alan karakterlerin ekonomik seviyesini, hayat tarzını ve inancını da göstermektedir. Öykü karakterlerinin daha çok yoksul kesimden olması sebebiyle konutlar ve konutların bölümleri daha mütevazı, günlük hayatta herkesin yararlandığı bölümler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu öykülerde *okul*, *çeşme*, *hamam*, *dükkân*, *kütüphane*, *karakol*, *cami* gibi ortak yapılar da görülmektedir.

- “Zorda kalırsa **hela** bile temizlermiş.” (AKC, 19)
- “**Sanayiye** vardık bizi çirak bile tutmadılar.” (AKC, 20)
- “Elinden gelse kitapları atıp **kütüphaneyi** çiçekle doldurur bir ablaydı.” (AKC, 25, 26, 28, 30)
- “**Tuvaletlere** yazı yazan piçlere karışmadı.” (AKC, 32, 131)
- “**Ayakyolu** bahçede.” (AKC, 44)
- “Sonra **çadırlarına** döndüler.” (AKC, 72, 73, 74, 75)
- “**Yurtta** kaldıkları zamanda yağmurun altında, alkolün de tesisleriyle bağırarak türkü söyleyen bu ‘Salak İlyas’ı o gece yurt penceresinden nasıl gülererek seyretmişse, şimdi de içinden öylece fıkır fıkır gülüyordu.” (AKC, 81)
- “Kızın evi zaten **terminale** çok uzak değilmiş.” (AKC, 90)
- “Kadınlar hep birden **mutfağa** geçtiler.” (AKC, 91, 93)
- “Kahveleri **balkonda** alalım.” (AKC, 92)
- “Esas mesele **bina** değil, **okul** değil, esas mesele yemek.” (AKC, 100)
- “Mecburen **çeşmeye** gidersin, başlarsın doldurmaya, su dolar, doldukça şırlı şırlı beni alır götürür, atın sırtına binerim, gelin olurum, davul vurur, mahallenin bebeleri koşturur, ben telli duvaklı at üstünde evin önünden ayrılırım, yüreğim pır pır eder...” (AKC, 106, 109)
- “Önde Hâlet Hala, arkada Cemiyet Yenge **gasilhaneye** girdiler.” (AKC, 126, 127)
- “**Banyoya** girince burnuna gelen banyo sabunu kokusundan tiksindi.” (AKC, 127)

- “Diyeşetçi kadınlar, gittikleri cenazelerde bir bahaneyle tuvalete, **lavaboya** gider, evi inceler, dedikodularına malzeme devşirirlerdi.” (AKC, 131)
- “Sırasöğütlerin oradaki **apartmanın** duvar dibinde beklerdim, yoğurt kabını verecekler diye.” (BA, 13)
- “Sonunda bizim **okula** girdi.” (BA, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 111, 112, 131)
- “Koca **dükkân** hesabı vız geliyor da bir Handan hesabı bizi çökertti.” (BA, 17)
- “Kış boyu koyunlar gibi kirinin terinin sıcağına yatar da demez ki güzelce **hamama** gideyim.” (BA, 23, 32, 39, 42, 96, 98)
- “Artık selâtin **camiler** gibi etrafı yemyeşil, yaya kullanımına açık, alışveriş mekânları, nezih yerler olacak.” (BA, 26, 27, 148)
- “Yirmi sekiz esnaf, zaten tapusuz, ruhsatsız olan **barakaları** boşalttılar.” (BA, 30)
- “Aziz Efendi’yle beraber eve gelen Kara Kedi kokusunu alır almaz ensesinden tuttuğu gibi **banyoya** götürdü.” (BA, 34, 147)
- “Kızları hemen ceketini **balkona** astılar ki Kara Kedi evin her köşesine yerleşmesin.” (BA, 34, 37)
- “Aziz Efendi artık **camî avlusuna** satıcı girmeyecek!” (BA, 35, 38)
- “Hele bir de **hamamdan** çıkınca sürersen, yedi gün yedi gece garantisi var.” (BA, 39, 42)
- “Kasabanın sağlık ocağından biraz büyük **hastanesine** getirdiler.” (BA, 44)
- “**Sarayda** aşçılar, ‘Amanın kralın ağzının tadı kaçmadan yetiştireydik gerisi kolay,’ diyerekten uğraşırlar da kekikli ceylan etini koyarlar altın tasın içinde Kral’ın önüne.” (BA, 36-37)
- “Sonra yavaş yavaş doğruldu ezik vücudunu zor taşıyarak **tuvalete** gitti.” (BA, 44)
- “**Evleri** burada kiraymış.” (BA, 52, 63, 88)
- “Sonunda **avlulu** bir evin kapısına dayandılar.” (BA, 55)
- “**Çeşme** başında durup gözlemeleri açtılar.” (BA, 56)
- “Refet Efendi **terminale** bırakılıyor.” (BA, 83, 140)
- “**Çarşıda, pazarda** getir götür işine bakarlar.” (BA, 91)
- “Canan **sedirin** ucuna ilişmiş.” (BA, 105)
- “Yeni bir **lojman**...” (BA, 111, 114-115)
- “**Fakültedeyken** eski alışkanlığımı sürdürdüm.” (BA, 112, 113)
- “Çantamda sandviç ve termosumda çayla **kütüphaneye** kapak atıp kayboluyordu.” (BA, 115, 117, 120)

- “Sonra dayanamadı, odanın büyük camlı **kapısına** çizerek anlattı.” (BA, 118, 129)
- “Bahçeler, bağlar, **avlular** bana dar geliyordu.” (AM, 7, 25)
- “Banyodaydım.” (AM, 16)
- “**Ev** kiraladık.” (AM, 25, 80, 92, 94)
- “Babam **pencere** önüne oturur habire dışarıya bakardı.” (AM, 25)
- “Depo dedikleri yer eski bir **tuvaletmiş.**” (AM, 27, 82)
- “Hoca **çatal kapılı** bir eve girdi.” (AM, 37)
- “**Balkona** bile çıkmadı.” (AM, 57)
- “Bu sefer baba-oğul bir oturum yaptılar **mutfakta.**” (AM, 69, 71, 80)
- “**Hanlar, hamamlar, apartmanların** var mı ustam Allah’ını seversen...” (AM, 72)
- “**Koridorda camı** açtı.” (AM, 74)
- “Sonunda ortaya çıkan parayla bizim ilçede dört tane kaloriferli **daire** alınırdı.” (AM, 83)
- “‘Hem senin **çarşıdan** falan isteğin varsa onları da alırım,’ derdim.” (AM, 100)
- “**Şantiyede** yatar kalkarım.” (AM, 101, 102)
- “**Karakola** gideceğiz.” (AM, 105, 106)
- “Biz aynı **avlunun** içinde üç eviz.” (AAÖAB, 9, 10, 12, 79)
- “Önce onun çocuklarına bayramlık alınır, sofrada onun çocukları büyüklerin arasında karnını doyurur, benim çocuklarım **mutfakta** yer alıyor.” (AAÖAB, 10, 52)
- “**Eve** vardım.” (AAÖAB, 12, 53, 60)
- “**Zile** ben basıyordum.” (AAÖAB, 30, 31)
- “‘Bağırma tepemde, çık **balkona!**’ dese de evde kaldım.” (AAÖAB, 33, 45, 57)
- “**Bahçesinden** su çıkardı.” (AAÖAB, 53, 57, 79)
- “En çok **apartmanlardan** bahsederdim.” (AAÖAB, 55, 57, 58,60)
- “**Tuvaleti** içinde, musluğundan sıcak su akan, balkonu geniş bir yerimiz olsa kurtulsak bu pislikten...” (AAÖAB, 57)
- “**Kapıyı pencereyi** tamir ettirdi.” (AAÖAB, 70)
- “Sağ görüşlü bir memleketten olduğum için **fakülteye** gidince de sağcı çocuklarla beraber olmam beklenirdi.” (AAÖAB, 75, 76, 78)
- “Mamay’ın **odası** hep sıcaktır.” (AAÖAB, 80)
- “Bize türlü şeyler belleten öğretmenim Hazım Bey bir sabah **sınıfta** yatılı **okuldan** bahsetti.” (AAÖAB, 83, 84)
- “**Kütüphanenin** girişinde Müstahdem Kadir Dayı bizi gördü.” (AAÖAB, 91, 92, 94)

- “**Bakkaldan** bir kâğıt aldık.” (AAÖAB, 93)

3.2.12.2. Konutlardaki Yardımcı Yapılarda Aydınlanma ve Isınma

Yapılarda ısınma ve aydınlanma hayatî derece önem taşımaktadır. Mustafa Çiftci’nin öykülerinde yoksul kesim daha çok ön planda olması sebebiyle öykülerde yer alan aydınlanma ve ısınma yöntemleri de eski tarzda karşımıza çıkmaktadır. Isınma için daha çok *soba*, *kömür*, *odun* kullanılırken aydınlanma için *gece lambasının* tercih edildiği görülmektedir. Bunların yanı sıra teknolojiye daha uygun olan *klima* ve *kaloriferden* bahsedilen öyküler de bulunmaktadır.

- “Baktım ki durakta **gece lambası** yanar.” (AKC, 51)
- “Ablam yine serin serin konuştu ‘Bizi dinler miydin, sevdalıyım diye geziyordun, küçükken de böyleydin, kaç kere dedim, bacım **sobaya** yaklaşma diye, dinlemedin gittin, bastın elini sobaya, sonra bir ay ağladın yanık yarasıyla, aklın başına geldi...” (AKC, 109, 121, 134, 135, 138)
- “**Kömür** almadan, yakacak olmadan, yiyecek olmadan koca kış ben burada yorganın altında itler gibi ayaklarımı çeke çeke can versem kim bilecek diye düşündü.” (AKC, 123)
- “İlk cenazeden sonra eve gelir gelmez **odun** vurup ateş yakmak istedi.” (AKC, 127)
- “Bahçede kırılan **dalları**, milletin bağdan budadığı **çubukları** kışın yakacak etti kendine.” (BA, 61)
- “Mesela vatandaş **sobasını**, yakacak **çırasını** ister.” (BA, 72, 91, 93, 101, 123, 133)
- “Bir ayağını altına alıp ötekini tuğladan bozma **elektrik ocağına** uzatarak oturmuştur yıllarca.” (BA, 72)
- “‘Devlet senin için **kalorifer** yakıp ısıtıyor; ‘Gel buraya, sıcak otur,’ diyor.” (AM, 16, 45, 83)
- “Bizim evde **banyo sobası** yakılınca ben Zakir’i bizde yıkanması için razı etmeye uğraşırdım.” (AM, 46, 72)
- “**Klima** hiç kapanmayacakmış.” (AM, 85)
- “‘Yavaş,’ derdi, ‘**sobayı** devireceksin.’” (AAÖAB, 81)

3.2.12.3. Konutların Döşenmesi, Kullanımı ve Eşyaları

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde kullanılan eşyalardan yatak odası eşyaları, mutfak eşyaları, oturma odası eşyaları ve temizlikte kullanılan eşyalar bu bölümde tespit edilmektedir.

Bu eşyalar, işlevselliğinin yanı sıra halkın ekonomik seviyesini ve yaşam tarzını da göstermektedir. Öykülerde karşımıza lüks eşyalar çıkmamaktadır.

- “Çati usul aksak **yatağını** serer.” (AKC, 19, 44)
- “Çati okul müdürüne varıp da giy sırtına şunu, al eline **süpürgeyi** denilince anlamış ki partideki deyyuslar bunu sallamışlar.” (AKC, 23, 115)
- “**Sandalyeyi** çekip oturdu.” (AKC, 28)
- “**Battaniye** altında kalır gibi oluyorum Aysel.” (AKC, 67)
- “Üç gün **yorgan döşek** yattı.” (AKC, 86, 123)
- “Üç **sofra** kurulurdu; biri dedem ve emmilerime, biri büyük gelinlerle ebeme, biri de küçük gelinlerle onların çocuklarına.” (AKC, 99)
- “Akşam oldu mu kendi **minderin** dışında bir yere oturmak yok.” (AKC, 99, 134)
- “Ben çeşmeye gitmedim ama evde ne vakit **musluktan** su aksa ben sinir oluyorum, şırl şırl boğuyor su beni, haşa kudurmuş itler gibi sudan korkar oldum...” (AKC, 109)
- “Hayriye’ye **bardak** taşımasını, çay demlemesini öğretmek birkaç günümüzü aldı, üç beş bardak kırdık ama sonunda iyi oldu, çayları Hayri yapıyor artık...” (AKC, 117)
- “**Sabunlar.**” (AKC, 124, 127)
- “Kimin evinin **mobilyası** eskimiş de pamukları ortaya çıkmış.” (AKC, 131)
- “**Perdeler** kirden kararmış da evin içi bulutlanmış mı?” (AKC, 131)
- “Arada bir yalandan sinirlenip **süpürgeye** sarılıp kovalıyorum.” (BA, 12, 87)
- “Ne ara **yatağa** yattım?” (BA, 20, 30, 41, 45, 119, 130, 143)
- “Aziz Efendi o dükkânda **tahta sandalyesinin** üzerine **yün döşek** kadar kocaman bir **minder** atmış halde oturur, akşama kadar konuşur da konuşurdu.” (BA, 24, 41, 62, 88)
- “Gülbeyaz **yer sofrasını** toplarken, ‘Başkası olsa satar savar bir şey eder de sen becerebilir misin acep?’ dedi.” (BA, 34, 36, 89, 144)
- “Sarayda aşçılar, ‘Amanın kralın ağzının tadı kaçmadan yetiştireydik gerisi kolay,’ diyerekten uğraşırlar da kekikli ceylan etini koyarlar altın **tasın** içinde Kral’ın önüne.” (BA, 36-37)
- “**Aynadan** ince ince bakmaya başlıyor.” (BA, 50, 87, 117)
- “Meğer orada on iki tane **masa** varmış.” (BA, 68, 89, 91, 126, 129)
- “Tam iki **bardak** çay içecek kadar oturuyorlar.” (BA, 68)
- “**Tepsiler, siniler** içinde Ramazan’da iftariyelikler mi gitmiş?” (BA, 99)
- “Ağzı kurudukça elindeki kocaman kupadan bir yudum alıyor ki, iki eliyle **kupaya** sarılarak, öne arkaya sallanarak anlatıyordu.” (BA, 118, 119, 133)

- “‘Öyleyse kalk gidiyoruz,’ dedi ve beni sakalları ağarmış, ofisindeki **mobilyaları** kadar yaşlı bir doktora götürdü.” (BA, 122)
- “Bir elimde dergiler, diğer elimde **çay bardağı** ile havadan sudan, annemden, babamdan konuştuk.” (BA, 124)
- “Sonra Erkan’ın **yorganın** dışına sarkmış ayağına bakmış.” (BA, 143)
- “‘**Çaydanlığı** getirip yanına koysana her seferinde gidip geliyon mutfığa,’ demiş.” (BA, 144-145)
- “Temiz **çarşaflarda** yatıp, güzel yerlerde kebaplar yemiş.” (BA, 150)
- “Allah’tan **yer sofrasında** yiyorduk, yoksa domdom kurşunu yemiş gibi düşerdim yere.” (AM, 10, 11, 16, 34, 78, 94)
- “Elimde **kaşık** öylece kalakaldım.” (AM, 10, 11)
- “‘**Minder** ne güzel oğlan,’ dedi.” (AM, 11, 12, 14, 15, 25)
- “**Yemek tahtası, yorgan, döşek, minder, çul**, öyle şeyler işte.” (AM, 25, 51)
- “O renk renk yorganlar, padişah **yastığı** döşekler anamdan yadigârdı.” (AM, 25)
- “**Tabakta** caneriği, közde mısır, **bardakta** buz gibi limonata, çıtır simit...” (AM, 29, 84, 85)
- “Babam sessiz kaldı ve **perdeyi** aralayıp dışarıyı seyretmeye başladı.” (AM, 39, 43)
- “Eline bir **süpürge** alıp sapıyla tavana vurdu.” (AM, 42)
- “Bir eliyle **çay bardağının** etrafından gıyyık gıyyık sesler çıkartıyordu.” (AM, 70)
- “Oturdum **koltuğa**.” (AM, 83)
- “**Masalar** ve **sandalyeler** yere sabitlenmiş.” (AM, 85, 87)
- “Masalarda **sürahi**, bardak yok.” (AM, 84)
- “Geyikli **halıyı** inceledim.” (AM, 107)
- “Bizim eve gelseler, yere oturup seyretseler, **kanepelere** oturup kirletmezler, ha ne dersin?” (AAÖAB, 28)
- “İşte İrfan’ın mühendislik çiçeği her geçen gün solarken **çamaşır makinesi** imdadına yetişmiş.” (AAÖAB, 37, 38, 39, 40, 41)
- “Işığı açıp **yatağın** içine oturdu.” (AAÖAB, 45, 46, 83)
- “Harlanan **ocağı** söndüreyim derken beter etmişler.” (AAÖAB, 46)
- “Tuvaleti içinde, **musluğundan** sıcak su akan, balkonu geniş bir yerimiz olsa kurtulsak bu pislikten...” (AAÖAB, 57)
- “Bizim başkan da derneğe destek olmak için girişe bir **masa** koydu.” (AAÖAB, 68, 69)

- “Daha doğrusu **ranzaların**, demir **dolapların**, yemek sıralarının arasına attı beni.” (AAÖAB, 84)

3.2.13. Halk Mutfağı

Toplumun hayatlarını sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri için ihtiyaçları olan en temel ürünlerden birisi yeme ve içmedir. Yeme ve içme, halk kültürünün önemli öğeleri arasında yer almaktadır. Toplum kültürünün zaman içerisinde değişime uğramasıyla halk mutfağında da birtakım değişimler meydana gelmiştir. Bunun sonucunda da Türk toplumunun zengin bir halk mutfağına sahip olduğu görülmektedir.

Çiftci'nin öykülerinde verilen yemek isimleri, öykülerin geçtiği yörelerin yemek kültürüyle ilgili ipuçları ve bilgiler sunmaktadır (Yeşilbağ, 2022, s.473).

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde yer alan halk mutfağı öğeleri; *Yiyecek Türleri* ve *İçecek Türleri* olarak iki başlık altında ele alınmaktadır

3.2.13.1. Yiyecek Türleri

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde yoksul olmalarına rağmen halkın mutfağı oldukça bereketli bir şekilde gösterilmektedir. Yiyeceklerden daha çok hamur işleri, peynir çeşitleri ve et türleri karşımıza çıkmaktadır. *Adem'in Kekliği* ve *Chopin* adlı kitapta yer alan *Portakal* öyküsünde ise okul çağına gelmiş bir çocuğun ilk kez portakalla tanışması, halkın yoksulluğunu göstermektedir.

- “Ulan **yemek** ne bilmez mi bu puşt.” (AKC, 22)
- “Öğretmenler odasına çay saatinde bir bahane **börek çörek** atıştırmalar.” (AKC, 23, 134)
- “Kış günü **karpuz** mu istersin?” (AKC, 27)
- “Babam yaşlandı, doktor ‘**Et** yeme Hacı Bey,’ dedi, ‘et yersen kolesterol seni perişan edecek.’ (AKC, 56)
- “**Peynirli dürüm** ile **domatesimi** yiyorum.” (AKC, 63, 64, 65)
- “‘Çayı boş ver muhtar, sen bize geçen seferki **yağlı gözlemeden** yaptır,’ deyiverir.” (AKC, 78, 80)
- “**Ekmeğe** katık ettiğin ne ki zaten; **çökelek, turşu, soğan**, bulursan **pekmez...**” (AKC, 99, 139)
- “**Çorba** var, yanına **pilav** da var. **Salata** da yapmışlar, bir de **tatlı** koymuşlar.” (AKC, 101, 136)

- “Ben **portakalı** ilkin orada gördüm.” (AKC, 101, 102, 103)
- “Hayri çay getirmeyi öğrendi ama çayların yanına **şeker** koymuyor, sonradan istemeniz gerekiyor ya olsun...” (AKC, 117)
- “Ölü yıkanacak, **helva** karılacak, millete yemek verilecek, mezar eşilecek.” (AKC, 122, 128, 130, 131, 133, 139)
- “Canı hiçbir şey istemiyordu da belki biraz **ekmek peynir** alırdı.” (AKC, 127)
- “Helva için ne kadar **un şeker** lazım. Gelenlere dağıtılacak **lokum** nerden alınırsa güzel olur, iyice süner.” (AKC, 130)
- “Cemiyet bol **etli Kürt pilavını** getirdi. Yanına bahçeden **domates, biber, zeytinyağlı bir salata** yaptı ki kadınlar, ‘**Pilav** neyse güzel olmuş da anam bu **salata** nasıl bir şey? Büyülü mü çizili mi?’ diyerek kaşık kaşık yuttular ne buldularsa.” (AKC, 130, 131, 136)
- “Sonra paraya kıyıp **pirzola** aldı.” (AKC, 133)
- “Aşağı doğru **zeytinyağı** dökmüşsün.” (BA, 11)
- “Handan Öğretmen’e **yoğurt** getirdim dedim.” (BA, 13, 16, 17, 18, 19, 129)
- “**Simit** veren Cemil okulun her bir şeyini bilmez mi?” (BA, 15)
- “Birer **kola** açtım. **Ekmek** arasına **helva** koydum beraber yedik.” (BA, 15, 40, 41, 42, 43, 55, 89, 104, 143, 148)
- “Sizin yoğurt ve **yumurta** tamamen köyden değil mi?” (BA, 16, 17, 18, 19, 144)
- “Cemil kaş göz etmiş, **fındık** almış ceplerine doldurmuş.” (BA, 17)
- “Gelen giden misafire gülsuyu, **mevrit şeker** ya da **güllü lokum** vermeyecek misin?” (BA, 24)
- “Kadın, akşam herif eve gelince çay ister, çay isteyince acı çayı boş içmesin diye **pasta börek** yapıyor.” (BA, 30)
- “**Kebaplarını** yediler.” (BA, 31, 142, 150, 157)
- “Kral Abdullah yer sofrasına kuruldu ve **ceylan eti** gelmedi mi; o sofrayı başlarına geçirir bir şahbaz yiğitmiş.” (BA, 36, 37)
- “Konu komşu öğlen bir **menemen** yapardık.” (BA, 40)
- “Festival programında üç gün boyunca yarışmalar, **etli pilav** dağıtımı, akşamları konser, son gün de karakucak güreşi vardı.” (BA, 41)
- “Millet **dondurmaya, limonataya** oğul vermiş arılar gibi saldırıyor.” (BA, 41, 42)
- “**Kahvaltı** getirmişti hasta bakıcı.” (BA, 44, 65, 83, 93, 98)
- “Sonra avlu kapısı açıldı, orta yaşlı, üzerinde **una** bulanmış önlük bulunan bir kadın elinde **gözlemelerle** göründü.” (BA, 55, 56, 60)

- “**Lokum** gibi olmuştu mübarek.” (BA, 56)
- “Adam **bazlamayı** yemiş.” (BA, 59)
- “‘Senin emrin olur,’ derken, eğilip kalkarak **domates, biber** verirken taksici ile ince ince dalga geçer gibiydi.” (BA, 61)
- “Ben bilirim, kasaplar **akciğerleri**, malın, davarın **işkembesini**, karnını verirlerdi.” (BA, 61)
- “**Eti** nereden alırsın?” (BA, 64)
- “‘Sabah sabah karnımızı doyurmadan oturulur mu?’ diyerek **ballı kaymaklı, parmak çörekli, çanak peynirli kahvaltı ettirmiş.**” (BA, 78, 110, 123, 124)
- “Sonra cebinden bir kocaman **elma** çıkarıyor.” (BA, 83, 90)
- “Ee şimdi bu Ümmet Çavuş şöyle **peynirli bir dürüm** istemez mi?” (BA, 95, 96)
- “‘Kız Fehmi’nin Dükkânı’na gelir, **kırık leblebi** isterdi.” (BA, 100)
- “Hatta Hüsnîye ile Ümmet Çavuş’a **pişmaniye** bile alınmış.” (BA, 107)
- “Sobanın üzerinde döne döne **pişmiş ayva, üzerine erimiş tereyağ dökülmüş pekmez** yedik.” (BA, 110, 136)
- “Çantamda **sandviç** ve termosumda çayla kütüphaneye kapak atıp kayboluyordum.” (BA, 115)
- “Eski günlerden, soba üstünde pişen **ayvadan, tereyağlı pekmezden**, İngiltere’den konuştuk.” (BA, 123, 133)
- “Annesi bize çörek yapmış, çay, çörek, peynir, **reçel** yerken İngiltere’deki doktorun o ilçenin havası, o ilçenin atmosferi dediği eski günleri düşünüyordum.” (BA, 124)
- “Yemek dediysem, **makarnaya yoğurt katıp üzerine biraz kıyma, salça falan gezdirerek uydurma bir mantı** yapmaktı.” (BA, 127)
- “Hiçbir şey demeden **keki** uzattım.” (BA, 134)
- “Erkan’la ucundan, kıyısından bakışmaları falan, buranın bahçelerinde yetişen **çörtük eriklerden** değil de uzak yerlerden gelen **portakallar** gibidir.” (BA, 139)
- “Millet dağılınca Sülükçü yeşil **maden suyu** şişelerinde kıvrıla kıvrıla türkü çağıran sülüklere bakmış.” (BA, 142)
- “**Yeşil soğan** doğra.” (BA, 144)
- “Erkan pazara babasına ekmekle, **çökelek** getirdiğinde hemen yan tezgâhtaki meyveci elinde kocaman **şeftali** ile gelmiş.” (BA, 148)
- “Evvelden bir oturuşta iki **kıymalı pideyi** yerdim de daha iştahlı iştahlı yalanırdım.” (AM, 10)

- “Dönüşte de seninle **çekirdek** çitleyip gezerik ecik.” (AM, 17, 29, 36, 49, 50, 98, 100)
- “Dairede memurlara **kebablar** ısmarladım.” (AM, 18)
- “Babam bakkaldan **ekmek, peynir** alıyor.” (AM, 25, 48, 50, 80, 84)
- “Tabakta **caneriği, közde mısır**, bardakta buz gibi **limonata, çıtır simit...**” (AM, 29, 38, 88)
- “**Yufka ekmeğe süzme yoğurt sürdü. Üstüne toz şeker serpti.**” (AM, 33)
- “Yemeklerde sadece **çorba** veriliyormuş.” (AM, 50, 94)
- “Kudret Hoca deneme imtihanında başarılı olduğumuz için Zakir’le bana **yarım ekmek köfte**, bir de ayran aldı.” (AM, 55, 80, 83, 84, 86, 91, 92, 95)
- “Sabah kahvaltısında **yufka ekmek** ve **yumurta**yla yapılan bol **tereyağlı omac** yemeyi severdi.” (AM, 62)
- “Ben **hamburger** satan büyük bir firmayı gözüme kestirip araştırdım.” (AM, 80, 84, 88, 91, 92, 93, 95)
- “Oğlum yavrum; **eti**, ekmeği alma işini sana bıraksalar iyi olurdu.” (AM, 80)
- “**Patates kızartmasıyla** kola ve hamburgeri yuttular.” (AM, 88, 92)
- “Ben **dondurma** almak isterdim, o itiraz ederdi.” (AM, 100)
- “Sana **sürmeli kırık** alayım da ye.” (AM, 100, 101, 103)
- “**Bulgur bulamaç** yerim.” (AM, 101)
- “Gelmeden evvel **baklava** aldım.” (AAÖAB, 12)
- “‘Bu eve gelin kızın gelince **şeker şerbet** alır ezersiniz beraber,’ derim.” (AAÖAB, 14)
- “Mesela bizim mahallenin etkili ve yetkili abilerinden Mücteba Abimiz bizim için ulaşılmaz bir yıldız iken babası için bakkaldan yarım kilo **peynir** getirmesi istenen biriydi.” (AAÖAB, 21)
- “**Çekirdeklerimiz** çıtırdıyor, film akıyordu.” (AAÖAB, 26, 27, 28, 33, 71)
- “Sonra hasta bakıcıları ayarlayıp kola ve **pasta** getirip hastanenin balkonunda yiyordu.” (AAÖAB, 45)
- “Bir gün temizlik sırasında Rafet’in yediği **pasta** ve **tatlıların** ambalajlarını buldular.” (AAÖAB, 45)
- “Rafet ile hasta bakıcı gece **sucuk** yemek istemişler.” (AAÖAB, 46)
- “**Ekmek** arasına bir şeyler koyar, bir köşeye çekilir yerdı.” (AAÖAB, 47, 59, 63)
- “**Yufka ekmeğin** içine **yeşil soğan**, bolca **nane** koyarım. Bir de **çanak peyniri** sererim yufkanın içine.” (AAÖAB, 49)
- “**Güllü lokum** alırdım.” (AAÖAB, 56)

- “Ablam **leblebi tozu** ile **pudra şekerini** karıştırır yerdı.” (AAÖAB, 56)
- “Ama ben kantinde **simit** alırken bile arkadaşlarımın benden uzak olmaya çalıştıklarını hisseder, kahrolurdum.” (AAÖAB, 58, 63, 64, 68, 92)
- “Mesela **et** herkesin sevdiği bir şeydir.” (AAÖAB, 58)
- “Akşam bir **bulgur pilavı** olursa ne âlâ yoksa ekmek, **peynir, soğan** ile gün bitiyor.” (AAÖAB, 63)
- “Bir de hayali var; kazandığımız parayla Boğaz’da **balık** yiyeceğiz.” (AAÖAB, 64)
- “İstiyorlar ki dernek binası hep sıcak olsun, çayı, **çorbası** tamam verilsin, gazeteler gelsin.” (AAÖAB, 68)
- “**Kahvaltısını** ettikten sonra uzun uzun tıraş olurdu.” (AAÖAB, 89)

3.2.13.2. *İçecek Türleri*

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde halkın daha çok *çay, ayran, kahve* ve *ıhlamur* gibi içecekler tükettiği görülmektedir. Bu içeceklerin yanı sıra *alkollü içecekler* de yer almaktadır.

- “Etme tek **çaya** versinler.” (AKC, 19, 21, 22, 35, 36, 68, 78, 81, 93, 115, 117, 127, 136, 138, 139)
- “Ve bir **ıhlamur** koyup düşündü ince ince.” (AKC, 28, 32)
- “Bana bak maymun, kimseye anlatmak yok tamam mı, hadi bakalım getir iki **ayran** da içelim...” (AKC, 66)
- “Yurtta kaldıkları zamanda yağmurun altında, **alkolün** de tesiriyle bağırarak türküy söyleyen bu ‘salak İlyas’ı o gece yurt penceresinden nasıl gülerek seyretmişse, şimdi de içinden öylece fıkır fıkır gülüyordu.” (AKC, 81)
- “**Kahveleri** balkonda alalım.” (AKC, 92, 93, 116)
- “Suzan’dan bir **ballı süt** hazırlamasını iste...” (AKC, 97)
- “**Su** bile içmedim şişmeyeyim diye.” (AKC, 101)
- “Çıkarken anam, ‘Bir **çay** içeydin bari,’ dedi, ‘Konuşurken ağzın kokmaz.’” (BA, 18, 24, 30, 31, 40, 63, 68, 80, 96, 106, 115, 117, 123, 131, 144, 153, 154, 159)
- “Sonra çeşmeden **su** içtiler.” (BA, 56)
- “‘**İhlamurum** Bursa’dan gelmedir vereyim mi?’ diyeceksin.” (BA, 72, 90, 98)
- “Güllü **şerbetler** içildi.” (BA, 98)
- “Kupasına bir **kahve** doldurup oturdu.” (BA, 119, 121, 129, 133)
- “**Çay** içtin mi?” (AM, 17, 38, 39, 41, 48, 62, 68, 78, 99)
- “Aslı’da **sütlü kahve** üzerindeki köpük gibi olmuş.” (AM, 17)

- “Bana **oralet** söyledi.” (AM, 32)
- “Yani bizim evde yunur, yıkanır, **ıhlamur** içer, sonra da uyurduk.” (AM, 46)
- “Kudret Hoca deneme imtihanında başarılı olduğumuz için Zakir’le bana yarım ekmek köfte, bir de **ayran** aldı.” (AM, 55, 80, 83, 84, 86, 91, 92, 95)
- “‘Keşke **gazoz** olsaydı,’ dedik.” (AM, 55)
- “Her yer **kola** oldu.” (AM, 82, 84, 88, 92)
- “**Suyu** içerken aklımda hep Demet vardı.” (AM, 83, 99)
- “Aynı **kahveyi** ben yaparım, kayınbabam bıyığının altından zar zor bir ‘hımm’ sesi çıkarır.” (AAÖAB, 9, 41)
- “Sonra hasta bakıcıları ayarlayıp **kola** ve pasta getirip hastanenin balkonunda yiyordu.” (AAÖAB, 45)
- “Mutfakta bir kazan **sütün** üzerine devrilmesiyle çok şiddetli yanmış.” (AAÖAB, 47)
- “Perşembe akşamları yıkandıktan sonra **ıhlamur** içerdi babam.” (AAÖAB, 57)
- “Sair zamanda **çay** içer ama o akşam yaz günü bile olsa ıhlamur isterdi.” (AAÖAB, 57, 59, 64, 65, 68, 78, 89, 92)
- “**Ayranı** içerken talimat verdi.” (AAÖAB, 69, 92)

3.2.14. Oyun, Eğlence, Spor ve Bayram

3.2.14.1. Çocuk Oyunları

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde çocukların eğlenceli vakit geçirmek için oynadıkları bilye, uçurtma gibi çok az oyuna yer verildiği görülmektedir. *Ah Mercimeğim* adlı kitapta yer alan *Baba Neredesin?* öyküsünde *Japon Kale* oyununun amacından da söz edilmektedir. Öykülerde yer alan çocuk oyunları şu şekildedir:

- “Enes’in evlerinin önünden geçerken sokakta bağırış çağırış içinde **bilie** oynayan Enes’i gördüm.” (BA, 21)
- “‘Sen uzat elini, ben vuracakken çekersen ödül var,’ diyerek **oynamaya** başladı. Çocuk elini hızla çekiyor, taksici yine vuruyor, sonra çocuk taksiciye vurmaya çalışıyordu.” (BA, 55)
- “Koşa koş **top** oynadığımız yere geldim.” (AM, 12, 95)
- “Ben bu hengâmeyi **Japon Kale** oynamaya benzettim.” (AM, 27)
- “‘**Topunu** bıçakla yarmama izin verirsen olur,’ demiş.” (AAÖAB, 23)
- “‘Çok güzel **uçurtma** yaparım,’ demiş.” (AAÖAB, 23)

3.2.14.2. *Büyüklerin Oyunları, Eğlence ve Spor*

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde büyükler eğlenceli vakit geçirmek için *maç izledikleri, pikniğe gittikleri, karate ve satranç* gibi etkinliklerle ilgilendiği görülmektedir. Ayrıca büyüklerin güzel vakit geçirmek için *kahve* ve *pavyon* gibi mekânlara da gittiği tespit edilmektedir. Büyüklerin eğlence şekilleri şöyledir:

- “‘Milleti **kahveye** topla, anlatacaklarımız var,’ diyecek.” (AKC, 77, 78, 79, 80, 81)
- “Kız benimle aynı **takımı** tutuyormuş, artık **maçları** onunla beraber izlermişiz.” (AKC, 85)
- “Komşular, **piknikler**, oğlanın arkadaşları, ağlaştıklarımız, gülüştüklerimiz ne çok şey.” (AKC, 88)
- “Bir gün **kahvehanede** boş boş otururken yan masada biri anlatıyordu.” (BA, 38, 39, 69)
- “Festival programında üç gün boyunca yarışmalar, etli pilav dağıtımı, akşamları **konser**, son gün de **karakucak güreşi** vardı.” (BA, 41)
- “Bizim bir tek **aşık** var elimizde, şimdiki çocukların aşık nedir nasıl oynanır haberleri yok.” (BA, 54)
- “**Piknik** için malzeme alınırken Haydar her zaman arabada kalırdı.” (BA, 60, 64)
- “Okula gönderin, ben orada hem okurum hem de **futbol** oynarım.” (BA, 92)
- “Akşam olsa da bir **pavyona** düşsem.” (BA, 156)
- “Bazen arkadaşlarla **pikniğe** giderdik.” (AM, 15, 95)
- “Müskirat alır, sarhoş olur, **kumara** oturur, kavgaya girer, cam çerçeve kırardı.” (AM, 47)
- “Ulus **pavyonlarında** para yer, oda tutar hovardalık ederdi.” (AM, 64)
- “Ellerim ceplerimde kış boyu sürteceğim **kahve** köşelerinde.” (AAÖAB, 17)
- “İki ay **karate** kursuna gittikten sonra kuşakları tek tek almış.” (AAÖAB, 22)
- “Seninle ben **satranç** oynamam.” (AAÖAB, 23)

3.2.14.3. *Bayramlar*

Bayramlar dinî ve millî açıdan insanlar için önem taşımaktadır ve kutlanması çok eskiye dayanmaktadır. Bu özel günler amaçlarına uygun etkinliklerle insanlar arasında büyük bir sevinç ve neşeyle kutlanmaktadır. Bayram kelimesi ilk defa Kaşgarlı Mahmud tarafından XI. yüzyılda yazılan *Divan*'da geçmektedir.

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde yer alan bayramlar; *Dinî Bayramlar* ve *Millî Bayramlar* başlıkları altında verilmektedir.

3.2.14.4. *Dinî Bayramlar*

Bayramlar insanların bir araya geldiği, ilişkilerini güçlendirdiği kıymetli günlerdir. Dinî bayram öncesinde evde telaşlı bayram temizlikleri ve hazırlıkları görülmektedir. Bayram günü ise bayram namazı kılındıktan sonra bayram tebrikleri başlamaktadır. Küçükler büyüklerin ellerini öperek saygı gösterirken büyükler de küçükleri ufak hediyelerle mutlu etmektedir. Bayram günü uzak ya da yakın akraba demeden herkesin herkesi ziyaret ettiği hatta küslerin barıştığı görülmektedir.

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde bayramlara çok sık rastlanmamaktadır. Dinî bayramla ilgili tespit edilen unsurlar şu şekildedir:

- “Her **bayram** boşuna mı takım elbise diktiririm?” (AM,10)
- “**Kurban bayramında** kesilen etin her yerine bakarım, incelerim.” (AM, 49)

3.2.14.5. *Millî Bayramlar*

Bayramlar milletlerin özel günleridir. Millî bayramlar, ulusça bir araya gelip geçmişte vatanımız için emek veren kahramanların yâd edilerek bizlere emanet edilenler için kutlama yapılan günlerdir.

“Şehir ve kasabalarda bir şenlik havası içinde kutlanan millî bayramların, askerî geçitler, fener alayları, vb. ‘resmî’ gösterilerde geleneksel tek öge, seymenler, zeybekler, vb. gibi bugün artık yaşamayan eski kuruluşlar temsilcilerinin özel kıyafetleriyle katılmalarıdır.” (Artun, 2016, s. 302)

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde *Cumhuriyet* ile *Ulusal Egemenlik* ve *Çocuk Bayramına* rastlanmaktadır.

- “Yıllar önce bir **Cumhuriyet Bayramı** resepsiyonunda çekilmiş fotoğrafımız var.” (BA, 114)
- “Ve nasıl tarif etsem bilmiyorum, hani reklamlardaki çocuk sesiyle, TRT’nin **23 Nisan** programlarındaki konuk çocukların şarkısı gibi bir sesle ‘Sen beni kıskanıyorsun,’ dedi.” (BA, 127)

3.2.15. Halk İnanışları

Türk toplumunda çeşitli şekillerde inançlar yer almaktadır. İslâmiyet öncesinde yer alan ve günümüzde İslâm'la da şekillenen inançlar bulunmaktadır. Bunlar dinî inanışlar, tabiat inanışları, nazar, büyü, fal, rüya gibi şekillerle karşımıza çıkmaktadır.

“İnanç, sözlük anlamı ile ‘kişice, ya da toplumca, bir düşüncenin, bir olgunun, bir nesnenin, bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesidir.” (Boratav, 2015, s. 13)

“Halk inançları toplumun kabul ettiği ilahi dinin hükümleri ve öğretileri dışında kalan; fakat halk arasında yaygın bir şekilde yaşatılarak bir sonraki nesle aktarılan inanmalardır” (Artun, 2016, s. 345). Nesle aktarılan bu inançlar zamanla dinlerin farklılaşmasıyla Türklerin eski dinlerinden İslâmiyet’e de aktarılmıştır. Bu inanışların günümüzde hâlâ devam ettirildiği görülmektedir.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde yer alan halk inanışları; *Dinî İnanışlar, Nazar ve Büyü* ile *Rüya* başlıkları altında ele alınmaktadır.

3.2.15.1. Dinî İnanışlar

Türkler geçmişte pek çok dine inanmış ama sonunda büyük birçoğu İslâmiyet’i seçmiştir. Mustafa Çiftci’nin öykülerinde İslâmî öğeler, ibadetler ve dinî ritüeller vardır. *Dua etme, Allah’a ve peygamberlere inanma, namaz kılma, kurban kesme, abdest alma, cennet ve cehenneme inanma, oruç tutma* gibi inançlar ve uygulamalar bulunmaktadır. Başlı derde giren, hastalıklara şifa isteyen halkın sık sık Allah’a dua ettiği de görülmektedir.

- “Ben de melhamı gözlerime sürüp, nurun ala nur gibi görmeyelim ki o doktor için **duaya** çökmeliyim.” (AKC, 18)
- “**Peygamber** de bir öksüz mesela.” (AKC, 19)
- “Sanki Halime’nin dilinden **cennet** geldi.” (AKC, 34)
- “Gurban olduğum **Allah’ım** şunun güzelliğine bak.” (AKC, 45, 49, 66, 71, 74, 77, 86)
- “Neyse şikayet varmasın **Rabbıma**.” (AKC, 46)
- “Gurban olduğum **Rabbim** ekmeğimizi buradan vermiş.” (AKC, 53, 118, 134)
- “Sanatı var, hem **abdestli**, namazlı dediler.” (AKC, 54)
- “**Allah** korkusu olur, ağzı **Kuran’ıdır**, bana zulmetmez dedim, vardım.” (AKC, 54)
- “Hacı Dayı, Kelleci kardaşımız doğruyu söylemiş, orası **Müslüman** toprağıdır ve de **Maliki mezhebinden**, yani hak mezhep, **Malik Mezhebi** hükmünce at eti yenir ve de caizdir.” (AKC, 56)

- “Dükkâna gelen giden yok da işte âdet olmuş, babam her sabah önce **namaza** gidiyor sonra dükkânı açıyor.” (AKC, 56)
- “Babam üç katlı ev yaptırdı, bir de **kurban kesip** yerleştik.” (AKC, 56)
- “Sonra dudakları kıpır kıpır Kelleci ’ye **Fatiha** okuyor babam...” (AKC, 57)
- “‘Aman **yarabbi** aman **yarabbi**, ’ diyerek kıvranıyordu.” (AKC, 70, 73, 94, 97, 117)
- “Cemiyet Yenge ben ne ederim böyle yalnız diye düşüne düşüne geceleri uykusuz kalıp **sabah ezanı** okunup da etraf aydınlanınca uyuyabilir oldu.” (AKC, 119)
- “İki **zebani** soluğu.” (AKC, 120)
- “Bu koku sadece Ramazan ’da **oruç** ağızda olur zannetme hala.” (AKC, 125)
- “Sanki önüne gelen naaşlar fazla değil bir gün önce onu çekiştirmişler de sonra **Azrail** gelip canlarını almışlar gibi hırslıydı.” (AKC, 135)
- “Tacettin başına geleceklerden habersiz **bismillah** deyip çevirdi kontağı.” (AKC, 138)
- “Yüce **Mevlam** da vermiş boyu.” (BA, 12, 32)
- “Ne yapсам hey **Allahum!**” (BA, 12, 14, 15, 18, 54, 143, 158)
- “Peder yavaş yavaş **namaza** gider.” (BA, 15, 35, 125)
- “**Abdest** al, duaya çök.” (BA, 18)
- “Her kokmada gidip **gusül abdesti** mi alacak?” (BA, 31)
- “Perşembeden **boy abdestini** aldın.” (BA, 35, 36)
- “Öbürünün adını Gül koydum ki **Peygamber** teridir diye.” (BA, 35)
- “Arabistan ’da boylu poslu Arap prensleri bu kokuyu sürmeden **Cuma** ’ya gitmezlermiş.” (BA, 35)
- “Bir kere koklasan dersin ki, hey yüce **Rabbim** şu yalan dünyada **cennetten** bir koku saldın da bu şişeye mi koydun güzelce...” (BA, 35)
- “Aç ki **Ümmet-i Muhammed** görsün ve de bilsin ki bu koku, Arabistan Kralı Abdullah ’ın başucunda durur. Yatmadan evvel sürer ki gece **huriler** girsin rüyasına.” (BA, 36)
- “Bu da **zekâtımız** sayılsın ey Ümmet-i Muhammed, ’ diyerek cemaate ‘beleş’ Kara Kedi banyosu yaptırırdı.” (BA, 37)
- “Sonra cam kutunun üzerindeki **Kâbe resmini** yavaş yavaş çıkardı. **Öptü başına koydu.**” (BA, 46)
- “Alırsa **cehennemde** yanar demektir.” (BA, 54)
- “Ramazan ’da **sahura** kalkmışlar.” (BA, 59)
- “‘**Besmele çek** hacı dayı rüya gördün herhal, ’ diyor.” (BA, 79)
- “‘**Tövbe bismillah**, ’ diyor.” (BA, 79, 142, 159)

- “O saate kadar Refet Efendi ‘Hacı Bayram’a gideyim **mübareği** ziyaret edeyim,’ diyerek usul usul adımıyor.” (BA, 80)
- “**Sabah ezanı** okunup da Refet Efendi ter kuytusundan, kan uykusundan başını kaldırınca anlıyor ki, meğer yine Güldane düşüyle güreşmiş.” (BA, 82, 90)
- “Tepsiler, siniler içinde **Ramazan’da iftariyelikler** mi gitmiş?” (BA, 99)
- “Yok muydu ceviz dibinde dedikodu edip dilini **domuz** etine değdiren?” (AM, 8)
- “Ben **Allah’tan** başka hiçbir şeyden korkmam ama bacılarımın dilinden yılandım.” (AM, 9, 10, 26, 52, 54, 60, 66, 67, 69, 72, 79, 98)
- “**Akşam ezanı** okununcaya kadar bekledim.” (AM, 33)
- “Ama işte **yüce mevla** garip kulunu görmüş ve haydi yürü demişti.” (AM, 63)
- “İstediklerimin hepsini vermişti **Rabbim**.” (AM, 77)
- “Babam **kurban** kesilsin istedi.” (AM, 88)
- “Mesela **cuma namazı** çıkışı hamburger dağıtsak.” (AM, 92)
- “Çalışanlarla **helalleştim**.” (AM, 94)
- “Hemşirelik dışında bir hayal bana **haramdı**.” (AM, 97)
- “‘Çok **mübarek** hayvan,’ derdi.” (AM, 103)
- “Dilleri, dudakları bana **dua** okur.” (AAÖAB, 15, 18)
- “Ama mesela babam da kalp kırmanın nice büyük bir **günah** olduğunu bilse.” (AAÖAB, 16)
- “‘Şeref duyarım, teşekkür ederim, **helaldir** benim adım yavruya,’ dedim.” (AAÖAB, 19)
- “Dilersen **kurban keselim** Cevriye.” (AAÖAB, 38)
- “**Umreye** gidelim diyordun, **Allah** sana oturduğun yerden **umre sevabı** alacak bir fırsat verdi.” (AAÖAB, 52)
- “Babam **cuma namazına** gitmek için **abdestlenirdi**.” (AAÖAB, 57)
- “Ayrarı içip de kendine gelince **ezan** okunmaya başladı. Üyeler **namaza** gittiler.” (AAÖAB, 69)
- “Ama bir yarısı anne bir yarısı hayırlı eş ve en mühimi kadın olan Nermin’in gönlüne **Rabbim** sabır damlalarını damlatmış da damlatmış.” (AAÖAB, 72)
- “Çok uyuyan çok terler ama o **şeytan** teridir.” (AAÖAB, 81)
- “**Allah’tan** babası ya da annesi ensesine vurmadı da Cengiz saflaşmadan o yılları atlattı...” (AAÖAB, 93)

3.2.15.2. Ağaç İnancı

İslamiyet öncesi dönemde görülen ve hâlâ yaşatılan inançlardan birisi de ağaca kansız kurban sunmaktır. Ağaç, Türkler için mukaddes bir varlıktır. Halk, ağaçları kesmenin uğursuzluk getirdiğine inanmaktadır ve kutsallık atfedilen ağaçlara bez bağlayarak dileklerde bulunmaktadır (Ersöz, 1992, s. 106). Ağaç inancı, anlatı türlerinin de önemli konularından biridir. Efsane, destan, masal gibi anlatı türlerinde ağacın kutsallığı görülmektedir.

Çiftci, ağaca dair inançtan/ ağaç kültüründen sadece *Bozkırda Altmışaltı* kitabı içerisinde yer alan öyküsünde ağaca dilek dilemek için bez bağlanması ritüelinden bahsetmektedir.

- “Aziz Efendi takvim yapraklarından, gazetelerin Cuma sayfalarından, dükkâna gelip giden müşterilerden, radyodan öğrendiklerini biriktirmiş, gelin arabaları gibi, **bezler bağlanan dilek ağaçları** gibi karmakarışık bir kültür edinmişti kendisine.” (BA, 24)

3.2.15.3. Hızır İnancı

Türk toplumunda Hızır, *Hızır peygamber*, *Hızır Nebi* ve *Hızır Aleyhisselam* olarak adlandırılmaktadır. Bir inanışa göre Hızır, *Ab-ı Hayat*’tan içerek ölümsüzlük kazanmış ve kıyamete kadar yaşayacağı düşünülmektedir. Sürekli kılık değiştiren ve farklı görünümde insanların karşısına çıkarak kendini tanıtmadan onlara yardım ettiği yönünde inanışlar bulunmaktadır (Aydın, 1986, s. 67). Hızır ile ilgili olarak bu inanışlar etrafında şekillenen birçok anlatı da vardır.

Çiftci’nin *Bozkırda Altmışaltı* kitabında yer alan *Kara Kedi* öyküsünde Hızır inancı bulunmaktadır. Hacı Münir isimli öykü karakterinin Hızır’a benzetilerek onun gibi zor anlarda hızlı bir şekilde yardıma yetişmesinden bahsedilmektedir.

- “Hacı Münir, **Hızır** mısın kölesi olduğum?” (BA, 32)

3.2.15.4. Nazar ve Büyü

“Bakış anlamındaki Arapça nazar kelimesi, Türkçede kimi insanların bakışlarındaki zararlı güç ve bu nitelikleriyle, bir kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla, canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm, nesne üzerinde sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi” (Artun, 2016: 361) anlamına gelmektedir. Mustafa Çiftci’nin öykülerinde nazara inanma ve nazardan korunmak için Allah’a dua edildiği görülmektedir.

“Büyü, iyi ve kötü sonuç almak için tabiat öğelerini, yasalarını etkileyerek, bu olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin tamamına verilen addır.” (Artun, 2016:

358) Öykülerde büyü yapılışı verilmemekle birlikte halkın büyüye inandığı görülmektedir. Anlatımı daha akıcı hale getirmek için bu kelimelerden yararlanılmaktadır.

- “Nesli, Halime’yi bir kenara çekip **büyü** yapar gibi üfledi.” (AKC, 33, 126)
- “Oğuz bizim atom karıncamız, el kadar çocuk da kocaman bir akıl var, Rabbim **nazardan** esirgesin...” (AKC, 118)
- “**Büyülü** mü çizili mi?” (AKC, 130)
- “Çocuklar dersin **nazar** olmasın ama zehir gibiler.” (AM, 80)
- “**Nazar** oldu İrfan,’ demiş, ‘makinem **nazar** oldu.” (AAÖAB, 38)
- “İrfan sanki dilekçe yazmamış da bir **muska** ile, **büyü** ile koskoca fabrikayı dize getirmiş gibi anlatmaya başlamışlar.” (AAÖAB, 40)

3.2.15.5. *Rüya*

Rüyada gerçekleşen durum ve olaylar, hayattaki bir tehlike veya güzel bir olayın habercisi sayılmaktadır. Bazı tecrübeli insanlar tarafından rüyalar hakkında yorum yaptırılarak gelecek tahmin edilmeye çalışılır. İnsanlar rüyayı sadece kendilerini etkileyen değil toplumu etkileyen rüyalar da görmektedir (Jung, 2004, s. 234). Türk toplumundaki birtakım inanışlara göre güzel görülen bir rüyanın anlatılmaması sonucu gerçekleşeceği, kötü görülen bir rüyanın ise akarsuya anlatılarak uzaklaştırılacağı yönündedir.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde insanların rüyalarında arzu ettikleri ya da gerçekleşmesinden korktukları durumları gördükleri tespit edilmektedir. Bu durum, eserdeki kahramanların psikolojik tahlillerinin yapılması açısından önemlidir.

- “Bir gece **rüyamda** gördüm.” (AKC, 74)
- “**Rüyasında** tüm dükkânlar yıkılmış.” (BA, 30, 44, 60, 79, 81, 90, 122, 131)
- “Güldane **düşüyle** güreşmiş.” (BA, 82)
- “**Rüyamda** önlüğümü giymiştim.” (AM, 31-32, 55)
- “**Rüyamda** Fikret’in kolundaki saat kuş oluyor, pır pır ederek Fikretimi uçuruyor, benden alıp götürüyor, bizim balkonun ucuna konduruyordu.” (BA, 31)

3.3. *İletişim ve Haberleşme*

İletişim, iki insan birbirini fark ettiği anda başlar. İnsan, sosyal bir varlık olması sebebiyle çevresiyle iletişim içinde olmak zorundadır. İletişim sadece konuşarak değil, insanların jest ve mimikleriyle, bedeniyle, oturması-kalkmasıyla, bakışıyla hatta susmasıyla bile gerçekleşebilir.

3.3.1. Ağızlar

Ağız, bir dilin içerisinde yer alan anlam, ses, şekil vb. konularda değişimlere uğrayabilen, farklı bölgelere ve sınıflara ait olan bir konuşma dilidir.

Gülensoy, ağızı “Bir şive içinde mevcut olan ve söyleyiş farklarına dayanan küçük kollara; bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerinin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalara verilen isim” (2005, s. 91) olarak tanımlar.

Mustafa Çiftci’nin öyküleri ağız açısından oldukça zengindir. Neredeyse her öyküsünde ağız özelliklerine yer veren yazar, çoğunlukla İç Anadolu bölgesinin ağız özelliklerinden yararlanmaktadır. Öykülerde tespit edilen ağızlar şu şekildedir:

- “Adem senin durum iyi değil, Ankara’da bekârhanede resimlere bakıp şopen dinleyip **ağlamaynan** bu iş olmaz.” (AKC, 11)
- “Hem **biliyon** mu?” (AKC, 12)
- “**Doktur, acep** bir damla ya da **melham** olmaz mıydı?” (AKC, 13, 18, 25)
- “Hamdi ne yapsın çaresiz tamam der, tamam şart olsun haberin olacak, iç çayını de siktir **get gayrı.**” (AKC, 13, 124)
- “**Okuyacam** ben.” (AKC, 14)
- “Görsün bakalım hem şu köylü milleti hem şu **örtmen** olacak rezil.” (AKC, 14)
- “Aslında hepsi domuz gibi, onları **nidecen**, sen bir de beni sor demek istemiş ama diyememiş.” (AKC, 16)
- “Ula oğlum sen kendini ne **belliyon?**” (AKC, 18, 20, 23)
- “**Foturafımı** aha şu duvara assam.” (AKC, 19)
- “**Okuyak** dedik olmadı.” (AKC, 19)
- “Sen **bilin** ya beni hiç adam yerine saymazlar.” (AKC, 19, 128, 134)
- “Zorda kalırsa hela bile temizlermiş yaz o **rapıra** yeter, şart ki beni askere yaz komutanım.” (AKC, 19-20)
- “Tamam **diyecen** olacak bitecek bir iş.” (AKC, 20)
- “‘Yırtıyım şu dürzülerin yazısını, **çızısını, möhürlerini,**’ dedi.” (AKC, 20)
- “‘Kalk **gidek** la Çati,’ dedi kendi kendine.” (AKC, 20, 123)
- “‘Hayırlı **ossun** Cevcet Başkan’ım,’ diye eğilip bükülmüş.” (AKC, 20, 23)
- “Başkan olmayla yeni ağızlar belledin **herhal.**” (AKC, 20, 30)
- “Şahbazca **sallıyom** kıratın **bayraanı.** Kölen olurum baba diye **bağırıyom.**” (AKC, 21)
- “Baba **diyon** ne diyon.” (AKC, 21)

- “Ben öl de **ölek** babaa dedikçe Demirel şıştı şıştı nasıl.” (AKC, 21)
- “**Gine** götürür Ecevit’e basar reyini.” (AKC, 21)
- “‘Ne **edek**?’ demiş.” (AKC, 22, 71)
- “‘Ee ne **edecem** ben orada?’” (AKC, 22)
- “‘Hem işin olur hem maaşın, **sikortan** yatar tıklar tıklar.’” (AKC, 22, 135)
- “‘Aslanım hocalar okumuşsunuz ama yüzünüze demek gibi olamasın ya **ecik** de boşa okumuşsunuz.’” (AKC, 23, 45, 99, 100, 132)
- “‘Gölgesi ağır bir herif beller **deel** mi?’” (AKC, 23, 24, 45, 48)
- “‘Bu müdür bir giydiği **göyneği** bir ay giyer.’” (AKC, 23)
- “‘Adama **aşörtmen** al diyo la.’” (AKC, 24)
- “‘Onun ‘**gazevete**’ deyişine gülerdi öğretmenler.’” (AKC, 24)
- “‘‘Altıları çamur oluyor, **böcükleniyor**,’ derdi.’” (AKC, 25, 109)
- “‘**Akrap** olur, çıyan olur, yılan olur da adamı yer şerefsizim.’” (AKC, 25)
- “‘Bira **pabrikasıymış** olsun elin içtiği zıkkımdan bana ne, ben ekmeğime bakarım.’” (AKC, 44)
- “‘Anası derdi ki; bizim oğlan **inadıynan** yaşar, yoksa ayakta duracak hükmü yok.’” (AKC, 44)
- “‘Senin atın **eşşegin** burda para eder mi **heç**?’” (AKC, 44, 45, 48, 55)
- “‘Ben **biliyom** vallaha da billaha da biliyom.’” (AKC, 44, 57)
- “‘Ben köy yerini **bekliyemem**.’” (AKC, 45)
- “‘Dedim ki ne **düşünüyon**, sen atlardan anlarım **diyon** ya bakarsın birinin sürülecek atı arabası vardır.’” (AKC, 45)
- “‘**Pravo** kötü kız, arada bir kafan çalışıyo senin.’” (AKC, 45)
- “‘Eee bizim namımız Yozgat’ı da tutmuş **görüyön** mu kız?’” (AKC, 46)
- “‘Sen güzelmişsin kim **nitsin**?’” (AKC, 46)
- “‘Gülizar, o zaman bu **deynek** gibi herifle ne işim olurdu?’” (AKC, 46)
- “‘Neyse şikayet varmasın **Rabbıma**.’” (AKC, 46)
- “‘‘Vah yazık kimin atıymış,’ **diyom**.’” (AKC, 47, 133)
- “‘‘Senin bana işin düşmez **herhalda**,’ dedim.’” (AKC, 48)
- “‘Senin ‘onlar’ dediğin benim anam babam, **kardaşım** değil mi?’” (AKC, 49)
- “‘Benim dediğim olursa bir **perzulamı** isterim.’” (AKC, 56)
- “‘Babam ‘kolestrol’ diyemedi ‘**kolüstürül**’ dedi.’” (AKC, 56)

- “Bir gün dedi ki, ‘Gelin bakalım,’ ve elindeki **çibıkla** bir kocaman kare çizdi.” (AKC, 100)
- “Yemek bitince **döğülmüş** danalar gibi oldum.” (AKC, 101)
- “**Şondan** var mı?” (AKC, 101)
- “**Bebelere** tulum örerim.” (AKC, 120)
- “Neden dersen, bu mübareğin içine ne koyarlarsa **fücut** onu hemen alırmış da en yarayışlı bir yerlerine yetiştirmiş.” (AKC, 128)
- “**Gine** de sen **bilin...**” (BA, 10)
- “Milletin karıştırmadığı halt kalmayacak, sen **paraynan** onu temizleyeceksin he mi?” (BA, 10)
- “‘Yemeği beraber **yyek** güzellik otum.’ diyemedim.” (BA, 11)
- “Televizyonda **görmeynen** yosun yeşili bilinir mi?” (BA, 11)
- “Ulan sen kimsin de eniştene Sansar **diyon** it otu.” (BA, 12, 15, 105)
- “Bakma şimdi bize poz **atıyon.**” (BA, 13)
- “Kafası kırık **anlycan.**” (BA, 15)
- “Handan **gene** gelirim dedi ama bir daha gelmedi.” (BA, 17)
- “**Bakacaz** dedik.” (BA, 17)
- “Sesim öyle kılavlı, öyle **ataşlı**, öyle erkek ki, görmelisiniz.” (BA, 18)
- “‘Hanım kızım elindeki yaraya karşı bende eşi bulunmadık **‘melham’** var,’ dedi.” (BA, 28)
- “**Kardaşım** aç mısın?” (BA, 31, 36, 37, 38, 45, 53, 54, 55, 56, 58, 62, 63)
- “Bu kokuyu seven Hacıların akli nerede **acep?**” (BA, 34, 83, 141, 157)
- “Almanya’dan **‘yöro’**lar su olup akarmış.” (BA, 39)
- “**Alamancılar** çok geliyormuş.” (BA, 39)
- “Görsünler bakalım gavurdan aldıkları iki fıs fıs deyince uçup giden **‘pafrüm’** neymiş.” (BA, 39)
- “Bu **pestival** işini akıl edenin ebesi ecdadı nur içinde yatsın.” (BA, 40)
- “Hem de sadece bayat ekmek yediği için **biliyon** mu?” (BA, 41, 57)
- “Bizim arkadaşımız **profesür görüyon** mu?” (BA, 52, 53, 56, 58)
- “Sadı ben seni bilirim, **ecik** serin dur.” (BA, 52, 61, 82)
- “‘Bu da arkadaşın **herhal,**’ dedi.” (BA, 56)
- “Ula bununla nasıl **yaşıyon** sen?” (BA, 57)

- “‘Madem ağrıdan sızıdan haberin yok ne demeye o kadar okudun **gurban** olduğum?’ dedi.” (BA, 56, 95, 104)
- “‘Avrat ben kötü **oluyom**,’ diye kalbini tutmasıyla oracığa devrilmesi bir olmuş.” (BA, 59)
- “‘Neyse, senin **bileceen** bi iş,’ dedi.” (BA, 60)
- “Ben bunlara **bakamıyom**.” (BA, 62)
- “Ankara’yı biz de **bilirik** de kardaşım sen orada çalıştın, hele anlat orada nasıl yaşanır?” (BA, 63)
- “**Heç** mi bir şey öğrenmedin?” (BA, 64)
- “Yuvalarında sağ olsunlar, ağızlarının tadı bozulmasın da tek **görüşmiyek**.” (BA, 64)
- “Zamanında babası burada bir yer yapmıştır kendine, aynı **böcüklerin** yuva yaptığı gibi.” (BA, 71)
- “Ne **edek** hocam?” (BA, 72)
- “Ben ceketimi satar yine okuturum bunları kız, **duyuyon** mu?” (BA, 73)
- “Sen bir urgan zannedersin ama kazın ayağı **öle deel**.” (BA, 74)
- “Ana değil ya bir **akrapmış**, bir çıyan, bir yılanmış.” (BA, 79)
- “Zaten o zaman da böyle **datlıydı**.” (BA, 79)
- “İşte tastamam onu **diyom**.” (BA, 90)
- “Önceleri ‘**acans**’ derdi haberlere.” (BA, 91)
- “Ümmet Çavuş: ‘bak **gidiyom** haa,’ diye tehdit ettikçe Niyazi Usta: ‘Valla sen **bilin**, dışarıda ayaz var ayaz.’” (BA, 94)
- “**Vallah** mı?” (BA, 94)
- “Gel seninle anlaşma **yapak**.” (BA, 94)
- “Şöyle türkünün gözüne gözüne vur ki **barışak**.” (BA, 94, 96)
- “Türkü söylersem de atan mı beni **kapıya**?” (BA, 95)
- “Madem niyetlendin, işi yarıda **koma**.” (BA, 98, 101)
- “‘Gitsin, nereye giderse gitsin de başımızı **dinliyek**,’ demiş.” (BA, 140)
- “Ulan cahil kafa, ne kurup **döküyon**, aha şurda Eczaneci Selim Efendi var ya demiş.” (BA, 143)
- “‘Çaydanlığı getirip yanına koysana her seferinde gidip **geliyon** mutfağa,’ demiş.” (BA, 144-145)
- “‘**Şo** tarafta,’ diyen Müslüm’ün tarif ettiği tarafa, Erkan’a doğru üfleyerek yatmış yerine.” (BA, 150)

- “**Hayınlık** etmiş de yuvasına dönen itler gibi kuyruğunu kısıtırıp sessizce inmiş babasının evine.” (BA, 152)
- “Hiç adam insan içine çıkacak **halın** var mı de bakalım Zeliha olacak sümüklü.” (BA, 152-153)
- “Çaylarını içip ‘Biz **gidek** efendi ağa,’ diye yerden selamlayıp çıkarken Erkan, Ebru’ya doğru bir daha bakmış.” (BA, 154)
- “‘Ne **istiyonuz**,’ demiş.” (BA, 159)
- “Babam, istese altıma araba çeker, **ecik** silkelense milyar para çıkarırdı.” (AM, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 21, 42, 65, 75, 79)
- “Hele askerlik etsin, hele ecik çağırıp **çığırıp** gezsın diye düşünüp paraya boğmazlardı beni.” (AM, 8-9)
- “Bak ben şu **fücudumu** nasıl sıkarım?” (AM, 9, 16)
- “‘Seni bilemedim efendi ağa, bileydin **daşlar** mıydım?’ diyordu.” (AM, 14)
- “Dönüşte de seninle çekirdek çitleyip **gezerik** ecik.” (AM, 17)
- “Biz millete ne **derik**?” (AM, 18)
- “‘Sadece sen git, biz burada **bekliyek, sabredek**,’ dedi.” (AM, 24)
- “Bizim gibiler de şeker gelen **böcükler** gibi birikmişti.” (AM, 24)
- “‘Bu şeker kutusu, bu **tetarjan** kutusu abi la,’ diyerek koklar dururdu karton kutuları.” (AM, 25)
- “Aman oğlum babanı yalnız **koma**.” (AM, 31, 66, 71)
- “‘Vay **guzum**, ben de oku demeyi isterdim ya, sen çalışmak dilersin diye sana oku diyemezdim,’ dedi.” (AM, 31)
- “‘Yavrumu bir de **mahpusa** koyarlarsa ben o zaman ne ederim?’ demez mi...” (AM, 39)
- “Zakir derdi ki, ‘**Kardaşım** bir terzimiz olsa, bastırsak parayı, ‘Bir şundan, bir bundan,’ desek...” (AM, 41, 43, 59)
- “**Gidek** bir pantolon da sana **diktirek**.” (AM, 43)
- “Ben mühendis olurum **herhal**.” (AM, 48, 73)
- “Çekirdek de mi **yemiyek**?” (AM, 50)
- “Biz arkadaş değil **miyik**?” (AM, 51)
- “Doğru **valla**, diyecek bir şey yok.” (AM, 53)
- “‘**Aferim**, akıllı olun canımı yiyin,’ dedi.” (AM, 54)
- “**Utanmıyonuz** mu elin camını çerçevesini taşlamaya?” (AM, 57)
- “**Get** Allah’ını seversen.” (AM, 59)

- “‘Seni oraya kim çıkarır **acep**?’ dedi.” (AM, 60)
- “‘İç **göyneğimle** yatar, sabah hemen giyerim üstümü,’ dedi.” (AM, 61, 62)
- “‘Dükkânın dışına bir **hoparlö** koydum.” (AM, 63)
- “‘Oynamayanın elleri kırılsın **demiyek** amma siz de boş komayın meydanı hele koçlar,’ dedi.” (AM, 66)
- “‘Benim aklımı al, üstüne babamın ve anamın aklını koy, **hepiciğimiz** senin bir dakikada kafandan geçenlerin hızına yetişemeyiz.” (AM, 86)
- “‘Bi **dene** de bana yapın la!’ dedim.” (AM, 95)
- “‘Gelir mi o günler **acep**?’ der.” (AAÖAB, 14, 49, 71, 91)
- “‘**Ecik** sallanır, oyalanırım.” (AAÖAB, 15, 48, 51)
- “‘Adamlığımı **komaz**.” (AAÖAB, 16)
- “‘İnşaallah **kardaşım** kızı alıp çıkmıştır.” (AAÖAB, 18, 19)
- “‘**Örtmen** zannetti ki sınıf benim şiire olan merakımı alkışlıyor.” (AAÖAB, 32, 33)
- “‘Kanatlı karınca **böcüğüne** de ‘DDT ilacı elverir,’ demiş.” (AAÖAB, 36)
- “‘Cevriye, ‘Aman İrfan belim bıkınım çıkıyor çamaşırdan, yarın bir de **bebemiz** olursa bu çamaşır bize hepten yük olacak.” (AAÖAB, 37)
- “‘Dört **diyon**, dokuz diyon, **topluyon** otuz diyon.” (AAÖAB, 49)
- “‘Amma ben de her yere yetemem ki, **deel** mi abi la?” (AAÖAB, 52)
- “‘Aha **şuncacık** idim, elime demiri verdiler, kazı bakalım deriye yapışıp kalmış etleri dediler.” (AAÖAB, 54)
- “‘Gel sobayı **dinliyek**,’ derdi.” (AAÖAB, 81)
- “‘Cengiz’in gizli bağlantıları olan bir ‘**acan**’ olmasından şüphelendik.” (AAÖAB, 92)
- “‘Cengiz ‘**biyoloci**’ okumadı.” (AAÖAB, 95)

3.3.2. Haberleşme

Haberleşme pek çok araç sayesinde gerçekleşebilir. Geçmişte mektup, faks gibi araçlarla iletişim sağlanırken günümüzde teknolojinin de gelişmesiyle telefon ve bilgisayar bu konuda ön plandadır.

Mustafa Çiftci’nin öykülerinde günümüz şartlarına uygun iletişim araçları görülmektedir. Öykülerde *telefon*, *televizyon*, *internet*, *radio* gibi araçlarla halkın iletişim ihtiyacı sağlandığı tespit edilmiştir.

- “‘**Televizyonda** atlar çıkınca babam diyor ki, ‘Münevver Tunus’ta at eti yenirmiş ya biliyon mu?’” (AKC, 57, 62, 69, 70)

- “Hep sessiz, ıssız evinde bir **radio** cızırtısını yoldaş ederek bekledi.” (AKC, 62, 81)
- “**Telefonlar** açıldı.” (AKC, 88)
- “Vakit geldi, oğlan geçti **bilgisayarın** başına, iki tık tık yaptı, kız geldi ekrana kondu.” (AKC, 85, 115, 116)
- “**Televizyonda** görmeynen yosun yeşili bilinir mi?” (BA, 11, 40, 42, 67)
- “Evvelden olaydı **radio** açardım.” (BA, 12, 47, 59, 60, 96, 103)
- “Haydar bunları düşünürken taksici **telefonu** eline almış, kadını görmek için akşam organizasyonu yapmıştı.” (BA, 59-60, 105, 111, 128, 134)
- “**Radyoyu** açın,’ derdi.” (AM, 39, 56, 100, 102)
- “**Telefondaki** ses derinlerden gelse de anlaşılıyordu.” (AM, 59)
- “Hanımı cevap vermeden **televizyona** bakmaya başladı.” (AM, 60, 75, 103)
- “Sen de oğlum Arif, **bilgisayar** dediğin cihaza ilk beni yaz.” (AM, 75)
- “Hangi ulusal basından **kamera** olacak ki?” (AM, 88)
- “Olanı biteni Ferhat’a **telefondaki** anlattım.” (AAÖAB, 11, 62)
- “Siz dans edin ben **kameraya** çekeyim.” (AAÖAB, 24, 26)
- “VHS kasetlerin artık nostaljisi var, **internet** patlamış gitmiş ve video paylaşım platformları dediğimiz deli kızın bohçası gibi olan icatlar çıkmış.” (AAÖAB, 24)
- “Yani kendi **televizyonumuzdan** kendimizi seyrediyorduk.” (AAÖAB, 26, 37, 41, 69, 70, 93)
- “Bu dertli günlerde İrfan’ın aklına kocaman bir iş gelmiş; **daktilosunu** çıkarmış.” (AAÖAB, 39, 40, 41, 42)
- “‘Hidayet koluma vurarak, ‘Bak,’ dedi, ‘**radyoda** ne çalışıyor?’” (AAÖAB, 65, 71, 93)
- “Başkan elinde **mikrofonla** kaldı.” (AAÖAB, 69)
- “Cengiz’in babasına **mektup** yazmaya karar verdik.” (AAÖAB, 93, 94)

3.4. Diğer Kültürel Unsurlar

3.6.1. Hediyeleşme

Türk toplumunda hediyeleşme, insanları mutlu etmesiyle birlikte kişilerin aralarındaki dostluğun ve muhabbetin pekişmesine yardımcı olan bir unsurdur. İnsanlar maddî durumları doğrultusunda gönüllerinden geçen küçük ya da büyük hediyelerle karşısındaki insana değer verdiklerini bu yolla gösterebilirler.

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde hediyeleşmenin çok fazla olmamasıyla birlikte bahsedilen hediyelerin halkın maddî durumlarına uygun olarak seçildiği tespit edilmektedir. *Bozkırda Altmışaltı* kitabında yer alan *Piç Sevi* öyküsünde Selim Efendi'nin maddî durumu yerinde olduğu için hediye olarak pahalı bir saat aldığı görülmektedir.

- “Anneme kaplumbağa kabuğundan yapılmış doksan dokuzluk güzel bir **tesbih** almış.” (AKC, 69)
- “‘Lütfen masadan kalkmayın, hemen **hediyelerinizi** vermek istiyorum,’ diyerek kalktı.” (AKC, 69)
- “Bu koku Mısır Prensesi Yasemin ile Şam Sultanı Hüseyin'in düğününde, Kral Abdullah'ın **hediyesi** menekşe kokusunun son kalan şişesidir.” (BA, 38, 73, 75, 137)
- “Selim Efendi Ebru'yu muayene edip gebelik haberini veren doktora en pahalısından bir **saat** aldı.” (BA, 160)
- “Bir de sevdiği kıza **hediye** almak peşinde ha bire yevmiyemizi sayıyor.” (AAÖAB, 63)

3.6.2. Saygı

Saygı, Türk toplumunda önemli bir kavramdır. Milletten millete farklılık gösteren bu kavram, insanların birbirlerine karşı gerçekleştirdikleri dikkatli ve düzenli davranış şekilleridir. Türk toplumunda genellikle küçüklerin büyüklere saygı göstermesi beklenir. Dışarıdan içeriye gelen büyükleri görünce ayağa kalkmak, onların ellerini öpmek ve onlara yer vermek gibi davranışlar saygı göstergesidir.

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde *el öpmek*, *ceket tutmak* ve *önünde eğilmek* gibi davranışlarla toplumdaki saygı anlayışı gösterilmektedir.

- “Ustamın **elini öptüm** ‘Hakkını helal et,’ dedim.” (AKC, 7, 16, 68, 96, 97)
- “Ben hemen **eline vardım**, öptüm güzelce.” (AKC, 21)
- “Hemen **elini öpmek** istedi ama Hacı Münir olur da elinden tutar.” (BA, 32, 46, 107, 144, 153, 158)
- “Doğruca sevip **saydığı**, daraldıkça yanına gidip nefes aldığı Necip Efendi'nin yanına gitti.” (BA, 98)
- “Şahin, Memnune ile karı koca olup murat alınca, sabah evden çıkarken **ceketini Memnune tutup** bir kenarda mahcup durunca, akşam eve vaktinde gelmesi gerekince, Hüsnîye yengesiyle oyunlar oynayıp yengesini pek sevince, Şahin anladı ki artık iş ciddiye binmeye başlamıştır.” (BA, 99)

- “Elif’in evine gidince Müstahdem Hayrettin Efendi aynen babama eğilir gibi bana da **eğildi.**” (BA, 111)
- “Türkiye’de ‘deli doktoru’ denilen bu insanların burada gördükleri **saygı** beni hep şaşırtmıştır.” (BA, 122, 158)
- “Çıkarken **elini öptüm.**” (AM, 33, 57, 85, 103)
- “Senin baban benim **atamdır.**” (AM, 68)

3.4.1. Halk-Dinî Gruplar

Mustafa Çiftci’nin öyküleri genellikle Türk toplumu üzerine kurulmaktadır ancak bazı etnik gruplara da yer verilmektedir. *Bozkırda Altmışaltı* kitabında yer alan *Elif, Tina, Tolga* öyküsünde *Hintli* ve *İskoçlu* karakterler işlenmekte ve bu kişilerin yaşam kültürleri yansıtılmaktadır. Aynı şekilde *Bozkırda Altmışaltı* kitabındaki *Kara Kedi* öyküsünde ise Arap, *Mısırlı* ve *Suriyeli* kişilerden bahsedilse de kültürleri hakkında detaylı bilgiler yer almamaktadır. Çiftci’nin öykülerinde Türkiye’nin bir gerçeği olan *sağcı-solcu* çatışmasına ve aralarındaki problemlerden de bahsedilmektedir.

- “Artık varsa yoksa Demirel ve Cevdet Başkanı, Çati’nin **partiyle** tanışmasının üçüncü ayında Demirel miting için Yozgat’a gelmiş.” (AKC, 21, 22, 28, 35, 40, 41)
- “Boyacı, hırdavatçı Hacı Halil Efendi’nin **solcu** oğlu olarak ilçeye döndüm.” (AKC, 35)
- “Babam dedi ki, ‘İster **sağ**, ister **sol**, ben bilmem amma dükkânı kapatma, başında dur.’” (AKC, 35)
- “Gelecek seçimlerden, ilçeden, **örgütten**, partiden...” (AKC, 41)
- “Giderken, bir anda eylem kararı almış **anarşistler** gibi geri dönüyorum.” (AKC, 64)
- “Onlar **komonist** işidir.” (BA, 27)
- “**Arabistan’da** boylu poslu Arap prensleri bu kokuyu sürmeden Cuma’ya gitmezlermiş.” (BA, 35)
- “Bu koku **Mısır** Prensesi Yasemin ile **Şam** Sultanı Hüseyin’in düğününde, Kral Abdullah’ın hediyesi menekşe kokusunun son kalan şişesidir.” (BA, 38)
- “Tina’nın bütün yüzünü kaplayan ve ona acayip **İskoç** havası veren çilleri, ‘evet’ derken ‘yep’ diye kafa sallaması ve her konuyu bir güzel anlaması, çok okuması –okuma konusunda ben onun yanında son hafta finallere hazırlanan **Türk** öğrenciler kadar zavallıydım- ve herhalde ‘Islamic Studies’ yani İslami Araştırmalar bölümünde mastır yapması sebebiyle biz o kadar hızlı ve o kadar çok anlaştık ki anlatamam...” (BA, 115-116, 118)

- “İşte bu aile şimdi iktidarda olan Erdoğan’ın partisine oy vermişlerdir muhakkak.” (BA, 118)
- “**Atatürkçü** ailenin oğlu ile **İslamcı** ailenin kızı.” (BA, 118)
- “Ahmet dediğim adam Hindistan’daki atalarının her bir özelliğini vücudunun bir yerine dağıtmış yürüyen bir **Hindistan’dı**.” (BA, 126-127)
- “Bir zamanlar babam **partici** olmuştu, siyasete bulaşmıştı.” (AAÖAB, 48)
- “Kız **solcuydu**.” (AAÖAB, 75, 76)
- “Solcular dövüp atınca **sağcılar** da merakla sordular.” (AAÖAB, 76)

SONUÇ

Mustafa Çiftci, Yozgat eksenli hayatında üniversite okumak için Ankara'ya, yüksek lisans yapmak içinse Güney Afrika'ya gitmiştir. Öğrenim hayatının sonlanmasıyla Yozgat'a dönen Çiftci, bir süre memurluk yaptıktan sonra emekliye ayrılmıştır. Tahkiye kültürüyle iç içe büyüyen Çiftci, annesinin ve anneannesinin etkisiyle yazarlığa adım atmıştır. İcini doldurup taşıran duyguları kaleme alan yazar, arkadaşının aracılığıyla Sivas'ta çıkan *Aşkar* dergisine bir öyküsünü göndermiş ve böylece edebiyat dünyasına adım atmıştır.

Çiftci'nin Yozgat sevgisi annesinden gelmektedir. Bu sebeple de toprağının geleneğini ve kültürlerini okura sıkça yansıtmıştır. Öykülerinde genellikle Yozgat'tan bahseden Çiftci, taşrada yaşayan insanların da diğer insanlardan bir farkının olmadığını ve herkes gibi bir hayata sahip olduklarını göstermeyi hedeflemiştir. Bu sebeple de öykülerinin herkes tarafından okunması ve anlaşılması için dilini halkın kullandığı sözcükleri kullanarak oldukça sade ve anlaşılır düzeyde tutmuştur.

Mustafa Çiftci'nin öykülerinde genellikle taşrada yaşayanlar, taşradan şehre eğitim veya iş için göç edenler, sevda ateşine düşenler görülmektedir. Bu sebeple de sık sık zengin-fakir çatışması dikkat çekmektedir. Yazar, Anadolu'nun bir gerçeği olan yoksulluğu, zorlu hayat şartlarını kabullenen ve bir şekilde geçimini idame ettirmeye çalışan taşra insanının sesi olmuştur. Taşrada doğup büyüyen ve okumak-çalışmak için göç eden, sevdaya düşmüş halkın yaşamını öykülerinde yansıtmış ve neredeyse tüm halk bilimi unsurlarına yer verdiği görülmüştür.

Çalışmanın ilk bölümünde, Mustafa Çiftci'nin hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. Yazarın yaşadığı çevre ve bu çevrenin eserlere yansıma şekli önemli görüldüğünden, özellikle Yozgat üstünde durulmuştur. Çalışmanın devamında ise Çiftci'nin öykülerinin özetlerine yer verilmiştir. Öykülerinde en çok halkın yoksulluğunu ve çaresizliğini anlatan yazar, *Adem'in Kekliği ve Chopin, Gülizar, Çati'ye Kıyamam, Portakal, Diyeşet, Baba Neredesin?, Bacanaklar, Bahar Eyyamında Bülbül Sesinde, Köfte Ekmek, Dilara, Maykıl'ı Pek Severdik, Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım, Nuruş, Kara Tabak, Bir Yevmiyeye İki Muallim, Baktirim, Kara Kedi, Ensesi Sararmış Adamlar ve Piç Sevi* öykülerinde halkın yoksulluğuna değinmektedir. Yoksulluktan sonra öykülerinde en çok görülen diğer konu ise sevdadır. *Adem'in Kekliği ve Chopin, Müjgân, Çati'ye Kıyamam, Şırıl Şırıl, Ah Mercimeğim, Dilara, Handan Yeşili, Ankara'daki Evlatlar, Neşeli Gelin, Fikret ile Fattirik, Piç Sevi* öykülerinden Çiftci, bazılarını kavuşma ve düğünle sonlandırırken bazılarını ise imkânsız bir aşk olarak okura

sunmaktadır. Düğün, nişan, söz ve isteme gibi merasimler uzun uzun anlatılmamaktadır. Kısaca “istedik”, “evlendik” gibi kısa cümlelerle anlatılmaktadır. *Neşeli Gelin* öyküsünde ise zamanla âdet ve geleneklerimizin değiştiği açık bir şekilde görülmektedir. İnternet ortamında tanışan Memduh ve Pervin Şermin’in ailelerini tanıştırlar. Pervin Şermin’in babası Memduh’un babasına kızının oğluna layık olmadığını, çocuğun başını yakmamalarını söyler. Türk örf ve geleneklerine baktığımızda hiçbir babanın kızının kusurunu veya hatasını bilmesine rağmen kimseye böyle bir şey demeyeceği bilinmektedir. Ölüm de Çiftci’nin öykülerinde yoğun olarak değindiği bir olgudur. *Kaplumbağa Kabuğundan Doksan Dokuzluk Tesbih, Diyeşet, Uykucu Duman ve Ben, Nuruş, Mamay, Ensesi Sararmış Adamlar* isimli öykülerinde ölüm anından, cenazenin özenli bir şekilde yıkanıp abdest aldırılmasından, temiz bir bezle kefenlenmesinden, cenaze taşımadan, cenazeye gelen misafirler içinse helva ve yemek yapılmasından söz edilmektedir. Ancak bu eylemlerin detaylı bir şekilde verilmediği tespit edilmiştir. *Diyeşet* öyküsünde bir kadının geçimini sağlamak için cenaze yıkama işine girmesi ise yine taşranın bir gerçekliği olarak yoksullukla ilişkilendirilerek sunulmuştur. Çiftci’nin öykülerinde ya eğitim ya da çalışmak için insanların göç ettiği görülmektedir. *Adem’in Kekliği ve Chopin, Gülizar, Uykucu Duman ve Ben, Nuruş, Bir Yevmiyeye İki Muallim, Kara Kedi ile Elif, Tina, Tolga* öykülerinde, karakterlerin yoksulluk sebebiyle bir çözüm olarak başka bir şehre gidip çalıştığı görülmektedir. Bu şehirler öykülerde genellikle Ankara ve İstanbul’dur. *Elif, Tina, Tolga* öyküsünde ise öykü karakterinin eğitim için yurt dışına gitmesini anlatmaktadır. Bu öykü, yazarın eğitim için yurtdışına gitmesini akla getirmektedir. Çiftci’nin, *Bir Avluda Üç Aile, Bacanaklar, Baba Neredesin?, Mamay, Portakal, Elif, Tina, Tolga* adlı öykülerinde de eğitimin önemi vurgulanmaktadır. Ailelerin eski kafalılığı yüzünden okula başlayamayan çocuklar, eğitim için yatılı okula gitmek zorunda kalanlar ya da yurt dışında eğitimini sürdüren insanlar anlatılmakta ve taşrada eğitim almanın zorluğu ortaya konulmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Mustafa Çiftci’nin öykülerindeki halk edebiyatı unsurları ele alınmıştır. Öykülerde, türkü türüne sıkça rastlanmaktadır. *Adem’in Kekliği ve Chopin* kitabı içerisinde yer alan *Şırl Şırl* öyküsünde Erkan Oğur ve İsmail Hakkı Demircioğlu’nun “Zeynebim” türküsü yer alırken bunun yanı sıra “türkü” kelimesine çok fazla rastlanılmaktadır. Ağıt türü öykülerde daha az karşımıza çıkmaktadır. *Adem’in Kekliği ve Chopin* kitabında yer alan *Diyeşet* öyküsünde ‘Murat alamadın yavrularını geride kime kodun, oğlun öksüz, kızın yetim, yuvan ıssız sen neredesin...’ şeklinde ağıt yakılmaktadır. Öykülerde doğrudan anlatılan bir masala ve halk hikâyesine rastlanılmamaktadır. Sadece masal ve halk hikâyeleri terimlerine, bunlarda geçen geçen söylemler ile “Külkedisi” gibi karakter isimlerine yer verilmektedir.

Öykülerde kalıp sözlerden deyime sıkça rastlanılmaktayken atasözlerine daha az rastlanılır. Öykülerde en çok “akıl vermek”, “akıl erdirememek”, “can sıkmak”, “dalga geçmek”, “gönül almak”, “kulak asmak”, “rezil olmak” ve “yola düşmek” deyimleri tespit edilmektedir. Yemin ifadeleri bölümü oldukça zengin bir bölümdür. Her öyküde birden fazla yemin ifadesi tespit edilmiştir. “Vallaha”, “vallahi”, “valla”, “yemin ederim”, “ebem ölsün”, “inan olsun” ve “Kuran getir el basayım” şeklinde yemin ifadeleri bulunmaktadır. Dualar bölümünde Allah inancının ve korkusunun da bir göstergesi olarak insanların başının sıkıştığında, yardıma ihtiyacı olduğunda, bir şey istediklerinde ya da güzel bir dilekte bulunacaklarında öncelikle dua ettikleri görülmektedir. Öykülerde “Allah razı olsun”, “hamdolsun”, “inşallah”, “şükür”, “Allah affetsin” ve “af Yarabbi” gibi çeşitli şekillerde tespit edilmektedir. Beddualar bölümünde öykü karakterlerinin genellikle canlarının acıdığı zamanlarda bir başkasına ya da kendilerine kötü dileklerde bulunduğu görülmektedir. Öykülerde “bacanaklığın batsın”, “soyun batsın, mayan batsın”, “zıkkım ye” ve “görmez olaydım” gibi şekillerde karşımıza beddualar çıkmaktadır. Küfürler, argo sözler bölümü oldukça hacimli bir bölümdür. Neredeyse her öyküde küfür ve argo sözlere rastlanılmaktadır. Şakalaşma, dalga geçme, aşağılama amaçlı ya da insanların sadece sinirli anlarında bu tarz ifadeleri kullandıkları görülmektedir. Öykülerde en çok tespit edilen küfür ve argo unsurları “deyyus”, “it”, “piç”, “eşek”, “herif”, “avrat” ve “sıpa”dır. Hitaplar bölümünde genellikle “kardeşim”, “amca”, “yenge”, “oğlum”, “kızım”, “hanım”, “bey” vb. ifadelerle rastlanılmaktadır. Ölçülü sözler bölümü diğer kalıp sözlere nazaran daha kısa bir bölümdür. *Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım* kitabı içerisinde yer alan *Kitapçı Baytar* öyküsünde “Döneğin hakkı kötektir.” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Selamlaşma bölümünde insanların genellikle “merhaba”, “selam”, “iyi akşamlar” ve “selamünaleyküm” gibi ifadeleri kullandıkları görülmektedir. Uğurlama bölümünde öyküde insanların “güle güle”, “iyi geceler”, “allahısmarladık” gibi kalıplaşmış ifadelerde vedalaştığı görülmektedir. Karşılama bölümünde “buyurun” ve “hoş geldiniz” ifadeleri sıkça kullanılmaktadır. Lakaplar bölümü oldukça hacimli bir bölümdür. İnsanların fiziksel ve zihinsel özelliklerine, kılık kıyafetine, meslek, memleket ve mevkiine göre de lakaplar verildiği görülmektedir. Öykülerde “Götsüz Kudret”, “Çıbık Haydar”, “Terzi Alâeddin” ve “Küçük Refet” gibi çeşitli şekillerde tespit edilmektedir. Yer adları bölümünde çoğunlukla “Yozgat” ve “Ankara” geçmektedir. Ancak bunların yanı sıra yurt içi ve yurt dışı yerlerle de sıkça karşılaşılmaktadır. Yöresel sözcükler bölümünde İç Anadolu bölgesinde yoğun olarak kullanılan yöresel sözcüklerden yararlanılmaktadır. Öykülerde sıklıkla “ana”, “essah”, “çığırmak”, “bellemek” ve “bacı” yöresel sözcükleriyle karşılaşılmaktadır. Formel sayılara bölümünde “3”, “5”, “7” ve “40” sayılarının yoğunlukta olduğu görülmektedir.

Bu unsurlara neredeyse tüm öykülerde rastlanılırken türkü, *Adem'in Kekliği ve Chopin* içerisinde yer alan *Anamın Adı Bahriye*, *Kıpkırmızı*, *Müjgân*, *Komik Oluyorsun İlyas*, *Şırl Şırl* ve *Diyeşet*; *Bozkırda Altmışaltı* içerisinde *Handan Yeşili*, *Ankara'daki Evlatlar*, *Bir İğne Bin Kuyu*, *Elif*, *Tina*, *Tolga*, *Piç Sevi*; *Ah Mercimeğim* içerisinde *Baba Neredesin?*, *Bahar Eyyamında Bülbül Sesinde*, *Uykucu Duman ve Ben*; *Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım* içerisinde ise *Dilara*, *Baktirim*, *Ev İşi Varken Roman Okunur Mu?* öykülerinde geçmektedir. Masallara ise genellikle isim olarak ya da küçük kesitler hâlinde birkaç öyküde rastlanılmaktadır. *Adem'in Kekliği ve Chopin* içerisinde *Anamın Adı Bahriye* ve *Diyeşet*; *Bozkırda Altmışaltı* içerisinde *Ensesi Saramış Adamlar*, *Bir İğne Bin Kuyu*, *Elif*, *Tina*, *Tolga*; *Ah Mercimeğim* içerisinde ise *Uykucu Duman ve Ben* öyküsünde tespit edilmiştir. *Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım* öykü kitabı içerisinde masalla ilgili herhangi bir unsura rastlanmamıştır. Tespit edilen bu unsurlar, öykü içerisinde genellikle ağız özellikleriyle birlikte verilmiştir. Çiftci'nin halk edebiyatı unsurlarını bu denli yoğun kullanmasını, beslendiği kaynak olan taşrayı anlatabilme düşüncesine bağlayabiliriz.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Mustafa Çiftci'nin öykülerinde halk bilimi unsurları incelenmektedir. Doğum, ölüm, evlilik ve askerlik gibi geçiş törenlerine, öykülerde sıkça yer verilir ancak bunlar detaylı anlatılmaz. Doğum geçiş töreninde doğum öncesi bölümünde “karnı kabarmak” “midesi bulanmak”, doğum sonrası bölümünde “kızı oldu” “oğlu oldu”, ad verme bölümünde ise *Bozkırda Altmışaltı* kitabı içerisinde yer alan *Bir İğne Bin Kuyu* öyküsü içerisinde “Hüsniye'nin adı babaannesinden gelir” şeklinde çocuklara büyüklerin adlarının koyulduğu görülmektedir; Ölüm bölümünde “rahmetli oldu”, “ömrü yetmedi” şeklinde bir insanın vefat ettiği anlatılmaktadır. Yıkama, kefenleme, gömme hususiyetleri, yemek ve helva yapma bölümünde *Adem'in Kekliği ve Chopin* kitabı içerisinde yer alan *Diyeşet* öyküsünde “Ölü yıkanacak, helva karılacak, millete yemek verilecek, mezar eşilecek.” şeklinde bu hususiyetler kısaca özetlenmektedir. Evlilikte ise kız isteme, kız alma, söz, nişan, nikâh, düğün, kız kaçırma olmak üzere geçiş törenlerinin farklı aşamaları verilmeye çalışılmıştır. Bunlar öykülerde “istedik”, “yüzük taktık” “söz yaptık” “evlendik” ya da “kızı kaçırdık” şeklinde uzun merasimlerden uzak bir şekilde ifade edilmektedir. Öyküler içerisinde en çok tespit edilen geçiş dönemi unsurları ise *evlilik* ve *ölüm* olmuştur. Anadolu'nun bir gerçeği olan aile baskısıyla yapılan mecburi evlilikler ve görücü usulü yapılan evlilikler, öykülerde ön plandadır. Bazı öykülerde bu evliliklere başkaldırı söz konusudur. Bu başkaldırıları *Ah Mercimeğim*, *Bacanaklar*, *Neşeli Gelin* ve *Dilara* öykülerinde rastlanılmaktadır.

İncelenen metinlerde çocuğu olmayanların, şifa arayanların halk hekimliğine başvurması, bel ağrısı yaşayanlara bal ile kuvvet macunu yapılması, görme problemi yaşayanların otlardan merhem yaparak gözüne sürmesi görülmektedir. *Eniştemin İlaçları* öyküsü halk hekimliğine dair unsurları baştan sona kadar veren bir öyküdür, bununla birlikte *Çati*'de de gözlerinden rahatsız olan kişinin halk hekimliğinden çare aradığı sıkça görülmektedir.

Çiftci'nin öykülerinde halkın, zamanı geleneksel unsurlar, çoğunlukla namaz vakitleri, belirli bir işin yapılma vakitlerine göre ifade ettiği görülmektedir. Bozkırda Altmışaltı kitabı içerisinde yer alan Handan Yeşili öyküsünde vakitlerin genellikle “ikindiden sonra”, “sabah seherinde” ya da “sabah” ifadeleriyle tespit edilmektedir. Taşıt olarak genellikle “kamyon”, “araba”, “minibüs”, “tren” gibi taşıtları tercih ederken halkın, giyimde ise “elbise”, “yelek”, “hırka”, “ceket” ve “gömlek” gibi günlük kullanılan kıyafetlerin dışına çıkmadıkları tespit edilmiştir. Kısıtlı imkânlara sahip taşra insanının, günümüz donanımından uzak bir şekilde ve basit yöntemlerle hava olaylarını tahmin etmeye yönelik unsurların bulunduğu öykülerde kışların soğuk, karlı ve yağmurlu geçtiği gösterilmektedir. Mustafa Çiftci'nin öykülerinde “at”, “eşek” gibi binek hayvanlarının yanı sıra “köpek”, “tilki”, “karınca”, “leylek”, “yılan”, “dana”, “horoz”, “kaplumbağa” vb. her çeşit hayvana rastlanılmaktadır. Ayrıca *Ağlaya Ağlaya Öldük Anam Bacım* öyküsünde yer alan *Kara Tabak* öyküsünde hasta köpeklerin kusmalarının tek kurtuluş yolu olduğuna dair geleneksel baytarlık bilgisi de öykülerde kendine yer bulur. Yazar, halktan insanların öykülerini anlattığı için farklı meslek gruplarına sıkça yer verir. “Doktor”, “avukat”, “öğretmen”, “polis”, “marangoz”, “şoför”, “demirci”, “kömürcü”, “muhtar” ve “teknisyen” gibi her kesimden mesleğin isimleri sürekli geçmektedir. Öykülerde “gözlük”, “mendil”, “kalem”, “kutu”, “iğne” gibi halk yaşantısıyla iç içe olan eşyalar ile “örgü örmek”, “işlengi” yapmak gibi el sanatlarına da gönderme yapılmıştır.

Halk mimarisiyle ilgili olarak, Çiftci'nin öykülerinde halkın ekonomik düzeyine göre inşa edilmiş yapıların olduğu görülmektedir. Yapılar genellikle “okul”, “hastane”, “cami”, “kütüphane”, “hamam”, “dükkân” ve “çeşme” şeklinde ortak kullanılan yapılardır. *Adem'in Kekliği ve Chopin* kitabında bulunan *Şırıl Şırıl* öyküsünde genç aşıkların gizli buluşma mekânı olarak çeşme karşımıza çıkmaktadır. Bazı öykülerde apartman dairesinden söz edilirken bazılarında ise gecekondular tarzı evler anlatılmaktadır. Bazı öykülerde tuvaletlerin evin dışında olmasına değinilmiştir. Evlere bakılarak öykü karakterlerinin maddî durumu anlaşılmaktadır. Öykülerde “minder”, “yatak”, “perde”, “battaniye”, “yastık”, “yorgan”, “tabak”, “bardak” vb.

konutlarda sıkça karşılaşılan eşyalar oldukça yaygındır. Isınma için genellikle “soba”, “kömür”, “odun”, “elektrik ocağı”; aydınlanma için ise “gaz lambası” kullanıldığı ifade edilmektedir. Yazar, halkın sofrasını çeşitli yiyecek ve içecekler üzerinden zengin bir şekilde ele almaktadır. “Yağlı gözleme”, “kebab”, “etli pilav”, “lokum”, “menemen”, “ballı kaymak”, “peynirli çökelek”, “börek”, “çörek”, “turşu”, “soğan”, “pekmez”, “çorba”, “salata”, “lokum”, “etli Kürt pilavı”, “pirzola”, “simit”, “ekmek arası helva”, “bazlama”, “ışkembe”, “hamburger”, “tereyağlı omacı” vb. yiyecekler bulunmaktadır. Bazı öykü karakterleri zengin bir sofraya sahipken bazıları ise ekmek ve peynir gibi yiyecekler yiyerek hayatını devam ettirdiği görülür, bu da insanların maddi durumunu yansıtmaları bakımından anlamlıdır. Yazar, *Portakal* öyküsünde hayatında ilk kez okulun yemekhanesinde portakal yiyen bir çocuğu anlatmaktadır. Bu durum oldukça düşündürücüdür. İçeceklerden ise “kola”, “ayran”, “çay”, “şerbet”, “ıhlamur”, “su”, “oralet”, “gazoz” vb. sıkça karşımıza çıkmaktadır.

Çiftci’nin öykülerinde çocuk oyunlarından ve yetişkinlerin eğlenmek için yaptıkları aktivitelerden bahsedilmektedir. Çocuk oyunlarından çoğunlukla top karşımıza çıkmakta ve bir öyküde *Japon Kale* oyunundan söz edilmektedir. Büyüklerin eğlence anlayışında ise büyüklerin kahvehaneye, pavyona gitmeleri, piknik yapmaları, maç seyretmeleri ve güreş yapmalarına değinilmiştir. *Bozkırda Altmışaltı* kitabı içerisinde yer alan *Piç Sevi* öyküsünde insanların eğlenme amacıyla pavyona gittikleri görülmektedir. Ayrıca dinî bayramlardan Kurban Bayramına *Ah Mercimeğim* kitabında bulunan *Bacanıklar* öyküsünde, millî bayramlardan ise Cumhuriyet Bayramı ve 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’na ise *Bozkırda Altmışaltı* içerisinde yer alan *Elif, Tina, Tolga* öyküsünde yer verildiği tespit edilmiştir. Yazar, halk inanışlarına öykülerinde oldukça fazla değinir. Çiftci’nin öykülerinde “Allah inancı”, “Allah’tan korkma”, “namaz kılma”, “oruç tutma” gibi dinî inanışlar sıkça görülmektedir. Bunların yanı sıra çok olmamakla birlikte “nazar”, “büyü” ile “Hızır”, “ağaç kültleri” ve “rüya”dan az da olsa bahsedilmektedir. *Bozkırda Altmışaltı* kitabında yer alan *Kara Kedi* öyküsünde bir kişiye Hızır özelliği atfedilmektedir, ayrıca yine aynı öyküde ağaçlara bez bağlanarak dilek dilendiği anlatılmaktadır. Öykülerinde taşrayı anlatan yazarın, İç Anadolu’ya özgü ağız özelliklerine yer verdiği tespit edilmiştir. Yöreye has ifade biçimleri, sözcüklerin kısaltılması ya da uzatılması vb. durumlar öykülerin dilsel zenginliğini ortaya koymuştur. “Telefon”, “internet”, “bilgisayar”, “kamera”, “radyo”, “televizyon” gibi teknolojik iletişim araçlarına yer de veren yazar hayatın içinde ne varsa hepsini kullanmaya çalışmıştır.

Hızla gelişen ve değişen günümüz dünyasında halk kültürü, teknolojinin yaygınlaşmasıyla büyük bir tehdit içerisine girmiştir. Elektronik kültür ortamı artık dijital kültür ortamına dönüşmüştür. Bu yüzden üretilen her şey çok çabuk tüketilmektedir. Bu durumdan en çok halk kültürü özellikle de yerel kültür etkilenmektedir. Halk kültürünün özellikle yerel kültürün sonraki kuşaklara aktarılması için dokümantasyon niteliği taşıyan bu tarz çalışmalar önem arz etmektedir. Bu çalışmada, kurgusal metinlerden tespit edilen halk bilimi unsurları analiz edilerek sonraki kuşaklara aktarımının sağlanması ve unsurların metinle olan ilişkisinin ortaya çıkarılarak gelecekteki araştırmacıların dikkatine sunulması çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Edebiyat bir bütündür ve edebiyat tasniflere ayrıldığı zaman Mustafa Çiftci, modern edebiyat içerisinde yer almaktadır. Ancak edebiyatın temelinde halk edebiyatı bulunmaktadır. Bu çalışmada, Mustafa Çiftci'yi Mustafa Çiftci yapan zihniyeti insanlara sunmak hedeflenmiştir. Çünkü Çiftci halkın felsefesini, yaşantısını ve düşünce yapısını içselleştirmiş, hayatını da bunun üzerine kurmuş bir yazardır. Taşranın insanlar üzerindeki etkisi, taşranın düşünüldüğü gibi küçük olmadığı ve içerisinde pek çok halk bilimi unsurunu göstermek için çalışılmıştır.

Mustafa Çiftci'nin öykülerine halk bilimsel bir yaklaşımın amaçlandığı bu tez çalışmasında, halk kültürünün ne derece etkili ve önemli olduğuna değinilmiş ve öykülerde halk kültürünün işlenişi üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bakımdan çalışmanın, Mustafa Çiftci'nin öykücülüğü hakkında yapılacak çalışmalara yeni bir alan açacağı ön görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abalı, N. (2009). *Geleneksellik ve modernizm açısından kılık kıyafet*. İlke.
- Aça, M. (2010). Halk şiirinde tür ve şekil. M. Öcal Oğuz (Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* içinde (s. 235-282). Grafiker.
- Aça, M., Ekici, M. ve Yılmaz, A. M. (2010). Anonim halk edebiyatı. M. Öcal Oğuz (Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* içinde (s. 129-234). Grafiker.
- Aça, M. (2016). Halk bilgisinin takvim, mevsim/iklim, çevre, sağaltma ve hukuka dönük temsilleri. Mehmet Aça (Ed.), *Halk bilimi el kitabı* içinde (s. 559-587). Kömen.
- Aça, M. ve Yolcu, M. A. (2016). Halk bilgisinin inanış temelli temsilleri. Mehmet Aça (Ed.), *Halk bilimi el kitabı* içinde (s. 418-546). Kömen.
- Açar, T. (2015, 1 Şubat). Mustafa Çiftci Star kültür sanat'ın "2014'ün en iyi çıkış yapanları" listesindeydi. *Star Gazetesi*. <https://www.star.com.tr/roportaj/66-plakali-oykulereodul-haber-986904/> (Erişim tarihi: 18 Ekim 2022).
- Aksan, D. (2003). *Her yönüyle dil*. Türk Dil Kurumu.
- Aksoy, Ö. A. (1984). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü 1: atasözleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Alptekin, A. B. (2021). *Halk hikâyelerinin motif yapısı*. Akçağ.
- Artun, E. (2001). *Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı*. Akçağ.
- Artun, E. (2016). *Türk halkbilimi*. Karahan.
- Aslan, E. (2013). Masal araştırmaları ve korkak Ali masalı. *Millî Folklor*. 10(52): 33-45.
- Aydın, M. (1986). Türklerde Hızır inancı. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2): 51-77.
- Başgöz, İ. (2008). *Türkü*. Pan.
- Boratav, P. N. (1982). *Folklor ve edebiyat* (2 cilt). Adam.
- Boratav, P. N. (2013). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Bilgesu.
- Boratav, P. N. (2015). *100 soruda Türk folkloru*. Bilgesu.
- Boratav, P. N. (2016). *Halk edebiyatı dersleri*. Bilgesu.

- Bunsuz, H. ve Demirtaş, S. (2021). Aile hayatı bağlamında Türk kültüründe ölçülü sözler, *Turkish Studies*, 16(2): 1032-1046.
- Çakır, A. (2015). *Trakya mutfak kültürü ve yemekleri*. Beta.
- Çetin, A. Y. (2013). Türk masallarında ant-yemin ve söz verme ile ilgili unsurlar. Metin Ergun (Ed.), *Türk halk edebiyatı incelemeleri Saim Sakaoğlu armağanı* içinde (s 155-164). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Çiftci, M. (2016, 7 Mart). *Her kişi niyetine* [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=eAQuvdY2eS0> (Erişim tarihi: 18 Ekim 2022).
- Çiftci, M. (2017, 27 Mart). *100 yüze imza ve söyleşi Aykut Ertuğrul, Mustafa Çiftci* [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=LHlnPJqVWxg> (Erişim tarihi: 16 Ekim 2022).
- Çiftci, M. (2019, 29 Mart). *Yozgat: hayaller ve gerçekler* [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=IAwE0ywriXM&t=949s> (Erişim tarihi: 18 Ekim 2022).
- Çiftci, M. (2020a, 17 Mart). *Doğan Hızlan ile karalama defteri* [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=NdzlpndQxTg> (Erişim tarihi: 28 Ekim 2022).
- Çiftci, M. (2020b, 6 Ağustos). *Benim kariyerim annemi sevmektir* [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=YypGsqq79Ak> (Erişim tarihi: 28 Ekim 2022).
- Çiftci, M. (2021a, 24 Ocak). *Diyemedim* [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=72hroJyLYe8> (Erişim tarihi: 28 Ekim 2022).
- Çiftci, M. (2021b, 19 Mart). Taşrayı anlarsam kendi insanımızı anlarım. *Post Öykü*. <https://www.gzt.com/post-oyku/tasrayi-anlarsam-kendi-insanimizi-anlarim-3579634> (Erişim tarihi: 28 Ekim 2022).
- Çiftci, M. (2021c, 6 Kasım). *Gönül Dağı dizisinin hikaye yazarı Mustafa Çiftçi ile gönülden bir muhabbet* [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=zBOU8RPCUcU> (Erişim tarihi: 27 Ekim 2022).
- Çiftci, M. (Tarihsiz). *Mustafa Çiftci'nin kişisel arşivi*.
- Demir, M. (2020). Mustafa Çiftci'nin öykülerinde tematik bir vurgu: Baba eksenli taşra ailesi. *Hafıza*. 2(2), 33-45.

- Dilçin, C. (2000). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Türk Dil Kurumu.
- Doğan, M. (2014). *Doğan büyük Türkçe sözlük*. Yazar.
- Elçin, Ş. (1981). *Halk edebiyatına giriş*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Erdöl, G. (2019). *Mustafa Çiftci'nin öykücülüğü* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Erdöl, G. (2020). Mustafa Çiftci'nin öykülerinde evliliğe bakış. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. 4 (1), 103-115.
- Ersöz, M. (1992). *Eski Türk dini (Gök Tanrı inancı) ve Alevîlik ve Bektaşilik*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Fidan, S. (2020). *Asker folkloru*. Sonçağ
- Görkem, İ. (2001). *Türk edebiyatında ağıtlar: "Çukurova ağıtları" metin inceleme*. Ankara: Akçağ.
- Gülensoy, T. (2005). *Türkçe el kitabı*. Akçağ.
- Ilıcak, G. (2019). *Türk romanında halk kültürü ve halk edebiyatı unsurlarına bir bakış*. Akademik Kitaplar.
- Jung, C. G. (2004). *İnsan ruhuna yöneliş* (E. Büyükinal, Çev.). Say.
- Karasu, A. (2022). *Fakir Baykurt'un hikâyelerinde halk bilimi unsurları* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Korkuk, M. (2016). "Yozgat Yöresinde Yergisel Öğeler", Yozgat Gazetesi, 30.01.2016, <https://www.yozgatgazetesi.com/muhsin-kokturk/yozyat-atasoezlerinde-yergisel-oegeler-82654.html> (Erişim Tarihi: 13.05.2023)
- Örnek, S. V. (1971). *Anadolu folklorunda ölüm*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Özdemir, N. (2005). *Cumhuriyet dönemi Türk eğlence kültürü*. Akçağ.
- Özen, H. (2016). Halk bilgisinin mimariye dönük temsilleri. Mehmet Aça (Ed.), *Halk Bilimi El Kitabı* içinde (s.327-352). Kömen.
- Öztoprak, B. (2022). Mustafa Çiftci'nin öykülerinde kültürel unsurlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 13(1), 89-119.

- Sakaoğlu, S. (2015). *Masal araştırmaları*. Akçağ.
- Sevindik, A. (2021). *Türk mizah ekolojisi*. Ötüken.
- Sümbüllü, Y. Z. (2008). Halk meteorolojisi ekseninde bir melheme örneği. *Turkish Studies*, 3(7): 782-811.
- Tan, N. (2007). Türk dünyası destanlarının günümüzdeki uzantıları halk hikâyeleri üzerine üç kitap. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 24.
- Topçu, M. (2015). *Yaşar Kemal'in romanlarında halk kültürü etkisi*. Grafiker.
- Tuncer, M. (2011). *Sait Faik Abasıyanık'ın eserlerindeki halk edebiyatı unsurları üzerine bir inceleme* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Uslu, M. (2007). *Ansiklopedik Türk dili ve edebiyatı terimleri sözlüğü*. Yağmur Yayınevi.
- Yeşilbağ, M. (2022). Mustafa Çiftci'nin 'Ah Mercimeğim' kitabında yer alan halk kültürü unsurları. *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (TULLİS)*, 7(3), 470-487.
- Yıldırım, E. (2014, 7 Eylül). Çiftci: yazdıkça meselem azalır zannettim çoğalıyormuş meğer. *Star Gazetesi*. <https://www.star.com.tr/kultur-sanat/ciftci-yazdikca-meselem-azalir-zannettim-cogaliyormus-meger-haber-908014/> (Erişim tarihi: 16 Ekim 2022).
- Yıldırım, N. (2017). Çağdaş Türk yazı dillerinde kadına yönelik hitaplar. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi*. 1(1): 123-137.

ÖZGEÇMİŞ

